Ladislai Bekény de Mikofalva

A losonczi Ref. Lyceum könyvtáráé.
Jegyz. 1853 Kámolnoky István

~~B. T. 235.~~

B. T 396

Slovenská
pedagogická
knižnica
Bratislava
M-2862

REVIZIA

Slovenská pedagogická knižnica Bratislava

I. N. D.

J. N. D.
S. Patak.
Anno 1762
Die 1. May.

Historia Juris Nat. & Gent.

Post renata Litteras cum omnes Scientiæ egregie florere ceperint, Sola Disciplina Juris N. & G. intacta diu mansit. Hæsit enim sparsa, passim per Philosophorum Scripta. Primus f. Hugo Grotius Delphensis, qui composuit in Systema, sieq Jurisprudentiam collegit, & ita accomodavit, ut omnib. hominib. conveniret.

Post Grotium Viri certatim, qua Theologi, qua Philosophi, qua Politici manum J. N. admoverant, qui vel Summam Grotii dederunt, ut e Illustr. Leinhard. Vitriarius, qui J. N. in quæstiones, & responsiones contraxit, vel commentati sunt in ipsum, ut Deklerus, post ipsum Caspar Zieglerus, Henniguer & Vonder Meulem; v. novum Systema composuerunt, ut Jos. Seldenus, Thomas Hobbesius, de quo hæc judicat Illustr. Christ. Fleischius, quod si probitatem tantam attulisset, quantum ingenii, magnum incrementum h. Dna cepisset. At cum is plura egregia, plura contulit impia, profanaque, hinc poenas dedit Cumberlandi, Coccejo. &.

Post hunc vero quantum eruditio & prudentia Puffendorfii ad hanc Dnam attulerit silentio potius tegerimus, quam digne expresserimus.

Tandem in Fredericiana Prof. Thomasius, multa a Puffendorfio omissa supplevit, & post ipsos multi multam lucem huic scientiæ affuderunt.

De-

2

De operis Grotianae, occasione Obs.

Hic quum incidisset in ea tempora, cum Republica Batava, pene interitum minata, recens enata fuisset, paulo, postqu. ab Hispanis liberatum est Belgium, ad Oldembarneveldy partes Securus, quare captus, vinctus, & in carcerem compactus est. Unde uxoris suae Stratagemate liberatus est. Cum enim liceret Libros importare, uxor persvasit ut Librorum loco arcae se includeret, & sic cum arcae Libris repletae efferrentur, Grotius qq. cum illis elapsus est, venit q. in Gallias Antverpiam, mox q. apud Regem Ludovi. XIII. Solatium invenit.

Florebat tunc in Gallia, Peiresecius Senator, ~~apud~~, apud Aquas Sextias, Vir ad juvandas Literas factus a Natura, a Doctrina eruditus, a fortuna adjutus. Hic cognito Novi hospitis ingenio, admonere Grotium coepit, ut Systema I. N. & Gent. scriberet, cum enim ad hoc opus esset Jurium peritissimo, Grotium eum judicavit. Cui tam, non hortamenta modo, sed & iam operam magnam praestitit, introduxit enim eum in ~~finem~~ Bibliothecam suam instructissimam, imo & Iac. Thuani, Bibliotheca ei patuit. Grotius igitur, animo ad opus hoc scribendum conjecto, illud triennij Spatio feliciter absolvit.

Titulum operi suo praefixit. De Iure Belli & Pacis. Ubi.

Obs. Quod Grotius ~~de~~ Ius. Belli & pacis non ita consideravit, ut Politici solent, & Hotti. qui intelligunt potestem belli gerendi, & pacis faciendae, quod est

Majesta-

Jus Majestativum Singulare, verum Grotij verba hic non aliud sonant, quam J. N. & G.

Obs. a. Imitari hoc ipso voluit Ciceronem, in Spec Ciceronem Oratione pro Balbo C. 6. ubi dicit Singularem Scientiam Pompeji fuisse in Ratione Belli & Pacis.

b. Haec appellatio illi competit, quod J. N. & G. non solum tempore pacis, sed & belli florere debet, & quaecunque controversia incedunt, inter hinc, v. de bello, v. de Pace sunt.

c. Denique incitare voluit Reges, & Principes, ad bellum temere non inferendum, & Librum suum legendum.

Obs. Jos. Seldenus operi suo, quod erudita aemulatione Scripsit erga Grotium, dedit primus titulum De J. N. & G. Sum(?) ad manum Grotij Liber ille pervenisset reddidit urbane injuriam. Nam Seldeni opus θαλασσοκρατικον, mare clausum mando laudavit, atque sic eum facete delusit.

Scopus operis Grotiani est J. N. & G. tradere. quibus vero praesidiis usus fuerit, ex Prolegomenis apparet. Ipse praeter rectam rationem adsumpsit testamenta utriusque foederis, consuluit omnem antiquitatem, Historicos, Poëtas, Philosophos, Literatores, ~~Gricos~~ Grammaticos; adeo ut qui semel Grotium in ipso Grotio agnoverit, gratulabitur sibi de portatili Bibliotheca, non deficient ipsum rationes graves unicae quoties Belli Pacisque Jura administranda sint, mirabuntur alij pondera rationum, ut habet Illustr. Boeclerus.

Quod ad fata Libri attinet, mirum non est si rei quis Liber-

Liber, varia, iniquaq fata habuerit, otiq Theologos, Nam enim orco dicavit Sacra congregatio Romae ao 1727 in numer prohibitor Librorum adscripsit.

Sed Laudatores qq habuit & Patronos Otiq Codaanq Theologi Knox eum mi- xant, Viri Seculares eum in Sine hent, pro eo sunt summorum Virorum in Europa judicia, Reges & Principes hoc opus volvunt, Gustavus Adolphus primus inter bellicos labores opus hoc perlegit, & etiam aliis commendavit, jussitq Cancellario suo, Oxenstierne, ut si ipse vivus non posset post fata tn virum f. Grotium. J in Sveciam transportaret, Quod & factum est. Apud Electorem Palatinum, Carolum Ludovicum qui tunc dicebat Salomon. Germaniae tti felix, ut in Heydelbergensi Academia primus Grotium explicari jusserit, & hodie in Academiis, Grotius resonat

Observat Petrus Bellius Grotio post 50 annos ab opere suo hoc contigisse, quod aliis post Secula = ut honorem consequantur. Illustr. Barbaracius Grotium Gallice vertit, & eruditissimis Commentariis illustravit.

Hactenus Historia Juris Nat.

De Juris-prudentia in genere. Antequam ad ipsum Corpus veniamus pauca prius dicemus.

Q. Quid est Juris prudentia?

R. Imperator Justin. de I. & I. §. 1. definit sic: est Divinar & Humanar rerum scientia, & Notitia justi, & injusti, intelligentia, & Scientia.

Absolute

Scholion. Divinæ & Humanæ res, & ad alias Disciplinas pertinent, & ad Jurisprudentiam eatenus tm, in quantum in illis justum v. injustum quæritur.

Obj. 1º Finis Jurisprudentiæ duplex est, 1. Communis: Salus Reipublicæ. 2º Proprius: Justitia, quæ definitur a Hottis Rnis, quod sit constans, & perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi.

2º Subjectum est Societas hnum ex plurimis Familys & Pagis, constans, quæ dr Civitas. Societas am totius gris hni universitas gris hni dr.

3º Objectum Jurisprudentiæ est triplex

a. Personæ quæ sunt Mares & feminæ s. singulæ & in Corpus collectæ.

b. Res quæ extra hnem exstant, quæ st 2plices

α. Corporales, eæque a. Mobiles ut equus, argentum. b. Immobiles ut res Soli; v. Solo cohærentes, ut agri & vineæ.

β. Incorporales: rerum emolumenta, & quæ tangi non possunt, qualia sunt, quæ in Iure consistunt.

c. Actus hns. qui ab hnibus fiunt, sti 3plices.

1. Verba quæ v. ore v. scriptis proferuntur

2º Facta quæ quolibet alio gestu Corporis explicantur

3º Non facta qualia sunt.

a. Proprii, qui singulos hnes habent auctores.

6 Communes. qui à pluribus in unum collatis expediunt.

4º Media, quibus finis s. Justitia, in Subjectum seu Societatem introducatur, consistunt in Juris observatione, & executione, Ut autem Societas est duplex una gentis humanae, altera Civitatum singularium, ita J.N. quae tradit Media introducendi Justitiam in Societatem est duplex. Altera habet rationem singularum Civitatum quod in unaquaque Civitate & Leges quae, & justitia in Civitates introduci, eorumque administrari debeat, & hoc vocatur Jus Civile, quod est in genere, quod quisque populus, vel Civitas sibi proprium fecit, addendo vel detrahendo Juri Communi. Altera habet rationem gentis humanae, & tradit praecepta, quibus magna illa Societas gentis humanae, & complures populi in pacis & belli tempore justitiam colere debeant, quod Jus Naturae audit.

Q. An detur aliquod Jus Naturae?

R. Non defuere olim, qui Juris Naturae inane tum dixerunt, neque nostra tempestate desunt ejusmodi impostores, qui nullas Leges, s. virtutis, s. Religionis esse, nisi quae a voluntate & imperio summorum Principum constituuntur defendere audent, cujus improbae turbae Ipse est Carneades, Academiae Sectae 3tiae conditor. De quo [illegible]

Observo.. Academia Secta ex instituto nihil definiunt, sed in utramque partem probabilit. disputant. Ex Carneades, quem pro falso non minus, quam pro vero eloquentiae vires potest intendere; Justitiae oppugnationem suscepit, idque Romae Legatus ab Atheniensib. missus tempore Porcii Catonis Censoris. Hic Ex. Jures Naam utilitate, et appetitu determinabat, dixitque: Jura sibi hoes pro utilitate finxisse, varia pro morib. eaque pro temporib. mutabilia; Naale aim Jus esse nullum, omnes hoes et alias animantes ad utilitates suas Naa ducente ferri proinde aut nullam esse Justitiam aut si sit aliqua summam esse stultitiam; q. huic obtemperanti contingere posset, ut alienis consulendo, commodis sibi noceret. Quae perniciosissima sententia hinc qui omnia officia hoes tollit, quam refutavit Grotius §. 6to in Proleg.

Verum nihilo melior est Phia Hobbesii qui eo horribiliora tradidit Dogmata, quo clariore, et puriore fonte potuit haurire. J. N. fundamenta; Docuit ille: verum et sum. conscientiae opiniones esse obstinatas, quae vulgo venerati sine columnis: Naam neminem ad innocentiam, aut fidem obligasse, sed in statu belli collocasse, verbo Naam, hoes Leones, et Leopardos fecisse.

2.

Utut q. verum sit hmem esse animal, inde tn non sequit. nihil ee præter animal, est enim eximium animal quod longius multo à cæteris distat, quam cætera om̃ia inter se. cujus nãa rãonalis, cæteraq: animæ facultates, docent posse hmem à justo discernere iniquum. q. datum est præcipuum aliquod hmib. quo supra caetera animalia emineant.

Inter alia hm̃ pp̃ria est, Appetitus Socialitatis. Non aũt hic intelligimus qualemcunq: Socialitatem civilem ac quamcunq: aliã. sed gnãlem illam quam ipsa nãa effecerit, ad quam nati sumus, atq: nulla potest coli mutua societas, nisi præstent mutua officia & jura exerceant. vid. Cic. off. L. 1. C. 7. qd. Cat. L.

Non sibi sed toti genitum se credere mundo.

Grotius int. hæc sic pbat dari J. Nãæ.

1º Dat. Judicium, & qualiscunq: delectus boni, & mali q. dat. & Jus, quod bono alligat. & à malo deterret.

2º Dat. discrimen boni majoris, & minoris. np. intelliget hõo bono majori majorem deberi honorem. q. dat. & Jus distribuens.

3º Dat. Deus, cui nos nostraq: debemus sine exceptione, de quo nos Xtiani partim rãone, partim S. Sacra ǵoreti sumus. q. dat. Jus nãæ. q. ut talia principia in nobis existere

esse

ipse voluit. Unde Chrysippus et Stoici dixerunt: Juris originem non aliunde peti, quam a Jove.

Obs. Grotius his argtis suis ostensus, etiam si daremus non esse Deum, tamen argumenta dicta locum haberent, atque Grotius loquitur de obligatione, qua tenetur homo bonum sectari; obligatio autem Imperium mox supponit, non potest alteri nisi Deo tribui, Unde nec Puffend. conquerere potuit hæc Grotii verba.

An omnium certum adæquat principium detur, ad quod omnes Juris Nat. quæstiones examinari debeant?

R. Plerique in hoc consentiunt, quod principium J. Nat. essendi, sit Dei Voluntas, cognoscendi autem Recta ratio, natura humanæ cum relatione ad Deum finemque ab eo intentum. At non sunt contenti Sublimiores Philosophi, et aliud principium quæsiverunt, quod Univrsale adæquatum et proprium sit. et ipse Cicero non desperavit talem fontem inveniri posse. Illustr. Puffend. in O. M. Libr. 2o Cap. 8o. §. 15. hoc principium ponit. Cuilibet homini, quantum in se est, colendam esse Socialitatem. Sic enim dicit: Homo se ipsum amat, idque etiam cæteris animalibus commune, ut simul atque natus est ipse sibi est natura commendatus ad se conservandum,

alienatus

xtinctam ab interitu, ijsq. rebus, quæ interitum possunt adferre, Et sane quid est aliud quod Satan dixit apud Jobum. 2. 4. Pellem pro pelle. & quidquid habet homo daturus esset pro se ipso. Idem qq. Taurus Phus vocat fundamenta servandæ hinum perpetuitatis, apud Gell. L. 12 Cap. 5, atq. hi quidem primi naturæ stimuli, quæ a Veterib. Phis τα πρωτα κατα φυσιν. Grotio prima naturæ dict. appellant. hines, quamvis sint cum brutis.

Obs. Hoc principium: Ipso Socialis, neminem ponit superiorem, sed statui naturali in quo omnes sunt æquales hines exacte convenit, ideo Atheus illud quidem libens amplectitur; quatenus ipsissimam utilitatem continet, non vero tanquam legem Dei imperio nobis injunctum. Quod recte advertens Puffend. addidit. Necesse esse præsupponi Deum, a cujus providentia genus hinum gubernatur. Sine Legislatore non magis esse potest quam effectus sine causa, nec obligatio oritur, ubi non est Legis Auctor. vid. Puffend. de Off. H. & C. L. 1. C.

H. Grotius huic jam fontem posuerat, ante Puff. argtis a Societate ceterorum animalium, amore infantium, & usu sermonis petitus. proleg. § 7 ex cognatione quis hinis hanc Socialitatem adstruxerat.

Summa omnium horum huc redit, ita natos esse omnes nos, ut inter omnes Societas esset quædam

& hines

& hinc naum impelli ad Societtis. pacis, & amicitiæ cultum; homo enim solitarius non est homo, sed littus, & aër & solitudo mera. Cic. L. 1. ad Att. Epla 18. Quin imo ~~[illegible]~~ [illegible] illa præcepta quæ ponunt in Institutionib. Justinianeis Tit. 1. D. I. & I. I. § Honeste vive, alterum non læde, suum cuiq. tribue, quæ [illegible] [illegible] ~~principio~~ [illegible], egregie, ex hoc fonte deduci possunt, imo diserte Cic. Lib. 1. Cap. 16. de Offic. Primum Naæ principium vocat, quod cernitur in gris hni Societte.

Verum gtra hoc Socialitatis principium animadverti potest.

1º. H. principium neutiq. est primum,

Quia Societas hna ideo non est lædenda ne felicitas hna turbetur cujus rationalis gservao est ultimum fundum. Socialitis.

2º Non Sam videtur perpetuum Usale, & adæquatum, si de toto J. N. loquamur: ut ipse Puffen. De Offic. H. & C. L. 1 Cap. 3. §. 13. agnoscit.

Rao. Q. pleraq. officia erga alios tt non ~~ipsos~~ vo extra Deum Naæ auctorem, nec erga nos ipsos, sed hna nra ~~[illegible]~~ directe.

3. Videtur Sam obscurum. Q. dubium moveri posset, an ad Usalem, Societtem gris hni an ad particulares respiciendum sit, & de his prius deberet gstare, an honestæ sint illæ Societtes & dignæ quas ego colam. Zieglerus [illegible]

rationes affert.

2. Videtur appetitui Societatis satisfieri, si et eam una familia tibi Societas fuerit.

3. Pyratae, et Latrones habent suas Societates, et tamen dictamini rectae rationis eorum Societas adversatur, quia laedit alios.

4. In arduis Quaestionibus, ut sunt Polygamia, de incestu, de stupro, tam Grotius, quam Puffend. ad alias rationes saepe divertunt, ut ex his dubium sit, an principium Socialitatis, ut unicum et adaequatum sumi queat.

Thomas Hobbesius principium Socialitatis ponit contrarium, scilicet bellum contra omnes, nam ita loquitur de Cive. c. 2 § 2. Quaerendam esse pacem, ubi haberi potest; ubi non potest, quaerenda belli auxilia. Seposita ratione recta motus et impetus naturae, cum brutis nobis communes sequi voluit, atque ex hominibus bestias facit, vult nempe ille hominem naturaliter, non ad aliud obligari, quam ad suae ipsius utilitatem, quoquomodo promovendam, vid. Leviath. part. 2. cap. 13. § 26. Vult nempe naturae dictamen esse ut sibi quisque benefaciat et inde neminem ad alium obligari, quamquid ab hoc principio deduci potest ~~nobisque~~ meliusque esse scelus committere, quam suae utilitati contravenire,

Quam sententiam improbam et impiam merito ejurarunt Hobbesii omnes, certe motum et impetum naturae nequaquam se habere possunt.

ac habere

ac habere debent, ut norma secundum quam J. N. dijudicari queat, verum ut objectum quod recta ratio tanquam normæ subsserunt. Isti enim primi motus in hac radice sunt corruptissimi. Illustr. Böhmer pag. 32 ubi paulo attentius hoc principium Hobbesij examinat sic loquitur: In hoc insigniter lapsus est Hobbesius quod humanam utilitatem proprium arbitrium dixerit, sed ab illis separavit conservationem & utilitatem, quæ ex obligatione nascitur.

Si quilibet esset merus arbiter utilitatis suæ absque ut consideret utilitatem proximi, posset quilibet alterum occidere sub hoc prætextu, quod hoc sibi utile est, certe nec Caim peccasset hoc modo, cum ei hoc utile esse videbatur.

Obs. Machiavellus in suo opere cum Hobbesio ejusdem farinæ videtur, licet a multis excusetur.

Alij G. alia principia posuerunt ut Heineccius amorem, Lampe gloriam Dei.

Sed si serio rem pensitemus merito dubitare possumus cum Celeb. Gotlando an tale principium primum detur.

1° Nostra enim mens, omnium veritatum tam Divinarum, quam humanarum complexum compendio omnes propositiones offendere nequit.

2° Sunt multi casus & nunc post lapsum in quibus ratio J. N. valde in obscuro est & veritas intellectui bene formato se, se insinuat, licet a priori nequeat probari.

3. Innumera sunt J. N. objecta status humani

Diversi

6 divers. Casus partes, saepe iidem, a minimis circumstantiis variantes, quae via ad unum principium redeci pote videntur quidem, sed nondum liquet.

4. Sufficiat istas veritates patere, quibus cognitis de fonte Obcati cogitari poss.

5. Si Physici in rebus naturalibus, quae in sensus incurrunt, vix tale principium habent, non est mirandum si in Moralibus illud invenire adeo sit difficile.

6. Multae jam sunt opiniones fundtales, a V. D. prolatae, quae tn in Logomachiam scholasticam desinunt.

Has rationes si quis induceat in animum, aequo animo tali principio carere poss, si vo cujus appetitus e alius, is cum viris Clar. Thomasio Gundlingio, & Lüsero tale principium ponere poss, fac ut sit ethic, fes am si coheris pacem externam, & internam, cultumque suum, ad plurium opinionem accomodaveris.

Q. An, & quomodo J. N. & Theolog Moralis differat?

R. Sensit difficultatem Quaestionis primo Puffend. qua de re etiam opinionem expressit in praefat. ad offic. H. & Ci. §. 5. & sqq. ex ejus sententia differt. J. N. a Theolog Morali in sqq.

a. 1. Theolog. Moralem docet foedus inter Deum & hines ñ sub Nat.

b. 2 Theolog Moralis ex S. Scra. J. Nat. am ex Nat. cognoscit.

c. Jus Nalis hujus vitae terminis claudit, sed quod docet hominem ita vivere ut in hac vita salvus sit. at Theol. Moral. fructum Diebus post hanc vitam exspectat.

d. Jus N. actiones externas hominum magnam partem examinat, nec ea quae intra pectus latitant curat. At Theol. Moralis maxime internas spectat actiones.

Hae tri rationes & ~~Controversia~~ differentiae, non sunt extra Controversias positae. Nec immerito Illustr. Leibnitio displicuit quod Puffend. J. N. termino hujus vitae includere ausus est. Deus enim e Legis nalis auctor, non tantum, sed & Judex quod ratio omnino agnoscit. Ex cujus metuendae sunt poenae, quae ejus transgressores manent. Quo pertinet Pauli ratiocinatio Rom. 2.12.

Quamquam vero nonnulli Phi, in alia omnia eunt, dicuntque ex sola ratione, non sibi constare animam esse immortalem, ignorareque an praemia & poenae in hac vita ~~tu~~ terminentur. At certe Natura & recta ratio videt, non eandem esse rationem hominis & brutorum videt enim animam non necessario trahi in corpus, eamque etiam post dissolutionem perire, unde & ipsi Gentiles aeternitatem animae crediderunt, Cic. L. 1. Tusc. Q. C. 12. & sqq. Xnus vero de hujus rei veritate plane convictus esse debet. ~~Grot.~~ de veritate Relig. Xnae. Lib. 1o §. 22.

Ad hanc quaestionem terminandam Obs. sequentia.

Obs. 1o. Tanquam certum jam suppono Deum, Artem naturae.

Natæ, normam quandam anteà hominæ inspexisse quæ Dr. J. N. Lege N. id dictat Sana Rao, id etiam Theolog credere nos jubet.

2º Normam eam præscribere, & vetare ea, quæ non tantum interne obligant, sed & externam obligaone necessario requirunt, ~ obligaonem hic adesse, non tantum respectu Dei, quasi hoc ex Lege Dei Natæ tantum Deo obligatur, ut pacem servet, sed etiam hominem homini obligat esse ita ut actiones suas externe ita dirigere teneatur, ne Societati hominæ damnum inferat.

8tio Status hominis hodiernus miserrimus id efflagitat, ut hoc non tantum internam & externam pacem colat, illud Theol. Moral. h. J. N. exigit, Deus enim qui non tantum tolerat humanum genus, sed etiam gubernat, præcipit etiam ne ullius jus lædatur.

Ex quibus patet. a. J. N. si in ipso ambitu consideretur, pro omni lege Morali, quæ hominum actiones dirigit, tum hinc recta Rao dictat, non modo internam sed & externam felicitatem & pacem promovendam esse. At J. N. prout hic consideratur, non ulterius, quam ad felicitatem externam progreditur, & pacem inter homines, non quod ita voluntati Divinæ plane satisfaceret, sed quod ad minimum, si hoc internam obligaone sequi detrectet, hanc omnino externam sequi debet, ne omnes civitates corruant, & labescant.

c. et id constat, J. N. ut hic consideratur fines non reddere interne bonos, sed et externe, tranquillos, nec alia hic ad objectum J. N. pertinere, quam quæ ad forum humanum pertinent. Verbo J. N. hic consideratur, qua respectum habet ad Civitatem, h. e. adfectuum correctionem et hanc promittet.

c. Huc etiam forte pertinet Proverb. 21. 15. Justo nempe non esse Legem positam. nam justus non indiget hac norma, ut a nobis hic consideratur, omnia enim sponte facit, q. e. virtuosus.

Q. An a Politica differat J. N. et quomodo?

R. Confusio harum Disciplinarum solemnis fuit plerisque Politicis, Grotio hic solida laus debetur, qui primus temperavit sibi ab iis, quæ alterius sunt tractationis Grotius de J. B. & P. p. seq. §. 57. In eo utraque consentiunt, quod utraque salutem Civitatis spectet, differunt tamen:

a. Quod nostra Disciplina respiciat Societatem sub ratione justi, Politica vero sub ratione utilis, Aliud enim est inquirere, An hoc justum sit? h. e. An salvis Naturæ Legibus fieri possit, et aliud iterum an utile sit? Hoc ex regulis prudentiæ, illud ex J. N. dijudicandum, Saepe enim actiones publicæ ita temperantur, ut licet juste aliquid fieri posset tamen illud negligitur, cum peculiaris ratio resistat.

b. Politica regulas prudentiæ suppeditat, quæ

magis

magis consilia sunt, quam Leges, hinc neq; requirunt necessitant. at Reglae I. N. partim necessitant, partim legitum Jus agendi concedunt, n[ec] ipse imprudens est, qui Consilia sana negligit. attamen sive iis utatur, sive non, eo ipso I. N. non violat, q. obligaonem hæc præcepta non habent. v. gr. Pps de Iure ad suas Leges non est adstrictus, quamqm Politica contrarium sæpe suadeat. q. Regis ad exemplum &c. Sic quando Virginem Civicam ducit legibus naæ nil detrahit, sed peccat contra Politicam..

C. Politica norma vix ultra probabilitatem ascendit, adeoq; ejus raones Apodicticæ non possunt dari, at in I. N. raone opus est prudentia longa vita, & multus rerum usus adfert, ut ait Dionysius Halyc L. 8. C. 28. Maximamq; partem ex observaone historica exemplorum, factorumq; colligit; unde recte dicunt quidam; Politicam n. per noc doceri in umbra scholastica, sed in aulis Pcipum & Magnatum commode disci. Sed tn falli possunt & Politici sæpe cum minima circumstantia ignorata aliud eventum producere potest; quam qui sperabatur. Interim qui Reglas prudentiæ in aliqua re adhibeat, licet res non successerit, tn prudens dr.

Obs. Regulas prudentiæ tam arcte cum J. N. esse conjunctas, ut divelli á se invicem nequeant.

Q. An á Ratione Status qq. differat J. N.

Rs. Rationem Status oes in ore habent, sed pauci sunt qui intelligerent.

Ratio Status vocatur, quæ media suggerit quatenus Status publicus in illo statu in quo felicitatem suam quærit conservari posset. Ex qua definitione sponte fluit Rationem Status ex principiis prudentiæ fluere, adeoq. nihil aliud esse quam exinde quædam educta conclusio. Nam oes fines conservationi nræ studemus. & illius status confirmationem appetimus, in quo securitatem & felicitatem quærimus.

Status ratio quantum ad illum pertinet est solers medior indagatio, quæ ad conservationem pertinent, media hæc variis consiliis occasionem prebent, quorum oia imprimis in applicabilitate consistit, sine qua frigent oia consilia. Plura ejusmodi consilia ex umbra scholar prodierunt, sed quæ pessima comperta sunt, & inania. Umbratiles eni Doctores quales in scholis vocant, dum negotiis publicis experiendis non intersunt, an ad praxim ejusmodi consilia deduci possint non satis ponderare

ponderare potuerint.

Applicabilitas in Consiliis acquirit ur notitia hui [illegible] & negotiorum publicorum, unde animus integritatis hic decora neptus est. Quae res in actu & exercitio consistit, frustra ibi praeceptis agas. Paucis oppido hominibus datum est qui Rationem Status possint recte applicare.

Amplis. Binkerscoeck Prof. Curiae Hollandiae Rationem Status Diabolicum argumentum vocare solitus est, Cur. id fuerit non longe repetenda est Ratio.

Unde & nobis Diabolicum argumentum non promittet, ut omnes casus particulares & singulares decidamus, fundamenta decisionis ostendimus, caetera bonis judiciis relinquentes.

Q. An a Jure Publico v. Civili differat J. Naturae

R. Differt omnino in seqq.

1. 1o J. N. ad omnes Civitates se extendit = totum mundum respicit. Jus Civile, autem solum Regnum Civitatem v. Regionem ubi conditum est.

Hinc in Hungaria frustra ex J. Civ. Belgico v. Gallico allegas quaedam

2. Hinc Jus Civile aliquid addit v. detrahit J. N. quamquam contra J. N. praescribere nequeat, dum v. gr circumscribit potestatem imperantium, quod fit in illis regnis ubi status & ordines reservant sibi

jus

jus in non multis ita quidem ut Supremi Imperantes, in eorum judicium condere nequeant ut est in Anglia.

Unde haec colligimus.

a. Jus N. n. potest mutari, Civile vero potest sive expresse, sive tacite, mutato Statu Reipublicae. Legislator enim Civilis, habet potestatem tollendi eam Legem quam posuit licet prudentia suadeat non facile mutari debere leges in Hungaria n. observantur.

b. Jus Civile non ex Rationis Dictamine dependet. quamquam ei adversum esse non debeatur, sed ex voluntate Summi Imperatoris.

c. Ad Legem Civilem n. obligatur Imperator nisi post pacti modum specialis, at ad J. N. obligatur.

d. Jus Civile alii Reipublicae n. potest applicari, J. N. omnibus competit.

e. Nec dnaonem admittit talem J. Civile, qualem J. N. requirit, ex his Ergo potest Differentia J. N. et C. a Naturalibus praeceptis semper caute separanda, et ex propriis principiis explicanda.

J. N. in complexu adeo est grave, et simplex nec adeo magnum apparatum ad sui observationem requirit, sed sufficere potest, ubi simpliciter vivitur quo simplicior e vita in Republica eo simpliciores sunt Leges. Apud Priscos magna simplicitate vivebatur, nec illae subtilitates Legum, quae postea penes luxuriosos Romanos, et alias Gentes erant, ipsis notae fuere. at postquam avaritia

et luxuria

& Injuria invasisset Societates, multa his simplicib. Legib. addi, detrahiq. debuerunt, uti mores Latinor. Latores erant, ita etiam leges ipsæ habuerunt. Si Simplicius J. Usalia observarent, publica Salus Satis esset tuta, Sed dum plura his addunt, v. demunt, Respublica, vio detrimentum patit.

Q. An necessitas hujus Doctrinæ aliqua sit & utilitas, quæ jubeat animos eandem excolere?

R. Necessaria est hæc Disciplina Hypothetica. Cum enim præsens hni gris Status corruptus sit, Legib. & Repagulis Legum constringendus, ne malitia hna erumpat, licet hoc inde melior interne in fiat, Sed ut eo felicius in Societatib. hnes vitam agant, necessario sequit, vitam & acta hnum Legibus ee dirigenda, quas Leges Naales vocamus.

Postqm vo hnes in Societates Civiles coaluerunt, ubi Status adhuc ille corruptus hni gris durat, Legib. Naalib. Civiles S. Positivæ addita sunt, ut eo felicius Salus hni gris provocatur, hoc e in Statu corrupto, qualis præsens est negotia Legib. positivis & Naalib. dijudicanda sunt, Sic profecto Culturam Legum Naalium necessariam esse. Num etiamsi Daremus post Cittes introductas, via negotia

Legib.

Legib. positivis dijudicari quod tr. uerum n. est inde tn. non sequeret, Naalis n. ee necessaria, quin affirmandum esse Naalis Cognitas esse, debere, tanqm fundtum in civilium quod probatur.

a. L. finum vinculum adhuc durat in Citte G. & Leges Naalis

b. Status ille Naalis int. G. & G. durat in Usio, G. I. N. necessario e, utiq. Summi Imperatores, qui Legibus Civilib. n. teneant adhuc in Statu Naali vivunt.

c. L. Iuri N. plura addunt a I. Civ. inde G. cognitu necessarium e, ut additamenta Civilia distinguere possumus a I. N.

d. L. Inf. N. dictat ut qui mea pecunia utit. reddat aliquid de fructu, quantum reddat id Ius Civ. demonstrat. ut. 6. pr. centum.

d. Unde discernemus Legem bonam a mala, nisi naalis norma adsit. L. Legislator legem ferret hinem occidendum esse G. hoc naae repugnat. G. n.

Ad Necessitatem I. N. demonstrandam.

Cum Societas hna. sine Legib. subsistere nequeat, omnes vero casus, qui sunt infiniti Legibus civilib. definiri nequeant, utiq. illa quae non sunt determinata Legib. civilib. ex I. N. decidenda sunt.

Dices. 1°. I. Sacra iure defectum supplevit

q. n. est necessarium J. N.

R. Sacra S. aut tradit praecepta J. N. aut praecepta virtutis. Priori casu nra Thesis manet vera, q. J. N. eo ipso non cessat esse J. N. quod in S. Sacra est, si posterius ea huc non pertinent, quae internam hnis emendaonem respiciunt, atq. per modum Legum adplicari n. possint, & forte verum est quod Hattus Dolmer observat. Prima fundra Hierarchiae. Spali inde jacta esse quod, Spsi oia quae in Sacris occurrunt praecepta omnes gris esse & ita uno eodemq. modo adplicari debere crediderint, sic eum factum e, ut praecepta virtutis & coactiones omnes, experientia a Clericis pr metum externum & poenas hnib. inculcare ceperint. hinc dissentientes in Religionem punire ceperint..

Dices. 2o. Recte tn Judex faceret si n. tm secundum Leges, sed Sam Doctrinam Xti decideret.?

R. Potest quidem Judex adhortari partes ad concordiam Amicalem, juxta monitum Pauli 1 Cor: C. 11. sed eosdem cogere, ut a lite destitissent n. potest. sic pott dehortari indictae studium, sed si aor nolit praemittere debet actionem injuriarum. Potest inducere Judex ut Pauperib. daret, donaonem rescindere nequit. Cavendum E. ne dum oia ex S. Sacra supplere volimus in vera obligaone interna, dispensatem in

exact.

~~ut~~ coactionem deducamus. Unde Papismus ortus est, quod ea quae ad emendationem animi pertinent, cogens voluit inculcare. Unde etiamsi illos Verbi D. Ministros non satis scire putamus officium suum Pastorale, qui populum errantem verberibus mulctari volunt. Magistratus hoc est officium. dabit ille poenas si neglexerit.

Ad necessitatem J. N. etiam pertinet. Quum plura in Legibus Divinis omissa sint, et quae omissa sunt continentur in J. N. G. quia docet statim omnia ex actionibus et operibus suis deducere. hinc non tantum Leges Civiles sunt addiscendae, sed etiam Naturalis. Posito G. rerum publicarum origine quae unice corrupto statui ad scribenda est, quoque adeo per Leges gubernatur et conservatur; eo certe major erit necessitas hujus Doctrinae, quo certius exitium ex ignorantia, et observatione Legum Reipublicae minore certum est.

II. Utilitas J. N. ex dictis per se liquet.

1° Conducit, ut hinc J. Civ. solide interpretari, et quid Juris singularis competat docere possimus.

In quolibet officio varii dantur Aspectus. Sic enim [illegible] in vita Civili An hoc utile? an justum? An salva Conscientia fieri possit? Spectat ad Politicam, spectat ad J[illegible] [illegible]

pertinet. Hinc eam vere dicimus judicem debere pronuntiare, non secundum propriam conscientiam, sed secundum allegata, & probata: alias enim mera esset confusio in vita civili.

Quaestiones J. N. ordinarie in litium discursione ventilantur jam si quis in jure controversiam definire vellet, ex Theologia Morali cursus quae erant decidenda ex jure exequeretur, tantum esset ac si Grammatistam quaereres: Mensa cujus gris. & ille responderet ex Logica subj. v. Praedicat.

Nec dicat quis veritas una est, & secundum illam unam veritatem res est decidenda. Quo enim uno, eodemque respectu res consideratur ideo non negat, at quando diverso respectu, inde diversa quaestio oritur veritatis ratio. v. gr. Princeps tributum imponit. Q. 1o An hoc utile sit Reipublicae, quale, quando utile esse potest, aliquando 2o An jure id faciat Princeps & an subditi sint obligati ad tributum solvendum, quod ad forum exterius, & hoc adfirmat. 3o An Princeps in foro conscientiae tutus sit. si nimis gravet subditos est eadem quaestio, & adfirmari & negari diverso respectu potest.

Ex his omnibus colligimus melius esse, si J. N. excolendum non esset & hinc intra se admitterent spiritum pacis Xti, q. sic eis leges

non essent positae. sed possumus vivere in statu Legis. Et qa. imo tenemus. Paulus dicit: Impiis Leges esse positas n. justis, digna sunt verba Isidori, Lib. 1. D. 4. quae commentarij loco hic inserantur: Facta sunt Leges inquit ut mea coerceatur audacia, tutaq. sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur nocendi facultas. cum Ergo homines pessime vivant Legib. opus est. nonne melius esset si careremus Medicis? ita q. si Legis n. essemus, at in statu praesenti ingentis beneficij loco ducamus quod habeamus eas; sic p. praesenti rer. statu d. J. N. excolendum e. ut vita in tuto sint.

Ultimo circa hanc Disciplinam sequentes Cautelae sunt observandae.

α. Cavendum, ne officia hnum, quae tales sunt & quae sunt Xtiani confundamus quamvis hi respectus duo egregie concurrere possunt, diversus tn. semper manet judicandi modus.

β. Ut duo extrema Monarchomachismus & Machiavellismus evitentur, illi populum regidum & rebellem hi reges exleges & tyrannos faciunt.

Machiavellismus a Machiavello Italo. nm habet, sed in praxi jam ante eum f. tyrannus, ut adeo plures jam eruditi observarint Machiavelli

vellum non præcepta proprie dicta Principi dedisse, sed quæ alii egissent descripsisse, & principum nostram mores facta graphice depinxisse. Scopum ipse Machiavelli fuit, ut Florentinis suis ob oculos poneret, quantum Aristocratia à Monarchia differat, ut sibi à Principibus caverent. Quidquid sit tn. Machiavellus his scriptis plurimum nocuit.

Et quid aliud fecit Hobbesius, quam ut splendido suo colore Machiavellismum inculcaverit, & q. Monarchomachismus in Anglia florebat illi adeo gratia evaserit, ut in alternum Machiavellismum incideret. Ita enim cum natura genus hominum comparata esse, ut quo gravius aliquid fugimus, eo fortius eam in alteram partem declinare soleamus. Monarchomachi post nuptias Parisinas sua dogmata spargere cœperunt, cum enim arte Machiavellismi miseri Galli in tot angustias deducti essent, desperatio, & mœror ob perpessa, & instantia mala viam ad Monarchomachismum aperuit.

Utraq. secta in principium J. N. impingit. Machiavellismus enim hoc jus plane in effectu tollit, Monarchomach. vinculum & obligatione subditorum tollit. Machiav. reges facit Tyrannos, Monarch. populum rebellem. At J. N. si his opponet Machiavellistis offendens summa principum

adtemperata esse debere ad Leges pacis, Non a Christo. am Subditorum obligatione esse in patiendo. in parendo, erga Imperatores & Spes.

γ. Cavendum, ne statim ex his praeceptis credamus sufficere h. posse ad solidam emendationem animae cum nihil praeter externam tranquillitatem in Republica his praeceptis obtineat.

δ. Cavendum qq. ne divisum Imperium cum Jove Caesar habeat. Reddemus Deo quae sunt Dei, Caesari quae sunt Caesaris. Multum enim hic peccat. Novimus omnes quantum Papa Romanus hic sibi arrogavit, qui non tantum dominium in Conscientias, sed & temporaria sibi arrogare non est veritus. Ita subditorum obligatio restringenda est ad limites praeceptorum Dei, ut quod Apostoli dixerunt: Magis sit parendum Deo, quam hominibus, quanquam & hic abusus soleat committi, dum hoc respectu saepe servitium Spiritus a Ministerij sectae obstinatione denegetur.

His praemissis jam pergimus ad. —

Bellum est a' Duellum, vetere(s) enim loco B. dicebant du. ut Duellona, pro Bellona. q. in bello ad duae personae considerantur.

CORPUS JURIS NATURAE & GENTIUM.

LIB. Imum

Cap. Imum

Q. Quid bellum quid Jus?

R. Defi. Bellum est Status per vim certantium, qua tales sunt.

1o Obs. Bellum dr Status, Status aum est conditio in qua versant hines in Societte hina. Seu est conditio in qua certa jura alicui competunt, ut cuique [illegible]

Sic jam, qui in Statu belli versant possunt via jura hostilitis exercere, quae Statui pacis haud conveniunt

Obs. 2 Plat tuemur jus nrum, v. vi, ut fit inter reges, v. Disceptaone, qua feruntur Cives. Corne l. Fronto dr. Bellum etiam sine proelio est, cum indicit proelium ipsa pugna.

2o Addit in Definione, per vim certantium. quia dat certamen alis quoq modis.

3o Addit adhuc, qua tales sunt. ne scil. pure spectanti, aut exerciti graa, per vim certantes, pro bellantibus habeantur.

Jus ali derivan deducunt, a' Jussum ali a' Jove. Cultens & Hemsterhusius dr: olim dum convivia celebrabant, cogerus singuli in laculis suis jus adferebant, & dicebant, affer meum jus. Sunt Gellius 2 via seaone usurpa: cepere pro eo, quod suum cuique tribuit:

Bellum est triplex. Privatum Publicum, & Mixtum. alis vo Defensivum, & Offensivum

Q. An in bello Jus observandum est?

R. Oio observandum est Jus N. & Gent.

Rao. 1a Qma haec jura obligant & Reges & subditos

2a Q. lex haec omnis aeterna & immutabilis est. q. n tt tpre pacis, sed & tpre belli obligat. Bella enim omne ad jus nostrum consequendum suscipienda sunt, suscepta vo, intra finee, & inter modum

modum gerenda, ut infra videbimus

Q. Quotuplex est Scão Juris?

R. Praecipue 3plex.

1° Quando accipitur pro omni eo, quod justum est. Justum autem est 2plicit. v. c sub ajente quando justum est, id quod praeceptum est nec omitti potest, v. sub negante: quando nec praecipit, nec vetat, sed tt permittit. Et jam hac Scãone Juris prima est quod Injustum non est, ut tempore belli vastare hostis terras.

2° Pro qualitate Morali personae competente, ad aliquod juste habendum, v. agendum e. gr. ego jus habeo ad hoc velle illud agendum. et facio.

3° Quando idem valet, quod lex, ut sit Regula actuum Moralium obligans ad id quod rectum est.

In quo modo investigandum an h v. illud Jure Dno. v. Civ. praeceptum v. vetitum sit.

Q. Quid est Justum.

R. Quod repugnat Natae Societatis humanae, rationalis. Sum enim Deus homines Societatis appetentes creavit, adeo, ut sine ea subsistere homo nequeat. hinc simplicissimi homines in lege N. prohibitum putant, quod Societatem destrueret, adeoque Regula gratis erit. An aliquid justum sit, cognoscitur ex eo, si convenit Natae Societatis humanae.

Q. Quotuplex est Justum?

R. Quoniam fundamentum Justi est Societas humana. Societas vero sit v. inter Aequales, ut fratres, amicos, cives, foederatos qua tales, v. inter Inaequales, ut [illegible]

adeoque distinctio qua tales. aliud enim dicendum si considera certa qualitate considerantur [illegible], hinc nulla [illegible] [illegible] alteri.

Maritum & Uxorem, Dnum & Servum, Rege, & Subditos &. qua tales, t hinc Jus Dplum duplex ee dicimus v. —

1 Aequatorium, ubi omnes Socii n plus ht juris altero.

2 Rectorium quod locum habet in Societate inaequal. qua tali.

+ extra hunc respectum enim quidquid negotii inter Impre. & patrem intercesserit, id ea ad Jus Aequatorium pertinet.

Hac dum de prima Scatone Juris jam Vdo de Secunda Scatone, quae est Qualitas Moralis.

Qualitas est qua aliquales dicimur, ut a paternitate Pater, &, atque jam pro gdionis & ~~qualitt~~ Status qua diversa jura nascuntur. Ita e.gr. Patriam potestatem nemo exercere pott, nisi pater. leges condere nemo pott, nisi Imperans. Jus Dnii nemo exercere pott, nisi qui habet facultatem Moralem ad faciendum, - des ex dispone Legis s. Dni. s. Hnc.

vid def. Juris etc. pag. 6.

In primo Sceatone Juris sum, magis refertur ad actionem, quam personam, q diversa e ab illa, q pr des in prima Sceatone idem e ac lex licita, aut praeceptas hic refertur ad personam, & qualitatem Moralem denotat.

Qualitas haec Moralis est duplex. v. Perfecta, quae Facultas, v. Minus perfecta, quae aptitudo d.

α Facultas est Jus proprie dictum, quod actionem efficacem producit. s. est Jus exigendi id, quod mihi debetur, ideo. + q mihi debetur. Ideo hanc facultatem Hotti [illegible] Sue appellant, Sic Sui juris [illegible]

Sub hoc Jure proprie dicto quod ego v. pr Judicem. v. pr bellum exigere possum, continetur —

1o Potestas. v. in se quae est Libertas. v. Naturalis facultas, v. in alios, quae est Imperium in personas sibi Subditas.

2o Dnium, quae est Potestas perfecte de Re sua Corporali disponendi.

3o Creditum quod comprehendit omnem actione

actionem personalem, seu ex contractu seu ex delicto, v. quasi delicto, ex Legis dispoone.

Obs. Creditor est, cuicunq. ex qualicunq. actione, vel Legis Civilis dispoone debetur.

Differt Creditum a Mutuo ita, tanquam Genus a specie. Namq. mutuum est creditum quantitatis, s. rei fungibilis datae, ea cditione, ut eadem reddatur in gre, seu quae annumerantur ea cadunt in mutuum. s. sive sint illa summa nummor, s. mensura ohar, s. pondera librar. At creditum cprehendit extra eas res, quae pondere mensura & nro cstinent, sive em res, verbis etiam credimus quodam actu ad obligaone comparanda interposito, ut stipulaone.

Obs. Illi et proprie debitores dici possunt, a quibus invitis etiam debitum exigi ptt. Debitum itaq. est obligao quae incumbit, quibuscunq. debitoribus ut solvant, quod debent, unde Martialis. Sexte nihil debes, nil debes Sexte fatemur, Debet em si quis solvere, inde ptt.

Haec perfecta facultas s. Ius duplex est.

1° Vulgaris, quae cuilibet vulgari cpetit, ita ppriis rebus & bona ad usus vulgares.

2° Eminens est Ius Communitati cpetens, v. cui Communitas Imperium dat in Personas, bonaq. Civium, bono communis pa. Hinc fluit Imperium & Dnium Eminens.

Q. An datur Dominium eminens?

R. Rio. q. qui habet Ius in persona alicujus, is habet in res, atq. bona ejus tanquam + accessoria, qui habet Ius in Personas & bona Civium, is habet Dnium Eminens & ptt uti illor bonis in utilitatem publicam, cum id summa necessitas exigit. Is penes quem summa rei est is habet Dnium Eminens.

+ tanquam

3° Aptitudo est Ius minus perfectum dict. v. Imperfectum, quando Ius petendi & habendi aliquid habeo, sed exigendi non. adeoq. hr m. differt a re...

Obs. aptitudo est vox barbara, et melius dicere ... v. Dignitas & ... + ponit apd L. ates

+ proportio simplex, quae Arithmetica vocatur, in omnibus contractibus, obligationibus, & similibus casibus. Haec autem observatur. —

L. I. C. I. De IVRE.

facultate & jure pleno, quod facultas sit, qua in potestatem habeo, aliquid & petendi, & exigendi. Aptitudo vero cum petendi quidem jus habeo, sed exigendi non, illa neglecta fiet injuria, hac non item.

III. Secundo Juris est quod idem valet quod Lex, quae est Regula actionum Moralium obligans ad id quod rectum est. Hinc jure fieri dicitur quod consentaneo modo fit Legibus. Seu Lex est Decretum, quo Superior obligat inferiorem sibi subjectum, ut ad illius praescriptum actiones suas componat. Lex est Puffend. Def.

Obs. 1º Lex dicitur esse Regula. Regula est norma secundum quam dirigere debemus actiones nostras morales seu a voluntate pendentes.

2º Actiones hominum sunt duplices. Naturales quae solo naturae impulsu fiunt, neque sunt in potestate nostra, ut circulatio sanguinis. & Morales, quas fieri & non, est penes agentem, hinc Liberae dicuntur.

NB. Latius hic capi debent Actiones Morales quam fit in Morali Disciplina, ubi nihil aliud quam convenientiam cum recta ratione, & Jus Scientiae, hic vero considerant quatenus conformes v. difformes Legi in genere consideratae, hinc e. gr. actio naturalis sua indifferens, & ad neutram Moralitatis partem declinans, si a Legislatore praecipiatur, hoc ipso erit Moralis & nemo libere contrarium agere potest,

3. Lex dicitur producere actionem: Obligatio est vinculum illud Juris, quo necessitate adstringimur ad rem aliquam praestandam.

4. Lex differt a Consilio, & pacto hoc modo.

in Facultate respicitur Justitia expletrix: in Aptitudine Justitia attributrix: 34.

in Justitia expletrice observatur: 1. in rebus, 2. versatur circa jus perfectum, et suum, 3. producit actionem, seu suum consequendi jure valide, 4. non attenditur hic respectus personarum.

Distributiva autem proportionem observat Geometricam, & inter personas et qualitates, e.gr. 1. Liberalem esse erga indigos, misericordem. 2. Circa jus imperfectum versatur. 3 non producit actionem, 4. Attalis dignitatis, & leges rationem admittit.

NB. Arithmetica proportio est, cum numeri distant paribus intervallis, ut. 2. 4. 6. 8. vel 3. 6. 9.

NB. Lex venit a legendo.

Regula actionum moralium tanquam e Lex, de actu mere physico, e.gr. ne quis dormiat.

NB. Per actiones hominum intelligimus, non quemvis motum ab facultatibus hominum pendentem, sed eum, qui provenit, ac dirigitur ab iis facultatibus, quas Deus homini prae brutis tribuit.

Obs. Lex obligat ad id, quod justum est, non simpliciter ad id quod justum e, sed & ad aliorum utilitatem nostram pertinet, nam saepe Leges feruntur, etiam quod laudabile est, e.gr. in veteri Lege erat, ut poena esset, qui contra praeceptum meditari vinum biberet.

Consilium hoc habet cum Lege commune, quod sit di-rectivum

a

a. Quod Legem superiorum, Consilium & inferior, & Directorium actiones, & q. quae facienda quae n., sit. Inter aequales dare pott, sic pact. inatur inter aequales vim, tn quoniam dicit obli
b. ex Consilio quis obligat. q. sibi utile est, ex pacto, q. consensit, ex Lege vo. q. ita jubet L. Lator. q. Lex dici n. pt.

Q. An datur aliquod Jus permissi-
vum v. s. an permissio ad actionem Legis pertineat?

R. Permissio proprie Lex dici nequit.

Rao. 1. omnis Lex efficaciam habere debet eos, quibus lata est, ad observaonem cui cogendi, sed Lex permittens, eum cui praescribitur non obligat, quia nihil praecipit, nihil vetat. Attamen sensu largiori pott admitti quod sit Lex, nempe tota virtus permissiva Legis circa alios operatur, eosq. obligat, ne actui permissionis impediment. ponant.

Q. Quotuplex est Jus s. Lex hac Serone.

R. Duplex: Dinum & Humanum.

1o. Jus Divinum est, quod auctore Deo latum est s. complexus Legum Dnar, estq. duplex

a. Morale. quod obligat oes hmes.

b. Positivum, quod Ds per revelaonem certo populo proposuerat, manifestavit, estq. v. Ceremoniale v. Forense. 2o.

1o Jus Morale est duplex. ~~quod hmes habet auctores.~~
Jus N. & Jus Gent.

2o. Jus Hnum est quod hmes habet auctores.

Q. Quid est Jus Naturae?

Ros. Naa hic sumitur p. naali illa Dei operaone, quae mentis nris infidit cuius ipse Ds est auctor.

~~Quaedam dicuntur Iuris Naturalis, reductive vero proprie, quibus Ius Naturale non repugnat, sicut justa appellantur ea, quae injustitia carent; inter dum etiam per abusionem.~~

36. L. I. C. I. de IVRE.

R. Ius Naturae est Ius, quod Dictat per rectam rationem inter homines omnes, consistit propter honestatem & turpitudinem. vide Grot. L. I. §. 10. N. 1. Seu Ius Naturae est. Jussus Dei per rationem promulgatus omnes obligans, ad procurandam hominis, & Societatis felicitatem.

Quid Sint Honesta?

R. Honesta dicuntur omnia, ea, quae cum natura Societatis humanae conveniunt, & ad ejus conservationem requiruntur, ut amare Deum, ex toto corde & proximum ut se ipsum.

Q. Quid Sint Turpia?

R. Quae non conveniunt cum Natura Societatis humanae, ordinem in ea tollunt, & eam destruunt, ut negare Deum, falsos Deos colere, inobedientia erga Superiores, impietas in Parentes, inhumanitas in proximum.

Haec vero ita determinantur ex Natura Societatis humanae, ideo, quia Ius Naturae propter conservationem Societatis humanae est latum, adeoque quae naturae nostrae Rationali conveniunt sunt honesta, quae minus, turpia. Natura vero Rationalis consistit in amore ~~proximi~~ sui, proximi, & Cultu Numinis, quae tria innata nobis esse deprehendimus.

1° Amor proprius inditus est. quia quis est qui se conservare, & bona sua procurare nollet? nemo certe. & hoc vocatur a Grotio Prima Naturae.

Obj. Multi se occidunt. Q. R. Rarum est, & tales sunt potius monstra hominum. 2. Illud faciunt illi quia bonum, adeoque majus malum avertendo, quod credunt sibi commodum.

2° Amorem proximi suadet Natura Rationalis cum enim sine auxilio aliorum vivere non possimus, adeoque Societatem colere teneamur, Societas vero amorem requirat, evidens est naturam Rationalem impellere nos ad amorem proximi.

3. Cultum Numinis, jubet Natura Rationalis, namque ex ratione scimus, nos ne per momentum quidem subsistere posse sine ope Dei, adeoque ille prae omnibus est aman-
das

e amamus, & sine exceptione colendus.

Jam quaecunque his veritatibus & officiis nostris repugnant, in illis est Moralis Turpitudo, & peccatum. quae vero necessario faciunt ad haec tria in illis adest necessitas Moralis & Jure N. sunt praecepta.

Q. Unde adhuc probari possit dari J. N.?

R. 1º Ex intentione Creatoris, Deus enim Creaturas rationales non potuit absque sensu dependentiae sui creare, adeoque debuit ipsis Leges aliquas praescribere, secundum quas modo quodam decreto pax & felicitas & interna, & externa quaerenda esset. Illas vero Leges continet J. N. E. datur.

Attes qq. tenentur ad J. N.? observandum, q. Deus non ab agnitione capit existentiam,

2º Dantur inter homines Naturales Societates, ut Paterna, Civilis, atque nulla Societas stare potest absque Lege. E. datur Naturam Lex Moralis.

3º Datur Conscientia quae benefacientes gaudio, a male agentes tristitia & metu adficit. E. datur J. N.

4. Paulus Rom. 1. 32. & 2. 15. Gentes opus Legis scriptum in cordibus habere dicit.

Q. Quotuplex est J. Naturae?

R. Duplex: 1º Absolutum quod omnes homines ab ori tempore obligavit, absque ullo instituto praecedente, v. gr. Deum colere, neminem laedere. Sunt Juris Absoluti.

2. Hypotheticum quod obligat quidem, sed quod supponit factum humanum, v. gr. de non furando quod supponit dominium introductum

L. I. Cl. de IURE.

Obj. Ds jussit Abrahamo, ut 38. occid. at filium. Rs. Ds L.lator de Lege a se lata dispensare pot, at Rs. G. L. Hic non Jus Nãe mutatur, sed res, de qua jus Nãe gstituit, quae mutaonem recipit. e.gr. si creditor quod ei debeo, acceptum ferat, jam solvere non teneor, non q. J. N. desierit praecipere solvendum qd debeo, sed q. debit desiit. V. L. I. Cl. §. 10.

Q. An Jus Naturae sit immutabile?

Rs. Oio. q. est Lex Dna, Legem vo praeter L. Latorem tollere nemo pott. G. Jus N. nullus hoo mutare pott, pott quidem L.Lator Civilis juxta prudentiae Reglas, ad Statum Reipublicae accomodare, sed mutare n pott. e. gr. J. N. dat Parentibus jus in Liberos, sed Legis Lator definet quousq. Jus illud extendatur.

Imo dicimus, ne ipsum quidem + mutare posse Deum Jus Naturae.

+ Rão. 1a. q. Deus est Judex aequissimus, vultq. ut Just & aequum durabile sit. G. vult Jam J. Nãe in aeternum permanare.

2a. L licet Deus hnem libere ab initio creaverit tn dum ipsum animal Sociale creavit, & ipsi hoc Jus indidit, qtamdiu hnis Nãa non mutat, tamdiu etiam Jus Naturae mutare nequit.

3a. Deus ar Nãe non pott velle ut hoo vivat in Societate, & tn tollere illud Jus quod gstituit & observat ordinem in Societ.

Sunt & quaedam Juris naalis non simpliciter, sed p certo rerum statu; sic communis rerum usus naalis f. quamdiu Dnia introducta n fit, & jus suum per vim consequi licuit ante positas Leges. V. L. I. Cl. §. 10.

Obj. Actus debiti st quib. nssitas moralis in est.

Grotius di: Juris N. fdtum n est Vltas, & Imperium Dei, sed intrinseca Rei qualitas. Ds quidem gstat ar nãe, quatenus Ds creavit hnem, & quatenus est hne. Rs. Illud tn concedit, si hoc non obligaretur gpter intrinsecam rei qualitatem obligari eum potuisse, sola Vltate & Imperio Dño, cujus creatura e; liberaeq. ejus dispoom subjacet.

Q. Quomodo pbatur aliquid ee J. Nãe?

Rs. st ostendatur alicujus Rei necessaria gvenientia v. disconvenientia, cum Nãa Raonali & Sociali,

Rão. Cum em J. N. sit dictamen Rectae Raonis, sqr id cum Recta Raone gvenire debere, G. qd ab ea discrepat, non est Juris Nãe, addit etiam Grotius: Quod apud omnes Gentes moratiores qui Raone sua recte utuntur, receptum est illud est J. Nãe. Sed hanc pbaonem ipse qq. agnoscit minus

Obj. Quicunq. J. N. brutis improprie competere dicunt, ill. plane negant eis gpetere; q. qd improprie dr de aliqua re, illud de ea n dr. e.gr. risus de pratis, quippe prata n rident.

omnes certam esse sed primam infallibilem & optimam & q. hic qq. interrogandum est, an mores illi conveniant cum Recta Ratione, nos uno illo criterio probatione a priori ut vocat Grotius contenti erimus.

Obs. Quaedam I. Naalis dicuntur.

1º Proprie. quando per Legem Naalem aliquid praeceptum v. vetatur, quod dictamen Rectae Rationis fieri v. n. fieri jubet q. haec habent in se Moralem honestatem & turpitudinem.

2º Non proprie. seu Reductive v. Negative ~~quod~~ per applicationem, v. interpretationem, quidquid I. Naae n. repugnat, sicut jussa dicuntur quae carent injustitia, quo pertinent omnes casus permissivi, qui hnis arbitratui v. pudori relicta sunt, an facere velint, nec ne, e. gr. Rectae Rationi conveniens est ut qui de nobis meretur remuneremur. Sed remunerationem nemo a nobis exigit ut debitum, sed ut aequum & honestum, suadet potius Rao remunerandum esse beneficium.

3º Abusive vix ponitur eo quod Rao honestum judicat, aut melius esse eo, quod oppositum judicat, I. tn Naali non est debitum, s. quatenus actus magis est honestus, & laudabilis, sed cujus contrarium n est vetitum, v. gr. cum de duabus Propositionibus inter se comparatis qq. altera verior, aut melior aut benignior sit, tum ea, cui aequitas, & Rao magis favet, I. N. ee dicitur sic. 1. Cor. 6. 12 omnia mihi licent, & quae prohibita n sunt, sed n omnia conducunt, sic. 1. Cor. 2. 36. 38.

Qs. Quid est Jus Gentium

R. Est Jus illud quod voluntate Gentt. & pplor. communis utilitatis & r. [illegible]

& necessitatis causa introductum est.

Q. An datur tale Ius Gentium publicum?

R. Dico, quod probatur. 1º Ex usu communi, quo pertinent jam prohibitio teli venenati, & fontium infectio cum veneno tempore Belli, praecedentia Regum, ordo titulorum, bello captorum non detrusio in perpetuam servitutem, Iura Legatorum &. Nam et si Sanctimonia ipsis I. N. debeatur, ut munere suo recte perfungantur; sed caetera, quae spectant ad I. Natle, verum sunt et ex voluntate Gentium, e. gr. admissio Legati etiamsi Princeps metuat ~~etiamsi Princeps metuat~~ sibi id perniciosum fore, Ius asyli apud Legatos.

2º Ex probatorum historicorum, & aliorum Auctorum testimonio, multi de I. Gentium, hoc sensu sumpto, meminerunt, e. gr. Sallust. Iug. 39. Liv. L. 2. 1. pag. 226.

3. Ex pactis & foederibus moratiorum Gentium, quae inveniri possunt in historia Dipplomatica I. Gentium.

Obj. Puffend. & alior. Inter Gentes nullus est Superior. Ergo nec Legislator, sicque nec Ius illum?

R. Id non multum stringit, nam sic neque Leges fundamentales eorum, qui ex statu Naturali se in Civitatem congregatae forent, Conderet Pax Vestphalica &.

2. Necessitas & usus hic pro Legislatore habentur. quia Communis defensio & tranquillitas generis humani hoc requirit.

Obj. Non patet sensus, quaenam sint Gentes moratiores?

R. Imo vero Moratiores Gentes sunt, quae ratione sua recte utuntur, quatenus ergo ratio illorum convenit, cum communi utilitate, & necessitate id dicitur esse Iuris Gentium.

Laetus

Licet vo Gentes, qua tales, obligant a'd ea facienda quae ad pacem, & Securittem obtinendam ptinent, & licet quaedam Juris Gentt dicantr vulgo, quae St. J. Naalis ad integras Gentes applicat, & licet argumentaones illae certe J. Naae dicuntr, quae ex Raone gposita vetantr, aut praecipiunt, tanquam necessaria, attamen certum est Gentes cultiores suadente & interna raone, gtentaq Rerumpublicar requirente, necessitatibq publicorum gmerciorum exigentibus, quaedam instituisse, quae a' Naa lovit tacta alier, & majoris fuit utlis, donec ea plurium cultior pplor gsensu, ob perspicuam utilittem factis declarata, in Jus gmune transierit.

Hinc fuit Jus Gentium.

Q. Quomodo differt Jus Gtt. a' Jure Naae?

R. Quod Jus Naae est gstitutum propter honestatem, & turpitudinem; Jus Gentium vo primario propter utilittem gmunem & nessitatem.

2. Jus Naae est immutabile. Jus Gentt vo mutari pott, . Jus Gentt n obligat, quando cessat Rao communis utilitt, . 2. vo Scriptores saepe gfundunt J. Naae, cum J. Gentt hinc.

Obs. Doctores Juris distinguunt J. N. & Gentt in Primaevum & Secundarium.

Ius Naae primaevum est qd innotuit naae hinc, statim ab initio, & cum origine gris hum. gtinerq officia absoluta, tam perfecta immediate ex pprijs jusst fluentia, qm Imperfecta, ex Reglis honestt, decoris, ~~decoris~~ manantia, quor obligo communis est, oes hes qua tales obligat.

Jus Naae

Jus Nat. Secundarium e. qd Nat. hnem ducit p Syllogismum, & illatonem consequentiae certae, ex ppiis Rectis, & gtinet et officia hypothet. quae vel hnum institutum ut Sermonem, Dominium s. v. certum hnis statum adventitium, ut Civis Mariti f. supponunt. & ad Rempublicam st alligata.

Jus Gent. Primaevum e idem, quod Nat. Secundarium. Jus vo Gent. Secundarium, qd pprie Jus Gent. dr, ess ab oib. hnib. invent. & mentis qdam agitaone gparati inter se Rebus excogitat. usu suil & necessitate exigente. S. Jus Nat. Secundarium, seu Jus Gentium primaevum oritur per modum necessariae gclusionis, Jus Gent. secundarium vero, per modum arbitrariae determinaonis gfectum. Jam quae nat. bona v. mala sunt intrinsecus, ita ut voluntatem Dei liberam in signo raonis antevertant, ea oia pertinent ad Jus Nat. primaevum, reliqua vo ad alia Jura v. gr. Incestus cum sorore, hodie pugnat cum J. N. secundario n primaevo, quippe h in se, & nat. sua n ess malum.

Concludimus E. dari J. Gent. hypotheticum, qd usus, rao, & necessitas gfirmant. Et forte hic gciliari possent partes, nam etiam ipsi negantes J. Gent. admittunt, per modum gsuetudinum tn dari, quas observare teneant Gentes.

Q. Lex Mosaica cum qua talis directe obligaonem in nos inducere non posset, qm usum habet in his & [illegible] de J. Belli quaestionib.

R. A. Ostendit nihil eor. quae Lege Moses praecept. sunt

Sunt esse contra J. Nat. tanquam quod à Deo jusso profectum esset. at n. ē bona Consequentia, qd praecept. ē in Lege Mosis, id & lege Nat. namq. de multis actib. indifferentib. agit Lex Mosaica & raro hac quaestio locum habet, Si v. illud in Lege Mosaica permissum est. q. & Juris Nat. sed ex J. Nat. interpretandum ē utrius qris sit permissio. Quae est 2plex.

1º Permissio mere facti est permittendo & impedimento circa aliquam actionem cum quis non impedit aliquid quod posset & si n. debeat, e. gr. Cum L. Lator n. vetat, neq. prohibet tale factum, sed de eo nihil dicit, ut Deus permittit peccata. f.

Obs. Hac permissio n. est Lex. E. gr. Dantur crimina levia, cic vetabilia in Jure f. quae L. Latores pr. convenientiam quam [prom] permittunt, Deo tn. n. sequitur J. Nat. n. esse vetita, ut mendacia familiaria, f. ebrietas f. Dantur etiam facta tam atrocia, vix nominanda, quae committi posse vix credent, adeoq. a L. Latorib. n. vetantur, an tn. n. sunt contra J. N. imo vō.

2. Permissio quae Lege fit. ē quod L. Lator permittit aliquid expressis verbis. haec aūt 2plex

a. Plena. quae facultatem, & Jus dat alicui ad aliquid licite agendum, huc pertinent oia, quae intrinsecus mala n. sunt, sed indifferentia ante specificationem. e gr. Cum Jus Co permittit, Capere feras, talis etiam est permissio illi Deut. 20.10. adeoq. jam Ds nihil tali commissio committere patet contrarium J. Nat.

6, Minus plena, è cum Lex aliquid permittet, non ad hunc effectum ut in se sit justum. Sed ut impune fieri possit, I. Nãa tn est turpe & prohibitum. Et jam hujusmodi actio agentem quidem liberat, a Poena in foro Soli, Sed nequaquam in foro poli.

Quando L. Lator aliquid tale pmittit, id eo ipso licit n fit, & justum, neq; Magistratus peccat in conscientia, quippe is nil. agit mali, permittendo malum, namq; non ideo permittit malum, quasi vellet exercitum mali, Sed eo ipso vult aliquid boni; nempe: permittendo minus malum, vult tollere majus. Non adprobat, non Suadet circumscribit, limitat, non tn tollit aut punit, Sed in medio relinquit; tollere enim sine concussione Reipublicæ non posset. adeoq. lgr id, non qd Suadet Jus Strictum, Sed quod extorquet necessitas, & Salus reipublicæ quæ Suprema lex esse debet. e.g. Jure N. int. contrahentes exacta est Servanda ~~Moralit~~ Aequalitas, Nulla pars lædenda, at I. Civile permissione minus plena permittet læsionem, unus quisq; debet esse Cautus, Sed tn fallens omnino injuste agit, Sic tempore Belli, multa pmittuntr Sic Lupanarria, Concubinatus, S. impuna It. I. Civ.

Obs. Jam qui ea agit, quæ plena pmissione pmittuntr, juste agit. Sed qui minus plena pmissione pmissa agit injuste agit, licet agat impune.

D. Illum usum habet lex Mosaica in his quæ ∫∫ intr. quod Summi Imperantes possint ex ea ~~possint~~ libere desumere; ea quæ Suis regnis conveniunt. v. ab ea recedere

recedere prout Reipublicae utilitati & saluti quomodum fore arbitrantur, exceptis iis Legibus, quae Substantia ad tempus Xti exspectati pertinuit.

Haec de hoc Dno Voluntario Jam —

Q. Quid est Jus Humanum ?

R. Quod a potte Civili s. ab eo qui habet Mattem in ppria Civitis sua utilitis & necessitatem est latum.

Jus Humanum cum Grotio dividimus in 3 Classes.

1o in Jus Latius patens, quo intelligitur Jus Gentt.

2o Arctius patens, quod intra domesticos parietes viget, ut Patrium, herile & si quae his similia essent non tam ad ipsa potte Civ. qm a Nra & J. Gentt. veniens, licet potti Civ. subdit, quatenus Paterfamilias in statu Civili nil pott mandare contra Ultem Mattis.

Obs. Recte Grotius Jus Oeconomicum statuit, quia ibi est Imperans e Parens. et actiones qui pro statu Oeconomico sunt Justae & injustae. Sunt certi limites, quibus una quaeque familia continetur. Atque haec sunt necessario ad constituendum his.

3. Jus Civile quod est Jus ab eo, qui habet pottem Civilem s. Mattem.

Civitas e Coetus perfectissimus Liberorum hinum Juris fruendi & communis utilitatis causa sociatus.

Obs. Dr Coetus perfectissimus opposite ad alios Coetus ut Maritalem, patrium, qui sunt quidem perfectae Societtes, sed non ita ut Civitas dr perfectissimus. q. oia hic possum conservare, & frui iis, quae sunt necessaria in Societte. Porro dicit Liberorum hinum, qui habet pottem in se & suas in potte Dnica. Hinc gentes subjugatae non possunt dici liberae, ut ipsa vid. Cineffi

Deniq. di Iuris fruendi, & Communis utilitatis Caa Societatis. q. unice hic ē Scopus, unice pottis Civil.
× Hinc oia jura Majestatica exercenda st ad salut. Subditor Grot. 2. 14.

Q. An hoc Ius in decidendis Quæst. de Iure belli adhibetur?

R. O. q. Summas pottes, quæ int se bellum gerunt Ius Civile n̄ obligat, sed et Subditos ipsius Majestatis quæ tulit Ius Civile.

CAPUT. II.dum

An bellare sit unquam justum?

Positis Iuris fontib, quos duos possumus dicere Necessitatem, unde fluit Ius Dnum Necessarium, seu Morale v. Naale, & Voluntatem unde dimanat Ius Dnum Voluntarium. & Ius hnum, necessitatem tn in se habens obediendi, postqm L. Lator suam voluntatem, v. Scripto, v. sine Scripto declaravit, positis inquam & ortis his fontib & ppiis unde Casus oēs sequentes decidendi erant, antequam Iura belli enarraremus ea ad hos fontes, velut Lydium lapidem examinandi Caa descendimus, ad Quæstione qm Grot. primam vocat

Q. An bellare unquam liceat, v. justum sit.

S. an aliquod bellum justum sit.

R. Ov. Arg. pmu Q. Prima naturæ a recta raone disposita & determinata bellum pmittunt & volunt.

Demonstr. Vitæ membrorq conservaone & rer ad vitam utilium retentionem, & adquisitionem instinctus Naalis, una cum naa raonali dictat at bellor fines esse et hæc qtequamus q. recta rao bella p[illegible]

Obs. Cum primae Nãe & instinctus Nãalis omnib. animantib. communis e.gr. de conservaone sui, hinc prima Nãe non sufficiunt ad condendum I. Nãe, et ita si ea quaerimus, cum Nãa nostra Raonalis & socialis quippe instinctus nos saepe ad malum deduceret, sed Rão recta frenum injicit & unice ad justum determinat adeoq. ad probandum aliqd esse just. firmum argtum peti patt ex primis Nãe conuenientib. Nãae nostrae Raonali, si uô pugnet cum recta Raone potius sequenda Rão quam instinctus.

Arg. II. Recta Rão ipsam vim et prohibet, quae societati repugnat, quae Jus alienum tollit, at vis belli n est talis nisi sit injusta E. bella gerere n repugnat Rectae Raoni, atq. sic I. N. licet.

Major. Ratio Socialis studet conservaoni communitatis, adeoq. favet mediis ad hunc finem Ibam necessariis atqui media haec sunt, ut Jus alienum adpetentib. resistamus. Cur enim adpetitus Socialis nobis esset inditus, si idoneis instrumentis n possemus tutari. E. Recta Rão n prohibet omnem vim sed et injustam. imo certis in casib. praecipit vim justam, i. ubi Socialis status, Jurisq. tutandi, unum & solum instrumentum e bellum, prius enim si fieri patt amicabilit conveniendum de injuria illata, sed si hoc fieri n possit, deveniendum e ad vim, Tunc et lex & Rão doctis, & necessitas barbaris, & mos Gentib. & feris Nãa ipsa praescripsit ut omnem vim semper, quacunq. ope possent, a Capite a Corpore a vita sua propulsarent ut loquit. Clq. Cic. p Milone

Obs. Quidam Scotti dicunt Dnã rei introducta, esse Caam belli, atq. infausta pronomina Meum et

Meum, & Tuum, genuisse bella, et male.

Resp: 1º Quia dantur quaedam quae suae sunt etiam extra Dnia rerum. e.gr. Vita nra, membra & libertas Nostra, atq; jam horum impetitio potuisset esse Caa belli.

2º Q. si Dnia n. fuissent introducta, tum res fuissent nullius, adeoq; primi occupantis, Siq; si alter alterum arcere voluisset ab occupaone rei alicujus, tum injuriam faceret. Siq; devenireturad bellum.

Arg. III. S. Sacra permittit, & probat bella, q. sunt licita.

Ante. Deus ipse cum Theocratiam exerceret, inter Indaeos, qua Rex bellare mandavit Israelitis Jos. 3. quae vocantur bella Dei, adeoq; quia auctoritate Dei gerebantur, non potuerunt esse contraria Juri, ~~Dei~~ Injussu etiam Dei bella gerebant, ut Jud. 17 quae Ds post facto approbavit. Sic Abraham justum bellum gessit cum 4. Regib: q. ex Causis S. Naeo probatis, susceperit, id quod & Deus laudat p Melchisedechum. Gen 14. 20.

2º Deus populo suo dedit Jura belli, q. probat facultatem belligerandi Deut. 20. 10 confer Jud. 2 ubi bellum Jephte finium tuendorum Caa 2 Sam. 10. Davidis violator Legator: Hebr. c. 33. 34. 1 Sam. 25. 28. Dei praelia praeliari dicuntur justa, atq; pia genere bella.

Arg. IV. Omnes Gentes & praecipue Sapientes in hoc consentiunt, quod bellare justum Sit. q. juss est. Rao: Q. quum oes eadem Raone praediti, Omnes magnum veritatis testimonium est, circa eadem idem sentire quae n. aliunde, qm ex recta Raone Juri innotescere possunt

innotescere possunt.

Arg. V. Communis necessitas & utilitas inter omnes gentes id exigit, si enim tolleretur jus suppliciorum capitalium, & arma cives tuendi adversus latrones, maxima inde scelerum licentia, & quasi diluvium malorum sequeretur, ergo necessaria, & utilia sunt bella; justa ergo. Atque leges & mores omnium populorum.

Obj. [illegible] est mutabile jus N. Atque hoc jubet non occides. ergo nec Deus potest contra h. bella permittere.

R. Jus Nale absolutum, v. praeceptivum est immutabile quia per se & nata sua sunt turpia, ita nec Deus potest mutare. At J. N. permissivum quae sine peccato omitti v. fieri possunt, ea possunt determinari, praecipi, v. vetari, atque bellum gerere in offendentem est juris permissivi ergo.

Obj. Gen. 9. 5. 6. Sanguinem vestri requiram, ab omnibus [illegible], qui sanguinem hominis fuderit, sanguis ejus effundatur. ergo non licet bellare.

R. Hoc interdictum non latius patet, quam quod in lege est non occides, quod Magistratui non eripit facultatem mortem infligendi homicidis, imo neque privato, cum alter modus non est tuendae salutis. Prohibet ergo hac lege caedem hominis et innocentis, ex doloso & voluntario principio oriundam. non enim Magistratus frustra gladium gerit Rom. 13. 4. et quomodo societas subsistere posset, nisi punirentur ejusmodi scelera. At h. jus puniendi non ad quosvis pertinet, sic enim summa esset confusio, verum et ad Magistratus, Noacho enim primum datum non est tanquam capiti familiae & ab hoc ad omnes Magistratus [illegible].

Obj. Esai. 24. praedixit adfore tempus, ubi populi gladios conflarent, in ligones, & lanceas in falces. Ergo saltem Christianis non licet bellare.

R. Hoc vaticinium explicatur sumi posse non pe.

1. Conditionate: hujus implementum tunc, si omnes populi sint vere Christiani, quando certe non erunt bella.

Contra. Ergo saltem iis abjicienda erunt bella, vel arma.

R. Verorum Christianorum esse nullam dare belli causam. Sed tamen si alter ipsos injuste adoriatur, qui minime Christiane vivit, justam sui defensionem Christus non tollit, nec potest, quia talis defensio adversus vim est Juris Naturalis, adeoque est immutabilis.

2°. Pure & absolute: atque jam si sic sumatur, tum constat nondum adhuc impletam esse hanc Prophetiam.

Quidquid sit quocunque modo sumatur, nihil hinc colligi potest adversus bellorum justitiam, quamdiu et qui pacis studiosos frui suo jure permittere nolunt, sed vim ipsis intentantem.

Obj. Matth. 5. Ne obsistite injurioso, sed caedenti te in dextram maxillam, obvertas ipsi & alteram. Ergo.

R. 1° Non prohibet hic Christus vindictam publicam, a Magistratu factam, sed privatam.

2°. Commendat hic summae moderationis, & patientiae studium, injuriae perferendae, quibus Christianos omnino insignes fore praedicit.

3. In ipsis Christum actionibus judiciatibus inimicos diligendos docent.

4. Non prohibet hic modestam, & sedatam contradictionem quo minus incommoda haec, vel placidis mediis sedare nequeamus. Sed incitatam injuriosam odio & [illegible]

[illegible]

plenam, ex animo virulento profectam, prohibet, docetq; nos in hoc tt, sed & Xpo vivere.

Diligendi itaq; & inimici, neq; iis pro malo malum rependendum. Math. 5. 43. c.c. Licet inimicus inhabilem se reddat, ad officia a me, ut proximo, & socio exigendi, cum mihi fas sit injuriam a me arcere, & vim vi repellere, tn oblata occasione vindictam de hoste sumendi, eam missam facere est aequitatis, & clementiae adeoq; imitandus Deus.

NB. Verum ejusmodi moderao hac lege praecepta, non tollit defensionem sui adversus vim illatam, nec eripit facultatem Magistratibus sontes puniendi, quippe hi vicem Dei tenent. Ds vo lenis & misericors est quidem, sed tn index & vindex scelerum iustissimus, sic etiam iudices maledicentes pro gravissimis adficit suppliciis. Math. 22. 7.

Obs. 1o. In Canonib. Aplicis. Can. 82. edicitur. Ne quis Eppus, Presbiter, aut Diaconus militiae vacet. At hodie etiam ipsi Pontifices exercitum ducunt.

2o Graeci inter caetera unionem remorantia obiiciunt, Latinis, quod horum Sacerdotes militiam sectentur.

Cap. III

CAPUT III.

Belli Partitio, in Publicum, Privatum, & Mixtum, Summi Imperij explicatio.

Postquam vidissemus Cap. 1mo quid sit bellum, Cap. II. An bellare liceat, jam Cap. III. videamus quinam bellum gerere possint, Quae recte intelligatur

Q. Quae est belli prima & necessaria partitio?

R. Quod sit aliud Privatum, aliud Publicum, aliud Mixtum, quae divisio enatur ex diverso certantium scopo, fine, & personarum conditione.

Q. Quid est bellum Privatum?

R. Est quod geritur a Privato in privatum, e.gr. in Latronem, & violatorem &c. Quod bellum in statu naturali constitutis gerere licere supra adstruximus.

Q. An hodie constitutis Civitatibus, & institutis judicijs publ. liceat bella privata gerere?

R. Semper non licet, q. sic magna in Civitatibus esset confusio nullaque sic esset Civitas &c.

At in certis Casibus omnino licet, nempe quando cessat judicium, et quando res meam per injuriam [illegible] eripere, quasi non possum tunc recurrere ad jus, quod olim omnes habuerant, cum Civitates nullae essent.

Q. Quotupliciter cessat judicium?

R. Dupliciter. 1o Momentanee quando [illegible]

momento, quo vi certatur, non potest exspectari Judex sine certo periculo aut damno. v. g. cum quis in capitis discrimen vocatus, alias se liberare non potest, nisi in continenti vim vi repellat.

NB. Si tamen medius aliquis datur, eliberandi se, jam bellum privatum non est licitum.

2. Continue. Quando non est eo momento, quo vi decertatur, nullus datur Judex, per quem Jus meum obtinere possem, verum tamen tempore successivo. Id quod fit.

a. Jure. quando versamur in Locis ubi nulla est Civitas, ut in Insulis vacuis, a nullo occupatis, ubi tanquam in Statu Naturali constitutus homo, sicque habet facultatem sibi Jus dicendi, et vim vi repellendi, quia ibi nullus est Superior.

b. Facto cessat Judicium continue, quando versamur quidem in locis ubi datur Judex, sed is vel malitiose denegat mihi Justitiam facere, vel procrastinet, vel quando ab eo non exaudior, s. v. ipse a Subditis, ut in Rebellione.

Obs. Ferenda tamen est Subdito injuria, etiam a Judice lata, cum proprio suo damno, quam rebellio excitanda. vid. Grot. 3. 22.

A. Jus bellum privatum gerendi in casu tali, ipsi etiam Deus permittit, Exod. 22. 2 ubi furem nocturnum occidi permittit. Id faciunt etiam gentes nationes plures.

Q. Si ego aliter elabi non possum, nisi interfecto aggressore, metuam vero ne is aeternum pereat, an sine peccato occidere eum possim?

Resp. neg.

Rp. Oio. Rao. 1a. Q. proximum n̄ teneor supra me di-
ligere. 2a. Q. ille n̄ habet jus me ad occidend.
3a. Lex caritatis ordinatae jubet quidem animam
proximi, corpori meo praeferendam, at ita si amissio
vitae meae temporalis, sit necessaria ipsi ad vitam
aeternam consequendam ipsi, jam vo, nonne is consequi
pott etiam sine jactura vitae meae? certe pott.
4a. Q. is ex sola petulantia, insidiando vitae
meae, se in periculum offert offert, nec hic adest
ignorantia inimicitiis. cum lex J. N. vetat, alteri
injuriam n̄ esse inferendam. ergo n̄ teneor vitam in
discrimen ponere.
5a. Plerumque etiam invasus opus habet tpre
ad poenitentiam, paucissimi enim sunt quovis
tempore paratissimi ad mortem.
6a. Non constat an talis adgressor unqua ad poeniten-
tiam resipiscat, imo h. pacto alex nequitia ejus.

Q. Quid est bellum mixtum?

Rp. Quod ex una parte e publicum, ex altera privat.
e. gr. quod privatus gerit in eum, qui summum habet
imperium, sed n̄ in se; aut quod summum imperium
habens, gerit cum subditis, sed n̄ suis. Sic e. gr. si
quis paterfamilias, per alterius territorium transiens
a Pe̅ ejusdem violaretur, is jus haberet fortunas
suas vindicandi, sicque belli gerendi. Sic Abrahamum
licet inquilinus esset int. Cananaeos, tn bellum gessit
cum exteris Regib:

Q. Quid

Q. Quid est bellum Publicum?

R. Est quod gerit ab eo, qui habet Jurisdictionem & Summum Imperium, v. interdum summo minus. Namque voce Jurisdictionis comprehendit potestatem animadvertendi, tum Summi Imperantis, tum etiam Magistratus Inferioris vid. Seipsum.

Q. Quotuplex est bellum Publicum?

R. Duplex. 1º Solemne. id est, quod gerit ab eo, qui summam potestatem habet in Civitate, & cui alia quaedam adsunt, v. denuntiatio quod alii vocant Jus belli.

Obs. Hic per Justum bellum publicum intelligimus solemnia bella, quae habent nullos effectus, qui bella privata non sequuntur, ut impune occidere suos hostes.

Obs. 2º Utraque pars belligerantium potest gerere justum bellum, eo sensu quod solemnitates Juris Gentium requisitae adsint in eo.

2º Minus Solemne bellum est quod aliquibus illis caret; potest geri contra privatos, ut Cives Seditiosos, & quidem ab ipso etiam minore Magistratu.

Q. Sed an Minores Magistratus habeant Jus bellum gerendi?

R. Regulariter non, Nam si Princeps injuriam prosequi negligat, aut Minori Magistratui injurias vindicandi occasio sit, et in casu extremae necessitatis & imminentis periculi, quod in brevitate temporis Principem v. populum monere non potest, v. mora impatiens non habet, licet. +tempus. vid. Vitriar. pag. 261.

Rao. 2. Princeps Supponit, malle Civem quovismodo ~~per~~ defendi, quam deleri hostibus ... [illegible]

per Reges, Castror praefecti, &c. in Casu necessitatis possunt se defendere, inscio etiam Summo Imperante Conf. Liv. 24. 37. Val Max. 32

Quod si vo Sps injuriam invasionis propulsare nequeat, tum Civitas a Spe deserta pott quidem bellum defensivum gerere, at offensivum non, s. injuriam vindicare n pott, illa potestas enim pertinet et ad Spes,

Voluntatis vo conjectura hic n sufficit in bello offensivo, at in defensivo omnino sufficit. Minor Magistratus inconsulto Principe, et ex conjectura voluntatis ejus n pott bellum offensivum gerere.

Rao. 1a Quia hic nulla necessitas extrema, et bellum offensivum regulariter fert moram, ita ut Princeps consuli possit.

2a Circumstantias quae tempore belli necessariae sunt nemo ita ad statum Reipublicae accomodare pott, quam Summus Imperans. illi enim sunt arcana Reipublicae notissima.

3a Non sufficit scire, quid h. rerum statu dictaret Princeps, si consuleretur Princeps, sed videndum quid se inconsulto cupiat fieri, si res moram patiatur

4a Valde hoc periculosum foret Reipublicae si enim eodem tempore a pluribus Magistratibus posset bellum indici, atque sic pluribus bellis implicaretur Respublica.

De Majestate.

De Majestate.

Majestas est Summa potestas in Civitate.

Obs. Summa dicitur ut excludantur aliæ potest. ut herilis, Maritalis, & aliæ quæ subsunt summæ potestati.

NB. Hinc liquet omnes Electores, & Vasallos Imperii ... Rno Germ. n habere Majestatem. Rão. L. deest illis Summa Potestas, namque per appellationem & alios quosdam actus, se Imperatori, & Imperio subjicere tenentur, at hoc n patitur Majestas.

Q. An actus Summi Imperantis a nemine possint reddi irriti?

R. Potest voluntatem suam mutare Princeps, v. Leges etiam abrogare, id exigente utilitate Reipublicæ. Idem jus habent etiam successores ejus, sed contractus ab antecessore initos rescindere n patt.

Rão. Lma quotiescunque Princeps qua Princeps contractum init semper obligat ipsum populum, & Civitatem, adeoque etiam populus tenetur eo contractu, & ejus qui succedit in jus defuncti Principis.

Subjectum Majestatis est duplex.

Commune. s. Essentiæ quod est Civitas, extra quam Majestas n est. Proprium s. Existentiæ quod est Rex, Senatus, Populus, e. gr. Si quæratur ubi est Imperium? respondend. in Civitate est. Si ubi quæratur

quenam persona habet imperium? Respond. e.
Hic Rex, hic populus, hic Senatus.

Q. Num populi, qui cesser in alterius
ditiones habeant Majestatem?

R. Non, q. n. sunt Civitas per se, aut Coetus perfectus
Liberorum hominum, s. sed membra minus digna, illius
Civitatis, cujus armis devicta, Majestatem, quam
habuit jure belli abjicere coacta est.

Q. Quid si plures populi Liberi habe.
ant unum Caput, an singuli retinent Majestate

R. Omnino. 1. Q. manet Coetus Liberorum hominum
perfectus. 2.
2o Retinet suas Leges, sua jura, & libertatem, unitate
restricta ad certa negotia, e. gr. in Belg. foeder.
Zelandia aeq. retinet suam Majestatem, atq. Gronnige

Sic populi etiam, qui inaequali foedere
teneatur, retinent Majestatem. Inaequale foedus, ubi
alter populus alterius Imper. & Majestatem conserv

Ratio. Q. hoc ideo adjicitur in foedere, ut intelligat.
alterum populum superiorem esse non potestate,
sed auctoritate & dignitate n. vero igitur, ut
intelligatur alium non esse Liberum. Est e. talis
populus in fide superioris n. vero sub potestate. Sub. a.
traximo n. sub ditione vid. Grot. 13. § 4. fr. 66.

Q. An durante domo regnatrice
Civitas retineat Majestatem?

R.

Rg. Non, q. jam Majestat transtulit in illum dominum. Duplex vero Majestas, Personalis, et Realis non datur eodem tempore

Obs. Nonnulli duplicem constituunt Majestatem
1o Personalem. quae respicit personam Imperantis, et cum ea exstinguitur.
2a Realem quae cum Imperio nascitur, eiq. e coaeterna.

At nos eodem tempore in eadem Civitate, hanc duplicem Majestatem dari negamus.
Ratio. Quia duo Summa esse n. possunt.

2. Quia sic duplex esset Impr. in una Civitate, alterum Principis, alterum Civitatis.

3o Populus Majestatem cum in unum plene, ac perfecte transtulit, se abdicavit Imperio, adeoq. ad Ius quod transtulit provocari n. potest.

4o Quia contradictoria sunt Superiorem sibi constituere, et eundem sibi subjicere.

5o Ima Majestatis Realis a Iuribus Majestatis Personalis n. differunt.

Obj. At princeps saepe subjicitur Legibus Fundamentalibus?
R. 1o Tenetur Princeps observare Leges illas, ex pacto, q. in id consensit, adeoq. illa promissione tenetur non Legibus.
2o Neq. omnes Respublicae habent tales Leges, v. potius conditiones, ut Dominia Regna Re.

3. Si Majestas Legibus fundamentalib. subest tum mutata forma Reipublicae, corruet Majestas, quatis, qm perennem esse volunt.

4°. Sic Civitas, non et Rege erit superior, sed etiam se ipsa, destructis enim Legibus fundamentalib. Majestatem destrueret et aliam induceret.

Q. Unde Majestas suam habet originem

R. Missis aliorum sententiis, Deum immediate Majestatem velut Ens quoddam Physicum. Regi immittere, frauentibus &. Nos dicimus Causam primam et Usalem Majestatis esse Deum, quatenus Deus per rectam Raonem, docuit hnes in Civitatem coire, ejusq. voluntati, pacta, quib. hnes tanquam proximae, & speciales Cae, jus Majestatis gstituerunt, inniti. Imprimis, quatenus Deus sua providentia, ad Regum constitutionem concurrit dum voluntatem populi, in certis hnis v. familiae amorem inclinat et hos, v. illos ad favorem suum consequendum ad Majestatem evehit, proxima, v. Caa Majestatis sunt hnes.

Obj. Neque Civitas, neq. singuli hnes habent Majestatem — E. in Regem conferre n possunt

R. Physice et formalit. n habent, sed moralit. habent, q. Majestas est qualitas Moralis. E. gr. Sicut is, qui se mihi submittit, formalit. quidem potestatem n habet, attamen pot mihi dare per consensum se submittendo. Ita cum Civitas ...

unum Corpus Morale, quod unam voluntatem supponit habere, cum ut Civitas constet ex pluribus Corporibus Physicis, diversas voluntates habentibus illae voluntates in unam sic coalescunt, dum omnes Voluntates suas conferunt in voluntatem v. unius, v. optimat, adeoque producitur Majestas per conspirationem.

Q. Quot sunt Jura Majestatica?

R. Nos cum Puffend. de Off. H. C. 22. ponimus 7.

1º Jus Legum ferendarum, quia conformatio Reipublicae spectat solum ad summum Imperantem, at tota conformatio inest Legibus.

N.B. Potestas illa leges ferendi circumscripta est Legibus Divinis, honesto + et utilitate Reipublicae, ita ut his contrarias leges ferre Princeps non possit. + Morali

2º Potestas poenas sumendi & Jus vitae et necis proscriptionis, publicationis bonorum, et ejus repossendarum tabnum; quia hoc maxime pertinet ad internam Civitatum tutelam.

3. Potestas Judiciaria, quanquam enim soleant Magistratus facti cognitionem, Juris ad illud applicationem, et ejus executionem aliis demandare, tamen ultimam provocationem sibi reservant, nam ut nulla ratione possit provocari, cum subditi persona pugnare docuit. Grot. 2. 4. 13.

4. Jus Belli, ac Pacis, foederumque faciendorum, quod Capite Vto docuimus, et huc pertinent, conscriptio, hospitatio, militum armamentaria, arces castella et Neutralitas pacis.

5. Jus

5 Ius creandi Magistratus. Majores, & Minores quorum omnium jus est fiduciarium, & a ppe dependens.

6. Ius tributa, & vectigalia indicendi, monetas cudendi, jus venadinis, piscationis, & jus occupandi res communes, quae dicendi possunt. Dura qui frui cupit commodis reipubl. etiam in juntas conferre debet.

7. Potestas circa sacra. quo pertinent —

α. Cura Scholarum & potestas constituendi Doctores Publicos, cum enim salus Reipublicae maxime pendeat inde, si Cives bene doceantur in Schola, testa etiam diu servat odorem quo recens imbuta est. hinc é re Imperantis est, ut boni pii, patriaeque amantes sint Doctores publ. Praeterea efficiendum est Imperanti, ne dissensiones in Scholis ortae tranquillitatem Civitatis turbent, neve paci publicae officiant, hinc poenas in Convictores turbatores &c. dictare debet.

β. Cura Religionis. q. Imperans prospicere debet, ne sub praetextu Sacrorum Civitas collabatur, & turbae in ea exoriantur, qualia exempla dat Livius 3. 8. 7.

Q. Quousque extenditur jus circa sacra?

R. Tantum ad actus Religionis externos, & media externa quibus cultus internus promovetur, nempe consistit in directione, & defensione, & circa publicum Religionis exercitium, disciplinam, & ordinationes Ecclesiasticas, Ministros, Synodos, & bona Ecclesiastica versatur, de quibus Imperiales constitutiones reperiuntur

pertinentur circa suspend. in habit. relig. contra ad veritatem fortem.

Videndum vero, ne Imperium illud in Tyrannidem spiritualem exeat, et ne Principes Dominium in conscientias sibi arrogent, quod pertinet omne ad Deum, neve religionem vi et armis obtrudant, religio enim est res spiritualis, nec vi externa propagari debet, adeoque si tale quid jubeat Princeps, non est ei obtemperandum, exemplo primorum Christianorum, magis enim Deo, quam hominibus est obediendum.

Q. An populus, qui Regem constituit Rege est superior?

R. Non. 1. Quia constitutionis Regum effectus non pendet perpetuo a voluntate constituentis, sed constitutio quidem illa est ab initio voluntatis, at constitutione semel facta, constitutum ferre necessitatis est.

2. Quia populus in caput suum constituit Regem, adeoque se ei subjiciendo eo superior non est.

Obj. Omne regimen eorum causa est inventum, qui reguntur, ergo qui regunt, eo finis nobilitate superiores sunt subditis?

R. Non est verum omne regimen causa subditorum esse inventum; ut Divinum et victoria partum

2°. Quaedam regimina ob mutuam utilitatem constituuntur ut Maritale, et cum populus impotens potentiori se submittit et subjicit.

3°. Negatur consequentia; quia tutela, pupilli causa est inventa et tamen Tutela est potestas in pupillum, licet vero a tutore detur appellatio ad superiores, inde tamen ad Imperantes conclusio non valet, his enim non sunt superiores.

inde tamen

inde tamen ad Imperantes conclusio non valet. his enim non sunt superiores. vid. Grot. 1.3.8.

Etiamsi vero Princeps moraliter turpia & inutilia imperaverit, quo in casu subditi denegare ipsi obedientiam teneantur, eo ipso tamen non fiunt subditi superiores Principe, quia populus non habet facultatem reges ipsos puniendi.

Sublatis jam opinionibus falsis de Majestate opus est cautionibus quibusdam, ut sciamus quae sit vera Majestas, adeoque:

Cautio. Prima. Non debemus judicare verbor sono & rerum externa specie, ex titulis Regum, & Principum. Nam multi titulos Regum usurpant, qui revera non sunt reges. Sic saepe nonnulli superbis titulis gaudent, Reges Regum appellantur, qui tamen illis majorem Majestatem tribuit, quam aliis regibus quorum actus pariter sunt independentes.

Hinc nihil Majestati detrahit ordinare quentis & Comitia, s. Parlamenta in quibus v. populi querelae examinentur, & ad aures Regis perferantur, v. Regis onus in decidendis controversiis sublevent, v. caveant ne Rex aliquid contra utilitatem publicam decernat. Quia quae haec omnia pendent a voluntate Regis, apud eum enim est jus convocandi, & dissolvendi Parlamentum & vel saltim olim, in ipsius potestate erat, facere, v. negligere tales constitutiones. vid. Grot. 1.3.10.

Q. An discrimen summi Imperii v. summo minoris petendum sit ex delatione Imperii per Electionem aut Successionem

R. Universe non est verum Imperia esse summa. Electivum

vero non. Namq. Successio Restitulus Imperij, qui imperio aliquam formam assignet. Sed tantum continuata Electio + est modus ad Imperium perveniendi. & quantum Electio prima Jura tribuit, tt differt Successio. + S. Successio & electio

[R]atio Secunda. Aliud est de Re quaerere, aliud de habendi modo s. aliud e Res, aliud e habendi jus. q. Res supermanet eadem immutabilitz at modus habendi e diversus e.gr. Imperium supermanet Impr, at modus habendi e diversus, alius enim d possidet jure pleno perpetuo illimitato, alius jure usu fructuario temporario, limitato & revocabilitz.

Q. An dets Monarcha Temporarius?

R. Rio. Rao. q. Rerum Mortalium Staa ex effectis cognoscitur, quare facultates eosdem effectus habentes, eodem iure insignie sunt, adeoq. si quis omnia Ima Majestatica exerceat illo tempore quo exercet, habet omnino summum Imperium, q. durao Imperij Staam n mutat, licet dignitatem Majorem habeat is qui jus perpetuum habet qm temporarium. Tale jus temporarium habuit Dictator Rmus. q. omnia Ima Mattica exercuit, neq. actus ipsius irritus reddi poterat ut patet ex Livio 8. 33. 34.

Tales Monarchae st, qm Curatores Regni antequm Reges minorennes fuerint, aut furore s impedientz ita constituti, ut populo n subsint, neq. ante tempus potestas eorum revocabilis sit.

Aliud vo dicendum est de iis, qui Ius precarium acceperunt, quor singuli actus irriti reddi possunt, ut olim Regum Wandalor in Africa, & Gothor in Hispania vid. Grot. 1. 3. 11.

Q. Quomodo Imperia possint esse in Patrimonio.

ingenio; Cum Liberi homines non veniant in Commercium.

Rs. Ob id homines proprie alienantur. Sed jus perpetuum eos regendi, quatenus populus sunt, nec Libertas Civilis collectiva, non singulorum, seu personalis. Sic e. gr. Dalmatiae Regina Vladisslaum dixit Regem Hung. testo. Sic Rudolphus 3tius Burgundiam Conrado Salico, ejusque filio relinquit testamento.

Obs. In Patrimonio dari esse regna, quae pro lubitu alienandi jus habet Princeps, quod dux imprimis acquiritur per victoriam.

In Regnis vero Voluntate Populi delatis hoc non procedit, nisi populus hoc jus expresse dederit Principi. Namque non praesumitur populus tantam potestatem dedisse, Regi, ut alienare posset populum.

Cautio Tertia. Non desinit Summum esse Imperium, Etiam si is, qui ~~mutatur~~ imperaturus est aliquid permittat. Deo, aut Subditis etiam tale, quod ad Imperii rationem pertineat.

Rão. quia possunt in talibus imperiis omnes actus Imperii exerceri, sed tantum modus agendi est diversus, quod alter Rex possit seorsim ea facere, hic vero cum aliis procerib. Sic e. gr. Imperium herile manet, etiamsi aliquid Paterfamilias aliquid Oeconomiam spectans permittat.

Obs. Fatemur quidem nos, his conditionibus arctius reddi Imperium Principis, sive obligatio cadat in exercitium actus, cum possit Princeps aliquid quidem agere, sed ad mensuram. e. gr. Tributum imponere ad certum modum. seu in ipsam facultatem.

cum

cum de re aliqua nihil plane constituere poss. absq:
Consensu ordinum. Et licet actus Regis qui fiunt
contra permissionem, posteriori modo sint nulli:
attamen eo ipso Imperium Summum n. tollit, neq:
eo ipso ponit, aliquem Regem Superiorem esse.
Rō. q. actus talis redditur irritus n. ex vi Superiore sed
ipso ~~Superiore~~ jure propter defectum facultatis.

Verbo: quando promissio cadit in exercitium actus.
tunc Summum manet imperium et Potestatem retinet Rex.
quando vō promissio cadit in ipsam facultatem, tum
manet quidem Summum Imperium sed n. ipse re-
tinet Rex et hinc oritur Regnum Mixtum.

Neq: vō amittunt ~~ct~~ illi Summum imperium,
qui aliquid pensitant, aut ad redimendas vexas,
aut ad tutelam comparandam.
Rō. Summa facultas Imperandi n. minuitur confessione
infirmitatis, sed de dignitate tantum aliquid
dikderatur.
V. Q. haec ex pacto fluunt, n. ex Summo
Imperio alterius.

CAPUT. IV.

De Bello ~~in~~ Subditorum in Superiores.

Q. An Subditi adversus Summam po-
testatem, v. contra eorum Ministros licite arma sumant?
R. Si Summus Imperans illicita jubeat, n. est ipsi obe-
diendum, At vi resistere non licet, Ratio: positive
injuria fiat, ab ipsis subditis, quamdiu n. est Tyran-
nus

mus. imo potius toleranda est ejus Injuria, v. opponendae preces.

Rao. 1a. Q. Si jus resistendi permitti vel permitteretur finis Civitatis, et Tranquillitas obtineri non posset. Facile enim neqvissimus quisque injuriam Sibi a Principe illatam fingeret, Seq. seditionibus Rempublicam conturbat.

2a. Q. si maneat resistendi illud jus, non erit amplius Civitas, sed dissociata multitudo, ubi nemo audit quemquam.

3a. Q. Lege Hebrea mortis supplicio damnatur qui inobediens fuerit Summo Pontifici, aut qui extraordinario a Deo Rector populi e constitutus Jos. 1. v. 18 & Sam. 8. 11.

NB. hoc loco 1 Sam. 8. 11. Non indicat verum jus Regium neque nudum factum, sed v. factum Regis licet iniquum, quod tamen effectum juris habet, et obligationem non resistendi, quare addit v. 18. populum imploraturum auxilium Dei; quia scil. nulla humana remedia exstant. Dicitur vero jus Regum prout praeter jus reddere dicitur, etiam cum injuste decernit, L. 2. F. F. De I. & I. velut vero exponuntur hoc loco incommoda status Monarchici, atque non prima, sed more Monarcharum. Nanque populus Theocratiam aspernatus Monarcham sibi petiit, a quo conatu eos abstrahere voluit Samuel, ideoque incommoda ejus proposuit, ut sic rebus adhuc integris deliberarent. Puf. 7. 6. §. 6. ad prior sent. vid. Grot. 1. 4. §. 3.

4a. Quia & in N. Test. jubemur conferre Imperantes etiam iniquos. ut Rom 13. 2. quo obsistit potestati, tum vero qui obsistit sibi ipsi condemnationem accipiet. Dei enim minister est qui potestate fungitur. Confer. 1 Petr. 2. 17. Regem honorate Servi, obedientes estote

Iniq

Dnis. n solum bonis & Aequis, sed etiam duris.

NB. Suo bono fungitur potte Minister Dei, etiamsi cum tibi injuriam infert q. patientia tua sua n esset caritura mercede. plerique vero omnes Principes publicam volunt felicitatem, q. ipsorum felicitas consistit in subditorum felicitate, Nemo praesumetur vero sibi malum velle &.

5° q. exemplo Xnor primaevor ad non resistendum Imperantibus docemur. qui pessimis licet, & scelaratissimis Principibus non tn restiterunt, sic Julianum Apostatam pessimum, & Eccl. & Reipubl. contra molientem lacrymis Xnor repressum scribit Nazianzenus Orat. 2. in Julian. addens q. solum hoc contra persecutores erat remedium vid plura in Grot. 1.3. §§.

Obs. Haec res de non resistendo Principi ipsos etiam Minores Magistratus obligat. ac privatos.

Rao. 1a q. hi respectu ad Principem Reg. sunt privati 2a q. Nullum exemplum Hebreor. resistentium habemus, nisi speciali aliquo mandato Dei admonitorum. quot autem ibi erant Reges Deo refractarij & nec hodie licet resistere Principibus

Q. An Ee per hanc Legem, ne in summa quidem necessitate licet resistere Principibus?

R. Quamvis supra ondissemus non licere resistere Imperatoribus & licet Xni mori maluerint pro Religione Xna, quam resistere Imperatori, tn nos in quibusdam Casibus licere resistere Imperatori. admittimus.

Rao. q. etiam Leges Divinae positivae patiuntur exceptionem extremae necessitatis, ut Lex de non violando

Sabatho, Xto interpretante. G. tanto magis humanæ Leges, quæ cum Sensu hnæ imbecillitatis ferri debent.
2. Rat. q. Summus Imperans tham pottem habet, quanta ipsi à populo se se sibi subjiciente tributa fuit & non est præsumendum, tham Regibus dedisse potestatem, ut nullo in casu resistere illis liceret.
R. 1°. Regi qua Regi nunquam licet resistere, sed mutato respectu, pott quando, v. verus Rex non est, v. verus Subditus. Seu in illis, quæ efficiunt, ne Rex sit amplius Rex.
Casus vò in quibus licet resistere summo Imperanti sunt.
1°. In quo Regno Principes subsunt potti populi s. ab initio tale Impr nacti sunt, s. ex pacto, quando Leges peccantes etiam puniri possunt. Sed.
NB. Tales Reges ō sunt revera Reges, sed nomen tm habent, ut Reges Spartanor.
2do. Quando Rex abdicavit Imperium, aut habetur pro derelicto. Rão. q. post id tempus, ro habetur pro privato.

Q. Quando haberi Regnum pro derelicto?

R. 1°. Quum Prps sciens volensque patitur Regnum suum perire, nihilque movet ad illud tenendum.
2°. Cum Regno pulsus Prps patitur alterum Regno potiri, vel paciscatur cum occupante Regnum suum.
3°. Cum Prps fugiens clam Regno excedit, nullo Vicario post se relicto.

Obj. ō pu

Obs. Õ intandij vo ẽ derelinquere Regnum,
qui negligentius curat, neqz qui ob metum potentioris
se abdicat Imperio, q. hoc ẽ dethronização.

Q. Quid si Rex alienet Imperium?

R. Si Regnum sit Patrimoniale, tum pt alienare;
vero, si est libero populo, v. in Regno Electivo, tum
ipse actus, ipso jure ẽ nullus, nullumqz det effectum;
ideoqz Rex õ excidit

1º Si vero Rex plane velit abalienare Regnum liberum;
tum pt populus resistere, q. pt obstare, ne Impe-
rium ejus mutet; id quod totum metiendum ẽ ex
voluntate coeuntium.

2º Licet arma sumere contra Pem, qui hostili aio, fert
in populum. Rão. q. summus Imperans constitutus ẽ
ob tranquillitatem Regni, et cum tranquillitati Re-
gni se opponit, õ ẽ Pps, sed privatus.

Obs. An vo aliquis Pum sit hostis Imperii
non ẽ judicium vulgi sentientium pertasi permit-
tendum, neqz eo nos hostis judicandus ẽ donec experta
res publice non ẽ intercisa, & videndum, an aliquid
ex causa poenas; vel vo odio tyrannico agat, tto magis
q. difficillimum ẽ, in hypothesi judicare, quisnam sit hostis.

Q. Quid juris ẽ in Invasorem Imperii?

R. Potest a quolibet privato occidi.
1º Si Invasor in ipso motu ẽ.
2º Si possessio ejus nullo pacto ẽ confirmata
3º Si ante invasionem Lex publ. extiterit, ut unicuiqz

liceat

liceat interficere eum, qui hostilia & nova molitur, quales Leges multae exant in Graecia.

4º Si deserta auctoritas accedat Majestatem justo titulo possidentis, sive Rex sit v. populus.

Extra hos casus vis privatum vi dejicere aut interficere proe Summum Imperantem probabile ō videtur: Raō. q. incerta ē voluntas justor. Imperantium, an malint talem Invasorem in possessione relinqui, quam periculosis & cruentis motib. occasionem dari. At sine cognita hor. voluntate vis justa ē, certe praesumendum ē, Imperantes impotentes reddi, ad defendendum & vindicandum Regnum tantisper officium transmisisse, donec fata viam ei invenerint, quo ē fides temporaria. Adeoq. Subditi obedire tenentur Invasori, jam alienum Regnum possidenti, quae obligatio ō ē, ex jure invasionis fluit, quod nullum ē, sed ex praesumta voluntate jus nullum imperandi habentis. i.e. qd praesumatur malle eum intermissa ee, jussa Invasoris, qui rem publicam in discrimen vocari Legib. sublatis.

Q. Quid si, dubium sit, ad quem pertineat jus imperandi?

R. Tum eo magis ō dēt privatus judicium sumere, sed possessionem sequi, q. & Xus tributum solvere jubeat Caesari, q. imaginem ejus praeferebat, q. in possessione erat Imperii.

CAPUT Vtum

Qui bellum licite gerat?

R. Causae principales, adjuvantes, et instrumentales.

1o Causa principalis in bello est, cujus res agitatur ob quam bellum gerit.

2o Adjuvantes causae sunt, socii, quippe, qui vincula varia instant ad opem afflictis ferendam, ut societatis humanae conservationis vinculum sanguinis, cognationis, vicinitatis, religionis ejusdem Christi et in spe quorundam bonorum naturae, quod omnibus hominibus commune.

3o Instrumentales causae belli sunt personae ex aliena voluntate agentes i. e. subditi, qui hi agunt ex voluntate Principis aut Imperantis et sunt causae instrumentales et inde hinc est, quod omnia in bello capta cedant Imperanti.

Q. An omnes subditi possint bello admoveri?

R. Omnino. Ratio quia omnes subditi qua tales, sunt aequales, adeoque aequaliter debent bonum publicum allaborare in quod vel expresse, vel tacite eam omnes consenserunt.

Obs. Si quis vero ex conscientia detrectet bellum, tunc non est cogendus ad sumenda arma, sed ante pecunia succurrat aut expellatur.

Finis Libri Primi. jam —

Liber IIdus

Institutionum J. Nae & Gent.

LIBER SECUNDUS.

CAP. PRIMUM.

De Belli Causis, & primum de defensione Sui & Rerum.

Postquam Libro primo generalit. explicuissem voces Belli, jurisq. ~~cons~~ definivissemus, an bellum ullum sit justum, quod duplex Privatum, & Publicum esse diximus, tum Specialiter Personas belligerantes, tum Principales, tum adjuvantes, quem instrumentales designassemus. Jam toto hoc Libro IIdo videbimus, quib. ex Causis belligerandum. Ubi & omnis Mãa unde bellum nasci solet, á nobis investigabitur. Quod commode fiet, si consideretur, quod bellum suscipitur, ab iis, qui sunt sui Juris v. sub alieno Imperio. Uterq. de Caa belli solliciti esse debent.

Q. Quid e. est Caa Belli, propter quod quis bellum gerit? Vocatur alias principium, licet inter se differant. Scholastici de differentia principii & Caae multum tradunt. hic principium accipitur pro ipso belli initio, pro primo effectu, qui semper Caam supponit ponit. Sic Troici belli principium fuit, Helenes adulterium vix dixerim sed Caam potius, proprio vero = primo effectu excidisse Prote-

silau

Protesilaum, ligordia pugnae dicit Virgilius Aeneidos 7. 40mo vid. Livium. 45to 22do ubi principium pro causa ponit, sed quidem de causa bellorum multa e disputato in quo est duplex. Iustifica, v. Suasoria.
Illa e quae monet sub ratione iusti, et qua belli iustitia in publicis manifestis peroratur ad adquirendum gentium favorem, et ad communem tranquillitatem obtinendam.

Suasoria est quae monet sub ratione utilis e. gr. quando impellit belligerans se lucri, videt e. gr. omnia in vicinis conturbata et hinc captat occasionem in turbido piscandi.

Causae Iustificae solent publicari, sed si verum fateamur illae et praetextus ut dicit Polibius inanes et casti. Sub initio bellorum speciosissimi, sanctissimique tituli sermonibus, rumoribus, scriptis vulgantur quibus causae mere iustificae continent bellorum, sed revera sunt meri praetextus. Causae vero suasoriae quae revera impulerunt, ad bellum studiose reticentur, saltim in secretiori Principis consilio occultantur, ne si populo innotescant a bello absterreant.
Proposito enim belli problemate in factiones rite subditos notum est. vid. orao Carafae apud Thuanum Historia L. 17. quam de bello Hispaniae inferendo in Italia ad Regem Galliarum Henricum IIdum habuit. Cum stupore quis mirabitur ibi perdita causa quam sanctissimis titulis ornet. Ita nupero bello cum Augustus 2dus ad Regnum Poloniae

erectus

erectus. videri pot manifestum Galli & Hisp. qtra Carol. VI. gloriosæ memoriæ, cum inanes & alienæ cãæ allegar. Ex his notare possumus quod cãæ suasoriæ sint injustæ

Obs. 1mo Quod bella, quæ carent causis & justificis & suasorijs sint ferina bestialia,

2o Bella, quæ suasorias causas habent tt. sint prædonum.

3o Quædam bella habent causas, quæ falsam habent justitiæ speciem ut sint metus incertus utilitas sine necessitate, cupiditas melioris terræ vid. Tab. 5ta Boëcij. pag. 22da Causæ justificæ propriè sint nostri argumenti, c ad nostram tractationem spectant, quatenus omnes Iuris publici quæstiones explicantes, non ut Politici, qui explorant, quid melius v. utilius sit. sed at Iuridici qui in explicandis Legib; eas tt quæstiones examinant, in quibus rite, & sancte justitia administratur sic hic nos explicabimus, quæ belli cãæ propriè dici possint Iustæ. v. injustæ. quas causas, non ex belligerantium sermone v. scriptis divulgatis, quæ sæpe fallunt æstimabimus, sed ex eo an queniunt cum rationis dictamine c cum jure N. & Gent.

Dictat enim nobis recta rãô, quænam sint justæ belli causæ, æque suo qstat uro, qmobr. nec difficilis earum investigaô, ut vid. in Leg. Non ita quemadmodum Legatus Hollandorum dixit:

Obj: Bella publica quam ivis injusta eosdem producunt effectus, quæ bella justa, e.gr. utriq. pot vastare agros? R. Hoc & fit ex jure Gent. & in hoc casu utriq. justum, c solemne dicitur bellum ab eo, qui sine Gent. habet potestatem belli gerendi, producunt autem utrinq. pares effectus externos tt, sed intrinsecus qsideratum illud bellum ê injustum.

Se velle ex Jure Canonico, c. tormentis bellicis probare, Cujus Causa verior sit, dum offendere & Societatem inceptam Caroli Vti erigere conaretur. &c.

Q. An in bello Caussa Justifica requiratur?

R. Omnino. Rao: Q. nemo cujuscunq. Status, + Soli pote Naali illa obligaone, quam Auctor Naae posuit, At Justitiam observandam, tanquam Normam omnium Actionum conscientia suadet. G. adesse debet Caa Justifica, Q. publica negotia non differant a privatis Naa, & Essentia, sed tantum agendi modo. Et licet injusta bella Jure Naae, effectum externum Juris habent, interne tamen sunt injusta.

+ & dignitatis

Hinc est quod Bella ex Causa Suasoria tm susceptta sint illicita, & Latrocinia,

Q. Quae est illa Caussa Justifica?

R. Nulla alia, nisi injuria, eaq. v. Facta, v. non Facta injuria vo est omnis laesio juris alieni perfecti, adeoq.

Regla Status. Quot sunt fontes Actionum inter privatos, tot sunt Bam fontes belli inter publicos.

Rao. Q. Principes sunt in Statu Naali, inter illos non est Judicis copia, G. ob injuriam deveniendu ad bellum.

Dantur vero actiones ob injuriam.

1o Nondum factam, sed futuram, ne arceatur, hinc bellum defensivum, & quidem.

α. Ob. Corpus, quo referuntur vita, & pudicitia.

β. Ob. Res nostras.

2o

2° Ob Injuriam factam.

1° quando exigimus id, quod nostrum est, aut fuit. hinc Bellum Recuperatorium.

2° Quando vindicamus id, quod nobis debetur, hinc Bellum Punitorium ut vocat Grotius. adeoque sic tres erunt causae justae belli. Defensio, Recuperatio, & Punitio.

Q. Quae est prima belli causa justa?

R. Injuria nondum facta, quae petit corpus, aut rem, quia non tam in puniendis injuriis, sed in avertendis sunt data nobis caelitus arma.

Q. Si corpus impetatur, vi praesente, cum periculo vitae, non aliter evitabili, an bellum licitum?

R. Omnino. & quidem non licitum tantum, sed J. N. praeceptum.

Rat. 1a Q. Natura nos ita constituit, ut omni modo nos defendamus.

2a Sicut illi nullum jus est me invadendi, ita mihi me non defendendi.

3a Q. in casu necessitatis amor meus praecedit amorem proximi.

Q. Quid si invasor dolo careat e. gr. sit insanus, Lunaticus.

R. Si nullus alius modus sit me liberandi, tum licite possum eum interficere.

R. 1a Q. is nullum jus habet me invadendi, adeoque non teneor me liberi illius objicere, non secus, ac si me bestia invaderet.

Q. in tali casu potior est amor mei amore proximi

Q. non ideo competit mihi jus illum occidendi, quod

dolo

+ Rão. q. & hostis restituet illi, quet ego teneor ferre.
2. Non reddit erroralteriu meam cdionem deteriorem, & licet adgressor in persona erravit, n peccavit tn in proposito lædendi n erravit,

80.

L. II. C. I. de Belli Caussis.

dolo agat, hoc em n̄ scio sed ideo qd illa defensione mea qmen

Idem judicandum de eo, qui bona fide militat & me p hoste adgreditur. Idem de eo, qui inimico insidiatur & me per errorem invadit, q. alterius error meam conditionem deteriorem non reddit. +

Q. Quid si innocentes interpositi e. gr. Infantes &c. impediant defensionem, aut fugam, cum certissimo vitæ meæ periculo, quid juris?

R. Difficilis nimis est determinatu Quæstio, Nos tamen posse obteri, & interfici innocentes ubi alter modus elabendi non est adserimus. Ita tamen, ut agens cum luctu, & lacrymis infortunium patientis ferat, patiens vero, tanquam casum fatalem accipiat.

Rão. 1º Q. defensio sui in casu extremæ necessitatis, semper hunc habet favorem, ut indirecte, & extra propositum agentis, jus ad multa consequatur, ad quæ per se non haberet jus.

2ª Q. hic interfectio innocentis, non est ex proposito agentis, non finis primarius. sed omnis tantum modus elabendi

3º In tali casu, præ metu mortis deliberaoni locus non datur, adeoq. n ego sed hostis ē in causa, qd ego tali defensione utar

Obs. Periculum ut alium occidere possim debet esse præsens, & quasi in puncto, qd ex circumstantiis judicari

Q. An quis cogatur exspectare primum ictum?

R. D. non requiritur, si modo sciam eum arma arripuisse occidendi animo, aut ex circumstantiis pateat, arma esse

arma ie lethalia, aut adgressorem esse me fortiorem
Quo. V. 2. cum insultator arma capit, jam moraliter è hostis,
V. 2. ubi jussus est metus praestat praevenire, quam praeveniri. Nam in Statu morali n. invenitur punctum sine latitudine.

Est G. hic moderamen inculpatae tutelae, q. proximus quisq. sibi

Obs. Non sufficit vo vanus, & panicus terror ad jus occupandae interfectionis, nisi certo sciam mihi summum periculum imminere e. gr. Vilescens vicinae gentis potentia.

Q. Quid si non vim praesentem mihi quis intentet. Sed conjurasse, aut insidiari compertus sit? si venenum paret, falsum testimonium iniquum judicium moliretur:

R. 1º. Si conjurasse, insidiari venenum struere certo constet, neq. modus sit elabendi, tum licet praevenire, & occidere insidiatorem, at si aliter evitari possit periculum, aut poenituisse eum propositi sciam non licet.

2º. Propter falsum testimonium iniquum judicium non licet, sed haec lis deferenda est ad Magistratum, q. haec solent fieri in vita civili, et si Magistratus satisfactionem deneget, tum demum revertit jus, quod erat, in Statu Naturali.

NB. Haec maa est intricatissima, & in utramq. parte

Zieglerus, ad hanc quaestionem quam nos adstruimus. an liceat marito uxorem suam veneno occidere, quae ipsum occidere vellet, aut sicam arripere, quam vir mulieri pararet, ~~aut~~ & suam ~~uxor~~ vitam conservare necem viri. Ad hoc respondet Ziegl: aut novit quis necem suam futuram, aut non. Si hoc, tum ex sola suspicione n. licet occidere. Si prius. quaerit Ziegl. unde certus erit insidiantis se illud posse & poenitere nolle. R. In casu dubio semper favorabilior causa arripi debet, at proximus quisq. sibi G.

partem disputatur.

Q. An ob mutilationem membrorum possit adgressor occidi?

Obs. Rotius de affirmat. questionem, si in praecipuis membris mutilationem velit adgressor. Sed nos veriorem putamus eorum sententiam qui hanc questionem hanc sine distinctione affirmant. P. L. 2. C. 1. §. 6.

R. Omnino. Ratio 1a Quia tenerrimum amorem membrorum conservandorum nobis aeque commendavit natura, ac vitae.

2o Quia vulnera non infligunt ad mensuram, nec scitur an non inde mors consequatur.

3o Quia damnum nullo pretio potest resarciri

4o Qui tale quid mihi intentat, laesis est, nec scitur an non ulterius sit grassaturus. Sibi adeoque imputet mortem suam.

Q. An pro pudicitia conservanda licet alium occidere?

Puffendorf negat. St. Thomas, & Pondeus statuunt lic.

Circa hanc questionem Puff. & Grotius Ventus sentiunt, quam Vitriarius.

Obs. Morali aestimatione non est periculum, in quod adgressor sua culpa incurdit.

In Lege Civili hoc in eo differt a Lege Divina, in hac enim, quod J. C. & ducere, & poenas lene debet Stuprator, sed Lege Divina alterutrum habet ligne, id. v. ducere, v. dotare. Lege Attica gravius puniebatur, qui blanda persvasione puellam ad se traxit,

Rn Omnino Ratio 1a Quia & communi aestimatione, & Gentium consensu imo, & Lege Dei pudicitia aequiparatur vitae.

2o Quia Licet virtus animi non possit eripi, corporis tamen integritas non potest restitui a Natura, cujus conservandae gratia, invasor potest jure occidi.

3o Atrocissima est injuria, quae per stuprum violenter castitati infertur, qua nil gravius est in ipso bello, G. cujus mali vitandi causa potest invasor interfici

4o Non scit puella, quorsum evadat furor stupratoris, forsan ipsum interficiet, ne facinus possit deferre ad Magistratum

5o Sibi putet hoc malum invasor.

Obs. Haec tamen intelligenda sunt, de eo casu, ubi nondum illata est vis, si enim jam illata fuerit, tum deferenda est res ad Magistratum quia exspirat hoc jus defensionis, semel peracto stupro, sed transit in ultionem Magistratus.

Q. Si cui periculum immineat, accipiendae alapae, aut similis mali, an illi jus sit, se defendere, cum caede alterius?

R. In Statu Naali est omnino jus occidendi alium, at in Statu Civ. non.

Rao 1a. Q. in Statu Naali a nne pott expeti, v. modica pacientia injuria illatae.

2. Q. si patienter ferretur injuria, eo ipso invitaretur alter, nos semper laedendi. Est in defensione hic Naalis non attendit qualitas injuriae inferendae. Sed necessitas, in qua constitutus est defendens.

3o Invasor nullum jus habet me male habendi, ego vo habeo jus completum, quod me defendam. Seu. Qui injuria alterum lacessit, dat laeso jus adversus se procedendi in infinitum.

Obj. Justitia Naturalis Aequalitatem observandam jubet, at hic intr offensionem, et defensionem nulla est proportio.

R. 1o Aequalitas maxime locum habet in Justitia Commutativa: in permutatione rer. mala vo quae per modum belli hic, inde inferuntur: ad aequalitatem resolvi non possunt, nec debent.

R. 2o Saepe ex ictu alapae mors sequitur.

Q. An in vitae periculo constitutus cogitur fugere?

R. In Statu Naali nemo habet jus me obligandi ad fugiendum, possum quidem hoc facere, sed hoc facio ob propriam utilitatem, ne me periculo exponam non vo

L. 2. C. 5. § 10 Potius inter fusio esse, non est aptius tuendam ejus raonem

Obj. Hic non agitur de accepta alapa; loquitur enim de defensione quoad futurum, non vo de ultione, quoad praterit.

~~Quamvis mors ex alapa sit major les, tamen qui injuriam mihi parat in infinitum, quatenus alterum, ab altera, illud malum avertere nequeo.~~ S. L. 2. C. 5. § 10

In Statu Civitatis illa Aequalitas n sir observatur, ut in furum suspensione.

Obs. Perpetuo hic in criminalibus tenendum est, Non tam proportionem rei, et poenae, quam poenae, et delicti, lege publica informati inspiciendum esse.

non vo in gratiam invasoris. Namq; si obligao
Pass. fugiendi esset ex I. Nat; tum populus ejus regionis
in quam hostis irrupit statim fugere deberet.

In statu Civili vo, si commoda sit occasio fugi-
endi, teneor fugiendo vitam proximi, tum ob
arctissimum vinculum, quod est inter Cives & Cives,
tum quod fuga est modus, se & proximum conservandi

Obj. Res. Neq; ignominiosa est fuga, suscepta non ex ignavia
sed ex ratione certa proximum conservandi

Q. An is qui de nobis male loquitur
possit interfici

Si quis vera dicit de me adversarius, si permanebo in eo statu poena petis cumula, q. vivam ita ne sim talis.

R. Non. q. interfectio est ~~modus~~ medium necessarium, nec modus
aptus tuendi existimaonem, sed virtutis studio
accusao ejus debet reddi irrita, & falsa coram
aliis.

Q. An ob res nostras conservandas,
possit raptor occidi?

R. In statu Nali, ad tuendas res meas, aeq; jus habeo
quam ad vitam, adeoq; raptor, rei, praecipue ad
vitam sustentandam, nimis necessariae, licite potest occidi

Rao. 1a. L. in statu Nali injuriam qualemcunq;
intentans hostis est, hostes autem quo dolo, & vi agere
supponuntur, semper licite occiduntur

2. L. qui rem meam impugnat, impugnat & vitam. q.

3a. Ille nullum jus habet ad res meas eripiendas, ego
vo nullam vim ipsi infero; sed in ejus est arbitrio
abstinere à re mea, & non conjicere se in hoc
periculum, adeoq; cum is ex petulantia me lacessat

ego vo

ego non teneor vitam ejus præponere Rebus meis.

4. Tranquillitas, & securitas hujus magnæ Societatis nullo modo subsistere posset. si fures sublati judiciis occidi non possent.

Hic qq. agitur de injuriis nondum factis.

5a. Pleraq. bella geruntur ut res eripiantur non vita, & tn hostes occidere licet.

Obj. Nulla est proportio inter rem ablatam, & mortem furis?

R. 1o. Sufficit quod sit hostis in quem omnia liceat.

2o. Hic principaliter plectitur nequitia raptoris.

Obj. Si vo ob rem minimam decertare nolim. hoc facio ex generositate mea, n in gratiam raptoris.

Licet & furem occidere & quidem Diurnum telo se defendentem, nocturnum vo etiam sine telo, cum res suas defendenti resistat. Tum ob periculum præsumptum, tum ob difficultatem agnoscendi, & capiendi furem, tum q. Deus hoc Exod 22. hoc permisit.

NB. Hoc tn tunc licet, si nulla spes sit alia vindicandi juris sui, nec sciatur ejus propositum, an fur sit, v. sicarius, atq. prius clamor debet excitare invasus, ut sic concurrentibus civibus aut capiatur fur, v. saltem testes adsint.

Obj. Poena pprie dicta in statu nali n habet locum q. eam superior debet infligere, ejusq. quantitatem ipsa salus civium temperat. At defensionem sui, rerumq. nâa dictat &c.

Grot. L.2. C.1. §.12. d. 11. Mihi Legum conditores videntur spectasse, non rerum ... interficiendum esse furem; sed ... possessor in defensione ... in periculo vitæ versat: tunc mihi licet avertere periculum etiam cum periculo invasoris.

Q. An singularis dimicatio sit permissa. s. an Duella sint licita in statu civili?

Obs. Duellum est, cum Duo extra bellum litem armis terminare, v. innocentiam tueri necesse ducunt. itaq. hac ratione sibi jus dicunt. Jam —

1. Duella ducibus in castris sunt licita.

1o. Quando

1º Quando invasor concedit alteri licentiam dimicandi, alias eum occisurus, sine dimicatione. Rpe. quod fit in momentaneo spatio, non vo ubi contradicetur certamen, q. hoc modo conditionem acceptare n̄ licet.

2º Si Magistratus duos mortem commeritos inter se committit, tunc unicuiq. licet spem arripere salutis & alter alterum pott occidere ad defensionem sui at Magistratus talia jubens injuste agit

Q. An G. Magistratus in nullo casu pott Duella concedere?

R. Non. Rão 1a. Re enim ipsa est tentaõ Dei, atq. per se ineptum explorandae innocentiae genus

2a. Q. res certis casib. definiendae in certo eventui permittit in Duellis.

3a. Q inordinatae concertationes, judiciis non duellis sunt definiendae

4a. Certamen tenens ad vindictam, privato non est licitum.

5a. Per duellum proculcat honos Magistratui debitus, Reip. subtrahit bello, paceq. utiles cives.

6a. Q. & provocans, & provocatus, laborant inexcusabili audacia, intoleranda feritate, extrema saevitia & immani superbia, cum victor ex morte occisi sibi gloriam quaerit.

Concludimus G. non dari casum in statu civ. quo Duellum privatim indictum, licitum esset. In statu Natis vo ad certissimam multorum caedem avertendam Monomachiam Ducum, mili-

tum

Origo Duellor. ab Scythis, & Septemtrionalib. petenda est.

Obs. In quo regno prohibere duellum; quae major infamia, legibusne parere; an obtentu honoris periculo pugnae dubiae, & legum severitati se exponere?

Q. Quid G. faciendum militi in exercitu, aulico, in aula dum provocatur, qui si non comparuerit dignitate excidet. G.

R. Hic casus cordatum [illegible] requirit, qui distinguere posset vera bona ab apparentib. Sane nos non putamus aulae erranti parere, nam collaõ bonor. praeferendor. & posthabendor. hoc loco secundum normam caritatis locum n̄ habet, nec aulae opinio erronea est praeferenda Legi Dnae.

timq; ad certamen ab utraq; parte removendum. non vo ad gloriam capessendam, consentiente utraq; parte licitam duco. e. gr. Davidis cum Goliatho.

Obs. ea quae hactenus dicta sunt de Iure se suaq; tuendi, non tam ad privatum bellum, sed tam sed tam ad publicum aptari possunt certa ratione.

CAPUT. II.

De his,
quae hominibus communiter competunt.

Quemadmodum supra Cap. 1o diximus, caussam justam belli esse et injuriam, eamq; factam v. non factam. De non facta egimus. Agendum jam hic est de facta injuria, & quidem primo adversus id quod nostrum est.

Est vero aliquid nostrum v. communi omnium jure, v. nostro singulari. De communi Iure aget hoc capite. De singulari vero capit. IIIo.

Ius commune tendit aut ad res corporales, aut ad actus aliquos. Res corporales sunt aut vacuae a proprietate, aut jam aliquorum propriae. Res vacuae a proprietate sunt aut tales, quae aut in proprietatem venire possunt, aut quae non possunt. De singulis ordine, atq; hic.

Obs. Usus Oceani pertinet ad omnes. proprietas ad nullum.

§. Quod est origo Dominii s. proprietatis?

R. Cum Deus hinc facultatem rebus Creatis utendi gessisset, & terra sponte sua fructus non proferret, sed ager culturam, pecus curam requireret, in hominibus vero caritas charitas refrigesceret, ut alter pro altero laborare nollet, probabile est, primos statim homines aliquid

Communio est qualitas, quae ipsas res non physice, & intrinsece afficit, sed moralem habet effectum.

Comm. Positiva est cum res occupata pertinet ad plures Dnos.

Sibi

Com

Comm. Negativa aũt: quæ ita ad plures pertinet, ut nullius in proprietate sit, e. in qua corpora sit nullius, sed in medio posita, usus vo donec aliquis fructum percipiat, nullius sit.

sibi occupasse, quod nemo ipsi ~~posset~~ citra injuriam eripere posset, reliqua terra in sua libertate permanente. Quod patet ex historia fratrum primorum Caini & Abelis, hoc pecus, illo aũt agrum sibi vindicantis.

Postquam aũt magis auctum esset genus hnum. postquam ambitio hnum animos occupaverat & a simplicitate victus recessum esset, major etiam terra pars occupata erat. Sicq. Dominium introductum, id quolibet sibi vendicante, quod occuparat.

Adeoq. res in proprietatem iverunt, non animi actu solo, neq. enim alii scire poterant, quid alii suum esse vellent, ut eo abstinerent, & plures idem velle poterant, sed pacto quodam aut expresso, ~~aut~~ per divisionem aut tacito, ut per occupationem. Censeri enim debet inter omnes convenisse, ut quod quisq. occupasset, id suum esset

Q. Num homini competat jus animalia innoxia occidendi?

Obj. Fuerunt, & sunt etiam Gentes quædam quæ esum carnium, & hoc jus occidendi animalia hominib. denegant, e. gr. Brachmanes jam Xni.

Rq. Nos tn hoc jus hnib. competere asserimus.

1º Q. sic multa animalia essent inutilia, & noxia generi humano.

2º Q. nullum intercedit, inter bestiam & hnem juris vinculum. G. nec tenet. hoo illam societatem cum iis habere.

NB. Abusus tn & crudelitas in bestias est culpanda.

ipsi

ptuq; Gentili detegenda.

Q. Quid est Dominium?

R. Est Jus de Rebus pro arbitrio proprio disponendi, & eas ab alio quocunq; vindicandi.

Differt Dominium. 1º Ab Imperio, namq; dominamur in Res, imperamus in Personas.

2º A' Possessione. quae est usus seu detentio Rei, cum animo alios excludendi. quae & justa, & injusta esse potest. At Dominium supponit jus, nec datur Dnus Injustus.

3º Ab usu fructu qui est Jus utendi, fruendi q. Rebus, sed Dnium est Jus Rebus libere disponendi.

Obs: Jure N. omnis origo est Dominium. At Jure Civ. varias admittit distinctiones. e. gr.

1º Respectu subjecti. est v. Eminens v. Vulgare. hoc iterum est v. Singulare. v. Commune.

2º Ratione effectus. est Plenum, v. Minus plenum. Illud est absolutum, & independens: in quo proprietas cum utilitate conjuncta est. Hoc vero est: in quo alius habet proprietatem,

De Objecto Dominii.

Q. Quae Res non possunt fieri propriae in totum?

R. 1º Cujus tanta est magnitudo, tam inexhaustus usus, ut omnibus sufficiat.

2º Quae a' singulis non potest possideri.

3º Quae usum, & copiam praebet omnibus.

Hinc jam de Jure N., non possunt occupari lumen Solis, aër, aqua profluens, Oceanus.

NB. Si vero in Statu Civ. aër sumatur pro spatio

tune

tunc Regia Fiscus locum habet. Cujus est Solum illius & Coelum. q. ad usum ejus terrae usus est necessarius. e. gr. ad aucupia, ad venti molas.

Q. An Mare posset esse in Dominio?

i. an pars Oceani, tanquam accessio terrae posset occupari & retineri. Namq:

Obs. 1º Non quaerit. de vasto, & immenso Oceano totam terram ambiente, qui abusu ejus alter arceri.

2º Nec quaerit. de freto, sinu, quae terris infusa, ad terrarum Dnos pertinent.

3º Neq: quaerit. quatenus praeter navigantes, naves possint arceri tormentis, eo usq: enim, quo tormenta pertingunt, Dnia habere certum est.

4º Non quaerit. de usu inexhausto, & innoxio navigationis, commerciorum, in quib. in Dominium venius n. pott requirere mare, & quae negare esset. rumpere foedus juris humani. Sed quaerit. an pars Oceani tanquam accessio terrae posset occupari, & retineri

R. Omnino. Magnitudo enim maris, non obstat. quo minus alique in aliquib. partib. arceri possint ab usu ejus, sive ex terra, s. per naves armatas.

1º L. Concessioni Divinae, qua terrae Dominium permittitur hni, etiam mare adjungit. Qq. enim dicet Deus, Dominamini piscib. maris, quam, at contentum non pott considerari sine continente.

2º L. usus quidam Maris, ut captura haleecum, collectio Margaritarum sunt exhaustibiles, q. pott venire in Dni

4° Simplicitas Naturae jubet ut adjacentia regioni possideantur, velut accessoria.

Recte tamen observat Grotius 2.3.11. Dominium illud non durare nisi quantum durat possessio. Possessione enim amissa perit Dominium, & mare redit in pristinum statum liberum.

Q. Quae sunt res, quae in totum appropriari possunt, sed nondum sunt?

R. Res, quae nec occupatae sunt, nec divisae, capaces tamen sunt proprietatis, atque hae res, ut res nullius fiunt primi occupantis. Talia sunt loca multa inculta adhuc, insulae, in mari subito enatae, ferae, pisces, aves, quaequia in infinitum vagantur, cedunt primo occupanti.

Obs. Modus adquirendi Dominium est

1. Originarius, quo res nullius fit nostra.
2. Derivativus, quo res ab uno Domino transfertur ad alium.

Modus originarius unice est Occupatio, ad quam requiritur.
1° Res nullius. 2° Animus sibi habendi.
3° Ut res in potestatem nostram redigatur.

Q. Quotuplex est ~~obligatio~~ occupatio?

R. Duplex: 1° Quae fit per universitatem, quando Rex v. populus occupat aliquod territorium.

2° Per privatos, quae fit iterum v. per liberam occupationem, e. gr. dum Princeps edictum proponet, quicunque ex civibus iverit in Americam poterit tot agros occupare quot vult. —

3. V. per assignationem, i. quando Rex suis subditis adjicit certam agrorum partem, edicitque ipsis quomodocunque colant.

Q. Ferae, pisces, aves, &c. an non videntur per universitatem occupata?

R. Jure N. quidem permissum est omnibus civibus, imo & advenis captura ferarum, tanquam res nullius, & quae q. in infinitum vagari possint, non sunt in Dominio, donec non capiantur. At Princeps, & populus habet jus in territorio suo, interdicendi venationem, s. omnibus s. quibusdam.

Rao. L. si alia quaevis constituendi ad utilitatem Reipubl. jus habet. Etiam ad hoc, Hoc enim magnam potest praebere Reipubl. utilitatem.

Quando vero hoc facere posset Ps, salvo jure patet inde. q. venatio permissa est I. N. tantum ord. non praecepta. At ea, quae I. N. permittit, Jus Civile potest prohibere, ita ferente statu Reipublicae, licet contraria I. Nae praecipere non posset, siq. potest Dnium ipsum Realiter adquirendum, vi sua antevertere.

Obs. Per ejusmodi tamen Leges proprie loquendo non Dominium, sed jus tl. feras, ut res nullius adquirendi tributum est Principi, alias enim fera Territorium Principis egressa capi non posset, at potest.

Q. An Princeps feras, ex suo territorio fugientes, in alterius, vindicare posset?

R. Non potest. 1º L. se recipiunt in Nalem libertatem, 2º fuga resistunt occupationi nostrae. 3º Non possunt dignosci ab alia. 4º In alterius territorium fugientes, ubi venari non licet habentur pro re nullius.

Q. An

Q. An si lex lata sit de venatione, obligat etiam exteros?

R. Omnino, si apud eos venatio sit promiscue licita.

Rao. Q. extranei simul ac intrant territorium alterius fiunt subditi ejus Imperii. Q. obligantur. Et hoc maxime interest Reipublicae, ad vitandos tumultus.

2a Rao. Haec e Lex viam sittu, nsraria, ut qui ejus territorium intrat, eam uivat secundum ejus Leges.

Q. An hominibus J. N. competit jus aliquod in res jam proprias s. alterius?

Obs. Vidimus hucdum res ab alio occupatas, nos adquirere non posse: hic subjungenda est Obs. Grotii, qua jus Dominii cum duplici temperamento aequitatis, s. cum duplici exceptione extremae necessitatis, & innoxiae utilitatis intelligi vult, quod jus Puffendorf vocat, Jus Humanitatis adeoq. –

R. In extrema necessitate incolumitatis constitutus, qui nulla alia ratione subsistere potest, sed v. pereundum ipsi est v. furandum, is inquam, potest res illius auferre nesciente Dno, si prius ipsi suam necessitatem exposuerit hac tamen Lege, ut non plus accipiat quam sufficit, & si ipsi potestas fuerit rem ablatam restituat.

Nsitas e 2plex: 2 simplex, quae nulla ope huma tolli ptt. vel. sum ad penetione, quae hac et via ptt repelli. Haec am est triplex. v. spectat ad Honestatem at Commoditatem, v. ad Incolumitatem.

Obs. Sola Incolumitatis nsitas est hujus loci, eaq. non ultro adfectata.

Rao. 1a Q. qui habet succurrere debet, innocenter, & extra culpam suam egenti, ex obligatione imperfecta ex officio humanitatis; at in extrema necessitate officium humanitatis mutatur in obligationem perfectam. ita, ut esuriens jure suo utatur auferendo res non. aeque egentis, si is ipsi succurrere nolit.

2a Dominium introductum est, ad discordias tollendas & industriam hnum promovendam, non vero tam rigida lege, ut extrema necessitas exclusa sit.

Q. Num Leges admittant in his casib. in necessitate exceptionem. Affirmat Grotius & Puff. Ratio. q. ad con servationem hoc tto impetu fertur, ut n facile praesumat ipsi talem Legem esse dat, & impositam ipsam ... obligationem, cui salus cedere debeat.

Obj. Mach. dt. Viro sapienti nullam injuriam talem poe inferri, ut sciens aliqua turpitudine inquinari posset?

Rs. Non major turpitudo nobis in eo facto videtur, quam dum homines bestiali cibis uti coguntur etiam splendidi, 2. Frustra negatur, non dari tales casus necessitatis. vid Val. M. 7. 6. Quint. Dec. 12. 8.

Obj. In tali casu deest, contrectatio fraudulenta ut generica ratio furti, & specifica ratio c. animus lucrandi, sine quo n est furtum. Lucrum enim e, quod necessitati superest

Obj. in Prov. Sal. 6. 30. non e sermo de extrema fame q. ... reddat etiam here domus.

Obj. Ablator usus e jure suo, at qui jure suo utitur n facit injur. Q. 2. obligatio perfecta erit in hac necessitate denegata? Rs. usus e jure suo in extorquenda obligatione, quia obstrictus erat alter ad opem ferendam, sed n ad donandum. 2. Ingratum foret n reddere beneficium.

94.

3o. L. proximus ita est amandus, ut vita ejus praeferatur rebus meis, hinc qui precib. expugnari n potuit dignus e, ut rem, & meritum perdat.

4o. Si vitam alterius licet perdere. ut salvi simus, tto magis res auferre.

5. Necessitas extrema frangit legem.

NB. a. Haec regla locum habet in dubio, ubi Legislator diserte in neutram partem pronuntiavit.

b. Si actionis susceptio, v. omissio contemptum Dei involvat, tunc Lex illa prohibens, v. praecipiens exceptionem necessitatis non admittit, at alias admittit.

c. In Affirmativis praeceptis respectu hujus procedit regula, c. si vitae certum periculum immineat, actio alias praecepta licite omittitur, adeoq. Leges praeceptivae hanc admittunt exceptionem: ut salus propria non periclitetur.

d. In Negativis praeceptis, haec regla tunc est observanda, quando susceptio actionis, alias prohibitae certissimum periculi depellendi medium est, at si incertum medium est exceptionem non admittit.

e. Talis egenus debet citra suam culpam in tali periculo constitutus; & omnes modos depellendi periculi prius exequi, quam in res alterius involare, & quidem ejus, qui simili malo n premitur, aut actu, aut mox. Denique cessante periculo, si potest res Dno est restituenda q. opem quidem alteri ferre debemus, sed donare non, & illius intuitu obligatio est perfecta non ad donandum. Ingratum etiam foret nimis, non reddere beneficium acceptum si copia est.

Q. An

Q. An is qui bellum gerit, possit locum occupare situm in loco pacato, si metus sit, hostem occupaturum, & inde periculum nascatur?

R. Is qui bellum gerit prim. si certissimum & inepatabile bellum immineat, potest vero omnino occupare, ita tamen ut prius certiorem reddat Dominum verum, & exquirat, an velit defendere contra hostem, & an possit. Postea etiam merito Dno potest occupare in sui defensionem, ita tamen ut loci custodia occupetur, jurisdictione & ejus fructu Domino relictis, & depulso periculo locus restituatur Domino.

Si vero non adsit certissimum periculum, non potest occupari, q. tunc à Divina providentia; & innoxia cautione non à vi est petendum auxilium.

Rao. 1a. Q. necessitas hic locum facit.

2a. Perinde est sive in mea, sive in hostium sit potestate.

Hucusque egimus de primo temperamento Aequitatis, circa jus Dominii.

De Necessitate jam agamus.

De Innoxia Utilitate. vel alias. Actus meræ facultatis.

Innoxia utilitas est quando meum damnum quæro sine damno alterius, et quando mihi egenti succurrit alter nullo suo damno.

Q. An præter casum summæ necessitatis detur casus, quando in res alienas habeam jus?

Rio. Quando illa res mihi est utilis, Domino vero nihil nocet, usus meus rei illius. seu. Quando adest innoxia utilitas. e. gr. Lumen de lumine alterius accendere possum, ex aqua profluente in alterius territorio bibere etc.

Rao 1a.

Dt Barberacius. Hic incommoda Dno terræ a nobis occupatae facta non tollunt legem, imo quivis quodcunque defendit, et v. juvat meum hostem, hostis meus est.

Rdo. 1a Lind nao Sociali & Raonalis dictat, hinc est quod Naam Socialitatis non exhaurit, qui me non verberat, sed nomini meo nocivus est.

2a Sordidum est illud velle imputare, & usu illius alios arcere, quod & alias frustra perit, & continuo fonte alitur!

3a L. flumen, qua flumen est in ditione populi intra cujus fines fluit, atque ei licet molem in flumen injicere, ejusque sunt, quae in flumine nascuntur, at idem flumen, qua est, è commune, ut bibi, hauriique poss.

Obs. Tales actus vocantur, actus meræ facultatis, & licet jus producant imperfectum, tn per Leges civiles pôtt hoc jus reddi perfectum, ita ut. exgr. qui hospitium peregrinanti denegaverit possit puniri; quod factum etiam apud nonnullas gentes legimus, ut Lev. 19. 9.10. & de veteribus Selavis notas Helmonius.

§ An transitus per alienas terras, populo alicui sit concedendus?

Rg. Omnino. concedendus est illi, qui justam habet Caussam namque inhumanum & asperum esset, denegare egenti ea, quae ipsi prosint, danti non noc. At cum in hypothesi, in superabilis fere hic sit difficultas, cum teste experientia talis transitus sit conjunctus cum magnis incommodis incolarum. Hinc Cautiones.

1o. Ut milites armis depositis transeant!: quod tn vix fieri potest.

2o

2º Ut divisi agminibus transeant.
3º Ut obsides dentur.
4º Ut transiens impensas faciat tantas, quibus transitum concedens sibi praesidia idonea conducat.

Caeterum Principes videruit, quid utilius Reipublicae suae.

Q. Estne justa transeundi Causa, si commercium volo cum Gente seposita, et an mercibus dandus transitus?

R. 1º Si Commercium fiat ob res ad aliorum vitam necessarias: humanitas non permittit denegare transitum, nisi pactum mihi soli sit cum illa gente, ut inter Anglos et Moscovitas.

2º Si tales merces adportentur, quibus propria nostra salus urgetur, e.gr. quae ad luxuriam faciunt, aut opes, quibus aliquando contra nos uti possit, tunc denegandus est jure transitus.

3º Obstant Privilegia ut Jus Stapulae, seu jus quo transvehentibus res suas, incumbit aliquando necessitas, merces suas exponendi, at hoc jus, qui merces suas domum vehens transitum peteret, et ei esset exponendum vero, quomodo posset defendi non video.

Possunt vero apud Nos commorari innoxie, qui praetervehentes, aut transeuntes, v. in morbum incidendo, v. alia justa de causa ibi morari necesse habent, ita tamen ut iter eorum sit innoxium: e.gr. non sint latrones, non pestilentia adfecti.

An qui curiositatis et studii ad nos veniunt an iis dandus sit transitus? disputatur.

Nos dicimus

Nos dicimus videndum esse, an nostrae gentes peregrinentur, & ubi Comites excipiantur, atque iis jam dandum transitum? Inhumanum enim esset eos excludere, qui nos benigne exceperunt. Caeterum non esse contra dus excludere Curiosos. Nam nimis Curiosi videntur suspiciosi, adeoque Civitati pro utilitate sua statuere tutissimum est.

Q. An tempore famis peregrini possint urbe expelli?

Negat Puffend.

R. Omnino. Rao 1a Q. admissi fuerant ex capite innoxiae utilitatis, at ea conditio jam tollitur: Ergo sublata conditione tollitur & res.

2a Ordo inter Socios, qui inter se sunt pares, hoc postulat, ut prima rao habeatur eorum, qui primi sunt admissi in eam Regionem.

3a Injustum est ut eorum posteri qui Rem publicam fundarunt ejiciantur aliquo advenis remaneant.

Obs. Potest tn rao haberi adventitiorum etiam, qui magis sunt utiles Reipublicae, quam nonnulli Cives. e. gr. Medicorum, paedagogorum.

Q. Sed an exteris Advenis suis puttes concedenda sit apud nos etiam perpetua habitatio?

R. Hoc pendet a voluntate populi, q. fit et ex capite Innoxiae utilitatis, et necessitatis, adeoque videndum est, an non admissio eorum sit noxia Reipublicae

1o An non magnus sit numerus, ut se recipiant alii non

2 possint An non moribus sint barbaris, qui corrumperent nostros.

3. An non armata & bellicosa sit manus, unde

periculum immineat. Imo etiam ad munia publica possint adhiberi peregrini, 1º nisi: 1º Donec subjecta sint eis indigenis. 2º Nisi Legib. Patriae contrarium sit statutum.

Obs. Supra in initio Cap. diximus Jus commune tendere, aut ad Res Corporales, aut ad Incorporales. Hucdum de Jure in Res Corporales egimus. Jam

De Jure in Res Incorporales.

Thesis. Datur Jus Commune populis inter se mutuum, ad actus, quos humana vita desiderat, quo pertinet facultas emendi, vendendi &.

Obs. Facultas est duplex:

1º Simplex s. absoluta omnib. & ubiq. permissa.

2º Ex suppone Competens; quae certis quibusdam populis indulta est, et qm alii per consequentiam in usus suos convertere coguntur. Ad priorem modum pertinent ea, quib. ea comparantur actib. variis, ut pretio, opera, permutatione, s. sine quib. vita humana duci nequit. ut alimenta &. q. si haec denegarentur esset contra Jus N. hinc commercia interdicere penitus, esset summa injuria.

Exep. 1º Si tamen quis in summa esset penuria, ut alteri succurrere non possit tunc recte denegatur.

2º Si eo ipso terris nostris magnum decederet lucrum, aut malum immineret.

Q. An exteri ad sua vendenda aliquod jus habeant apud nos?

R. Non

Obj. Emtor et venditor aequale
Jus habent. q. sunt correlata? E.
R. In dicta coord. non fundat. hoc, 100.
nam quaedam officia dependunt, ex mutua obligatione perfecta, quae producit jus. Sed ego non sum obligatus ad id ut emam v. vendam id quod nolo. E.

R. Non. q. naaliter liberum est, quid velim adquirere, quid non. Etsi ego meis rebus contentus, alterius aequo animo careo, qua fronte mihi quis res suas ~~mihi~~ obtrudit.

Q. An ad hoc jus referatur, jus Matrimonia ambiendi cum exteris gentibus? et si exterae gentes populo alicui, qui non haberet uxores filias suas in uxores dare nollent, an posset populus ille, armis occupare puellas?

Rad. Hoc enim esset conspiratio ad perniciem illorum, populus enim uxorum et th. alius aetatis. 2º. Sine femina vivere repugnat naturae quorundam virorum.

R. Si necessitas impellat ad id, cum inter se non habeant puellas ut Romani, omnino denegare nefas esset, q. hoc modo manifeste allaboraret periculum illius populi.

At si rationes pregnantes obstarent, e gr. populus ille esset scelestus corruptis moribus, tunc posset denegari eorum petitio.

Hinc Leges Civiles, connubia cum exteris prohibentes, aut ea ratione nituntur, quod tempore conditae Legum, nulli essent tales populi sine feminabus, aut politicas rationes subsequendo, de iis th Matrimoniis agunt, quae jussa sunt, et quae speciales quosdam Juris Civilis effectus producunt. e gr. successionem in bonis.

Obs. Hucdum egimus de actibus Principalibus absolutis, jam –

Q. Quomodo jus habemus ad actus aliquos ex suppositione? quod alteri licere video id et mihi licere suppono?

R. Quando ex eo, quod videam aliquem principem, qui bonu

quibusdam populis, quaedam jura, ut piscari margaritas legere, libere exercere concessisse, adeoque longo jam usu, quasi per praescriptionem facultatem sibi acquisivisse, hinc concludo illam permissionem esse Vsualem, resp. eam alio populo sine injuria denegari posse. verum quum pateat illos populos ante permissionem factam, jus ad id ~~et~~ non habuisse, non pott omnino illa permissio Vsualis supponi. 2. Rationes aliquas habere poterat Sps, cum hoc ipsi permitteret, quibus cessantibus pott cessare & permissio, adeoque cum alteri populo id non permittit, nullam facit injuriam, q. id facere non tenetur, sed de inhumanitate et ipsius queri pott. q. injuria est. quando laedo Jus alienjus.

§. Liceatne populo pacisci cum alio, ut tantum sibi vendat fructus, qui alibi non nascuntur.

R. Illis secundum Jus Naae spectantur hoc omnino licet, modo populus pactum iniens paratus sit aequo pretio id cuique vendere.

Ad. 1a. 2. aliarum Gentium n. interest, a quo emant, quae ad Naae desideria pertinent.

2a. eo pacto nullum impedimentum fit humanae Naae, imprimis si populus, qui id stipulatus est alterum receperit in suam tutelam & sumtus eo nne faciat.

3a. fas est lucrum pervertere alteri, id postulante amore ordinato. At si Politice spectantur, Monopolia, multa his obstant incommoda imprimis metus invalescentis potentiae: Verum haec omnia Regulas Juris n. subvertunt. q. sunt Politica, & si quid vitii expungat Sps pott

Respondit ad argta neganti quaestionem tenenti.

corrigere

corrigere

CAPUT III.

De Adquisitione originaria rerum ubi de Mari, & Fluminibus

Synopsis. Ratio Connexionis hujus Capit. petenda est ex quaestione Secunda Cap. II. ubi dictum quod aliquid sit nostrum, v. communi v. singulari jure, hic jam de eo

Q. Quomodo aliquid fit nostrum singulari Jure,

R. Dupliciter 1º Adquisitione originaria, s. Dominio. ubi
α. De adquisitione originaria rerum Cap III. Art. 4.
β. Adquisitione Juris in personas. Cap. V.
II. Adquisitione Derivativa per translationem Dnij. idq.
a. Vel facto hominis. Cap. VI.
b. Vel facto Legis Cap. VII. quando subjiciuntur adquisitiones, quae a Mattis, Juris Civ. dicuntur

Modus originarius est occupatio, qua proprietas in rem aliquam introducitur ab initio,

Modus derivativus declaratur per accessionem quibus Dnia jam semel introducta per manus ambulant,

Q. 1a Quot modis acquiruntur Res nobis originarie.

R. Quamvis Viri Docti, ut Grotius, putant duobus modis. i. Occupatione, & Divisione. At nos dicimus solam occupationem esse modum originarium adquirendi Ratio. 1a Deus enim homini, non actu ipsa rerum Dnia, sed facultatem adquirendi Dnia gessit. Ergo freqsa id

divis

diversum esset in quod nemini jus patebat, ultra occupationem nisi in potentia.

Ra. 2. Divisio praesupponit proprietatem rerum dividendarum penes dividentes esse, q. et occupationem, q. Divisio est partium inter assignatio, conjuncta cum Dniy translatione,

Ra. Sine occupatione res manent in naturali libertate, cujus per apprehensionem obnoxia, adeoq. cum occupatio sit primus actus, quo res in Dnia transeunt, merito pro solo modo originario adquirendi Dnia habetur.

Ra. Laborat contentia Grotii, supponit enim homines vixisse in primaeva Communione, eaq. Antiquata, quae sunt fabulosa.

Ra. Non valet hoc exemplum: dum dicit eam esse originariam acquisitionem, cum occupatis novis terris Civitas dividit eam per assignationem. Namq. loquimur de Acquisitione rerum, plane vacuar a Dnio at hic jam Dnium est penes Civitatem, q. n. e modus originarius adquirendi, non secus ac dum pater bona sua dividit inter filios; Neq. vero constitutione servitutis, aut pignoris originarie adquirit. — Derbeyracz

Rao. 2. Hae jura n. sunt nova, nisi titulo possidendi. Servitus enim supponit Dominum rei, qui facultatem dat de ea utendi, Pignus vero eam Dominum supponit, qui illas deponit.

Neq. nova Speci. inductione, S. Specificatione ad. acquirit originarie.

Rao. 2. illa res, aut fuit nostra, aut nullius, aut alterius. Si nostra: tum et contineat Dnium, si nullius, tunc

tantum Occupaone adquiretur. Si alterius, mihi aucupere non possum ipso merito,

De Objectis Occupaonis.

Q. Quænam adquiri possint per Occupaone

R. Nullæ aliæ res, quam quæ sint nullius, in his vero quæ nullius sunt et Dnia sunt occupabilia, non Imperia

Obs. Imperium est potestas Civ. in Personas intelligentes, Dnium vero est potestas de re Corporali perfecte disponendi. Iam dicimus Imperium per occupaonem adquiri non posse.

Rao. 1a Q. nullus pott dari casus, quo hõ posset dici nullius esse, hõ enim naalit jus habet in se = ad libertatem suam conservandam Ergo non est nullius.

2a Par in parem n pott exercere Imperium, at omnes homines naa sint pares, Ergo

3a Imperium in alios adquiri n pott nisi consensu. Ergo prius penes deferentem sit necesse est. Quod vero consensu alterius adquiro, id originarie n adquiro, sed Derivative, Ergo ad originarium modum adq. sufficit mea voluntas adquirendi.

4a Imperium in Gentes bello devictas nisi cor consensus expressus, v. tacitus accedat est injustum, et iis adserere libertatem sibi possunt tales gentes.

Obs. Neq. bellum in victos hostes prabet imperium nisi per pacta devictos confirmata, q. iis devicti, iis adserere possunt libertatem. 2. Bellum Justum nihil exigit nisi rei - cum diminuonem, damni refectionem, et cautionem de securitate futura.

Obs. Imperium s. politice et abstracte a prudentiali jurisdictione sumatur 2pliciter. 1. Secat. Statum Matrem, quod inesudit Dnium eam. 2. quatenus e facultas quædam mat. partis, s. jurisdictio, s. potestas Civ. et tunc obiectum determinatum habet personam, quam contra distinguitur Dnio.

Q. Quid requiritur in persona Occupante

R. Ut sit Raonis compos.

Rao. 1a Q. debet habere intentionem occupandi, idq. signo aliquo significare debet.

2do. 2a Scire debet actum illum occupandi, ipsum

ipse

esse ad id, ut sibi inde jus nascatur, q. debet adesse in occupante Intellectus, et voluntas.

Q. An q. furiosi, infantes, non possunt adquirere Dominium?

R. Quod originarie per occupationem adquirere non possint de eo nullum est dubium. At an Derivativa adquisitione aliquid adquirere, v. habere possint de eo disputatur.

Nos dicimus, quum recta ratio suaderet, adflicto non esse addendam adflictionem, dum Gent. introductum esse recte, ut infantes etiam per alios, ut tutores, curatores aliquid facere, et Dominia Derivativo modo adquirere possint. Ratione. Praesumuntur hi etiam velle id, quod sibi bonum est, adeoque si usum ipsum rationis haberent, id facerent, adeoque quod tutores nomine ipsorum agunt, ipsi fecisse censentur.

Jus Gent. dedit q.+ jus Dominia accipiendi, et retinendi, sed jus illud consistit in actu primo, nec ad actum secundum extenditur.

Infantes habent jus res habendi, sed non habent jus de iis rebus pro arbitrio suo libere disponendi.

Q. An cum flumen cursum mutat, simul etiam Dominii terminus mutatur. et quae flumen adjecit an cedunt ei, cujus adjecta sunt.?

Grot. 2. 3. 16. optime hanc Quaestionem pertractavit.

Obs. Tria apud veteres fuisse, et esse genera agror. docent mensores.

Agri sunt divisi v. limitati, qui manufactos limites pro finibus habent, ut lapidum et.

Assignati per universitatem et mensura, per extremitates et.

Obj. Nullus a Iuris defectus ibi, ubi ad tempus et actus secundus dependit. qd de infantibus in ess. R. Hoc non docet infantes per se acquirere posse Dominia, sed docet et naturam non repugnare. at hoc nobis est Juris Gent. qd a natura lenit. tacita in usum communis societatis stabilit.

NB. actus secundus est usus, et exercitium rei alicujus. Sed et usum et Dominium habituale here.

+ Infantibus.

In Iure Civili Rno. Aetas 6. species habebat. 1. Aetas infantiliis ad 6. an. 2. Aet. puerilis ad 14. 3 Juventutis ad 25. 4 Virilis ad 50 5 Senilis ad 60. 6. Decrepita supra anos 60.

comprehensi: & per centurias, ac jugera atque non singulis sed universitatibus inter suos dividendi assignabantur.

NB. Centuria est modus agri 200. v. 250. jugerum. Jugerum vero est föld hantó föld. apud Nos continens pedes in longitudine 240. in latitudine 220.

3o. Arcifinii, qui naturalibus finibus sunt inclusi, v. gr. montibus fluminibus.

Rs. 1o. Jam dicimus: In duobus primis agrorum generibus, etiam si flumen cursum mutet, nihil de territorio mutatur, & si quid alluvio adjicit, id occupantium Imperio accedit.

Rao. Non enim flumen erat terminus agri; sed aliud quid. v. per mensuram & jugera ordinatum, v. manuali opere erectum. Ergo mutato flumine manent veteres termini.

2a. In arcifiniis agris vero flumen mutato paulatim cursu, mutat & territorii fines, & quidquid parti alteri adjicit, sub ejus Imperio est cui adjectum est.

Rao. 1a. Quia eo animo populus uterque Imperium occupasse credituri, ut flumen sui medietate eos dirimeret, tanquam naturalis terminus,

2a. Quia particularum accessio, & divisio sensim facta, toti veterem speciem relinquens, rem sinit eandem, cujus vero species eadem consistit, res quoque eadem esse censetur, neque ideo particularem mutationem attendunt.

Q. An idem dicendum, si fluvius mutato alveo, & uno impetu relicto, alibi erumperet?

Rs. Non. Sed tunc non fluvius erit amplius terminus Imperii, verum alveus derelictus.

Rao. Quia flumen qua terminus Imperiorum non considerat.

mediae

unde, qua aqua est, sed qua talibus ripis inclusa, et tali alveo fluens. At ubi flumen alveum penitus mutat, non erit idem, quod fuit ante, veteri exstincto. Sed novum erit. G. flumen desinet esse terminus, sed alveus non desinit, adeoque nisi flumen totum ad alteram partem pertinuerit; terminus Imperii, in medietate alvei derelicti esse censendus erit, non secus, ac si flumen penitus exaruisset.

Q. An originarie possint adquiri res derelictae, et hero carentes?

R. Jure N. omnino. Ratio: Quia tales res sunt res nullius, et redierunt in Naturalem libertatem, adeoque sunt primi occupantis.

At J. Gent. et Civ. introductum est, ut res tales adquirantur populo, v. qui populo praeest, quod fit ex Jure Dominii Eminentis. Quippe prima adquisitiones, interdum a populo, aut populi capiti quaerentur, atque ut deinde particulatim in privatos ita fieret distributio, ut tamen eorum Dominium, ab illo priore Dominio penderet, sine bona sine haerede, et sine Testamento mortui pertinent ad Fiscum. Sic bona Naufragorum ejecta in littus, quorum Domini ignorantur. Sic vasallo sine haerede mortuo, pertinent bona ad Dominum; Sic peregrini apud nos mortui bona alibi adquisita cedunt ad Fiscum.

CAPUT. IV.

CAPUT IV.

De Derelictione praesumta, & eam secuta Occupatione, & quid ab Usucapione & praescriptione differat.

Q. Quae res dicuntur Derelictae?

R. Eae, quas Dominus eo animo sponte abjecit, ut amplius pro suis habere nolit: aut in quibus Dnus quidem nec facto, nec verbo abdicavit se sed tamen eas neglectu rei, hac ejus voluntas censetur, atque talem rem occupans, per usucapionem possidere dicitur.

Q. Cum hoc pendeat a voluntate Domini derelinquentis, quomodo mihi de alterius animo constare potest?

R. Is tenetur suam voluntatem significare, signis externis sufficientibus.

Signa enim illa sunt, Verba & Facta.

Io Verbis derelinqui v. abdicari posse aliquam rem, clarum, q. verba sunt signa animi, quae verba abdicantia debent esse clara; non otiosa, & a recepto sensu recedentia. De animo loquentis judicare potest ex circumstantiis, an revera ita fieri velit, ut ... nec ne:

2. Factis etiam fit aliquid derelictum. Cum Dnus rei abjicit, v. deserit res suas, mobiles. v. immobiles. sic v. gr. agrum onerosum Dnus deserit. Sic si ego Debitori reddam cautionem, videtur inter nos convenisse, ne amplius peterem.

Sic Sps regno ejectus, contrahens cum regni usurpatore tan...

tanquam legitimo Lege juri suo renuntiat.

Obs. Recte tamen expendenda sunt circumstantiae circa facta. Hae enim saepe variant casum e.gr. Qui in latrones incidens unionem projiceret in aquam, non animo amittendi id faceret. Sic qui ad evitandum naufragii periculum, merces in mare projicit, principaliter non in amissionem bonorum facit, sed ad evitandum periculum, atque unice hanc conditionem includit, ut si pereant res Dno pereant, si serventur, iis Dno serventur, adeoque ubicunque repererit eas jure optimo vindicare potest.

Expendendum itaque est rite, num quis animo deserendi id fecerit.

Q. An sub factis comprehendantur etiam non facta? s. an non faciendo etiam possimus declarare voluntatem?

In Moralibus etiam non facta arguunt, hinc ex silentio, ex non contradicendo, ex patientia alicujus occupantis in possidendo colligitur consensus. Sic e.gr. Legislator cives suos, hos v. illos actus in Legibus non contentos exercere permittit, non contradicit, cum posset impedire: ex non facto indicat, se consuetudinem non adversari. Itaque a populo introducta, et consensu quasi Legislatoris approbata diuturna consuetudo jure pro Lege habetur.

Obs. Ut silentium valeat ad derelictionem praesumendam duo requiruntur.

1o Ut silentium sit scientis, qui enim nescit de sua re agi, et tacet, non potest supponi consentisse.

2o Ut sit liberae voluntatis. nam quae voluntas ab alieno

Apud Aegyptios Lex fuit: Si non deposuisti ne tollas.

Ubi consensum requirunt Leges, silentium nocet. Quis enim de hinc sanae mentis sibi persuadeat, ut permittat effectum sortiri id, quod ipsi non est utile.

Ludov. XIVto cui vivo nemo ausus est contradicere, at post mortem dispositionem ejus testamentariam, quae mul

multos Spes, et eam Naa-
les filios, et Successoribus
dennavit, Parlamentum
labefactavit, neque observavit.

ab alieno pendet arbitrio; ob metum pott tacere, itaque
de Consensu praesumi non pott.

Q. Haec conjectura: ut quis praesumatur
Scire, et velle, potestne sumi ex tempore

R. Omnino. Rao. 1a. Quia vix fieri pott ut per longum temporis Spatium ignorari possit id, cum cognitionis multae sint viae.

2a. Longus temporis tractus impossibile est, quin multas occasiones praebeat, revindicandi jus suum: aut saltim contradicendo, et protestando inhibendi Dominium ejus. Ergo cum haec neglexerit recte pro derelicto habetur res.

Obs. Recipitur hic metus, qui tamen pott perpetuo durare, hinc etiam longum tempus suppeditabit occasionem qua quis sibi consulat.

Aequitas tamen Naali requirit, ut non ita cito compleatur tempus praesumtionis inter absentes, quam inter praesentes. In omnibus tamen in quibus requiritur tempus Immemoriale.

Obs. In omnibus his casibus requiritur tempus immemoriale Vitr. L. 2. c. 4. §. 8. Si quis tamen mala fide possideat aliquam rem, etiamsi per 100 annos habeat nullo modo pott praescriptionem allegare

Q. Quot anni constituunt tempus Immemoriale

R. Jure N. tempus immemoriale est, quod in Contrarium memoriam non habet, adeoque nonnunquam plures, nonnunquam pauciores requiruntur, non enim omnium eadem est Naa, et rao temporis, saepe homines ultra 100 annos etiam vivunt. Ergo satis esse videtur si omnes initii memoria ignoretur, adeoque 100 anni non sunt idem cum tempore im[memoriali]

Rao. Ubi praescriptio urgetur, si immemorialis possessio adstruetur, tum constet non solum vel mala fides, metus abfuisse, verum etiam omnia influxisse, quae ad legitimam praescriptionem faciunt. ast 100 anni id non facit, pott enim ultra 100 annos in contrarium quid poni.

Q. Quid est fundamentum Usucapionis

R. Est J. N. et Jus Gentt. et J. Civ. Aequitas Naali substernit fundamentum: Jus Gentt. Juri Nali superaddit temporis, et possessionis perpetuae certum modum. Jus Civ. specialem eius formam inducit, tempusque definit quod spectetur
est ausus repetere.

Puffend. Usucapionis usuale fundamentum ea negat derelictionem prioris Dni. Has raones dat.
1a Datur enim quis casus, quod quis per longum tempus ignoraret jus suum, aut propter metum non

111.

Arg. Si ad transferenda rerum Dnia naalit nihil requi-
C ritur, præter voluntatem transferendi, tum Usucapio
naalit currit. Rão. Q. cum sciens, & volens rem
suam negligit, tum certa, & clara indicia generant
eum voluntatem abdicandi, & derelinquendi habuisse.
Societatis conservationem J. N. jubet, ergo etiam media
de Societate non perturbanda præcipit, inter illa
aūm media est Usucapio, qui si negligentiæ priorum
Dnorum in perpetuum indulgeret, tum perpetuæ
lites essent de Dnijs, nec ullus possessor tutus esset.
Eg. J. N. dictat præscriptionem.

2do. quis jus suum re-
petit, supponit n potest illud
vnqm voluisse deserere &.

Usucapiones. Usucapio est modus, quo is, qui alienæ
rei possessionem, bona fide & justo titulo est adeptus
& certa longum tempus, citra contradictionem possidet
plenam ejusdem rei proprietatem nanciscit, ut ipse
sit Dnus plenarie ita, ut priori, nec jus nec actio su-
persit.

Obs. Quicunque habet facultatem Dnia adquirendi, is etiam usucapere pot, non
et mobilia, rei et immobilia, nisi quod aliud leges jubeant.

Præscriptio est exceptio illa; qua prior Dnus post
Usucapionem completam á possessione repellit.

Obs. Excipiunt ab Usucapione res omnes, quæ
in Commercium non veniunt. e gr.
Res liberi. res Loca publica, res publicæ, res
sacræ, Religiosæ, Fiscales &.
Res pupillorum q. tenera ætas obstat, quo minus
negligentes possent haberi, durum vo esset tutorum
negligentiam imputare pupillis.
Res furto ablatæ, servi fugitivi, verbo omnia,

quæ

que vi, & malo titulo possidentur.

Q. An Usucapio pertineat etiam ad Reges?

R. Omnino: Raõ. 1ª. Quia Regna etiam possunt dere-linqui, e. gr. Hadrianus, pacis amantissimus, reliquit omnia trans Tigrim, & Eufratem, ne perpetuo bello Parthico implicaretur. Hinc alii populi jure per Usu-capionem, sibi vindicare poterant.

2ª. Q. nunquam Controversiæ, de finib. Regnor. nisi ad-missa præscriptione tollentur, quippe etiam si pacta ineantur, cum vicinis, semper tn superesset quæstio, an tale pactum fiat à Rege, jure Regnum possidente, nec ne.

3ª. Q. alias semper adesset potentiorib. Regib. Caã, contra infirmiores bellandi.

4ª. exemplum Jephtæ, & Populi Hebr. hoc probat, qui in lite cum Ammonitis provocant ad præscriptio-nem. Jud. 11. 26.

Obj. Reges omnia aut jure victoriæ, aut titulo pa-cifico adquisiver. G. n est locus præscriptionis.

Rs. Imo uõ, q. sæpe accidit in pacificaoñe, ut vel detentor, vel etiam verus possessor jus ad Regnum trans-ferat, titulo Donaõnis, venditionis, v. alio titulo in præjudicium agnator. Jam si hic agnati per tem-pus idoneum sileant, omnino locum faciunt præscri-ptioni. Sic si pax fiat, & tractatus de Regni alicujus restitutione differatur in certum tempus, quo tempore elapso, si interea is, ad quem pertineret Regnum, non repetat, omnino locum facit præscriptioni.

Q. An

[Left margin note:] Rs. illorum Sententia, qui Usucapionis fundta [struck] deducunt ex J. Civili: hoc sqr, quod ad Reges n per-tineat usucapio. Q. ad leges Civ. n sunt obligati Reges. Et hæc est Sentia Petri Puteani, & aliorum Gallor. Hottor, qd etiam Galliæ Reges jactabant. Sequiur cor Sententia sqr, qd di-xit Eppus Argentoratensis: nempe totum Regnum Franciæ pertinere ad Impr.em Rnõ Leopoldum, q. Gallia olim erat sub Imperatorib. Rñis.

Q. An nondum natis jus suum tali derelictione Parentum possit decedere.

Difficillimam hanc Mãa Grotius optime explicavit h. m:

Rf. Omnino pott. decedere.. P.

Rad. 1a Q. is qui nondum natus est, non pott concipi quod aliquid Juris habeat, q. non existentis, nulla sunt accidentia. G. cum nullum habuerit Jus, nihil ei eripi potuit.

2a Ad posteros, quid devolvi nequit, nisi prius sit adquisitum. Cum igitur Jus adquirendi sit penes Parentes, sequitur nullum jus Liberis nondum Natis censeri posse, tamdiu, donec ad eam Ætatem pervenerint, ut possint a Parente id accipere, jam a Patris voluntate dependet, quid velit adquirere, quid non retinere.

Jure Civili quidem introduci potuit, ut eorum qui nondum nati sint, personam Lex sustineat, & impediat, ne quid adversum eos possit occupari cons. Grot. 2. 4. § 10.

Q. An detur præscriptio in actibus meræ facultatis?

Obj. Actus meræ facultatis sunt, quos. J. N. nec præcepit, nec vetuit, sed in libero et animo fundatur hujus, an velit hoc sufferre, nec ne.

Rf. Itaq. non datur præscriptio in actib. meræ facultatis.

Rão. Q. in cujusq. arbitrio stat, an velit facere v. non facere adeoq. præscriptione id adimi n potest.

sit facultas agendi quæcunq. libet, hac tn conditione, ne ipsa J. Nãe ... ...
prohibita, aut præcepta sint, sed tn permissa, adeoq. tales actus ... ... obligatione ad ... ...

Dr Tertullianus. Adversus veritatem nulla valet præscriptio, non spatium tempor. non patrociniium personarum.

Obs. Dantur quædam jura, quæ dicuntur meræ facultatis, & ea sunt in arbitrio meo posita, quib. quocunq. tempore, nec Naali, nec Civ. lege prohibente uti mihi licet, si vo prohiberi incipiat tunc currit præscriptio, Nam hoc in statu Naali sui juris è, nec aliam normam agendi agnoscit præter suam ... Ubi cum oẽs sint æquales, et libertas hac naali, licet

Jam si ejusmodi permissio nulla sit obligatio, certe Libertati naturali debita actio, tam res, quae ab hac libertate pendent, sunt merae facultatis, quae demum cum Societate civ. videntur introducta, q. in Statu naturali omnia sunt merae facultatis.

114.

CAPUT. V.

De Acquisitione Originaria Juris in Personas, ubi de Jure Parentum de Matrimonio, de Collegiis, de Jure in Subditos, Servos.

Q. Acquisitio Juris in Personas ex quibus fontibus nascitur?

R. Ex generatione, Consensu, et Delicto.

ex Generatione oritur Jus Parentum in liberos, quod Jus Jure potestatis, & Imperii venit apud Auctores, & est omnis naturale, ut Parentes imperent Liberis, quibus vitam dederunt, hi vero reverentia, & obsequio ducantur erga Parentes. Ad.

Q. Hoc Jus Parentum unde ducit originem?

Variantes omnes sunt hac de re Doctorum Sententiae.

Hobbesius ex Jure victoriae deducit, cum supponit in Statu Naturali esse bellum omnium in omnes, adeoque cum infans capiatur a Parentibus, Jure victoriae subesse illos Parentibus dicit, Verum cum hic Status belli sit mera fictio, & adeo jus victoriae ad acquisitionem derivativam pertineat, non ad originem, de qua loquimur, neque sola detentio, v. possessio jus tribuat, nisi adsit alter titulus, cum & latro possit aliquid possidere. & denique cum homo non sit occupationi aeque obnoxius, quam aliae res, quas Natura, hominum usibus commendavit. Hinc nos Sententiae Hobbesii non adstringimur.

Puffend. refutat Hobbesium L. 6. C. 2. §. 10.

Hobbesius dicit Matri competere jus in Liberos originarie, q. primum habuerit in potestate. Derivative vero competere Patri. q. quasi derelinquisse censetur iud Patri dat ad alendum. Puffend.

Puffend. deducit ex alimentatione Parentum, & ex Consensu tacito, Liberorum; verum rationes ipsius sunt potius speciosae, quam solidae, & hinc nihil praeter officium quoddam Liberorum educi potest, non Ius Parentum, neque Consensus tacitus in Liberis supponi potest, quia in illis neque expresso est adhuc tunc locus, denique hoc modo Ius Parentum amitteretur contradicente filio, quod implicat.

Hornius, & alii deducunt hoc Ius ex Concessione Divina, sed haec causa est remota, nos proximam causam quaerimus, & quomodo hi hac de re disputarent contra Atheum.

R. Nos quoque cum Gratio deducimus hoc Ius.

1° ex generatione. Ratio. Quia causa naturaliter habet potestatem in effectum.

Demonstr. Deus vult homines propagari, qui utrique sexui dedit instinctum vehementissimum ad generandum, ad finem vero a Deo intentum non sufficit generasse, quia infantes sibi relicti pereunt, sed auxilio Parentum, quibus natura instinctum, & amorem naturalem Liberorum indidit, opus habent. Cum vero educatio a Parentibus, nullo modo perfici queat, nisi in Liberos imperium habeant, hinc concludimus id, quod Parentes jus habeant in Liberos, a generatione, necessario conjuncta cum educatione.

Obj. Si generatio esset fundamentum potestatis in generatum, brutis etiam haec potestas est tribuenda?

Bruta non sunt capacia imperii, at nos supponimus subiecta

Rationes Puff. Ipsa Lex Naturae socialitatem homines esse jubet, quia Parentibus curam Liberorum jussit, sublata enim hac cura, periret socialis vita, hanc vero curam illam Parentes perficere non possunt, nisi habeant potestatem moderandi actiones Liberorum. Gratia injungit hanc potestatem Parentibus, ubi enim est potestas ibi esse debet obsequium.

2° Parentum imperium debet niti tacito pacto Liberorum, qui quasi cum ratione praesumuntur, quasi expresso valet. Puff. L. 6. 2. §. 4.

capacia Imperij.

Except. Homo non peragit generaonem, ut Causa Raonalis, sed ut Corpus vegetans. E. aut Raonalitas non erit Causa Imperij, aut generao.

R. Negatur hnem non qua Caustam Raonalem generare. q. hoo hnem generat Nra Rationali, & finem habet quare generet.

2. Falsum est actus Physicos, non producere Morales q. per occupaonem adquirimus jus in Res, at hoc Jus est quid Morale.

Obj. Puffen. Per generaonem filius nobis fit aequalis, at ut Imperium in ipsum habere possimus, Requiritur inaequalitas. E. alio titulo opus ad hoc non generaone.

R. 1. Filius aequalis fit Patri Physice non Moraliter,

2. Posito quod etiam Moraliter fiat aequalis, illa aequalitas tn extenditur ad Jura Communia, non ad ppria. Seu personalia, quatenus per generaonem ille fit Pater.

Hactenus enim omnino per generaonem inter Patrem & filium constituitur, Jus dispar, & Patri Imperium, filio vo obedientia Relinquitur.

Obj. Pater ~~tt~~ est Minister & instrumentum generaonis, ut dicit Lactant.

R. Hic locus vim pbandi ppheicam non obtinet q. hic non de Jure Parentum, in respectu Dei quaerimus, Locus de quo Sonat, sed respectu ad alios hnes, & filium ipsum, qui ido dicit pprie Patrem esse et generandi Ministrum

Q. Cui vo competit hoc Jus, an Patri, v. Matri

R. Et Patri, & Matri Jure N. aeque competit.

Rao 1a. Q. utrique aeque concurrunt ad generaonem

2a. Q. Divina promulgaone Repetito Jure N. Regi jubet

Hab.

Pater honorari ac Mater.

Rg. 2. pleraeq: gentes Moratiores in id consenserunt:

Obj: Mater subest potestati Mariti, G. Mater non potest Ius habere in Liberos, nisi in quantum ipsi cessum est

Rg. Pater, qua Pater non habet Ius in Matrem, sed in Liberos, at qua Paterfamilias habet Ius in uxorem, sed neq habet tunc in eam qua Matrem.

Obj. Subditus duobus aequalibus Imperiis sub esse n. potest?

Rg. 1o Tale Imperium ut hi putant, non competit Parentibus;

2o Moraliter una est voluntas Patris Matrisque, ut scil. quantum congruunt fini Matrimonio aeq. utantur.

3o Non est metuendum, quin Mater v. Pater tyrannidem occupent, nisi aliquis eorum stultus factus sit, et instinctum naalem exuat.

Q. Quid si contendant inter se Imperium Patris v. Matris, cujus est praeferendum?

Obs. Imperium Patris in Liberos n. est, sicut legi praestanda, q. multi filii praestantiores sunt Liberis suis, G. filii imperarent fe Patribus.

Rg. In statu Naali si sine Matrimonio coëant, proles omnino erit Matris, q. Mater potuit et plures Mares admittere, nec sciretur Pater, nisi Mater indicasset.

At in statu Civili, si vivatur in Civitate, tum Pactum inter Patrem, et Matrem explicat cujus Imperium sit praeferendum, ut pe. cum plerumq. femina, pro Patrefamilias agnoscat Maritum, et se ei subjiciat, hinc sine dubio in collisione, Patris Imperium est praeferendum, q. qui habet Imperium in Matrem, habet etiam in proles ejus.

Si vero Mater hoc modo paciscatur, ut Imperium in Liberos sibi reservet, tum omnino Matris Imperium est praeferendum. ex pacto, quod saepe fit.

De Naa

De Natura hujus Potestatis.

Potestas Patria est, quam habet Pater in personas & bona Liberorum ad communem familiæ utilitatem, n...

Q. Quanta est hæc Potestas?

R. Quanta sufficit ad bonam educationem, hinc non licet Parentibus
α. Abortum procurare.
β. Tanto nimis susceptos exponere.
γ. Immoderate castigare, q. hæc omnia adversantur bonæ educationi.

Limitatur q. Patria potestas.
1. In ordine ad Legem Divinam, q. magis e Deo obediendum quam Patri.
2. In ordine ad Societatem Civilem. Debita enim Civitati, immo Nationi præferenda sunt iis, quæ Parentibus debemus, quippe & Parentum voluntas subjecta est voluntati Societatis:

Obs. Talia vero mandata Parentum, modeste debent declinari. Namque licet iis in talibus obtemperare non debeamus, tamen semper debemus Reverentiam.

Q. Hæc Patria potestas quousque pertingit?

R. Ut hanc Quæstionem definire recte possimus, distinguenda sunt cum Grotio, tempora Liberorum.

1e Est tempus imperfecti judicii, quando abest plena voluntas, & tunc omnes omnino actiones Liberorum subjectæ sunt potestati Patris, longe major est q. potestas Patris donec filii in hac ætate versantur, quam postea, q. qui se regere non potest, regatur ab alio, hoc vero imperium nulli proprius competit quam Patri.

Obs. Quamdiu Liberi in hac ætate sunt, immo nil possunt adquirere.

Ratio. Q. ad adquisitionem requiritur voluntas, at in talibus non est

non est voluntas bona; sed J. Gent. & Civ. introduxit, ut hi possint adquirere Derivative ex Donaonib. Legaonib., q. tunc vicem eorum diu sustinet, & præsumuntur id velle. post Maturum judicium.

Obs. Dona filio donata, vel testamento legata, si legantis voluntas accedat, pot. Pater in educaonem Liberi sui impendere.

II. Tempus Perfecti Judicij, sed Imperfecti Status, quando perfectum quidem est jam judicium, sed adhuc liberi manent in familia, quando illæ actiones subsunt tel. Parentib. quæ pertinent ad statum familiæ.

Rao. Q. cum Liberi maneant pars familiæ, æquum est, ut pars conveniat cum raone integri, ei subjiciatur, & commodum ejus promoveat. In Cæteris vo. habent Liberi facultatem Moralem agendi, Tenentur tm. etiam in illis studere ut placeant Parentib. At hæc reverentia non efficit, ut si quid invitis Parentib. agant Liberi, id irritum sit.

III. Tempus Perfecti Judicij, & Perfecti Status: quando Liberi jam e familia excesserunt, et tunc jam omnes eorum actus sunt Liberæ penetus a patria potestate. manet tn. semper auctoritas Parentis & reverentia filij erga Patrem, q. manet ca. hujus debiti, ex generao. & educao.

Philo in Alleg. Dr. Parentib. dignam referre gratiam non possumus, q. eos gignere non possumus.

Q. An pot. Pater filium suum vendere, oppignorare, aut in adoptionem dare?

R. 1o. Administraonem Liberorum posse alteri demandare. Si id Liberorum utilitas exigat, nullum est dubium. Namq. quidem requirit, ut alantur, & educentur Liberi, sed non requirit ut hoc onere Parentes semper defungantur. Naa

2o. Quod ad Oppignoraonem, & venditionem est quæstio altioris indaginis. Neq. cum Grotio dicimus, in Casu extremæ necessitatis Liberorum, non Patris, posse oppignorari omnino eos; sub conditione tn., si fieri pot. revindicaonis.

Rao 1o.

Rao. 1a. Q. Cum Naa praecipiat educaonem Liberorum, praecipit etiam media absolute necessaria, at cum Pater inines egenus, educare n posset Liberos, praestat eos oppignorare & vendere, in tolerabilem conditionem, qm n educare.
2. Inter duo mala minus eligendum, at minus malum servire, quam perire.
3a. Id probant Leges plurimarum Gentium Moratiorum.

— 3. De Adoptione dicimus, nequaquam repugnari I. Naa. ut quis filium, alteri bono viro det in Adoptionem.

Rao. 1a. Q. Salvo manente vinculo Naali, & reverentia, adoptio fit in Commodum Liberorum, qui in adoptantis bona transeunt, nomen eorum assumentes.

2a. Nihil interest an pater educet filium, an adoptivus Pater, modo bonum Civem reddat.

NB. Pater tn eo ipso pott officio suo solvi proresus.

Obj. Iura personalia in alium transferri non possunt, at Imperium parentum est Ius Personale. G.

Rg. Non possunt conferri formaliter, sed quoad effectus possunt, e.gr. Usus fructus est Ius Personale tn pott locari, vendi.

Obs. Adoptio est Iuris Civ. inventum, n tn pugnat Iuri Naturae.

Q. An Pater habeat Ius interficiendi Liberos? Q.

Horaius, & Dodinus affirmant.

Rg. Nunc N. non habet.

1. Rao: Q. Parentes in Liberos pprie auctoritatem habent, non Imperium: quae auctoritas in prima Aetate est maxima; at tunc occidere Liberos si peccent stultum esset, adest enim p iis virga. In Secunda Aetate minor est auctoritas Parentum, & neq tunc licet occidere eos p delictis. Sed emendatoria poena opus est.

2a Rao. hoc modo duo summa essent in Rep.

Quos

Quodsi vero refractarii & inobedientes sint, tum durio-ribus opus est remediis. Quo faciebat apud Graecos ex-haeredatio, apud Romanos vero Abdicatio. quod ultimum est quod Pater potest in liberos Iure N. In 3tia aetate vero minus potest occidere Liberos, est tunc Parenti mini-ma competit autoritas.

Hoc probat etiam Lex Divina, quae Paren-tibus ad vota Liberorum solvenda potestatem dat, eousque tantum, donec Liberi sunt pars familiae Num. 30.

Si vero Liberi protervae obsistant Parenti, aut vitae insidias struant, pater tunc potest eos supplicio Capitali dare, in Statu Civili, traden-do Magistratui. In statu Naturali vero, qua Sps & Caput familiae puniendo, non qua Pater. q. Parentes in liberos tantum autoritatem habent, non Imperium

Egregium temperamentum exstat, quibus se gerant Parentes. Ephes 6.4. Col. 3.

Hac & tanta est potestas Parentum in Liberos Iure N. Caeterum quidquid extra hanc est id omne ex Iure Civili est quod vario modo extendit, v. minuit potestatem Patriam.

II. Adquisitio Iuris in Personas, quae fit ex Consensu, quod Ius oritur v. ex Consociatione, v. ex Subiectione. quae duo differunt inter se.

α In genere. q. omnis Subiectio involvit Conso-ciationem, sed non omnis Consociatio est Subiectio.

β. In Specie. q. Consociatio est inter Aequales, Subiectio vero inter Inaequales.

Ius. per Consociationem adquiri potest vel Publicum. cum populi talem ineunt Societatem vel. Privatum. inter privatos, quae Consociatio nulla est tam

naturalis

Naalis quam ea, quae fit Matrimonio. E. in Conso-
ciatione primum omnium tractandum est

De Matrimonio: Rao. q. est Consociao Naalis
ad quam Nae feruntur hães. quippe Socialitas
aliter gservari n. posset.

Q. Quid est Conjugium.?

R. Est decens Maris & Feminae conjunctio. Sobolis pro-
creandae & individuae Consuetudinis Cãa inita

Obs. 1º. Conjunctio Maris & Feminae requi-
ritur ad Consummatum Matrimonium, & quidem
tum Animi, tum Corporis.

Rao: 1. α Non sufficit Corporis conjunctio, sic
enim Raptus, Stuprum, Lenocia nomina sortirentur.

β. Neq. sola animi Conjunctio sufficit, quippe
Matrimonium initur Liberorum procreandorum
Cãa, at hoc sine Corporis conjunctione fieri nequit.
G. perfectum quidem erit Matrimonium con-
junctione animi, sed non Consummatum, adeoq.
Nuptias conciliat affectus, perficit consensus. Con-
-cubitus consumat.

Obs. 2. Decens conjunctio debet adesse.
i. quae non est ctra Ius N. Ius Dium, & Civile,
quippe si contra haec Iura fiat, tum, nonnun-
quam ipsum Matrimonium est nullum, non-
nunquam vo non irritum quidem, sed injustum e

3. ubi

1º Ubi deest principium dans validitatem actui. ut si quis contraheret cum nupta jam desponsata.
2º Ubi durat vitium semper in effectu, ut in rebus furto ablatis, & in his Matrimonium est eo ipso jure nullum, at si quis invitis Parentibus ineat Matrimonium, tum erit et injustum Jure Civ. n irritum

Obs. 3. Conjunctio debet esse Maris, & feminae, in singulari n in plurali. Hinc injusta est tum Polygamia, tum vaga Venus, tum Platonica uxorum Communio.

Ratio 1ª Quia institutio Matrimonii Paradisiaca evincit.

2ª Quia sine Legibus esset Matrimonium in familiis, mera confusio, sine familiis vero Civitates nullae essent.

4ª Quia sic educationem Liberorum laboriosam una femina numquam perficere posset, cum nullus virorum p suo agnoscendo, eam in educatione adjuvaret.

Obs. 4. Conjunctio haec debet esse sobolis procreandae & individuae consuetudinis causa inita, & finis Matrimonii est.
Principalis. procreatio Sobolis.
Minus Principalis. Mutuum adjutorium ad levandas hujus vitae acerbitates.
Moderatio Libidinis ex peccato ortae. quippe sine n pote

Obs. 1ª In quibusdam Civitatibus lege cautum est, ut copula fiat per Sacerdotes, absolvatur per firmamenta, hinc si quis peccat contra hoc jus, ipsum Matrimonium est nullum.
Obs. 2. Si quis ante Caerimonias Lege Civili praescriptas concumbat, Jure N. erit matrimonium injustum n vero irritum.

non poss. ut stimulus, & impetus, quem pleriq; adultæ ætatis sentiunt, aut sustineatur, aut restringatur nisi alligetur conjugio. Et Paulus 1 Cor. 7. hunc finem Matrimonij apponit.

Liquet itaq; ex hac Definicione Juri N. repugnare, omnem usum membrorum genitalium, qui ab his finibus abit. † e. gr. Omnem commixtionem extra Matrimonium, Libidinis et causa susceptum, omnem Sodomiam, & bestialitatem, &. Imo ne prolis quidem suscipiendæ causa licere coire extra Matrimonium. Liquet etiam instinctum Naalem cum Recta Racione esse compescendum.

† Rao. Q. hres procreaoe ess ac non quærit. 2º q. Sic natus non educatura Patre.

Q. An obligentur omnes hnes ad Matrimonium ineundum?

R. Jure N. omnes obligantur, quicunq; id faciendi commodam occasionem habent, e. gr. qui apti sint ad generandum, habent modum alendi uxores, & Liberos, apti sint ad gerendum munus Patrisfamilias.

Rao. 1º. Quia Deus & Naa nihil agent frustra; Non frustra E. Deus indidit appetitum Matrimonij hominibus, sed ut propagarent genus humanum; At hoc honeste fieri non potest extra Matrimonium E.

2º. Quidquid ad Socialitatis Conservationem necesse est, ad id omnes tenentur; at Matrimonium est unicum medium conservandæ Societatis E.

Obs. obligaonem hanc nos non asserimus per modum præcepti affirmativi indefiniti quod n quosvis, oi tempore obliget, sed commoda occaonem ad impletionem requirit,

Hinc

Hinc jam liquet errare eos.

α. In Excessu qui Iuvenes sine omni discrimine vi cogunt ad Matrimonium, ut Licurgus legem tulit, ut Coelibes nudi ducerentur in forum.

Rão. 2. non periret genus humanum eo ipso, quod pauci quidam non ducerent uxores, cum paucissimi sint, qui amarent non amare.

β. Peccant In Defectu qui Masculos saltem evirant invitos, quod facere solemne est Orientalibus. At longe magis peccant ii, qui Coelibatum indistincte impugnant, certisq; ordinibus Matrimonium interdicunt, praesertim cum paucissimi sint dono continentiae praediti.

Epus Florentinus cum Ofrices inciperent a sacerdotibus prohibere uxores dixit: Anti Christi prodiisse.

Obj. Melius est in Coelibatu vivere. Matrimonium enim est minus malum Scortatione, quippe fit evitandae Scortationis Causa. 1 Cor. 7. 2. G.

1º. Eo, quod evitandae Scortationis Causa fiat Matrimonium non sequitur esse minus malum Scortatione.

Rão. Quia hic finis Matrimonii non est primarius, & Principalis; is enim est procreão Sobolis.

2º Concedimus nos in Statu Coelibe vivere iis, & talibus circumstantiis, de quibus ~~& quando~~ & quando haec dixit Paulus. = qui habent donum Continentiae, & in ipsa perseverare, cum quovis momento

Deus in Paradiso instituas Matrimonium, num libidinis explendae Causa ordinavit? minime, sed Sobolis generandae Causa.

momento imminentem sibi mortem exspectare debebat Christianus.

Quando certe praestabat non ~~facere~~ habere familiam, ne se impediretur in perseverantia.

At hodie Coelibatum morduicus urgentes, non omnes habent donum Continentiae. Ergo hic locus illis non patrocinatur.

Obj: Multa sunt incommoda Status Conjugalis.

Rx 1º Incommoda Dns per se non destruunt.
2º Etiam extra hunc statum sunt maxima incommoda, qui itaque vult vitare incommoda exeat e Mundo.
3º Qualiacunque sint ea incommoda, ea tamen publicae utilitatis causa libenter sunt perferenda.

Q. Cui competit Imperium in Statu Conjugali? unde origo potestatis Mariti?

Rx. Marito soli est potestas in uxorem, et simul cum uxore in familiam, ita tamen ut si conflictus fiat Imperiorum, Marito sit obediendum. Haec potestas vero Mariti est ex solo consensu consociationis, non ex praestantia sexus, neque ex Divina institutione.

Horniús vero ex Divina Concessione tanquam proxima deduxit hanc potestatem, cujus rationes refutavit Buff. O: N. 3. 1.
Sed nos dicimus: Quando origo Imperii a nobis investigatur, praesupponimus jam nos tunc causam primam, sed quaerimus 2dam.

Ratio: Q. Maritus et uxor sunt aequales, adeoque nulli in alterum competit Imperium, extra pactum..

Obj.

Obj. Imperium quidem Consensu producitur, Sed illius Consensus fundamentum est Mandatum Dei?

R. Imperium hominis ut ens Morale, Sine actu humano non constituitur. Femina nulla exurgit obligatio, antequam consentiat, quod ut fiat, est Divinae voluntati sit congruum, tamen non impedit, quo minus Consensus Sit Causa proxima..

Obj. Nemo dat, quod non habet, uxor non habet potestatem Maritalem. Ergo haec potestas ex pacto fieri nequit.

R. Quasi vero per pacta hominum non possit perduci qualitas Moralis, quae antea non fuit formaliter. Nam ut Imperium constituatur, ad id non requiritur possessio ejus, et translatio formalis, Sed tantum Subjectio animi.

Consensus vero ille consistit in fide Marito data, se fidem Sanctissime Servaturos, in omnibus finem Matrimonii Spectantibus. Requiritur ergo 1º Mutua Castitas. 2. Continua cohabitatio promiscua.

1. Muta Castitas ut nemini nisi Viro suo corpus tradat mulier, et vice versa Vir, Sine his enim procreatio Sobolis, rite fieri nequit, et committitur adulterium, quod Summum est nefas.

Ratio. 1ª Quia maculatur thorus legitimus.

2ª

2a Violatur Sanctissima Societas.

3a Spoliatur Conjux eo jure, quod habebat in Corpus Conjugis.

4a Violatur fides data.

5a Committitur Commixtio Seminis.

6a Hac res est turpissimi, & foedissimi eventus:

7a Q. ut Paulus dicit, Corpus Xti redditur Corpus meretricis.

D. Continua Cohabitatio.

Rao. 1a Ut uterque de alterius castitate sit certior.

2a Ut uterque educaoni Liberorum melius incumbere possit..

3a Quia Continua Cohabitatio multum facit ad mutuum adjutorium.

4a Q. ambo debent esse in carne una.

Circa bona vero uxoris, quid possit Maritus, id eius pacto judicari debet.

Q. An viri habeant jus, uxores suas coercendi, ad officium redigendi; aut etiam morte plectendi?

R. Si uxor sit perditissima, si aliter vivi cum ea non posset. si intolerabilia perpetret, tunc sane in statu Naali extremo malo, extremis mediis succurrendum esse, poterit, tunc sine communi hominum, qua hostis, non qua uxor ejici, aut

etiam

aut etiam interficere, quippe ea jam pacta Matrimonii violavit, nec est jam membrum viri.

At aliis in Casibus omnino nefas est occidere, imo nec verberare, ob leves quasvis Causas.

Rão. 1a Quia vindicta privata nullo jure licet.

2a Quia uxor est pars viri, & caro una, in propriam vero Carnem nemini licet violentas inferre manus.

3a Dura & intolerabilis esset conditio Mulierum, si talis potestas illimitata concederetur Maritis, quid si Maritus esset stultus, & credulus, uxor vero Sapientissima.

4a Quia uxores sunt in manus & tutela Maritorum non in servitio. Amore itaque & observatione virorum sunt continendae in obsequio uxores, non verberibus.

Q. An Polygamia Jure N. sit licita.?

Obs. Tres sunt Polygamiae species.

1o Polyandreia, cum una femina multos habet viros.

2o Polyginaeia, cum unus vir simul multas habet uxores.

3o Successiva Polygamia.

Rq. Polyandreia est illicita.

Rão 1a Quia obstat fini primario Matrimonii, ad procreandam enim sobolem sufficit unus vir.

2a Quia uxores Maritis fidem dant, de Corpore solis ipsis praebendo, ergo non est in potestate uxoris, ut se alteri subjiciat donec Maritus vivit.

3a Quia dulcissima necessitatis vocabula, hoc modo vel confunderentur vel plane abolerentur, quia nemo

pater

pro sua prole agnoscere vellet.

4º. Q. ipsa natura virorum ab hac re abhorret, nemo enim concubitores admittere vult, & ex alio adductam prolem educare est injustum.

Ad 2º. Quod ad Polygynaeam attinet, dicimus optimum & maxime decorum esse unam uni esse junctam, Iure N. & Iure Divino vero inter Christianos ita esse debere, q. Matrimonium fidelium est Typus unionis Christi cum Ecclesia una.

Obs. Haec Quaestio est ex Iure N. est difficillima determinatu, q. ex utraque parte ponderosissimae adferuntur rationes, quas hic proponere lubet. nempe,

aa. Argta Affirmantium Iure N. licitam esse Polygynaeam.

1º. Polygynaea simultanea non repugnat cum finibus Matrimonii, q. mas potentia coeundi cum pluribus instructus, plures proles gerat, sicque socialitatem promovet, & fini Matrimonii satisfacit, G. est licita.

2º. Certitudo sobolis & mutuum adjutorium adsunt in Polygynaea. G.

3º. Nec mutuum Conjugale debitum impedit.

4º. Non turbat Domestica societas, quam boni patris familias est prudenter regere.

5º. Deus non modo toleravit hoc, sed etiam leges dedit iis, qui plures haberent uxores. Deut. 21.15. & ib. 16.17.

6º. Deus nullibi in V. Testo prohibuit. &

NB. ad hoc Argtum dicit Puffendorfius, quod hoc Argtum

sit

insolubile.

7. Deus tanquam singulare beneficium imputat Davidi, quod ei plures Uxores dederit. 2 Sam. 12. 8.

8. Jus Fratriæ (Ang.) etiam id evincit Deut. 25. 5. Ubi jubetur frater mortui sui fratris uxorem ducere. nullibi addita limitatione, nisi uxorem habeat.

9. Sancti Viri peccata sua confessi, nunquam Polygamiam memorant, nec Prophetæ objiciunt Judæis.

10. Omnes Orientales populi utebantur Polygyniâ.

§. 6. Argta Negantium Polygyniam esse licitam Juri N.

1. Polygamia repugnat institutioni primæ Matrimonii. Jam vero in indaganda rei alicujus Natura, semper recurrendum esse ad institutionem Dnam, sic Xtus ita argumentabatur Matth. 19. 8. Non ita fuit hoc ab initio. Ergo

2. Primus ar Polygamiæ notatur Lamech, homo Cainita impius, Ergo primi non erant in eadem sententia.

3º Conjunctio Conjugalis, et mutuum auxilium destruitur per Polygamiam.

4º Admissa Polygamia, non reciprocabitur fides, inter Conjuges, quod tamen ratio dictat.

5º Deus per Matrimonium jus dat Conjugi, in alterius Conjugis Corpus, quod ne quidem consensu mutuo dissolvi potest, quia pendet a Deo; et Jure N. non a Consensu.

6º Hoc pacto Nobiles familiæ per Liberorum multitudinem, ad egestatem, et mendicitatem redigerentur; ac tandem Respubl. everterentur.

7. Polygamia destruit honestam educationem, liberorum.

quia m

P. Venema Or: Xstus Legem de Monogamia non ut novam instituis, sed et ad primævam institutionem paradisiacam hanc Legem revocavit.

q. in frequenti Liberis instillatione bonor morum vix perfici pott unus Vir.

8. Zelotypia, rixæ, jurgia, & Cædes, plurimaque mala oriuntur ex Polygamia.

9. Non pott præsumi femina in id consentire, nisi vi, aut metu adigatur.

10. Nemo pott rem alterius invito Dno auferre, at vir non habet totam sui pottem, sed partem bona quesit uxori; ergo iniquum esset jus suum uxori eripere, corporis sui copiam alteri faciendo.

11. Inter plures uxores Unam una plerumque magis diligit; ergo naa ferimur ad Monogamiam. Imo cum observante Arane Medico Reginæ Annæ, quovis anno plures nascantur pueri, quam puellæ. Deus eo ipso homines docere voluit ad Monogamiam quippe cum viri variis periculis pereant; habeat quævis femina proprium Maritum. Item observante. Fertiliores sunt feminæ in Monogamia ergo naa hinc tenenda.

12. Apud populos Septemtrionales nunquam Polygamia in ... vid. plura apud Puffend. O. N. 6. 1. obs. & Exspones & Obs. ...

Rp. 3. Polygamia Successiva est licita. Iure N. Iure Dno. & Humano. Rao: 1a cum conjuge mortuo addita conjugii unio illa et continuatur. 2a 1. morte tollitur societas. 3a 1. nuptiæ 2dæ & 3tiæ eundem habent finem quam primæ. 4a 1. in S.S. nuptiæ 2dæ nunquam vetantur imo Paulus jubet viduas redire ad Conjugium si indigeant. 1 Cor. 7. 1 Tim. 5. 14.

Q. An Mahumedanus ad Xtianam fidem conversus possit retinere plures uxores, si id aliter facere nolit?

Rp. Pot. Rao. 1a 1. Apli nunquam leguntur divortium imperasse Gentibus conversis, inter quas sine dubio erant Polygami:

2a Apli. multa rerum conversis concessere, quæ sine consensu ipso aliquando tolerari pott. quæ everterit Xtianismum, cur non Polygamia, quæ sensim postea evilesceret. 3a Apud Abissinos, ut ut Xtianos tolerari Polygamiam testis est Jobus Rudolph. 3. 1. 6. 4.

De Divortio.

Def. Divortium Jure N., est: conjugii legitime contracti, et copula carnali, quoque consummati, utroque conjugum superstite plena solutio.

Q. An divortia sint licita?

Apud Christianos usque ad Caroli M. tempora divortium fuit licitum.

R. 1o Omnes gentes in id consenser. teneri, et obtines causas non esse divertendum, ne educatio liberorum impediatur, et amicitia haec firmissima dissolvatur: hinc varias novis conjugibus ceremonias excogitarunt, ut hujus rei memores essent.

2o Jure N. regulariter illicita dicimus divortia.

Rao. 1a Quia contractus conjugalis ea est natura; ut includat individuam vitae societatem. Ergo solvi non potest.

2a Q. in Matrimonio regulariter non est pactum cujus natura est, ut una pars ab alia non possit discedere, nisi injuriam uterque faciat, aut utrique consentiant, aut alter pactum violet, Ergo nisi hae rationes adsint, neque in Matrimonio licet divortium.

3a Q. conjugi destituto damnum infertur, quod Jure N. facere non licet,

4a Q. per Matrimonium utrique conjugum jus fuit quaesitum in alterius corpus, quod invito eripi non potest.

5a Q. per divortia, et familiae, et publicus status ... divortia ... quaerelis, cum, et adulteriis hoc pacto, occasio datur, et liberorum educationi hoc magis obest.

NB. Divortia dicimus ~~...~~ esse illicita, regulariter: quamdiu essentialia capita Matrimonii ab altero non fuerint violata, si enim ab altera parte fines et effectus Matrimonii tollantur,

altera

altera pars jus nascitur discedendi.

Rao. 1a Q. omnium pactorum haec est natura, ut si una pars non steterit pactis, neq. altera teneatur.

2a Q. ~~ipse~~ divortium ipse Xtus ob adulterium licitum esse dicit. Math. 19. 9.

Dg. 3. Quoad legem Divinam magna est disputatio, Judaei crediderunt licita esse divortia Lege Divina praeceptiva. Deut. 24. 1. f.

Nos vero nec lege Divina licere divortia regulariter invincibilibus argumentis declarari posse dicimus:

Ag. 1. Q. Matrimonium non tantum a' consensu dependet, sed & ab ordinatione Divina & a Lege, quae ita constituit, ut duo sint in carnem unam, & mutuo dissensu dissolvi non potest, quod enim Deus conjunxit, homo ne separet. Math. 19. 6

Ag. 2. Quia mystica ad unionem cum Xto relatio hoc postulat, ne Matrimonium rumpatur.

Ag. 3. Quia ipse Xtus dimitti vetat uxorem Math. 19. & 5. 31. ita & Paulus. 1 Cor. 7. 10.

Q. Qui sunt casus legitimi divortii?

Rg. 1o Adulterium, s. vir, s. femina corpus alteri praebeat. Hanc solam causam divortii dat Xtus. Math. 5. 31. quod etiam dici potest, quia contractus conjugalis per adulterium cum tertio initur, ob pactum ab altera parte violatum.

Hieronymus Canone 31. dicit Ubicunque est fornicatio libere uxor dimittitur

Obs. Hic facit gravis adulterii suspicio, quae etiam justum facit divortium.

2o Malitiosa desertio: Rao. 1a Q. deserta pars privatur individua vitae consuetudine.

2a Deserens tanto pejor est adultero, quod in perpe

perpetuum privat debito auxilio, & fraudat so-
ciam, Educationemque Liberorum destruit

3o Pertinax. & ultronea debiti conjugalis abnegatio.
Cum enim hac ratione quoque violetur conditio, de-
struitur finis Matrimonii, Igitur omnino partem lae-
sam vinculo liberari.

Obs. 1o Has tres Causas agnoscimus nos esse
justas Causas Matrimonii divortii. & quidem ita,
ut parti laesae liberum sit, ad secundas nuptias trans-
ire. si donum continentiae non habeat, Contra Ca-
nonistas qui tempore Caroli excogitarunt distin-
ctionem solvendi a thoro & a mensa & dicunt di-
vortium, quo ad thorum fieri posse. 1o ob adulterium.
2o Si alter conjugum labatur in haeresin, & mo-
lestus sit alteri fideli permanenti. 3. Si alter in alte-
rum saeviat, & cogat ad peccatum mortale, at ne
hic quidem dant jus ad secundas nuptias transeundi.
Omnia alia vero scelera liberant a mensa, sed a thoro non.

Hanc Sententiam nos impiam dicimus.

Ratio 1o. Quia impietas & haeresis non repugnat fini Matrimonii
est error animi.

2o Quia 1 Cor 7.12. docet Paulus fidelem non debere disce-
dere ab infideli, si infidelis cohabitare velit. at si
infidelis discesserit tum jam adest justa causa divor-
tii, malitiosa desertio. Ergo haec Sententia est impia.

Obs. 2. Recte observat Puff. non difficile
esse Clericis sua dogmata mille modis eludere
& divortia facere, si velint. Declarando nempe
Matrimonium ab initio esse irritum & ipso jure
nullum. e. gr. Si quis clandestinum, & ibique tribus

Testibus ineat Matrimonium; illud juxta decretum Concilii Tridentini, ipso jure est nullum, potestque dirimi. Sic si frigiditas & impotentia in perpetuum potest durari. Sic si inter Contrahentes est Cognatio s. naturalis, s. Spiritualis, Sic si alter conjugum fidem Pontificiam amplectatur, alter non, poterit fidelis ad aliud Matrimonium transire. f.

Obs. 3º Nonnulli Viri Docti, pro justis divortii Causis agnoscunt, insidias structas, furorem, mores intolerabiles, frigiditatem, aut sterilitatem desperatam. At nobis haec Sententia non placet.

– Rao. 1a R. si alter conjugum insidias struxerit, tum is tradendus erit Magistratui ad puniendum.

– 2º Ob furorem supervenientem divortium non est licitum, quippe furor est morbus animi, non culpa, atque miserationem potius, quam poenam ~~mer~~ meretur; neque sciri potest pro Morali aestimatione, an sit perpetuo immanens furor. Hinc recte jure Canonico furor impedit nuptias contrahendas, contractas non dirimit.

– 3º Quod ad sterilitatem eam dictam, non esse justam Causam divortii dicimus.

Rao. R. sterilitas non est culpa hominis, fertilitatem enim homines praestare non possunt, Gen. 30.

2a R. licet primarius finis Matrimonii desit, adest tamen secundarius finis Matrimonii, adeoque vinculum connubiale ideo solvi non potest.

3a R. nescitur an sit incurabilis sterilitas.

– 4º Quod ad perversos, & intolerabiles mores attinet, dura nimis est quaestio, utique qui domesticam habeat

habent inquirendi Causam: Esi de mero Jure R. sit sermo, probabilis nimis revera est haec Causa divortii v. saltem a thoro & a mensa; Esi non à vinculo, ne ea facultas divortii contumaciam morum alat, sed potius alterius conditionis desperatio, ad correctionem morum eos incitet. Probabilis vero causa videtur divortii perversitas Morum.

Ratio 2. haec tollit omnem recreationem, & mutuum auxilium, quae majora sunt, quam omnia Corporis vitia, ob quae tamen Deus permisit divortium. & 3. vota inepta, & in praejudicium tertii suscepta juramento etiam sancita, solvi possunt, ergo etiam vota Matrimonii possunt.

At. Jure Divino perversitas Morum non potest esse justa divortii causa; 1. Xtus solum adulterium dicit esse justam causam. & quia mala uxor imponitur a Deo, ad tentandam patientiam viri, adeoque licet durum sit hoc, tamen ferendum est & ferri debet, sub spe emendationis.

Obs. 4. Sensus rectissimus Loci. Matth. 5. 32. quo Xtus solum adulterium dicit justam divortii Causam. e, ut C. Venema explicat, quod solum adulterium conferat jus sine ulla conditione, ad novum Matrimonium ineundum, reliqua vero scelera Matrimonii vinculum violenter impedientia, non nisi dono continentiae deficiente, ad novas Nuptias, si alterum vinculum antiquum Nuptium resarciri nequeat, viam aperire. Sicut Paulus. 1 Cor. 7. fideli ab infideli deserto & reconciliari nolente jus dat transeundi ad secunda vota, sub hac tamen Cautione, si donum continentiae non habeat, quod educitur ex verbis ejus his: melius enim

est in Conjugio vivere, quem vis.

Q. An Consensus Parentum requiratur ad validitatem Matrimonii Jure N. ex Regulis justi, v. et honesti, an Matrimonium Liberorum inconsultis Parentib. initum sit irritum v. et impium.

Grot. L. 2. C. 5. § 10. ubi observo de Grotius. non omnia quae Juri N. repugnant sunt injusta: quo sensu simpliciter admittendum non est, non enim est ille sensus Grotii. Sed capit hic J. N. in largiori sensu quatenus ac id includit quod Rectae rationi & judicio humano gravi conforme est ut hic sensus hic Grotii: Minus justum & aequum est, cujus contrarium non est vetitum, qui sensus patet ex exemplo quod adducit.

Obs. Nos loquimur in tertia aetate constitutis Juvenibus. Sed qui in secunda aetate ducunt invito Patre, non tenent Pater solere vigorem ejus.

Rg. Nos ex Regulis honesti et deducimus, hoc officium liberorum, a liberi quidem ex reverentia tenentur hoc in negotio uti consilio Parentum; at si hoc facere neglexerint, ideo eorum Matrimonium non erit irritum.

Rao. 1a Ea ea demum sunt irrita J. N. in quibus deest principium dans validitatem actui, a facultas Moralis aliquid agendi, & in quibus vitium durat in effectu, a ubi actus turpitudo est permanens. At liberi Matrimonium contrahentes, habent facultatem Moralem id faciendi, quippe supponuntur in Aetate 3tia. quando ad intertentionem sui apti supponuntur, G. eorum Matrimonium non erit eo ipso irritum, neque tunc jam subsunt regimini Paterno, in tertia nempe aetate, existentes.

2a L. Patria potestas, quatenus naturaliter tanta est quanta ad educationem Liberorum sufficit, quousque liberi rebus suis prospere possint perspicere. G. illa eo usque extendenda, non est ut Matrimonia liberorum impediant, cum tales supponuntur ducere, qui jam judicio uti possint.

3a Libertas de se, suisque rebus statuendi J. N. est infinita, at Libertas nusquam est tam necessaria, quam in Matrimonio.

4a L. Consensus Parentum, non est de essentia contrahen

contrahendi Matrimonii, cum omnia Matrimonii requisita; spectent unice conjuges ad quod perficiendum requiritur unice ipsius conjugum.

Q. Sunt ne Nuptiae permissae, cum iis, qui in Matrimonio vivunt?

R. Non. Rao. 1a Quia deest facultas Moralis Matrimonium ineundi. Sublata per prius Matrimonium. Jus enim prioris Conjugis tamdiu durat, donec ei non renuntiavit, aut morte non est finitum.
2a Quia omnis effectus est vitiosus, quippe cum singuli effectus, habeant contrectationem rei alienae. tota cohabitatio instar adulterii haberi potest.

Imo etiam ipsa Sponsalia ab eo, v. ea, qui v. quae conjugem habet in spem mortis conjugis inita, nihil valent. Jure N.
Rao 1a Quia tales praebent occasionem adulterii.
2a Continet votum captandae mortis, saepe etiam mors talis personae maturatur.
3a Quia quod non licet committere turpe, nec est hoc in nostro arbitratu.

In personis conjungendis duo requiruntur. Ut adsit facultas physica, & Moralis. Praeter reliqua requiritur physica facultas, seu, dolum malum, errorem essentialem in personis, furiam: Quae vero jam ducta est, in illis deesset facultas moralis nubendi. Rao. facult. Moralis sublata est per prius Matrimonium. Jus enim prioris mariti tamdiu durat, donec morte finiatur.

Q. An prohibentur quidam inter se nuptias inire propter cognationem?

R. Ita. Quia arctior affinitas Rationem, & propinquitas et turpitudo, aut impedimentum Morale, hinc videmus talia Matrimonia jure Divino, humanoque apud cultiores Gentes prohiberi.

Obs. Jus Canonicum prohibet ne quis ducat eam, quam jam vitiavit. Nec sit ad Consilia ?labantur nefaria.

Quanquam vero rationem certam, & immovibilem, cur fiat hoc dare non possumus, sufficit tamen naturam abhorrere, aliorum magis aliorum minus esse

Grot. L. 2. c. 5. §. 12.
Puff. 6. 1. Thomas. L. 3. 2.

esse q. rationem hujus arcanam, oib. gentib. innatam, quae nobis non constat, id vero non mirum est. Nam sicut in Physicis dant. vet. quarum causae nobis à priori n. constant, ita in Moralib. etiam dantur veritates, quae sine ulla demonstratione incurrunt in intellectum.

NB. Ab hac generalitte vò excipiunt. Matrimonia in linea recta quae omnia Jure N. sunt illicita, imo & irrita, cujus etiam rationes probe jam constant.. pp.

Rao. 1a L. Semper adhaeret vitium effectuc, orit. enim confusio nimia obligaonum, hoc modo. Cum en. hoc Matrimonium fiat inter ascendentes, e. gr. cum filius ducit Matrem, aut aviam suam, v. filia nubit Patri, &. pr Matrimonium vò vir fiat caput uxoris. nssario confusio officiorum orit. naalis enim relaō filii erga Matrem ē immutabilis. At hoc pacto & superior esset filius Matre sua, quod absurd. q. reverentia naalis, quam filius dēt Matri nunquam exaequè patt, licet civile obsequium possit.

2a Hoc modo omnis honestus ordo turbaretur, contingere enim posset, quod ex Matre uxore nasceretur filius. cujus eet & Pater, & Frater.

3a Quia horror & fuga commixtionis cum Parentibus tta est, ut raonem naalem sapiat, hinc omnes Gentes moratiores, praeter quaedam monstra in phibitionem talium nuptiar. conserd.

Obj.

Obs. 1ª Hic operæ pretium erit, explica-
re ex Iure Civ. quid sit Cognaõ, Agnatio &
Gradus & quotuplicia sint. Itaq.
Cognaõ in gñe. est vinculum quoddam eor, qui
unum quoddam nascendi initium commune ha-
bent. Complectitur itaq. omnes ppinquos,
tum pr virilem, tum pr Muliebrem Cognaõnem
junctos. At—
b. Cognaõ in spẽe. secundum Ius Civ. complectitr
tt ppinquos pr muliebrem Cognaõnem junctos.
c. Agnatio. ex Iure Civ. cplectitr ppinquos pr
virilem Cognaõnem junctos.
d. Gradus Cognaõnis. ẽ tt generaõ quædam
cu ut tot sint gradus cognaões Iure Civ.
quot sunt generaões incipiendo narratio-
nem à cmuni Parente.

Obs. 2. Cognaõ in gñe dividitr trifariam.
1º Est Nãalis, quæ ex legitimo coitu contrahitur.
2º Mere Civilis quæ ex dispoõne Iuris, per adoptio-
nem constituitur, dĩq. Legitima.
3º Mixta. quæ est inter eos, qui ex justo Matrimonio
sunt nati utroq. jure concurrente.

Addit Ius Canonicum 4tam qq. Speciem Cogna-
tionis, s. Spiritualem, nascentem ex Sacramentorum
& quidem Spealitr Baptismi, & Confirmaõnis colla-
tione, inter Baptizantem & baptizatum, susceptorem
& susceptum. Confirmantem & Confirmatum & quam
Cognaõnem olim extendebant, ad 4mum usq. gradum.

ad Can. 1

Verum Concilium Tridentinum restringit ita, ut jam extendatur et ad Susceptorem, & Susceptum optimum & ipsius Patrem, & Matrem. nec non ad baptisant & baptizatum, baptizatique Parentem, & Matrem, & sic etiam in Confirmatione. Cujus Cognationes effectum dant, ut Matrimonium non et impediat contrahendum sed & dissolvat Contractum.

Verum Protestantes omnem hanc prohibitionem ob Cognationem Spiritualem factam rejecer, ne sine causa conscientiae Christianorum illaquearentur.

Obs. 3. Est omnino Consanguinitas Linea triplex, juxta triplicem linearum Ordinem. scilicet Ascendentium, Descendentium. & transversarum, seu Collateralium. Dicitur alias, quod linea sit directa, seu perpendicularis, & Transversa Jam

1o in Linea directa Ascendentium Sunt Pater, Avus, Abavus, Atavus &c.

2o in Linea Descendentium: Sunt filius, filia, nepos neptis &c.

3o In Linea Transversa Sunt, qui a latere Sunt juncti, sed eandem nobiscum habent Stirpem, ut frater Soror et eorum liberi &c.

§. V. Haec Linea transversa est iterum vel aequalis inter eos, qui aequali gradu distant a communi Parente, ut fratres sorores Consobrini patrueles

Vel inaequalis cum alter altero a communi parente est remotior ut patruus

avunculus

avunculus et fratris et sororis liberi.

Obs. 4. Affinitas etiam, est simulacrum quoddam Cognationis, cujus ea vis censetur, ut non omnis affinis possit Matrimonio jungi;

Affinitas est vinculum resultans ex unione duorum in unam carnem, per carnalem copulam, nam sine copula carnali nulla est affinitas.

Affinitas per se, & proprie nullos gradus habet, sed tantum analogice, quia gradus unice ratione ~~naturalis~~ cognationis ~~de~~ naturalis &c., nec affines ab affinibus generantur, verum cum affinitas in ipsa cognatione naturali fundetur, quippe nascitur ex copula carnali mariti, & feminae, quae cum una caro sint, necesse est, eodem quoque vinculo etiam cognatos ipsorum, nihil prohibet, quo minus analogice, ad imitationem illius, quosdam etiam gradus affinitatis numeremus. hinc quoto gradu quis junctus est cognatione Marito, est quoque eodem gradu affinis, uxori, & contra. e. gr. frater meus est mihi junctus primo gradu cognationis juxta Jus Canonicum, ergo frater meus uxori quoque meae erit junctus in primo gradu affinitatis. &c.

Pariter affinitatis 3. sunt quasi lineae

1° Ascendentium quorum una sunt Socer, & Socrus, Vitricus & Noverca, Prosocer, & Prosocrus.

2° Descendentium, quorum sunt gener, & nurus, privignus, & privigna.

3° Collateralium. in qua linea sunt qui vel Mariti, vel uxoris consanguinei sunt, ex transversâ linea, ut Levir, sororius

a vir sororius glos a soror mariti fratria

Obs. 5. Differentia quaedam est in Dinumeratione graduum Cognationis, inter Jus Civile Romanum, & Canonicum. Sed. NB. Lao ad Causas & Matrimoniales, non autem quoad Successiones, hujus enim respectu Civilem numerationem sequuntur etiam in terris Ecclae. Videamus itaque Numeratione graduum utroque jure.

1º. Jure Civili Romano. generata persona gradum adjicit ut tot sint gradus quot generationes, hinc in linea recta aut ascendit aut descendit, ita ut si quaeras quoto gradu quis a te distet, ascendere debes ad primum, & Communem vestrum Parentem, deinde ab eo descendere ad eum usque de quo quaeris, e.gr. si scire vis, quoto gradu sit tibi junctus nepos fratris tui, primum ascendas ad Patrem tuum & fratris tui ecce primus gradus! ab eo descendas ad fratrem tuum, ecce secundus gradus! tum fratris tui filius occurret, ecce tertius gradus, deinde descendas ad nepotem fratris tui en quartum gradum adeoque 4. gradibus distat a te nepos fratris tui. Sic si scire vis quot gradibus distat a te Patruus tuus, primum descendas ad Avum communem Parentem vestrum ab eo descende ad filium ejus, qui est Patruus tuus, & cognosces tribus gradibus eum distare a te.

2º. Jure Canonico vero aliter paulo numerant. gradus cujus regulae sunt —

1º. In Linea recta sive sursum eas, sive deorsum quot sunt

sunt generationes & personæ, una dempta, tot sunt gradus.

2º In Linea Transversa æquali, quoto gradu distat alteruter a Communi Stirpe, tot idem gradu inter se distant. e.gr. mea soror in linea æquali distat uno gradu á Parente, q. primum gradum constituunt, frater, & soror, & sic deinde descendendo, numerantur omnes personæ. sed et in alterata linea, sic Consobrinus meus duobus et gradibus distat á me. q. ab Avo, qui est Communis Pater noster duobus gradibus distamus. seu. ab Avo ego secundus, numeror. sic & Patruelis est in secundo gradu Jure Canon. at. J. Civ. sumus in 4to gradu, q. hoc Jure numerandæ sunt personæ in utraque linea, ascendendo, & descendendo.

3º In Linea Transversa inæquali, quoto gradu distat remotior a Capite, tot gradibus distant inter se, e.gr. filius Consobrini á Communi Stirpe distat 3tio gradu: Patruelis vero 2do q. filius Consobrini & Patruelis á se distabunt. 3tio gradu.

Q. Quænam q. & quibus in gradibus est inter consanguineos prohibitio Matrimonialis.

R. Iº In Linea Recta. s. Ascendent, & Descendent simpliciter est illicitum Matrimonium tum J. N. & Gentt. sicut supra, tum J. Dno Voluntario Lev. 18. 20. Cap. Deut 27, tum Jure Canonico, & quidem indispensabiliter.

IIº In Linea Transversa, cum non sit tanta unitas Carnis neque prohibitio est tanta. at.

A. In Linea Transversa æquali: inter fratres, & sorores, an nuptiæ J. Nãæ sint prohibitæ, difficilis est

est nimis quaestio.
Multi dicunt prohibitas esse has nuptias, J. Nale.
Raões hor. 1º Q. vis Sanguinis Parentum recens, & non-dum ab extraneo turbata facit ut fratres, & sorores una quasi caro sint, adeoq. hoc modo violaretur honor, & reverentia Sanguini Parentum debita, nuditasq. patris detegeretur.
2º Q. nulla cupiditas animos fratrum citius titillat, etiamsi sorores sint pulcerrimae.
3º. Q. alias, quaevis domus esset Lupanar.
4º. Q. alias Confusio esset Cognationis, & Affinitatis.
5. Q. Ds non uno loco prohibuit, & maledictas pronuntiavit has nuptias, ut Lev. 18. Lev. 20. &.
6. Q. Lev. 18. ob tales nuptias dt Deus se punivisse gentiles, qui Legem Dnam Voluntariam n habebant.
At nos cum Puffend. aliisq. dicimus hanc prohibitionem Nuptiarum non ex J. Nale fluere, sed ex Lege Dna positiva. Concedimus tamen hanc prohibitionem in honestate Nali fundari, & post multiplicatum genus humanum, honestius fuisse abstinere a matrimonio, etiamsi Deus lege non vetuisset.
Rationes Nostrae.
1º Q. Deus totum genus humanum per hor. conjunctionem voluit propagari, at si in se & per se turpe fuisset hoc, cum J. Nale sit aeternum, nunquam Deus id voluisset, facile enim fuisset Deo aliquot paria hominum creare.
2º Q. Patriarchae, & Sancti viri sorores suas habuerunt in Matrimonio, ut Abraham, Jacob, duas sorores &c.
at hoc

at hoc non fecissent, si J. Nãe illicitum fuisset.
3º. 2. multæ gentes usæ sunt tali Matrimonio.
4º. 2. ex Lev. 18. id erui n̄ pōt, ibi enim occurrunt Leges Matrimonÿ, & Concubitus, per quas populus ab omni indecoro liber, castum se Deo exhibeat, & sic semen Dei quærat. Est itaq; hæc lex positiva.
5º. 2. Lev. 18. non propter tales nuptias dicunt puniendi Cananæi, sed propter alia Crimina, eodē Capite recensita, ut ob Concubitum cum parentib. masculis, bestiis, quæ immediate præcedunt hoc judicium Dei: adeoq; gratis locutio ibi restringenda est ad hæc crimina. Reliquæ vō Leges sunt Cautiones &, & præmunimenta, quod patet inde etiam, q. ibi vetant Matrimonium duarum sororum, at hoc non observavit Jacob. q. ante hanc legem latam n̄ obligavit.

6. In Linea transversa Inæquali prohibet Matrimonium inter eas personas, quæ parentum, Liberorumq; numero sunt. Hinc inire Matrimonium cum fratris sororisq; Liberis nefas. J. Civ. & Canon.
2. Patruus, avunculus, amita, Matertera, fratris aut filiæ sororis, & filiab. nepotib. neptib. pronepotib. l. sunt parentum.

Idem obtinet etiam Lege Dīna positiva, Licet enim Moses multa expresse n̄ posuerit, tamen similib. positis, ea p. expressis habentur, hinc cum vetant nuptias amitæ, & Materteræ magnæ, l. item analogiæ ex his descendentium; Quemadmodum enim sub agnaones

ume deprehendet similis cognatio, ita hic sub primo gradu secundus, sub secundo tertius.

Verum J. Nae. cur hoc sit illicit. difficile est dare rationem, sufficit tamen Naam abhorrere tales nuptias, et omnium gentium Moratiorum sententia, esse turpes, et detestabiles.

III. Inter affines in Linea Recta nuptiae sunt in infinitum prohibitae, hinc Socer nurum, privignus privignam, etc. non possunt ducere, nec prosocer, prosocer.

Cujus rationem ex J. Nae [illegible] est difficile reddere et ideo post, omnes tamen fere gentes in eo consenser., quod tales nuptiae detestandae sint.

Jure Civ. vero Rno. et J. Canon. ratio datur hoc, quod invicem Parentum, et liberorum loco sint.

Majmonides. cui Grot. assentit, hanc rationem dat, quod reverentia erga Parentum sanguinem, quem in his personis deprehendimus, si non praecipit, saltem certe suadet, a talibus nuptiis abstinere.

Jus Dnum etiam tale Matrimonium prohibet, Lev. 18. 8.–15.–17. imo de Noverca quam non ducendam effatum Pauli Apli est, tale stuprum neque inter gentes audiri, Et cujus vitandae ratio est, quod mulier tam patris est, et eadem fere reverentia ei debetur quam Matri Naali.

In Linea vero Collaterali affinitatis jure Canon. olim prohibitio ad 7mum usque gradum locum habuit, at hodie ad primum et 2dum gradum affinitatis restricta est.

Jure Di

Iure Dno. am.—

α. In Linea Transuersa. Aequali, neque frater, uxorem fratris defuncti ducere, nec soror marito sororis nubere pott, sed nec Maritus cum sorore uxoris, aut uxor, cum fratre Mariti copulari:

Rao. 1a. Q. per affinitatem sint facti fratres, et sorores, quorum nuptiæ uetantur.

2a. Q. Lev. 18. 16. cum prohibent nuptiæ fratris cum uxore fratris defuncti; prohiberi quoq. censent nuptiæ sororis, cum Marito sororis defunctæ, tum propter paritatem, tum am, q. fratris pudenda sint, ut dicit Moses:

β. In Linea Transuersa Inæquali: Dno Iure. fratris filius, cum uxore patrui defuncti prohibet inire nuptias, unde hoc consequit, quod nec sororis filius cum uxore auunculi, nec patruus aut auunculus cum uxore filii fratris, aut sororis, nec amitæ aut materteræ, cum Marito filiæ fratris, aut sororis jungi possint.

Rao. 1a. Q. vir et uxor non amplius sunt duo, sed una caro, adeoq. copula esset int consanguineos, quod n est licitum.

2a. Q. prohibitio, ne quis ad proximi sanguinem accedat, etiam ad affines pertinet.

γ. An Conpriuignorum nuptiæ sint licitæ. e. gr. c. i. vir habens filium, ducat uxorem filiam habentem, an filius viri possit ducere filiam

Lane.

R. Omnino. Rao 1a Q. quatt personae, quarum interventu et copula affinitas enata est, inter se licite contrahunt Matrimonium, inter eas enim nulla est affinitas, ut pote, quae ultra personas conjunctas non extendit, alioquin enim simulacrum cognationis latius pateret, quam ipsa cognatio, quod absurdum.
2a Q. Pater, et filius, Matrem, et filiam, et Patris filius, Matris filiam ducere non prohibentur:

NB. Licet autem id facere licitum sit, recte tamen fecerunt Xni veteres, qui verecundiae hos fines ulterius etiam ad quosdam gradus extenderunt, ne ordo affinitatis nimis turbetur.

Obs. Reliquas personas conjungi vetitas vide Lev. 18. q. Leges illas ut aequissimas omnes Xni pro moralibus receperunt, commendat hic etiam castitas Legis Xnae, quae cum Legibus Mosaicis apprime convenit.

De Concubinatu.

Q. An Concubinatus s. Kaa differat, a justo Matrimonio?

R. Concubinatus temporarius libidinis explendae causa ad certum tempus initus, omnino differt, non enim est verum Matrimonium.

Rao 1a Q. ei non competit Def. Matrimonii.
2a Q. est consuetudo diuturna, non continua, ac individua
3a Q. deest maritalis affectio, Hinc talis concubina

gra

gradu et differt á meretrice, c quod illa uni et det Corpus suum.

R. 2. Concubinatus ad perpetuus non differt à Justo Matrimonio, nisi in eo. quod nonnullis effectib Juris Civ. privet, aut etiam effectus quosdam Nales impedimento Juris Civ. amittat. e.gr. Quod liberi ex tali concubina nati non succedant. S. Est E. hic concubinatus. J. N. verum Matrimonium, Jure Gentt minus solenne. Jure Civ. am illegitimum. Talis Concubinatus erat apud Antiquos: inter Civem & peregrinam Senatorem, & Libertam, Libertum, & Servam. apud veteres tale matrimonium vocabatur Contubernium Concubinat.

Q. Quid dicendum de Matrimonio ad Morganaticam, v. Morgengabicam. seu personarum disparis qualitatis. ?

Def. Matrimonium ad Morganaticam est: legitima conjunctio viri illustris, cum femina inferioris conditionis, hac lege, ut liberi ex ipso Matrimonio mox nascituri, certa portione assignata & legitima & alimentis contenti, á reliqua haereditate excludantur.

R. Tale Matrimonium est verum. Rad. Q. continet individuam vitae consuetudinem, Sobolis procreandae Causa.

Obs. Descendit hoc Matrimonium ex Lege Salica & scat ad Morganaticam, ad manum sinistram, q. plerumque manu sinistra solent copulari.

Rao inventi hujus est: Ne bona dividendo, illustres familiae ad paupertatem redigantur.

Hucdum actum de Consociatione Naali. c Matrimonio, jam agendum restat, de Consociationib

tionib. Civilib. v. Collegiis. Quae Privatae, v. publicae. Con

Q. Hae Consociationes habent ne aliquid commune, omnib. Consociationib. competens.

R. Omnino. hoc commune habent.

Regla 1ª quod in iis negotiis ob quae consociatio facta est, jus sit penes universitatem, ejusq. partem majorem. NB. Hoc jus non debet extendi ultra fundamentum consociationis. Haec vo major pars in Regimine Monarchico est penes Summum Imperantem. + In Democratico penes totum populum adeoq. nãa ipsa societatis requirit, ut si Senatores aut populus in judicando inter se dissentiunt, stetur judicio majoris part.

Rao. 2. voluntas consociationem facientium hoc fuisse praesupponitur, ut sit aliquid medium tractandi negotia at cum diversissima sint judicia hmum, & nonnulli nimis pervicaces sint in sententia sua tuenda, omnino negotia publica, aliasq. Reipubl. utilissima indecisa manerent, nisi majorem sequeretur minor pars.

Sed. NB. hoc obtinet nãalibus rebus paribus. Si enim v. Leges Divinae aut Civiles aliud jubeant, v. res ob conspiraonem plurium non sit integra, v. si res spectet ad singulos, ad jura privatorum, de quib. multitudo judicare non pott, tamen his major pars, non praevalet.

Obs. Potest quis societatem inire circa negotia communi consilio tractanda, ita tn ut sibi reservet facultatem, se ad decreta plurium non teneri, ni-

gsen

+ In Aristocratico penes Senatores

consenserit esse, hinc dantur Collegia ubi omnes et dissensu Consensus alior[um] solvitur, ut in Belgio, Polonia &c in negotiis grandioribus e. gr. tributi impo[siti]one, Regis electione.

Dicimus itaq[ue] in Societatibus Civilibus Sententias esse numerandas, non ponderandas, Quamquam enim si speculative versemur in negotio, ubi de sola Theoretica veritate sermo est, verae paucor[um] Sententiae praeferendae sunt pluribus falsis; & licet J. Nat[ur]ae strictum Suffragia omnino ponderanda dictet, at tamen in vita Civili in praxi quis dijudicabit, quis persuadebit, quid sit verum, in infinitum hoc modo disputatio abiret, quaenam Sententia sit vera: Et saepe tota arcana tractantur, quae arbitrio divulgari non possunt. Ipsae autem partes dissentientes arbitri esse non possunt, ideo necesse est, ut pars major habeat rationem integri.

Obj. Par in parem jus non habet, at Societatis membra aequali jure gaudent, Suffragia dandi. Ergo

R. Aequales sunt omnes in Societate constituenda, ideo nemo quemquam invitum adigere potest ad Societatem ineundam, at nos disputamus de Societate jam inita, vel constituta, ubi ut negotia expediri possint necesse est ut pars major vincat minorem.

R. Est hic fallacia divisionis, quia pars major Collegii non est par omni, vel alteri membro, quod patet ex pluribus partibus collectis.

Qu. IIda. Q. Quid si pares sint Sententiae?

R. Tunc nihil agitur —

Quia

Quia ad mutationem nihil hic est momenti quippe par utrinque pondus, rem in aequilibrio suspendit. et quia par in parem non habet imperium, ergo proinde alter alterum sequi nullo juris obligatur vinculo.

Hinc. 1º In Causis Civilibus ubi pares sunt sententiae judicum, res manet in statu quo; In nonnullis vero Civitatibus illa praevalet, lex in casu cui praeses praesidet.

2º In Causis Criminalibus ubi pares sunt sententiae, poena aut suspenditur, aut reus absolvitur.

2do. 1º Quia in sententia dubia praestat nocentem absolvere quam innocentem damnare.

2º Quia unusquisque praesumitur esse justus, donec contrarium probetur, at in dubio probatio deficit. Ergo

Obs. Hunc casum, dum reus, ob parem judicum sententiam absolvitur vocant Doctores: Calculum Minervae ex Fabula de Oreste Matricida, per Calculum à Minerva calculis judicum imparibus adjectum, absoluto.

Q. Quid faciendum si de eadem re plures sententiae dissentientes adfuerint?

R. 1º Inter plures in quantitate et dissentientes sententias s: quae in aliquo tertio conveniunt: illa praevalet, quae singulis dissentientibus major est, licet omnibus dissentientibus simul sumtis, minor sit, unde duriores condemnantes, junguntur contra mitiores absolventes, et inter condemnantes illa praevalet.

in qc

in quam plures consentiunt, e. gr. si in numero sit dissensus, quod duo Judices absolvunt, tres condemnant, & quidem primus in 15. 2dus in 10. 3tius in 5. tum dicimus condemnandum esse in 10. q. primus etiam in eandem sententiam conspirat. cum 2do

Obs. Pufend. adprobant hic sententiam Juris Civ. Rom. minimam summam praeferentis, hac ratione q. inquit in illam summam omnes consensere, & is qui condemnavit in 15. & qui in 10. consensere in 5. adeoque hi non numerum numerantem, sed numeratum numerant, i. e. non personas sed vota.

Verum si moraliter res consideretur, omnino media sententia sequenda ~~fuit~~ est.

1o. Q. rejecto eo, in quo discrepant, major pars in hac consentit, nam omnes quidem consentiunt in 5. si arithmetice spectentur numeri; at si moraliter non item. si enim quaeras condemnantem in 15. facilius certe adjunget se ei, qui in 10 condemnavit quam ei qui in 5. q. vis, & potestas suffragiorum moraliter ab intentione suffragantium dependet.

2o. Si vero dissensio judicum sit in qualitate, i. e. si totis rebus inter se differant:/ difficilior est quaestio. e. gr. Plin. 8. epist. 14. proponit casum: tres sunt judices, unus eorum damnat ~~eo~~ ad mortem, reum alter relegat in exilium, tertius absolvit. Jam hic Plin. nihil faciendum censet, imo nec Grot.

nec

nec Suspens. hic quidquam definiunt, quia inquiunt, hae Sententiae inter se nullo modo conjungi possunt, in morte enim non est relegatio, nec in relegatione mors, aut absolutio.

At nos cum Ottone, Alciato dicimus, etiamsi Judices in qualitate dissentiant, posse tamen eorum sententiam conjungi, et quidem.

Reg. 1. Omnes damnantes Judices jungendi sunt, etsi in poenae dissentiant ratione.

2°. Si omnes in poena dissentiant, jungendi sunt illi, qui propius in unam Sententiam consentiunt, et jam in proposito exemplo Plinij dicimus duos posteriores Judices jungendos esse, quia uterque hominem conservare student, sic si duo mortem dictitant duo relegationem in Insulam, tres absolvunt, jam dicimus mediam Sententiam esse eligendam, quia plures consenserunt in poenam.

Q. Quid si aliquis Sociorum absit, vel alias impediatur jure suo uti?

R. Jure absentium jus praesentibus adcrescit, eo usque ut etiam si eorum unus tantum adfuerit, is solus possit de salute Societatis judicare, et decidere, modo ceteri etiam legitimo modo citati sint. Nisi NB. Lex certum numerum requirat, aut res moram patiatur.

Ratio quia alias ob mediorum defectum Societas in expediendis rebus frustraretur.

Q. Quis

Q. Quis est ordo naturalis inter Socios?

R. 1º Iure N. tempus constituit ordinem inter Socios Aequales, ita ut qui prius accesserit in Societatem, praecedat postea accedentes. Nisi N.B. Lex v. pact obstet.

2º Si vero plures eodem tempore ingressi fuerint Societatem, tunc aetatis habenda est ratio.

Obs. Hic ad qualitates non respicitur, sed agitur de rebus ad Colleg. pertinentib. e. gr. In Imperio Rom. Ger. inter Electores sunt multi Reges, sed non attenduntur qua Reges, sed qua Electores

3º Si vero Societas v. Collegium quoddam ~~cons~~ constet ex Nobilib. & plebeis, tum non temporis, sed gradus ratio habetur.

Obs. Ordo hic non tollit aequalitatem Sociorum, sed eam ad certam regulam dirigit, quod fieri ad vitandas discordias oportet.

Q. Si Societas fundamentum habeat in re, quam non omnes Socii aequaliter participant, quomodo sententiae sunt ferendae? e. gr. Si possessionum causa inita sit Societas, atque in fundo, alius dimidiam habeat partem, alius 3tiam alius 4tam.

R. Sicut ordo Socior. sumendus est ex modo participationis, ita etiam sententiae sunt ferendae ad eum modum, ceu Mensoria, ut loquuntur proportione sunt aestimandae, ita ut qui plus participat, prius dicat sententiam, imo plura etiam habeat suffragia. Item plura portet onera, sic. in Belgio, Hollandia, habet 8vo vota.

Zeland

Zelandia, Geldria, Frisia. 2. Trajectum, Transalania Groninga et omnium, sed plurima oneri affert Hollandia.

Rão 1ª. Q. iniquum esset, ut qui parum habens in re, præjudicium faceret ei, qui plurimum habet in ead. re.

2ª. Quo cujusq. magis inter est rem communem salvam fore, ita etiam æquum est, ut eo plus habeat autoritatis ad suadendum, ad getinendum, ad exsequendum, modo per suffragium suum n̄ præjudicet minori portioni habenti.

NB. Hoc tamen ita æquum est, si possessionum causa inita sit societas.

Q. Quale est illud Jus, quod oritur præter consensum, quando plures Patres-familias in unum Populum et civitatem coëunt?

R. Effectus hujus consociationis est, ut civitas, aut qui præest, jus summum consequatur in omnes, et singulos cives, eorumq. omnes actiones, adeo, ut etiam extendatur ad jus vitæ, et necis.

Rão. Q. civitas perfectissima omnium societatum, unice hoc jure, tanquam fundamento suo nititur. Ab hoc summo jure dependet enim unitas civium, qua sublata ruit tota civitas.

In Democratia vero minor pars parti majori tanquam totam civitatem repræsentanti, debet hoc modo sub esse.

Q. An civibus de civitate abscedere liceat, venia non impetrata?

R. 1. Si lex civilis vetet non licet,

y

2° Si non liceret Civibus, tum aut singuli emigrant, aut gregatim, singulis credibile est licere migrationem.

Rāō. Q. in Civitatem ideo venit, ut beatiorem ibi ducat vitam, at si hoc absit, pōtt abire, praesumitur enim reservasse sibi hanc facultatem, Et. q. Si singuli et exeant, nullum damnum oritur inde Civitati, imo etiam maximum emolumentum adfert Genti.

Sed. NB. Ita licet exire, si id non intersit Societatis et non sit ex dolo, sine peculiari munere fungens in Republ. e. gr. Legatus n. pōtt migrare, neq; si magnum aes alienum contractum sit, aut obsidio immineat. S. vid. Grot. 2. 5. 24.

Si vero gregatim discedere velint, id non licet q. sic interiret aut saltem valde exhauriretur Civitas.

Obs. 1° Invitus tn̄ Civis n. potest pelli.

Rāō. Q. Civis ille omnes fortunas suas obstrinxit Civitati. quae omnes pessum irent, sicq; injuria ipsi fieret.

Obs. 2° Jus Civitatis non [illegible]manet in eos, qui exules sunt,

Rāō. Q. Jus Civitatis in Civem, fundatur in qualitate ipsius, at si ejiciatur, qualitas illa Civis perit, q. perit etiam Jus Civitatis in ipsum Civem.

Jam agemus de Jure quod oritur propter consensum ex subjectione.

Obs. Subjectio ex Consensu est, aut privata, aut publica.

Privata. Subjectio in specie est duplex

α Nobilis

α. Nobilissima, quae est arrogatio, quando quis ita se tradit in familiam alterius, ut eodem modo ei subsit, ac filius justae aetatis.

Obs. Differt arrogatio ab Adoptione, hoc modo, quod Adoptio est, quando in jus et locum filii, adsciscitur in familiam extraneus, adhuc nondum sui juris, Arrogatio vero est jam eorum, qui sunt sui juris.

Obs. Potest quivis se naturaliter subjicere alteri per Arrogationem.

2do. L. emancipationis effectus, in societate hac is est, ut emancipatus habeat plenum jus in se suoque etc.

NB. haec subjectio ~~debe~~ sui esse debet, salva Reverentia Parentum.

2do. Adoptio enim procedit a facto ~~hum~~ adeoque jura sanguinis tollere non potest.

Videmus ergo naturam permittere, adoptionem et Arrogationem, at formam ei dat Jus Civ. apud Romanos enim Auctor arrogationis debebat esse populus, in Comitiis Curiatis, postea vero Princepes, et fieri debebat formula consueta.

β. Ignobilissima Species subjectionis Privatae est Servitus, quae quia hominis decus, et Majestatem naturalem obfuscat, libertatem qua solus homo inter omnia animantia ornatus erat, adimit et sic hominem Libertate se spoliantem bestiis servitutem abhorrentibus inferiorem reddit. Tales sunt jam, qui ob pretium se in servitutem detrudunt, qui per aleae lusum servitute se mancipant, et qui se vendebant olim, ad ludum gladiatorium.

Lg. Ju

Q. Quid est Servus?

R. Politici vocant in gre Servum, omne adjumentum illud, quod ad operas suas Patr. familias adplicat, ~~et hinc oritur~~ et hinc oritur herilis potestas.

Q. Quae est origo servitutis?

R. Cum multi essent hnes, per Naam stupidi, hebetes, & quasi ad serviendum nati, qui se regere nesciebant, ii se doctioribus & potentioribus subjiciebant, pressi indigentia, ut ii darent ipsis alimenta, se vero operam iis locaturos. Reperta uo hac commoditate operas suas per servos exsequendi, plurimae gentes homines bello captos, aut magnorum criminum reos in perpetuam detrudere coeperunt servitutem. Hinc G. gstat servitutem fieri, v. ex consensu utriusq; v. ex hne victoria.

Q. Sed an quis per contractum poss se facere servum, & an non sit contra Ius N. recipere aliquem in hnem pprium, cum Naa oes hnes aequales?

R. Non adversat hoc Iuri Naae, & licite fieri poss. Rao. 1a. Lt. ets omnes simus Naa aequales respectu Connexitatis n. sumus tn respectu potestatis, & sicut Deus & Naa; merito hes dant in rigorem parentib. in Liberos, ita etiam Naa ex quenfu jus dat heris in servos. Cui nihil morale obstat unus quisq enim habet facultatem de rebus suis disponendi, adeoq. si velit poss quis Naali suae libertati renunciare.

2a. Nulla ei fit injuria, qui in aequalitatem gssit.

volenti

Volenti enim non fit injuria.

3º Perpetua obligatio serviendi, perpetua alimentorum certitudine compensatur Domino R.

4º Cum Deus hominem ab homine velit juvari, servus vero utilitatem usque utilitatem contineat, nihil est convenientius, quam ut tenuioris sortis, ditioribus suas collocent operas, hi vero mercedis loco, dent ipsis alimenta.

Hinc est quod servitus mercenariorum pro alimentis sit antiquissima, jam temporibus Patriarcharum usitata. Gen. 29. 15. Gen. 30. 28.

Q. Illud jus, quod Dominus in servos consequitur, quo usque extenditur?

R. Quoniam servi sunt duplices: alii pactitii temporarii, qui pro tempore mercede operas suas ad tempus collocant, alii pactitii perpetui, qui in perpetuum sese addicunt; alii Legales, qui quoad sufficientiam sunt in bonis possidendis, hinc potestas haec Herilis tum ex pacto praecedente, tum ex fine Societatis, tum etiam ex Lege etc. est definienda.

– 1º adeoque quoad temporarios: potest Dominus ex conventione operas quas pactus est, et honorem exigere, ipse vero debet ei humanitatem et mercedem pacta solvere.

– 2º Quo ad perpetuos, potest Dominus illis operas, quascunque injungere, habita tamen ratione virium, nam etsi servi sunt, sunt tamen homines, et eo respectu amici, potest eos etiam si negligentes operas tractent, verberibus cogere at jus vitae, et necis non habet Dominus etc.

Ratio 1a. Quia ad finem in societate herili obtinendum non

requiret hoc jus.

R. 2. Et Juris habet Dnus, quantum is aut dedit aut dare potuit, at jus hoc, nec potuit dare, nec dedisse praesumendum est, nisi capitale commiserit.

Imo neq vendere pott talem Servum Dnus.

Rao. 2. Servus se subjiciens hunc praecise voluit esse sibi Dnum, non alium, & huic se subjecit, n alteri.

Obs. Certe si Dnus alimenta deneget servo, aut immanius eum tractet; J. Nat. Servus etiam is qui ipse se dedit in servitutem, fuga sibi consulere potest. Si vo Aegrotum, exposuerit Dnus, & is se sanaverit non tenetur amplius redire.

Rao. 2. ille se sub conditione dedit in servitutem, ut ipse ipsi Dnus alimenta praebeat, cum G. conditio pacti ab una parte violatur, neq altera pars tenetur pacto.

Quo ad Servos Legales, seu Jure Belli, & vento vice partos, plus Juris Dnis competit, Hos enim possunt etiam vendere, oppignorare, q. qui Jus habet aliquem occidendi, habet etiam jus eum in perpetuam Servitutem detrudendi. Non tn habet jus Dnus, hunc etiam levi de causa interficiendi.

Obs. Haec est jam causa tam durae Servitutis Jobbagionum in Hungaria, hi enim magnam ad suae Libertatis Libertatem, rebellarunt. ao. 1513. sub ductu Georg Szekely, & multos Nobilium misere trucidarunt, quos devicit Joh. Zapolya, adeoq Jure victoriae ademptis omnibus juribus in hanc perpetuam detrusi sunt Servitutem.

Q. An ex Servis nati sunt etiam Servi?

R. Servi pactitii perpetui, poterunt omnino etiam Liberos suos secum in Servitutem dare, si alia ratio eos educandi non fuerit.

Rao. Q. ex tali Caussa etiam in Libertate natos licet Parentibus vendere. Hinc jam Dnis jus nascetur in prolem servilem ex ipsa alimentorum & eorum, quae vitae necessaria sunt prohibitione, adeoque ~~diu~~ diu eum alendi fuerint e servis nati, antequam Dno opera eorum utilis esse posset, & sequentes opera alimentis respondeant. Sunt effugere servitutem talibus non licebit, nisi pro alimentis quantum satis est, reddant.

Alia ratio. Liberos pactitiorum servorum detrudendi in servitutem non datur, jure Civili at J. Civ. & Gent. omnes talium Liberi, solent esse servi.

II. Subjectio Publica est: quando plures Patres familiae vel totus populus se vel uni Personae, vel Optimatibus vel toti populo alteri subjicit.

Quod vero talis subjectio publica fieri possit.

Ratio est. Quod jus singula membra habent habet etiam totum, at privatus homo, potest se dare in servitutem ergo & totus populus.

Obs. Videndum tamen est in hac subjectione Publica an populus ille qui se subjicit, fuerit Liber ante subjectionem. Et quid juris in se dederit esse populus alio populo.

Q. Quomodo oritur Jus ex Delicto?

R. Quoties quis meruit Libertatem amittere, ab eo qui habet jus ab ipso poenas exigendi, in potestatem

red-

redigatur, etiam non accedente voluntate rei, q. delictum tribuit jus laeso, delinquentem puniendi, ne amplius noceat. At qui habet jus occidendi, habet etiam jus in servitutem redigendi.

Obs. Haec autem subjectio e. etiam Privata ob delictum Privatum, e. gr. Romae si libera femina nupsisset servo, fiebat serva. Sed est Publica etiam ob Publicum delictum, quando totus populus peccat, ita Romani Bruttios, qui ad Hannibalem defecerant, postquam Hannibal excessisset Italia, non amplius habebant pro sociis, sed pro servis.

Hanc vero differentiam dicit Grot. inter Subjectionem publicam et privatam ex delicto, quod singularis servitus poenalis, personas non egrediatur, q. noxa caput sequitur. At populi servitus per se perpetua est, q. successio partium non impedit, quo minus unus sit populus.

Alii vero nihil hic interesse dicunt, sicut enim hic Cives omnes cum in Societatem coierunt, liberos etiam suos eodem pacto subjecerunt, ita etiam ex serva nati debent esse servi, q. foetus sequitur ventrem, eo magis si uterque Parentum fuerit servus.

Ziegler. dicit si femina in servitutem redigatur ob delictum, ab ea natum non posse esse liberum, q. licet poena suos maneat auctores; servitus tamen illius infantis est, non ex poena sed ex necessitate sequitur.

Cap. VI.

CAPUT. VI.tum

De Adquisitione Derivativa facto hominis. Ubi de alienatione Imperii, & rerum Imperii.

Connex. Supra diximus de Adquisitione Originaria, jam nunc quomodo fit aliquid proprium adquisitione derivativa videndum.

Q. Quid est Adquisitio Derivativa?

R. Qua Dominium jam adquisitum & constitutum in alterum transfertur, v. facto hominis = abalienatione, v. per Legem.

Q. Quae sunt Requisita adquisitionis facto hominis.

Requisit. I. Quicunque rem habet in pleno Dominio, de ea potest disponere pro ut vult.

Ratio. Q. post introducta rerum Dominia, nihil est tam Naturale, quam ut Domini voluntas, res suas abalienare, & in alterum, aut ex toto aut ex parte transferre possit. quod est acquisitio derivativa facto hominis.

Requisit IIdum. Quoniam in translatione hominis, atque rei minimum duae personae intervenire intelligantur, sine ut translatio illa rata sit, requiritur, ut duae ipsae voluntates concurrant. Nam, & danti alienandi voluntas, & accipientis consensus declarari debet, modo convenienti & sufficienti. Quo facto jam J. N. abalienatio absoluta videtur.

Q. Quomodo debet fieri declaratio consensus?

R. Non actu animi, sed imprimis signis externis declarandus

verbis, factisq; tum q. ad intima animi perspicere non possumus, tum q. in Societate debet esse commutao rerum. Debent itaq. adesse signa clara, certa & extra querelam adducenda. Sic e.gr. si quis claves cellae resignat alteri certo jam dictas resignasse & vina, et hoc sufficit J. N.

Q. Quid est objectum alienationis?

R. Res omnes quaecunq. sunt, sub potestate hmis, imo & Imperia, quam tn odiosam mām nos Regib. & Ministris tractandam committimus.

Q. Quot sint species alienationis?

R. Tres. 1. Infeudao. 2. Oppignoratio, 3. Testamentum.

1. Infeudatio. quando Rex v. populus, dominaonem suam alteri dat in clientelam, ejusq. feudum facit, sub onere commissi ex felonia, aut deficiente familia.

Obs. Felonia est peccatum contra fidelitatem Dno praestandam.

Liquet E in feudaone esse veram alienationem, sed conditionatam, indirectam, & minus plenam. Duae enim conditiones adsunt.

1. Si vasallus feloniam committat:

2. Si familia ejus sit exstincta, quando Dnus eripit feudum & alteri dare potest.

2. Oppignoratio. seu pignus est contractus, quo res aliqua traditur creditori propter crediti securitatem fidem.

Differt vo. pignus ab hypotheca: quae est pactio qua res aliqua a debitore obligatur, ad crediti securitatem, possessione omni apud debitorem remanente.

Veteri jure feudum e. jus in praedio alieno in perpetuum utendi fruendi, nam primum feudum dabat, ut milites darat, postea fidem praestaret unde nonnulli derivant a fidelitate, qd hi, qui feudum accipiebant dicerent. Fideles ero vero Dno meo. Qui feudum accipit vr vasallus qd optime componitur ex antiqua voce saxonica fe praedium, v. pecunia, & Lohn, quasi is cui annis est mercedem esse datam.

~~Vasallus e, qui a Dno feudum accipit.~~

remanente. Differt g. in eo, quod Pignus fiat rei traditione Hypotheca vero sola assignatione.

Adest in oppignoratione vera alienatio, sed conditionata nempe si debitor ad certum tempus non solverit Creditor habeat jus in rem pignori datam.

+ Testamentum N.11. + Quod est alienatio rei in mortis eventum facta, ante illam revocabilis, retento tamen apud se jure fruendi, usque ad mortem.

Q. An Testamenti factio, sit vera alienatio?

Obs. Alienatio est actus, quo res nostra ex consensu nostro transit in alium. Estque duplex. 1. Pura quando statim nulla interposita mora transit. 2. Conditionata, quando sub conditione, et non irrevocabiliter transit. Iam —

R. In Testamento est vera alienatio, sed conditionata, non pura. Non enim transfertur statim possessio rei in alium, sed sub conditione, si nempe moritur testator. Eo ipso tamen non cessat vera alienatio.

2do. 1o. Q. Testamentum est voluntatis nostrae sententia quid post mortem nostram fieri velimus, adeoque est declaratio voluntatis nostrae, alienantis rem nostram.

2o. Ea censetur vis Domini, ut non solum inter vivos verum etiam in casu mortis, de eo pro libitu disponere possit Dominus. Et potest Dominus etiam vivus res suas abalienare, ita ut proprietatem, et usum fructum, quoad vivit retineat.

3o. Testamentarii per Testamentum veri demum, et indubitati absolutique constituuntur Domini rerum, quarum antea nullam fere spem habebant. G. in Testamento vera alienatio continetur. Cum enim adiit, ad quod antea nullum

nullum jus habebant, adquirant. Novum Ius, Sequitur omnino veram ibi esse alienationem.

4. R. omnia argta Puffendorfii. Ss. in contrar allata, Legomaeliam contineant. Illa enim sonant de alienatione pura, cum tn Nos concedamus in Testamentis, non ad esse puram alienationem. Sed et conditionatam.

R. Quamvis differatur in Testamento, translatio Dnii usque ad mortem: est tn vera translatio Dnii. Nam conditio adjecta contractui, non mutat actus Naturam, neque effectum, quem regulariter producit, tollit, sed et conditionem adjicit.

Non est verum Testamentum nullam habere vim, quia vim accipit secundum voluntatem Testatoris.

Testamentum non accipit vim post mortem, quia pendet ante mortem ex libera voluntate concessa. Sed quod ante mortem constitutum est. post mortem sortitur effectum:

Quis neget Donationem esse veram alienationem, at Testamentum est Donatio, et modo differt, nempe, quod Donatio fiat inter vivos. Testamentum vero in spem mortis &. Sicut diversae Species, sub eodem genere continentur: ita diversae alienationis Species, s. fiat per donationem, s. per venditionem. s. per Testamentum. Sub hac voce. alienatio continentur:

Nec obstat quod in alienatione, adesse debeant duae voluntates, quia id verum est in alienatione pura, at hic sufficit, ut constet de voluntate Testatoris.

Testamentum est vera alienatio. R. Dominium eo ipso bonorum Testatoris, transfertur in Testamentarium, sed et jus habendi transfertur. in tempus Mortis.

R. An Test

Q. An Testamentum Natales Suos Debeat Juri N. v. Gent. v. Civili.

Puffendorf. Vasquius, &c. Testamenta inventa esse Jure Civ., adprobata qz Jure Gentium dicunt.

Rj. Nos vero, cum Grotio, & aliis dicimus; Jus Civile quidem multas Solemnitates, & formulas præscripsisse Testamentis, at ipsam Substantiam Testamentorum, potestatem de Reb. Suis disponendi, fluere ex J. N.

Rao. 1a. Q. cum J. N. quisqz liber sit moderator rerum suarum, maxime conveniens est, ut quisqz possit disponere, de Rebus Suis, quæ dispositio possit valere, post mortem etiam Testatoris.

2a. Q. anima est immortalis, & voluntas semel declarata morte non concidit, & voluntas illa non continuatur in voluntate Superstitum, qui ex Regula: Quod Tibi non vis &. voluntatem morientis facere tenentur.

3o. Ipsi etiam dissentientes concedunt, ab intestato, bona posse transferri, ex conjectura voluntatis, cur G. expressa voluntate id fieri non posset; cum tn expressa voluntas plus operatur, quam voluntatis conjectura; alias enim sequeretur; quod si moribundus non declararet se velle, e.gr. fratres sibi succedere, tum ejus bona essent vacantia, & a quovis occupabilia, quod tn nec ipsi quidem adversarii volunt.

4. Dantur alii etiam Contractus, & pacta, imo, & actus alii, in quib. translatio Dominii, ita fit ut effectus

in

in casum mortis transferat, et Donaõ mortis causa. unde Commune est Jctis: Ab ultimis voluntatib. ad Contractus, & pacta, & ctra argumentari, ob raõnem Communis utilitatis, quae ibidem cernit.
Exemplum Abrahami, Eliezero sua bona relinquere volentis, si sine Liberis decessisset. Gen. 15. 2. evincit Ita tunc jam in usu fuisse, at is viget in statu naali. Sic et Reges solent condere Testamenta.
Ergo Testamentor. origo fluit ex J. N.
Maximum favorem habere ultimas voluntates Puff. 4. 10. § 5. non diffitetur, & revera non parum est solatii, si quis quae in vita acquisivit, ad illum ea devenerint, quem maxime diligit. Et vult J. N. ut liberalis sim erga egenos, ergo dat etiam facultatem de reb. meis disponendi in mortis eventum. Hoc modo Dnus rei, esset potius usufructuarius, quam proprietarius: Quippe quum nemo sanus praesumatur rerum suarum jacturam facere velle, ut ipse postea egenus sit, hinc conveniens est, ut habeat facultatem res suas dandi cui vult.
In ardua illa disputaõne de Testamentis minus solemnib., omnes Jcti distinguunt inter ea, quae ad formam Testamenti externam, & quae ad Conscientiam pertinent, an in foro Conscientiae tenet. nonnisi J. N. ergo secus naalis dictat, Voluntatem Testatoris explendam esse.
Obs. Cum vero ipsa Testamenti licentia, tot mala, & maledictiones invexerit, hinc sapientissime facit is, qui bona sua proximis relinquet.

In Jur. Civ.

In Civitatib. vo Lex Civ. varie circumscribere so-
let testandi libertatem, e.gr.
1º Ratione Personarum testandarum.
2º Instituendor. Testamentorum.
3º Rerum Testandarum. 4º Modi Testandi.

CAPUT. VII.

De Adquisitione Derivativa, quae fit per Legem, ubi de Successionibus ab intestato.

Q. Quotuplex est adquisitio, quae fit ex Dispositione Legis?

R. Triplex: adquirimus enim aliquid. v. Lege N. v. Gent. v. Civili. At nos hic de Lege Civili non agimus, hoc unum notamus, quod multa in hac parte exstant Leges iniquae, e.gr. De Bonis naufragor. Fisco tradendis. de Rebus etiam furto ablatis Fisco cedendis. Sed agimus hic de adquisitione ex Dispoone Legis Natis.

Q. Adquisitione Lege N. quotuplicit. fit?

R. Dupliciter: Expletione Juris & Successione ab intestato.

1º Expletione Juris. quoties aliquis detineret rem meam, aut nondum perfecto modo meam, sed mihi debitam; ego itaque qui rem meam obtinere non possem, aliud tantundem valens, ab ipso acciperem. Nam Justitia expletrix quoties ad idem non possit pertingere, fertur ad tantundem quod Morali Aestimatione est idem.

In Le

In hac expletione Juris adesse veram Domini translationem patet. —

R. 1. expletionem Juris mei, non possum consequi, nisi Dnus fiam, quippe sola detentio hic n sufficit, cum id meum dici nequeat.

R. 2. qui habet Jus ad finem, debet etiam necessario habere jus ad media necessaria ad consequendum finem illum, At ego habeo jus ad rem meam, G. etiam ad media revindicationis rei meae, quae fit per Domini translationem, in me, debeo habere jus.

Obs. Hinc jam liquet differentia, int. alienationem facto hmis factam, & hanc. Nempe. illa est mera voluntatis hnae, sed haec partim voluntatis, partim necessitatis. Necessitatis in tt, in quantum is qui habet rem meam, necessario tenetur, id quod meum est reddere, aut aequivalens dare. Voluntatis vero in tt. in quantum possum ipsi debeo, dispensare. Huc pertinet Jus represaliorum, quod tn non tt int liberos populos obtinet. Hinc jam.

Q. An ipse propria auctoritate, invito debitore possum auferre rem meam, an vero exspectare debeam a Judice?

R. In statu N. imo & in civili, si judicium quocunque modo cesset, invito etiam debitore possum auferre rem meam, at in statu civ. cum copia datur Judicis ab eo exspectandum est. Quodsi vero momentanee cesset judicium: e gr. Debitor cum re mea vellet aufugere, tum possum quidem ipsum detinere, et rem meam in tuto collocare.

At quia

at quam primum periculum cessat, statim debeo accedere Judicem, secus enim uterer vindicta privata, & jus ipse mihi dicerem, quod tamen nemini licet.

Q. Quid si in Conscientia certus sit aliquis sibi aliquid deberi, verum morali aestimatione certum sit, per Judicem non sortiturum effectum, q. desint probationes, an tunc sua auctoritate uti possit?

R. Non pot; imo Gent. enim & Civ. opus est probatione, & Actore non probante absolvitur reus.

Rao. 1a. Q. hoc modo daretur via ad injurias faciendas, & Civitates rapinis & caedibus complerentur.

2a Q. haec persuasio juris sibi debendi fundata esse pot & est saepe in erroribus, falsis-que praetextibus.

3a Publica privatis sunt anteponenda, adeoque privatus potius perdat semper, quam ut publica salus periclitetur.

II. Successio ab Intestato est tacitum Testamentum ex voluntatis conjectura, secundum regulas honestatis & aequitatis elicitum J. N. G. confirmatum, cui denique Leges Civ. determinatius accedunt.

Q. Unde repetenda origo Successionis ab intestato?

R. Ex imo N. voluntatis conjecturam probante.

Rao. 1a Q. cum Dominio haec vis insit, ut quisque bona sua in quemcunque possit transferre, etiam in mortis eventum, & vero qui sine Testamento moritur, non potest praesumi eum, fuisse mentis ejus, ut bona sua cuivis occupanti exponere voluerit, hinc sequitur, ut ejus ea bona cederentur, quem maxime probabile erat voluisse

Successor

Successorem Defunctum. In dubio enim praesumit quemcunq: id voluisse, quod ipsius officio, & debito maxime quenit. Atqui nãa impellit hos illis cedere bona, quos maxime amaverunt. G. eg nãa debent hi Succedere ab intestato.

2. ab omni tempore, apud omnes Gentes in describendo Successionis ordine, non et Sanguinem, sed & honestum affectum morientium Secutos videmus: Hinc Plin. 4. ep. 10. dt. Defunctorum voluntatem intellexisse pro jure est.

Q. Ad quem G primum bona devenire oquen est.?

R. Prima omnino sãa in hoc re, e liberorum, per quos intelliguntur hic omnes descendentes, cujuscq: sint gradus, quia hi omnes Subeant in locum Parentis, quem per fictionem quandam repraesentant, per jus repraesentaonis

10. 1. 2. bona nãa Liberis debemus, quae obligao est eg debito, neq: praetermitti potest, utiq: si liberi sint immaturae aetatis, q. his Successio est loco alimentor. at alimenta nãalit debentur Liberis.

2. Liberi jam vivo Patre, sunt quodammodo Dni bonor. paternor. & nãa Pater, & filius eadem fere persona censentur. Rom 8. 17. Hebr. 7. 10.

Affectus ille vehementissimus Parentum erga Liberos hac in parte filiis favet.

2. quilibet hõo, in Liberis suis immortalitatem quandam quaerit.

2. Consensu omnium populor Liberi praeferuntur aliis, etiam ipsis parentibus.

obs

Obs. Hoc tn̄ obtinet tunc, cum uterq. Parentum mortuus est, nam si Pater tm̄ moriatur, tunc bona devolvuntur ad Matrem, quæ etiam sustinet personam Parentis, neque sunt adhuc tunc bona caduca.

Q. An Parentes debent Liberis alimenta q. si alimenta non, tum nec alia bona?

R. Omnino, & quidem ex Justitia expletrice, ac Jus Naæ non tm̄ suadet hoc officium parentibus, verum etiam absolute præcipit, ita ut si id neglexerint Parentes, liberi habeant jus exigendi, id a Parentibus.

Raõ 1. id fluit ex ipsa Naa Parentum, qui non ideo generant, ut proles eorum pereant, sed ut vivant, & quidem ad gloriam Dei, adeoq. prout Pater dicit: Fili impero tibi, q. genui te; ita filius dicere pott. Pater alimenta peto, q. genitus sum.

2° Q. alias societas ultra unam ætatem n̄ gtisseret. Educaõ enim infantum ad neminem pertinebit, si non ad parentes, & sic omnes peribunt.

3° Alimenta negans, necare videtur.

4. Naa nihil agit frustra, cur ergo concessisset ubera, nisi sui officii eas admoneret, alendos esse Liberos naaliter. Idem probat vehemens ille Parentum erga Liberos affectus, Idem exemplum etiam bestiarum suos foetus alentium.

Bestiis ergo ipsis inferiores sunt, qui educaõnem Liberorum suor. negligunt.

Obs. Hic per alimenta intelliguntur ea omnia, quæcunq. ad bonam, & honestam educaõnem pertinent.

Q. An

Q. An omnib. Liberis debent alimenta?

R. Jure N. omnino debent, non tm legitimis, sed & Naalib. s. vulgo quaesitis, ita quidem ut si Liberi hi sunt immaturae aetatis, non tm ab intestato debeant succedere, sed legitima. i. portio ad alendos Liberos necessaria, ne expressa quidem voluntate parentis possit tolli.

P. 1º Q. hoc debitum Parentum est Naale, perpetuam habens caussam, estq. Juris N. praeceptivi, quod nullo facto hnō tolli potest.

2. Naalis rem aestimando, filius Naalis eodem vinculo jungit. Parenti, quam Legitimus.

3. Aequitati Naali repugnat, ut poena maneat innocentes infantes.

Obs. Si tn in collisionem veniat Spurius & legitimus, major omnino habenda est rāo legitimor. liberor.

Si vō filii impietate, & inobedientia sua se indignos fecerint, ad successionem, tunc possunt omnino exhaeredari, at alimenta ipsis denegari n̄ possunt.

Q. An Parentib. alimenta debent Liberi dare?

R. Omnino. Rāo. 1º Q. Parentum merita id exigunt, illis enim debemus post Deum vitam nostram.

2. bona plerumq. a Parentib. acceperunt Liberi, aut saltem summa bonorum, i. existentiam.

3. In quibusdam Parentib. adest egestas.

4. Ad hoc nos docet pietas Ciconiarum.

Q. An Avus, & Avia tenent. dare alimenta Nepotib.?

Nepotib.?

Q. Vivis Parentib. non tenentur, sed mortuis Parentib. omnino Iura Nepotum, & Neptium Naalib. transfert in Avos, & Avias.

Rão. 1ª Q. Naa trahit Parentes ad amorem illor., quos ex se prognatos norunt.

2ª Q. Nepos quoniam ex ejusdem avi substantia genitus est, patris quoq. videtur sustinere persona. Hinc est, quod Nepos succedat loco filii, quam successionem Iurisc[onsul]ti vocant, Repræsentationem, quæ est surrogação de persona filii, in personam patris.

Est vº hæc repræsentaõ [duplex]: alia per stirpem, cum plures hæredes succedunt in partem patris, ita quidem ut singuli tt. habeant, quantum pater, e.gr. Tribus Efraim, & Manasse, duas portiones acceperunt, eo quod Jacob eos surrogaverit in filios: alia est repræsentatio capitis, cum dividitur portio patris in tot partes, quot sunt filii.

Obs. Hæc repræsentaõ habet locum in descendentib. in infinitum, sed in ascendentib. nunquam, q. spes successionis non ascendit, sed descendit, quam spem, quam pater habeat succedendi, transtulit in Liberos. Matri aūm nunquam votum f. hæreditatem Liberorum ñ promovere, in collateralib. vº obtinet in primo gradu, quando v. fratris filii, cum patruis in bona Parentum succedunt, v. quando cum ascendentib. fratr. defuncti, & fratrum filii succedunt.

Q. An & Castrensia bona Liberis debent.

R. Prima successio etiam Bonorum omnino Liberis est

est deferenda in Successione ab intestato.
1o. L. voluntate Parent in diversum n. exstante, liberi omnibus praeferuntur.

Quod si vero in contrarium exstet voluntas Patris, si nempe abdicaverit, v. exhaeredaverit Liberos, jam non succedunt tunc ab intestato, cessat enim conjectura voluntatis.

Obs. Differebat vero stilo Rno. abdicatio & exhaeredatio hoc modo. Quod

α. Abdicatio et praesentia & futura bona tollebat. Exhaeredatio vero tantum futura.

β. Abdicatio erat inter vivos, exhaeredatio vero mortis causa.

Justae vero exhaeredationis causae sunt omnes illae, quae vinculum inter Parentem & filium naturale dissolvunt; e. gr. si filius manus inferre velit parenti: si maxime sit inobediens.

2. Quid si non constet, hunc ab illo esse genitum?

Cum in ordine Patris nulla sit certa & indubitata probatio, sed omnis haec probatio nitatur sola praesumtione respectu Patris, respectu Matris vero testimonio eorum, qui in enixione partus aderant; hinc si adsit tum fundamentum filiationis a ex parte patris nuptiae: ex parte filii autem Nativitas in domo Mariti, ex uxore ejus, tum ratio fundationis, quae est ex parte Patris, potentia generandi & cohabitatio justo tempore cum uxore; ex parte filii vero, natale & non insolitum partus tempus, tum pro filio ejus agnoscitur partus, & succedit ab intest.

ab intestato, etiamsi uxor adulterii convicta sit. Si
vero tali probatio absit, neque fundamento respondeat, ratio
fundandi, tum non erit sufficiens modus probandi filia-
tionis, non agnoscet pro filio, nec succedet ab intestato.
Non est enim hic opus præsumtione, cum expresse
contrarium probetur e. gr. si maritus absit q. annis.
& reversus inveniat infantem, non erit locus præ-
sumtioni eum esse patrem.

Q. An omnes Liberi æqualiter succedunt
in bona Parentum.?

R. Si Pater sine testamento decesserit, omnino omnes æqua-
liter succedunt, L. in dubio, æquali gradu deceden-
tem concernentes, æque dilecti censentur; At pater
vivus potest bona sua, filiis suis inæqualiter dividere
si velit I. Naturæ.

Ratio. 1a L. est æquitas naturalis, non autem jussus Naturæ dictat,
totam hæreditatem Liberis morigeris esse dandam.

2a L. est Dominus, quisque liber arbiter, & dispensator est
rerum suarum, ut det ei cui vult, & et det, quan-
tum vult.

3a L. Liberi nullum singulare & præcipuum jus habent
in bona patris, nisi quod ex voluntate Patris con-
sequantur; G. sicut vivo patre liberam ejus dis-
positionem tollere v. mitigare non possunt, ita neque
post mortem ejus.

4a L. si hoc esset Juris præceptivi, Legibus positivis non
posset aliter disponi de eo, quod factum est.
Prudentia tamen hic opus est parentibus ne sine
grau

gravissima Caussa inæqualiter dividant bona sua, ne sic æternas litium sint caussæ.

Q. An vero etiam Naturales proles, æqualiter succedant in bonis, cum Legitimis?

R. Nos dixe N. etiam majorem dicimus habere obligatione Parentes erga legitimos, quam erga naturales.

Ratio 1ma Q. diversus generandi modus, diversos parit effectus; legitimi generantur in spem hæreditatis, sed naturales non. Vellent enim parentes celare suum furtum, sed et ad exaltationem honoris.

2da Favor naturali Matrimonio debitus distinctionem parit inter Matrimonium legitimum et adulterium.

3ta Q. hæc voluntas Patris, ut filij succedant in bona ejus, ex ejus benevolentia præsumitur, at naturaliter magis amare præsumitur pater legitimum filium, quam Naturalem.

Obj. Hi tantumden trahunt ~~[illegible]~~ ex paterno sanguine quam illi, et paternum delictum ipsis non pot imputari quomodocunque natis Liberis.

R. Naturalis neque infelicitates deserit, dictitat enim parentes ipsos debere Legitimam, at præterea nihil. Imo non existentibus legitimis liberis, Libertas Naturalis concedit Parentibus, ut naturales proles legitimare possint, modo, si legitimi liberi existant, legitimatio illa Naturalis prolis fiat sine injuria legitimorum liberorum.

Obj. Ab his naturaliter liberis distinguimus ex Concubinis perpetuis natos. Ratio. Q. ejusmodi Conjugium seposito lege Civ. esse verum, justumque Matrimonium. Possunt ergo tales Liberi æqualiter succedere in bonis Parentum.

Parentum, nisi lex Civilis obstet.

Obs. 2°. Liberi ex Matrimonio ad Morganeticam nati deterioris sunt conditionis, Hi enim solis alimentis debent esse contenti, verum hoc fit partim ex pacto, partim ex Legibus Civilibus.

Q. Ubi desunt Liberi, cui debetur Successio Naturaliter?

R. Deficientibus Liberis, adscendit amor ad Parentes.

Ratio. Quia cum nullum sit officium referendæ gratiæ magis necessarium, nemo sanus supponetur occasionem benefaciendi, & grati animum reddendi amittere voluisse. Itaq. in solatium tristis orbitatis parentum hæreditas debet ordine naturæ devenire ad parentes. Huc fer omnia argumenta, quibus probavimus Liberis incumbere curam parentum. pag.

Obs. In Lege Mosaica Successionis ab intestato. Num. 27, meminit Deus de Successione descendentium, & Collateralium. at de ascendentium non, quod factum est ominis vitandi causa, ut quæ res contra votum parentum est.

Q. Parentibus etiam defunctis, ad quos devolvitur hæreditas?

R. Si amor, nec ascendere nec descendere potest, divertit in Latera, & primum quidem ad fratres, & sorores qui proxime descendunt a parentibus.

Ratio 1°. Quia dulcissimi & charissimi nobis esse debent fratres, & Sorores, post Parentes.

2a. Quia ipsi propter fratres minorem portionem acceperunt hæreditatis. Hinc.

3.º Aequum est, ut bona descendant ad eos, a quib. ascender.
4.º Sic quodam modo gratus animus ostenditur erga Parentes, q. hic naalit. sunt pars parentum, & quib. si viverent, maxime bene velle praesumuntur.
5.º Q. hoc semper obtinuit apud Gentes.

Deficientib. vo, & fratrib. & sororib., ad Liberos eorum, qui eos repraesentant, descendit Successio. His etiam deficientib. ad reliquos Cognatos, & agnatos descendit, ut sic bona, ab ortus Communicone maneant in familia, cui velut vissitati jus in illa adquisitum videtur: At.

13.º Gradus Cognaonis observari debet, in gradu successionis, q. defunctus praesumitur maxime amasse, sibi proxime adnexos.

Obs. Distinguendum vo est, inter bona paterna & Avitica, & adquisita. Avitica bona defuncto Dno debent redire ad Parentes, v. eos liberos, si existent; adquisita vo bona ad Cognatos, proxime cohaerentes, q. hi censentur esse carissimi, defuncto. Si vo non supersint Liberi patris, Matrisve, tum etiam Avitica bona transeunt ad Cognatos, secundum gradus Cognaonis.

Deficiente vo tota familia, in statu Naali bona erunt occupanti, at in statu Civi. cedunt Fisco.

Q. An haec vero dicta ita sint Juris
R. ut mutari n. possint?
R. Non. quippe praeter Legitimae exhibitionem Liberis nihil in

nihil in his officiis est Juris K. praeceptum, adeoq.
Regulae propositae fundantur in Aequitate Naali, quas Naa
Suadet, sed n praecipit, vocantur nô Naalia, idea
q. Rationi Naali maxime congruunt, & ad Lites praecin-
dendas sunt accomodata.

Obs. 1º Omnia hucdum dicta ad duas Reglas
referri possunt. nempe

α Aequum & honestum est, ut Successio deferatur ad
eos, qui defuncto charissimi fuerant.

β Ut bona redeant, ad eum fontem unde pro-
cesserant.

Obs. 2º Hae tn Reglae tt in Casu Successionis
ab intestato locum habent, & ubi nulla lex Civilis in
contrar adest, non quasi de bonis Naalit testari n liceret
Sed ut appareat in dubio, quae credenda sit fuisse
voluntas in intestato.

Obs. 3º Si quis Civium decesserit intestatus,
ejus praesumta voluntas haec esse censetur, ut Successio
fiat secundum Leges Civitatis illius.

Obs. 4º Haec praesumtio voluntatis in Successione
ab intestato locum habet etiam inter Reges, & im-
perantes praesumuntur in rebus suis Aequissime judicasse.
et quamplam Regnor publica Successio, non possit mensu-
rari ad modum privatae Successionis; attamen ea, quae
in his sapiunt Naalem Aequitatem, illuc etiam in
quantum fas est, accomodantur.

Caetera quae habet Grotius, & Ar. in hoc Capite
tanquam ad Reges & Minissos pertinentia sponte
negligimus namq. — —

Non ness

Non nostrum, inter nos tantas componere Lites. Vid. Caetera apud Grot. L. 7. §. 12.

CAPUT VIII.

De Adquisitionib. Derivativis, quae vulgo dicuntur Juris Gentium.

Postquam absolvissemus adquisitionem, quae fit J. N., ordo jam exposcit, ut agamus de illis quae fiunt J. Gent. Voluntario, quatenus hoc jus contra distinguitur Jure Nat.

Huc spectat potissimum adquisitio Dominii in hostiles res, & Imperium in personas hostium ex Jure armorum q. res hostium, ut nullius habentur Jure Gent. de quib. Libr. III.

Caeterum hujus Capitis brevissimam dedimus descriptionem, nec ultro explicemus, cum Grotius luculentissime id praestiterit. (toto hoc capite tangat Grotius ipsos modos adquirendi, quos JCti Rni Juris Gentt insignaverunt, scil. Occupationem rei nullius, accessionem per fluvium, Traditionem & specificationem ostenditq. haec male Juris Gentium vocari.

Rao. 1a. quia modi illi recensiti, pertinent ad Jus N. non quidem merum, & simplex, sed quod Sgr introduct. jam Dominium Leges q. omnes Civ. antecedit aut ad Jus Civ. non solius populi Rni, sed multar. Naonum

2. quod proprie est Juris Gentium, pertinet ad mutua

mutuam Gentium inter se societatem & tranquillitatem, at hi modi pertinent tantum ad uniuscujusque populi utilitatem, atque ab uno populo possunt mutari. G. male utuntur Hotti Domini voce Juris Gentium.

N.B. vide plura lucidissime apud Grot. Libr. 2. Cap. 8. qui toto hoc capite Juris Gottos male hac voce utentes reprehendit et §. 26. pulcram adjungit Cautelam.

CAPUT IX.

Quando Imperia, & Dominia desinant.

Cum vero omnes res humanæ, ita & Imperia, & Dominia tantis vicissitudinibus sunt obnoxia, ut in æternum durare nequeant; postquam de transitione Dominiorum egissemus, jam agendum de modis desinendi.

Q. Quot modis desinunt Imperia & Dominia?

R. 1º Variis quidem modis & causis, naturaliter desinunt Dominia, vel Imperia; ut luxurias ignorantia, desidia negligentia &. quæ optime exemplis illustrat Falkenaer. in Europa perturbata.

2º At secundum nostram Juris N. doctrinam præcisam a J. Civ, desinet Imperium duplici modo nempe vel

= Voluntaria Derelictione de qua jam egimus, cujus ratio est, q. cessante voluntate, cessat Dominium.

= Necessaria Cessione Sublato subjecto, in quo Dominium v. Imp.

R. v. Imperium ante alienationem v. expressam, v. tacitam, mutatio Domini necessario sequi debet, e[r]go si moriatur Dominus alicujus rei, Dominium ejus necessario transit ad alium.

Quare si subjectum in quo f. Dominium aut Imperium extinguatur, nullo testamento edito, nullo consanguineo relicto; omne jus illius quod habuit perit, ac proinde. I. R. servi ejus erunt liberi; populi, qui sub ditione ejus erant sui juris fient, nisi velint se iterum subjicere, q. hoc non est in numero rerum vacuarum occupabilium. Res autem aliae, s. animatae fuerint, fient res nullius, adeoque primi occupantis, quia cum eae creatae sint ad usum hominum non repugnat cum earum nova occupatio.

Q. Quomodo totus populus possit interire, cum Civitates dentur immortales?

R. Civitas dr immortalis, et aeterna; non absolute, quasi nunquam interire posset, sed et comparate, et in relatione ad alia corpora naturalia. i. quod Civitas, uno, v. altero mortuo cive non perit statim; tum vero ideo, ut aeterna esse possit, quippe cum sit corpus ex distantibus, non vero continuis partibus constans. i. cujus partes adhuc separatae sint, non compactae, et sibi invicem cohaerentes, ut hominis navis, s. Hinc omnino possibile esset civitatem perennem esse. Deficientibus enim aliquot civibus possent alii subsitui, neque ideo esset alia civitas, v. alter populus; sicut navis, subtractis lignis vetustate cariosis, et subjectis novis, ita ut cohaereant, non erit alia navis; ita populus, quamdiu ea, quae populum facit, et

mutuis

mutuis nexibus vincit Communio, quae unitatis lucem servat, semper idem est populus. Sed rupto & dissoluto inter Regem & Subditos nexu, ac vinculo, solutaque unione, solvitur & perit Civitas ipsa.

Hic vero interitus populi fit duobus modis, aut interitu Materiali = corporis, aut Speciei, s. vinculi.

Corpus interit.

α. Internecione = sublatis simul partibus sine quibus Corpus subsistere nequit. Aut per populos mari abreptos, ut Atlanticae, Pyrrae populi; item terrae motu penitus haustos, item qui internecioni sponte se dediderunt, ut Sidonii, & Saguntini.

β. Sublata Corporis ratione n.pe. Partibus dispersis, sive aut sponte, ob pestilentiam, seditionemque discedentibus, aut vi ita distractis, ut amplius coire non possint ut Judaei a Romanis dispersi.

Formale. s. Species aut Spiritus vinculi populi alicujus interit, cum populo aliam juris Communitatem, aut omnis, aut saltem perfecta adimitur, quod contingit illis, qui ab alia gente in servitutem rediguntur, qui olim Provinciae nomine veniebant.

Q. Quid si ex aliquo populo, tam pauci supersint, ut populum facere nequeant?

Rs. Hi etiam pauci habent, non tantum Dominium in bona privata, sed etiam Imperium in ea, quae populo, ut populo competunt.

Rao. Quia nihil est quo his Majestas denegari possit, modo se ab

se ab externa vi defendere valeant.

R. 2. ab initio, cum ejus hnā concederet in populo, pauci constituerint populum, sic Artaxerxes 50 filij totus populus dicebant, Deff. 16. 1.

Q. Quid si populus de loco migraverit, sive sponte, sive coacte, an tunc manebit populus?

R. Omnino manebit. Quamdiu enim retinet communitatem juris utendi, eo usq. non desinit esse populus. Civitas enim est coetus perfectus Liberorum hnum juris utendi, & communis utilitatis causa sociatus.

R. 2. loca, aedificia non faciunt Civitatem; sed Cives certo jure copulati.

Itaq. potest fieri, ut eadem civitas amplificetur, contrahaturq. & maneat tn Civitas eadem, mutato etiam loco.

Q. Si forma regiminis mutetur, manetne eadem Civitas?

R. Omnino. q. continuatur eadem consociatio, civ. juris, atq. Imperij, manet relatio partium, inter se. Si enim ex Aristocratia fiat Monarchia; imperium, quod ante in populo, ut toto erat, jam erit in Rege, ut Capite. & v.v.

R. 2. forma regiminis est accidentalis, quae mutari potest. Sic populus Romanus idem erat sub Regib., Consulib., Imperatorib.

Q. Mutata forma regiminis, an extinguantur debita Civitatis?

R. Non. Rao. 2. manet idem populus, non enim transtulit in aliud subjectum essentiae, = populum alium.

Sed

Sed retinuit Imperium, non á Corpore quidem, ó populo, Sed á Capite exercendum.

2º Q. debitum contraxisse censetur ipsa Civitas, Sive id factum Sit per populum, S. per Regem, S. per Optimates, Q.

Q. Quid si populus armis Sit devictus an tunc extinguuntur debita?

Rⁱ. 1. Onus inhaeret terrae, ac si oppignoraret.

2. Cum debitum non sit praecise Civitatis, qua talis, Sed, qua bona quaedam possidentis, hinc debitum omnino Supermanebit.

3º Victor aut relinquit Civitati Imperium, aut non. Si relinquit, omnino non extinguuntur debita, si non relinquit, tum victor tenebitur Solvere.

Raº Q. bona alior. Sunt restituenda, etiam ea quae apud hostes reperiuntur, ea enim non adquiruntur victori, q. non sunt hostis, licet apud eum sint.

NB. Si vero Creditor Reg. sit hostis victoris, tum non tenetur Solvere.

Q. Quid si Civitas ex Tyrannide in Libertatem pervenerit, an pacta conventa publica, & obligationes á Tyranno factae, Sint servandae?

R. Si Tyrannus aliquis Civitatem invadat, & antequam in Imperium ejus consensum esset, aliquid faciat, tum ea non obligant Civitatem; at si in ipsius Imperium consensum est omnino tenetur Civitas.

Raº Q. tunc ille Tyrannus erat Caput Civitatis, & omnia nomine Civitatis agebat.

Q. Si era

Q. Si una Civitas alteri uniat, an maneat eadem utraq.

R. Si per modum arctioris foederis uniantur, tum unaquaeq Civitas manet, et retinet Imperium. Nam ejusmodi foedus, Systema quoddam, non autem novam Civitatem producere est aptum; singulae enim Civitates retinent id, quod proprie suis Legibus utantur, et et ad nonnullis, ad communem utilitatem spectantibus conveniunt, ut in Belgio Foeder. Sic si conveniant plures populi, ut communem unum Regem habeant. Sic quoq seorsim manet, una quaeq Civitas. Haec enim est indoles Corporum Moralium, ut una persona sub diversis respectibus possit esse caput plurium Corporum. Hinc extincta domo regnatrice, quilibet seorsim manebit populus.

R. Si vero alio modo uniantur, s. incorporentur populi, unus alteri, ut sub Aenea Trojani, et Latini; tum hoc casu, a neutra Civitate amittuntur propria jura, sed communicantur, ut et debita, aliaq, nisi specialiter hac de re inter eas conventum. Et aliter, nempe, si ita conjungantur, ut pari jure deinceps utantur, sunt enim una fiunt Respublica.

R. Si vero ita conjungantur, ut una Civitas locum, et jura sua retineat, alia autem in jura alterius transeat, misis suis civibus, et juribus, tum favor quidem unius manet, at revera fit appendix illius Civitatis, ad quam accessit.

Q. An Civitas quae una fuit possit dividi.

R. Omnino potest. Et quidem duplici modo. v. mutuo

Consensu.

Consensu v. armorum vi.

1o Mutuo Consensu: quando, e.gr. unum Imperium inter plures Regis filios subdividitur, quando plura pro uno summa imperia existunt, cum suo jure in partes singulas, et tunc si quid commune fuerit, e.gr. Debitum ante divisum Imperium contractum, id aut communiter est administrandum, aut pro ratis portionibus dividendum.

Aut per Colonias olim a Graecis mitti solitas, qui non ut servi, sed ut pari jure essent emittebantur teste Thucydide L.1. adeoque novus populus sui juris nascebatur ex Coloniis. Hinc neque onera Reipublicae, ex qua exibant, ferebant, nisi tunc expresse cautum fuerit, cum emitterentur.

Obs: Alia tamen fuit ratio Coloniar. a Romanis missar. quos imitantur hodie etiam Europaei, qui non eo fine educebant Colonias, ut essent sui juris, sed ut manerent pars Matris, Hinc Matri Civitati erant subjecta, et omnia etiam incommoda gerebant.

2. Vi Bellica. dividitur saepe una Civitas ut olim Alexandri Imperium est divisum.

Q. An persona haeredis eadem censeatur cum persona mortui?

Rs. Id inter omnes convenit, cum enim haeres succedat in jura defuncti, illius etiam personam sustinet, ut cum adquisitiones sine mora transeant ad haeredem, videtur continuatio et susceptio.

CAPUT X.

CAPUT. X.

De Obligatione, quæ ex Dominio oritur.

Nexus. Explicato jure, quod tum in Personas, tum in Res Nobis competit; explicato etiam dmo; jam videndum de obligationibus, earumque contrahendarum, vel distrahendarum Ratione.

Præcepta Ratione Dmi occurrentia, v. respiciunt Dominum, v. alios.

Dominus Rei Suæ, totam Legem Nalem ex contemplatione rerum Suarum implere, & observare tenetur, Adeoque rebus suis in contemptum Dei non abuti, neque se, vel alios lædere, Sed omnium commodis, præsertim Suis inservire.

Alios imprimis hoc præceptum respicit, quod quilibet alterum, non hostem, patiatur, rebus suis quiete frui, neque vi, aut per fraudem, ejus res tollat, aut corrumpat.

Rao. Q. illa est Dominii Nãa, ut alios excludat, Et quia ideo Sunt Dominia introducta, ut hines essent felices usu securo rerum Suarum.

Defio. Obligão. est Vinculum juris, quo obligamur & adstringimur ad aliquid præstandum. Seu: Est qualitas Moralis, qua quis præstare, aut admittere, aut pati quid tenetur, necessitate Morali.

Forma. E. obligãonis in eo consistit, ut adstricti simus alteri, v. nobis alter, ad aliquid præstandum.

Obs. Nascitur vero obligão duobus Modis, vel ex Rebus exstantibus, v. ex non exstantibus.

Q. Quomodo nascitur obligão, ex Rebus

exstantibus.

exstantibus.

Obs. Per Res intelligimus hic etiam Personas, in quantum utiles Nobis sunt.

R. Regula gralis est. Is, qui Rem nostram habet in ptte, tenetur efficere, ut Res illa deveniat in nostram pottem. Haec est obligatio prima.

Fundtum vo hujus obligaonis fluit, non ex fictitio illo contractu Usati, quem Grotius urget, sed ex Jure Nae. np:

1. Ex praecepto Justi, Neminem laede, suum cuique tribue.
2. Ex praecepto Honesti: Quod tibi vis fieri, id alteri feceris.

Q. An et Rem alienam restituere debet possessor, si Dnus verus non repetat.

R. Omnino: Rao 1a. Q. Jus Nae, suum cuique reddendum jubens, Rem, pro Domino repetit.

2. Quia non pot animum abjecisse Dominus possessionis, cum non sciat ubi Res sit ipsius.

3. Q. Restitutio Rei alienae non pendet a Repetitione, sed a praecepto Juris N. Rem alienam accipere vetantis.

4. Q. id lege Divina quoque jussum e, Deut. 22.1.2.3. Exod. 23.4.

Obs. Non est tamen necesse, ut possessor suis impensis reddat Domino Res ejus.

Rao. Quia nemo alterius damno debet fieri locupletior. Et meum est efficere ut Dnus Rem suam apud me esse sciat, caeter meis impensis reddere n teneor.

Obs. 2. Neq. hic inter e, an quis bona vel mala fide possideat Rem alterius. Nq. enim uterq. reddere tenentur Rem alienam. Hoc tamen differunt inter se, quod si sit malae fidei possessor, i. si sciat ab initio

Rem

rem esse alterius, tum non tantum restituere debebit rem, sed etiam insuper ob delictum furti erit puniendus.

Q. Si aliquis alienam rem apud me deponat, & simul veniant ad me Dominus, & depositarius, cui reddenda res?

R. Dno vero. Ratio. Quia jus ejus fortius est. Si enim per se dantem, & accipientem contueamur, hac est bona fides, ut accipiat is, qui dedit. Verum si rei aequitatem ponderemus, omnino Dno vero est reddenda res. Haec enim est Justitia, quae suum cuique tribuendum jubet.

Imo eousque hoc verum est, ut contractus quicunque singulares, circa rem vero Domino quodammodo subtractam initi sint nulli.

Ratio 1a. Quia vis, & jus Dni absorbet omnes alias obligationes, & perpetuo durat, quo ad omnes effectus, inter quos praecipuus est restitutio rei subtractae.

2a. Quia contractui tali error dedit causam, nihil vero consensui tam contrarium est, quam error. Errat autem hic, tum promittens persona, quam contrahens verum Dominum esse putabat, tum emtor, quia nullum jus habet in rem emtam, cum sit aliena.

Q. Quid si aliquis reus, deposuerit apud alium bona quaedam, atque bona ejus alia confiscata fuerint, cui reddendum est depositum? an Fisco, vel ipsi.

R. Fisco. Ratio. Quia jus Naturae dictat, quidem reddendam rem depositam deponenti, sed ita, si is sit aptus ad accipiendum, seu. si in eodem statu sit, quo fuit tunc, quum deponeret, At hic jam Dominium suum amisit, per confiscationem bonorum, ergo nec habet

neq habet jus repetendi, Sicq depositarius sol-
vitur obligaone. Nam licet Naa pœnalitatem igno-
ret, cum tn Jure G. Sint Maatus præpositi
hac autoritte, ut delictum puniant, hoc autem de-
lictum est tale, ut bona ejus auferantur, hinc Naalit
Sgc, bona, & Dominium ejus posse auferri, quippe
ad Dominii Naam nil refert, an ex Sent. Civ. Jure orig.

Obs. Non tenetur vero bonæ fidei possessor,
jus Suum in dubium vocare, & publice Scare, ta-
lem rem a se possidere, ut Sic si forte ad alium
pertinuerit, eam vindicare queat.

Rao. Quia ubi modus, quo ego possessionem rei ali-
cujus Nactus Sum, nil qtinet vitiosi, ibi justus ti-
tulus me ab oi Suspicione liberat.

2. Periculosum foret, illud qmercius, Sicque detri-
mentum caperet Societas.

3. Hoc modo nimis ardua esset Dnia adquirendi,
& retinendi ratio.

Q. Quomodo obligao oritur ex rebus non exstan-
tibus adversus Nos.

R. Regula grali est. Ille, qui ex re aliena locu-
pletior factus, quamdiu alter rem Suam non habuit,
tenetur in tantum, in quantum locupletior e factus,
Dno vo restituere, si res Domino aliunde non est pen-
sata, quippe si pensata jam fuerit, rem Suam
bis consequi non potest.

Rao. 1a. Quia injustum est, alterius incommodo Suum
augere commodum.

2a. Quia fructus cedunt illi, unde proveniunt, & ejus-
dem Sunt juris, cujus res ipsa; accessorium enim
Sqr. Suum ppale, at cum ego jus meum in rem
meam nullo modo perdidi, Dominium ejus est meum

Q. Et fructus ad me pertinebunt,

Q. Si res apud B. F. possessorem perierit, an tenetur restituere.

R. Non tenetur, etiam si ex negligentia perdiderit, nisi ex ea re locupletior sit factus.

Rao 1° Q. nec res ē apud eum, nec lucrum ex re.

2a Q. B. F. possessor habetur pro Dno, qui non credit rem suam perdere voluisse.

3a Q. hic usus ē illa re, tanquam sua; at Dnus potest re sua uti, prout vult.

Q. Re consumta, fructus exstantes, an debet restituere B. F. possessor.

R. Omnino debet restituere fructus exstantes, non tantum naturales, seu rei, sed et industriales: potest tamen B. F. possessor detrahere omnes impensas in rem factas, ut et mercedem industriae suae.

Dem ē apud in [illegible] : Non ee & n apparere.

Rao Q. quidquid est in re mea, meum est, licet industria tua intervenerit, quae alio modo erit pensanda, non fructu.

2a Q. res semper fructificat Dno, at B. F. possessor apparente vero Dno rei non est Dnus, quem bona illa fides liberat quidem ~~a fide~~ a poena, sed rem alterius ipsi non tribuit.

3. Q. utrique fructus sunt pars fundi, et a Dno eius acquisiti, non seminis, et culturae, sed corporis considerantis.

Q. Quid si fructus sint consumti?

R. Optima nobis videtur decisio, in hac ~~[illegible]~~ Juris Consultorum Romanorum: rei alienae fructus consumtos

ipsumtos. B. F. possessori relinquentium.

Rao. 1a. Q. qd Grotius dicit, restituendos tam fructus consumtos, si modo alias tam consumturus tantundem fuerat. Id nimis intricatum est. Quis enim praescribet B. F. possessori naalitr modum vivendi? Et quis scit an alias tantum consumturus erat.

2. Q. difficile est calculum de fructibus, et impensis tot retro annis facere.

3. Q. bonae fidei possessor, saltem debet aliquid commodi habere pro industria sua.

4. Vigilantibus subveniunt jura, sibi imputet Dominus, qd prius non inquisiverit in rem suam.

Obs. Quod si vero bonae fidei possessor fructus percipere neglexerit, non tenetur ad restitutionem, q. hac re non est factus locupletior.

Q. Quid si bonae fidei possessor rem sibi donatam alteri donaverit?

R. Si rem illam donaverit ex mera liberalitate, tum Domino superveniente nihil restituet, q. nec rem possidet, nec factus est locupletior, at si ex officio donaverit, et alias tam tantundem fuisset donaturus, tum omnino restituere tenetur aut eandem rem, aut aequivalens, q. tunc parcendo suae rei, factus est locupletior.

Obj. Atqui dans beneficium, accipientem semper obligat, ad remunerandum, ergo, donans videtur semper fieri locupletior.

R. Naalitr semper verum est quidem obligari accipientem ad remunerationem, at hoc non semper obtinet, sufficit enim rem donatam bono animo suscipere.

Obs. Quod si quis vero rem donatam vendiderit.

tum

tum totum pretium restituendum est Dno, quia tunc ex re sua propter meam nihil amisit, verum si oneroso titulo possidet, tum non tenetur, q. quidquid deducto pretio habet, illud omne imae [illegible] suae merces habet.

2. An rei alienae bona fide emta restituenda est Dno, sine repetitione pretii?

R. Aff. Rao. Quia si Dnus emtori pretium rei suae reddere deberet, inutilis ipsi esset reivindicatio, bis enim deberet persolvere.

2° Q. Dnus eo ipso non fit locupletior, sed tm in pristinum statum collocatur.

3. Quivis caute debet mercari.

NB. Exceptionem tm patitur Regula haec, np. cum probabiliter constat Dnum sine impensis rem recuperare non potuisse.

Rao. 1a Q. eo ipso Dnus fit locupletior, cum rem jam perditam recuperat.

2a Ipsa possessio, recuperatu difficilis, videtur aliquid ee aestimabile.

3a Q. Ois sanus praesumitur amare, si quis rem ipsius conservet. At in isto [illegible] eo vicem ipsius gerat, atque libenter impensas redditurus credit, pro rebus, quas neque ipse, nisi soluto pretio redimere potuisset, adeoque tunc omnino ~~tune~~ impensae possint repeti à Dno, e.g. si quis à Latrone redimat res vicini S.

Obs. At si res a' Dno facile recuperari potuisset, & tn alter redimat soluto pretio, impensas ejus Dnus rei, non tenetur solvere, sibi em imputet q. emerit, & non potius sibi caverit, pro Dno, cum nemo negotiorum gestionem ipsi commiserit.

3. Si qu

Q. 2. Si quis bona fide rem alienam emerit, et postea cognoscat alienam esse: an Dño restituet rem, v. venditori recepta sua pecuniâ?

R. Venditori ê restituenda res, et ad hoc tantum obligatus est emtor, ut vero Dño significet, apud quem sit res ejus.

Rão 1a. Q. L. Dni nihil inter est, à quocunque accipiat rem suam, at si B. F. possessor redderet rem suam Dño, venditor vò aufugeret, emtor damnum pateretur.

Rão 2. L. si simul et semel non possem prodesse et mihi, et proximo, potius mihi ipsi prodero, at si proximo prodessem, mihi vò nocerem.

3a Nulla obligão est hic inter emtorem, et antiquum Dnum, ex qua teneretur rem hujus eo usque tenere, donec Dnus remperaret.

4a Nemo pott cogi rem alienam diutius possidere, qm vult.

Obs. De malæ fidei possessoribus vò observ. ê quod hi non tm rem ipsam cum fructibus præceptis et non exstantibus reddere debent Dño, verum etiam percipiendorum, et inhoneste perceptorum rãonem dare teneantur, adeoque et ex delicto, et ex re obligantur.

Quod si quis habeat rem incertam, cujus Dnus licet præstita omni inquisitione, quæ Doctorum judicio sufficiens putatur, ignoratur: is ea re, tanquam sua liberrime uti pott, Non tenetur vò ~~etiam~~ eam rem mendicis distribuere, ut quidam somniant.

Rão. L. ex Dominio, nemo jus habet nisi Dominus, at non existente, aut non apparente Dño, B. F. possessor fit Dnus rei possessæ, ergo pott de ea libere

disponere

disponere.

Q. Si quis aliquam rem accipiat ob causam turpi, aut etiam honesta, sed ad quam vi officii obligatus est, an eam restituere debeat?

R. Varia e virorum Doctorum sententia. Ego dico: si ob causam turpem det e.g. ob hortationem homicidium, tum non e res illa accipienda.

Rao: Q. ex causa turpi dans, non habet facultatem dandi, nemo enim potest rebus abuti, in contumeliam Dei; q. non potest Dominium transferre in alium, q. Dominium rerum non e illimitatum, neq. potest leges N. transilire.

Si vero ob causam honestam quidem, sed ad quam ex officio quis tenebatur, det aliqua res, e.g. si Judici det aliquod munus, tum potest res illa accipi, modo ne extorqueatur a dante, neve eo ipso ad injustum judicium judex alliciatur proferendum:

Rao: Q. dans erat verus Dominus rei suae, et adfuit in illo voluntas alienandi illam rem, ad quod faciendum jus habebat.

Sed si vero pretium jam sit solutum pro re turpi, licet neutri parti sit jus ad illam rem, tamen in pari turpitudine potior ratio est habenda possessoris, adeoq. potest retinere pecuniam sibi datam.

CAPUT XI.

De Promissis.

Superiori capite egimus de obligationibus nobis congenitis, jam agendum de non congenitis. sed quae ex facto humano oriuntur: qualis obligatio est ex promissione.

Primum q. agendum de Pactis. quorum vis maxime spectatur in promissis

spectat in promissis nudis quae pacta nuda vocant.

Def. Pactum est Consensus duor, vel plurium in idem placitum de dando, v. praestando.

Q. An in Societate humana pacta sint necessaria.?

R. Quodsi homines praecepta Juris N. Socialitis recte observarent; & nemini nocerent, & communi utilitati inservirent, certe pactis aut nullis, aut paucissimis opus esset, at cum hodie haec pacta paucissimi, aut plane nulli observent, omnino necessaria sunt pacta: ideo —

1º Ut obligaones novae constituantur, Quamquam enim officia humanittis latisse per omnem vitam humanam extendantur ea tamen efficere n̄ possunt, ut hnes ea impleant, adeoq nova obligaone opus est, quae hnes ad haec praestanda impellat

2º Ut obligaones bello abruptae restituantur.

3º Ut constitutae tollantur, & iis sublatis novae constituantur.

4º Ut imperfectae, & laxiores obligaones magis constringantur, & perfectae [illegible]antur.

Q. An ex promissis Naturaliter Jus oriatur S. an naturaliter obligao insit nudis promissis

R. Omnino. Rao 1a Q. nihil ē tam Natle, & tam congruum fidei hnae, quam ea, quae placuerint servare, alias enim exsularet fides hnae, hac sublata rueret Civitas.

2º Q. promittendo libertatem nostram in alium transtulimus. Et quia ~~Promissor~~ sponte suo juri renuntiavit, & in alterum transtulit, debet stare promissis

3a Quia

3tia nemo vellet ab alio decipi.

4° Inter Reges, & populos liberos, debet esse necessarius aliquis invicem obligandi modus; at si pactorum nulla esset vis, nullus alius modus eet [esset] realiter id faciendi, præsertim in iis locis, ubi nulla certa forma fœderum, aut Sponsionum reperta e.

5° Omnium Sapientum consensus id probat. Cicer. fundamentum Justitiæ dicit ee [esse] fidem. Horat. Fidei sororem esse dicit.

Ut vero intelligamus, quanam ratione ex promissis nascitur obligatio; tres gradus in futuro loquendi, in quibus promissio continetur, recte sunt distinguendi. n.p. Assertio, quæ nullam obligationem infert. Pollicitatio quæ imperfectam, & Promissio perfecta, quæ absolutam infert obligationem.

I° Assertio e ejusmodi verborum enunciatio, qua significamus nostram voluntatem, circa rem futuram, quam eo momento habemus, quum enunciamus, quid simus facturi.

Ergo Assertio est nuda, & simplex spes quædam, quæ alicui fit, de re aliqua facienda, unde nullam veram obligationem inducit, & mutari potest. Requiritur ad assertionem, sinceritas animi asserentis. ut id quod sentit sincere edat, non vero mendacio circumveniat.

II° Pollicitatio, e quando promittens serio quidem vult obligari, at alteri nullum jus dat ad exigendum. Ratio q. sine ulla necessitate voluit se obligare... Hæc Pollicitatio vel promissio Imperfecta, ideo q. licet promittens obligetur, at promissario non datur jus ad exigendum #

Q. in personam alterius, nemo sine ipsius consensu habet jus; hic vero promittens non consentit, in nos e.g. Ego destinavi tibi serio hoc v. illud dare. & velim credas mihi, ecce promittens obligatur ex lege constanti.

=tur, ex lege constantiæ, & veracitatis; at cogi nequit, quia de eo expresse cavit. Talia sunt omnium Magnatum &c. promissa.

III.º Promissio Perfecta, é significaõ voluntatis nostræ de futuro jure alterius grõa plane expressa, ita ut, quod antea erat mere voluntatis meæ, an promittam, nec ne, jam sit necessitatis, ẽ præstare debeo: & si id facere noluero, possit me cogere is, cui promisi, ad præstandum promissum.

Ex his patet, nos statuisse dari actiones, & casus, ubi obligaõ detr in aliquo, ita ut in alio jus ñ respondeat obligaõni; seu dari casus ubi habemus jus imperfectum : : ad eum ñ vero perfectum, quod videtur ẽtrarium, &c.

NB. Cum dicimus Jus Imperfectum, tum Jus sumitur pro activitate, quæ probos in foro conscientiæ obligat, ita, ut nisi quis faciat, incurrat iram Dei, at ad id præstandum externis mediis nemo cogi possit. Quia virtus respicit coactionem.

Differt ergo Jus Perfect. & Imperfect. hoc modo.

1.º Quod Jus Perfectum sit absolute necessarium in ẽre hõis, adeoq. in foro, tum Divino seu, Conscientiæ, tum humano obligat, invitisq. etiam extorqueri possit; at Jus Imperfectum tm in foro Conscientiæ obligat hões, pudori, tm, & Religioni eos committunt, ut sunt officia humanitatis, & Caritatis.

2.º Jus Perf

2º Jus Perfectum nascitur ex Regulis Justi
Imperfect. vero ex Regulis Honesti.

3º Neglecto Jure Perfecto poenae locus est propter reparationem damni, at Jure Imperfecto laeso contra laedentem vim adhibere non licet, nisi summa impellat necessitas.

4º Usus Perfecti praestato nulla laus est, tamen a poena liberat, at exercitium Juris Imperfecti reddit virtuosum.

5º Sicut Jus Imperfect. tribus modis induit naturam Perfecti scil. Lege Positiva Pacto, & Necessitate externa, ita aliquando Jus Perfectum naturale ex lege Civili fit Imperfectum. E. gr. Cum Jure Civili promissa certis stipulationum formulis est firmanda, hinc iis deficientibus actio contra promittentem non datur, sic. Quia Jus naturale perfectum fit Imperfectum.

De requisitis promissionis.

Q. Quid requiritur ad perfectam promissionem?

R. 1º In genere: Ut adsit consensus voluntatis, ex intellectu & voluntate promittentis ortus.

Ratio. Dum enim per promissa aliquod onus nobis imponatur, ad quod praestandum antea non eramus adstricti, hinc nulla alia causa inveniri potest ejus, quam consensus, ~~idoneus~~. Ad consensum vero requiritur Intellectus, & Voluntas.

R. 2 In specie requiritur

2° Sp. In Spec. Reqr. α. ut promittens habeat Sanam Raonem, ut sic perpendere possit, an utilis sit, ipsi dari alicui aliquid v. non.

Hinc inepti sunt ad promittendum,

a. Furiosi, cum scil. sunt in furore, tunc enim non habent Sanam Raonem, at cum sunt in tpre dilucidaonis, tunc tanquam raone recte valentium consensus obligat eos.

b. Infantes, qui non intelligunt, licet adfectus vel sibi donatas adquirendi haud deneget illis, ob præsumtam voluntatem.

c. In Somno annuentes.

d. Ebrii, qui np. tantum jam biberunt, ut mens eor. sit dejecta, sede sua, tunc etiam jam ebrii omnino sunt insani, nec sciunt, quid agant, at si quis paulo ttm largius biberit, et mens, aliaq. membra officia sua faciant, jam tunc valet promissum Ebriorum, imo etiam si quis maxime ebrius contraxerit, & edormita crapula contractum confirmet, valebit promissum, convalescunt enim promissa per Ratihabitionem.

Obs. Concedimus nos ebrios teneri ex delicto, quoniam ipsi sunt causa ebrietatis suæ, hinc damna ab ipsis eorum illata, resarcire debent. At alia est Ratio, contractuum ab ipsis initorum, ad contractus enim requiritur Intellectus, & Voluntas, quæ omnia in iis eo tempore deficiunt.

β. Reqr. ut facultas Moralis promittendi adsit in promittentibus; Hinc licet feminæ, impuberes, Servi &. possint raone sua uti, attamen

in quibus

quibusdam Civitatibus oes hi accentu a paciscendo,
adeoq ibi in Civitatis Moralis facultas paciscendi deest,
Sicque si non obstantibus legibus aliquid promittant,
obligantur quidem Naturaliter ad praestandum, at
ex lege Civili possunt tamen non praestare, quod
si fecerint actio contra eos non datur in Civitate.

Obj. Non potest hoc lege Civili prohiberi, quod Naturaliter
efficatiam habet.?

R. Imo potest: Jus Naturae enim ibi eo ipso non mutatur
Sed tamen efficacia Juris constringitur propter utilitatem Rei-
publicae. e.gr. cum dr. Nuda promissa non
obligare. Obligatio quidem Jure Naturae adest, Sed
tamen effectus denegatur in Civitate. c. non datur actio
contra talem promittentem, adeoq circumscribitur
tamen obligatio Naturalis, propter utilitatem Civitatis.

Obs. Leges hnae triplici modo solent hic ali-
quid constituere. vel enim.

1o Pacta simpliciter prohibent, quando obligatio sim-
pliciter oriri non potest. vel.

2o Pactis vim Civil. non addunt, quando Naturalis qui-
dem adest obligatio, Sed effectum Civ. non habet. v.

3o facultatem poenitendi concedunt, paciscentibus quo
possint pacta sua Revocare, si noluerint, itera
consentire.

Q. Quando puer Ratione uti incipit.?
Seu. quae aetas potest valide promittere.?

R. Hoc Recte ex Natura determinari non potest, cum non-
nulli citius. alii serius uti incipiant Ratione sua,
teste experientia, adeoq hoc cognoscendum.

1. Ex quotidianis actibus pueroris quibus in quibus

tales actus datur

tale Sacitus edat qui hinc dignissit, & de 20 jam ratione uti Colligi potest, quod vero gratuito fiat modo tunc ean si 50 annos quis natus sit, vere tamen puer.

Verum cum hic modus cognoscendi rationis usum sit valde lubricus, hinc —

2. Longe certius faciunt dant Leges civ. quae aetatem aptam ad pacta ineunda pro indole cujusque populi definiunt, adeoque ex Legibus civ. det. defectus, sic apud Suecos valebat promissio adolescentis anno 15. & puellae 12.

Atque Leges cujusque civitatis, iis qui in ea civitate vivunt observare tenentur necessario.

1. Nam etsi sint pauci quidam tamen praecoci ingenio, qui ante tempus determinatum usum rationis rectum habeant, tamen quia tales paucissimi sunt, ne infinita inde mala oriantur, ob aliorum hi eam debent observare legem, quippe licet durum sit, lex tamen est.

2. Et licet aliquis sit peregrinus, tamen ejus loci, in quo contrahit, legibus subjectus est, quia subditus est temporarius.

Obs. Quod si vero pactio fiat in Mari, vel insulis vacuis, tum considerandum est, an contrahentes sint ejusdem civitatis, vel non? si sint ejusdem civitatis tunc secundum leges civitatis debent fieri pacta; si diversae civitatis sint subditi, tum pacta eorum solo Jure Naturae reguntur; at si actionem in foro alicujus civitatis inire vellent, secundum jura civitatis

illius

illius deberet exprimi Lex.

Idem censendum pro diversis gentes, quae tales contrahant per Literas, aut Stam de eorum, qui summum habent Imperium, pactis.

p. Requisitum promissionis perfectae è ut adsit serium & liberum facultatis exercitium. s. ut adsit Consensus.

Hinc jam deficit hoc Requisitum.

1. In illis, qui per jocum promittunt. q. in his n̄ est verus Consensus.

2º In errantibus quippe cum error efficiat, ut intellectus a vero promissi & pacti objecto deviat. voluntas n̄ potest praesumi in id Consensisse. q.

Q. Quid si error intervenerit, an tenebitur promissor ad praestandum promissor.

R. De hac Re varia est Doctorum Sententia.

Obs. 1. Error est opinio veritati contraria.

Obs. 2. Error dividitur. a. In vincibilem, quando quis adhibita diligentia cavere poterat ne in eum incideret. Et in Invincibilem, quando quis adhibita licet omni diligentia, quam humana Ratio fert, evitare n̄ poterat hunc errorem.

Uterque vero error est v. Iuris. v. Facti.

b. Ratione Objecti error est v. Efficax. s. essentialis, qui in Re necessaria committitur, quo cognito, actio non fuisset suscepta. v. Concomitans. s. Accidentalis qui in Re extra negotium constituta committitur, quando quis idem fuisset facturus, Stamsi scivisset. e. gr. quum quis hostem suum occidit, nesciens esse hostem. Jam.

R. Efficax

R. Efficax error invincibilis impedit obligationem praestandi promissum, at vincibilis non item. Neg. concomitans. S. sit vincibilis, S. non, quia hic error versatur extra negotium.

Reg. Si promissio fundata sit in praesumtione alicujus facti, quod non ita se habet, v. praesupposito aliquam facultatem, citra quam non fuissem paciscutus, nulla est vis obligans promissionis.

Rão. 1a Quia deficiente veritate facti deficit totum Legis fundamentum G. cessante veritate facti cessat lex.

2a Quia promissor non consensit in id absolute, sed sub certa conditione, quae conditio quum non impleatur non tenetur promissum praestare.

3a Quia error facti alieni regulariter est invincibilis, non enim datur infinita scientia, apud homines, et facti imputatio etiam prudentissimos fallet.

Sed. NB. Cautiones quaedam sunt adhibendae in hac regula, adeoque Cautio. Prima. Si promissor negligens fuerit, in re exploranda in qua consensum firmavit, aut in sensu suo exprimendo alter vero damnum capiat ex inani promisso, tenebitur promissor damnum resarcire, non ex vi promissionis, sed ex damno, per culpam dato.

Rão. Quia error facti, proprie vix excusari potest.

2a. Si adfuerit quidam error, sed talis in quo non fundata est promissio, ratus erit actus, quia adest consensus. E. gr. Si hosti tuo vere misero, nesciens esse hostem tuum, aliquid, cognito eum esse inimicum tibi, debes stare promissis, quia non

quali

qualitas illa tibi ignota impulit te ad præstandum, sed vera ipsius paupertas.

3a. Si promissio pro parte tantum fuit fundata, in errore, pro reliqua parte valet.

Q. Quid juris, si dolus alicujus, huic errori causam dederit.

R. Si ipsius dolus, quo cum mihi res est, causam dederit errori, non obligor.

Rao: a. Quia hic defficit consensus in dolo decepti.

b. Quia sub conditione promisit, si omnia ita se habeant.

c. Nec ipse decipiens debet consequi actionem, ob delictum, q. finis pactorum doli observat.

R. 2o. Si vero tertius aliquis non colludens cum eo, cum quo negotium nobis est, dolo nos ad contrahendum induxerit, valet pactum, præsertim, si deceptus, adhibita diligentia evitare potuisset.

Rao: 1a. Quia hic est error tantum concomitans est.

2a. Causa pacis(?) ad naturam pacti hic nihil pertinet.

3a. Adest hic consensus in eandem rem, & idem placitum

R. 3o. Si dolus fuerit incidens, aut in ipsam rem, aut in qualitatem rei, hactenus e error, adeoque integrum e decepto resilire a pacto, aut læsionis pensationem exigere. E. gr. Si quis mihi ænea vasa loco aureorum vendiderit, sine fraude, re comperta, tenetur recipere.

Videndum tamen est. an contrahens materiam, seu substantiam, an vero qualitates respexerit, priori casu interveniente dolo, vitiosus erit contractus, quia

attinget Consensum. In posteriore non. quia promissio in errore n fuit fundata, e.gr. Si ego dedi alteri servum Davum, & is mihi det Syrum, ptiè est valid. Sed si ego rogaverim Servum coquendi peritum, tunc omnino erit irritus contractus si is id neglexerit.

III. In Metuentibus deficit Consensus.

Duæ sunt vero species metus.

Prior oritur ex suspicione probabili imminentis doli, & deceptionis ab altero contrahente, idque vel exeo, quod deceptio lateat in animo ejus, vel etiam maligna ejus voluntas mihi manifesta sit.

De hac specie observandæ sunt sequentes regulæ.

Reg. Ia. Qui credit promissioni, fideique illius, qui æs fallere consuevit, & cujus religio, in utrum nihili habetur, is stulte quidem agit, at pactum initum eo ipso non fit irritum.

Ratio. Quia volenti n fit injuria, poterat cavere hoc periculum, adeoque cum id facere neglexit, sibi imputet. Hinc qui fidem dat Atheis, lenonibus, pyratis, ipse sibi periculum adferre censetur.

Reg. IIa. Ubi pactum jam semel initum est, & nulla adsint indicia certa, intentatæ mihi deceptionis, nefas est resilire a contractu, ex obtentione vitior, quæ ante initum pactum erant nota.

Ratio. Quia quæ causa aliquem n prohibuit quo minus pacisceret, eadem quoque prohibere n potest ne pactum persolvat.

Reg. 3a.

Reg. 3a. Ubi post pactum initum certissima emergunt indicia, alterum id agere, ut si ego prius præstem promissum, is mihi illudat: non teneor prius præstare, quam contra eam deceptionem mihi sit cautum.

Rao. Quia frustra quis ab eo postulat fidem sibi datam servari, qui fidem a se datam servare recusat.

Reg. 4ta. Nemo magnam in foedere fiduciam collocet, nisi videat pariter alterius ac nostri interesse, ut fides servetur.

Reg. 5ta. Qui cum superiore contrahit, ita contrahat, ut non ipse, sed superior prius impleat, contractum. Nam si inferior prius impleverit, aut decipietur, aut a voluntate superioris penitus dependebit.

Reg. 6ta. Qui promissum prius præstat, is salutem suam periculo exponit, dum alterum confirmat, se debilitat, ob summam hominum malitiam. Ubi nihil est præter religionem fidei, quod obvertas hominum avaritiæ; ibi tu magno periculo es expositus.

Altera species Metus est vehemens ille animi terror, ex quo oritur promissio, qui si abfuisset, nihil promisissemus.

Regulæ de hac specie seqqes. observandæ.

Reg. 1a. Si ei promittatur aliquid, qui mihi injustum metum attulit, tunc N. promissio illa nullam infert obligationem.

Rao. 1a. Quia hic non est voluntas, coacta enim voluntas est noluntas, adeoque deest consequentia.

Rao. 2a. Quia is qui injustam vim attulit, nullum jus habet accipiendi id

habet accipiendi id a me. Etiamsi acciperet, tn Jure Naturæ restituere id tenet. q. damnum a se datum, quivis pensare tenetur, & id, quod per metum injustum extorsit, restituere. Stultum itaq. foret, promissum præstare, ideo, ut is rem meam mihi statim reddat.

NB. Si tamen nimis vanus sit metus, nulla habet ejus rao. Jure N.

Obj: Metu coactus qui absolute consentit, voluntarie consentit, adeoq. pactum est servandum. Spontanea enim est ejus voluntas, quia sponte eligit hoc tanquam minus malum. Et qui metu mortis adorat idola, voluntarie adorat, peccat, & punitur a Deo.

Rs 1º. Concedimus quidem, nos, ibi adesse aliquatem consensum, sed eo ipso ob cogentis delictum, qui nihil juris in me habet, non ponitur in me ulla obligao. Namq. ad obligaonem producendam reqr, ut & in me adsit ppium obligans, & in alio desint omnia impedimenta, jus suum quærendi. At hic deest facultas jus suum quærendi in illo, quia & si ego darem, id quod promisi, is tamen non haberet jus accipiendi, sed reddere deberet Jure Nat. ergo neq. in me est ulla obligao præstandi promissum.

2º Exemplum illud de adoraone Idolorum, huc n. pertinet, quia Deus est oib. rebus præferendus, habet jus in nos, atq. punire pott, si contra præcepta ejus peccemus. Nos non possumus promittendi actum idolorum, sed neque in nostro casu adest ulla lex nos obligans, quia non adest superior, sed latro.

Reg 2ª. Si tertius metum incusserit, obligor ad servandum contractum. e. gr. ego a latronib. metuens

condu

conduco armatos aliquot, qui me comitentur per silvam, jam etsi nulli fuerint latrones, teneor per solvere eis quod promisi.

Ratio 1ª Quia hic adest liber consensus.

— 2ª In ipso quocum contraho non est vitium.

— 3ª Metus a tertio incussus, v. non est præsens, v. vel si est, pactum, cum alio celebratum, non attingit, sed tantum jus contra eum largitur.

Obs. Potest hæc regula applicari ad casus etiam excellentiores, inter Reges obtingentes. Nihil enim mihi refert an tu cogaris, si a me non cogaris ut loquitur Seneca.

Reg. 3ª Promissa, pactaque quæ per metum justum, v. ob reverentiam, autoritatemque quam alicui debemus, ineuntur, omnino sunt præstanda. e. gr. Si me Rex meus cogat ad dandum frumentum, ego ob reverentiam ejus promitto, debeo præstare. Sic si quis bello captus ex metu aliquid promittat, solvere debet.

Ratio. Quia victor jure Gentium habuit potestatem, ad cogendum ipsum, ut ille incursia effecit ut caperetur.

Q. Si quis cum Latrone paciscatur, ut in ipsius gratiam tertium dimittat, an tenetur præstare pactum?

R. Non tenetur.

Ratio 1ª Quia non sufficit, ut in me adsit facultas obligandi, sed requiritur ut in altero etiam adsit jus ipsi competens acceptandi illud beneficium, at in Latrone non adest tale jus: ergo.

2. Cum tertius Latroni, pro captivo promittet tantum, quantum is a capto exposcebat, idem est ac si ille captus

ac si ille captus promisisset, adeoq. sicut ipse captus non tenetur stare promissis, ita neque tertius ille tenetur.

Quanquam vero digna sit res, ut aliquid solvamus pro Socio capto, & licet honestum sit præstare promissum, non tamen habent latrones jus id a nobis exigendi, si nolimus præstare.

Obs. Aliud vero dicendum de quæstionibus. Quid si per me redemtus noluerit mihi restituere pecuniam, an contra eum detur mihi actio. Item. Si quis obsides det latroni loco sui, donec solverit ibi detinendos, tunc enim omnino standum est promissis: tum ideo; quod alterius damno locupletiorem fieri impium est, tum quod ad restitutionem pecuniæ concurrerit, tum denique; quia obsides ibi relicti sunt, qui innocentes ob culpam nostram punirentur.

Q. Quid si quis cum latrone nullum metum sibi inferente paciscatur?

R. Tenetur promissis in specie, si latronem esse ignoraverit.

Ratio 1o Quia non ut latro, sed ut homo mecum egit, & nulla ab eo mihi illata est injuria.

2a Quia quemadmodum status hostilis in hoste, non obstat quo minus pacta cum eo inita sint servanda, ita status latronum + non obstat, præsertim tunc, cum nullam hostilitatem exercent.

+ hostilis

De Materia Promissionis.

Q. Qualis materia requiritur promissorum, ut sint efficacia?

R. Necesse est ut materia promissorum physice, vel moraliter sit, vel esse possit in nostra potestate, & ut ea, quæ pro- mittuntur

mittimus facere possimus, quare non valent pro-
missa facti per se illicita, quia ad illa nemo jus
habet, & moraliter sunt impossibilia.

Quod si itaque & promissor & promissorius no-
verint rem promissam esse impossibilem, tunc
lusisse tantum, & nihil facere censentur. Si vero
res promissa sit tantum promittenti impossibilis,
tunc tenetur is ad id, quod interérat promissario
ne eluderetur, quod si vero dolo malo simulaverit
se solum id efficere posse, poena insuper dignus
erit, ut Alchimista spem decipiens.

Obs. Videndum est an promissio facta sit im-
possibilis casu, fortuito, & extra dolum, tunc im
promittens culpa caret, & liberatur q. vis major
re adhuc integra liberat, an vero promittens
dolo, & culpa sua reddiderit promissum impossi-
bile, tunc enim ad summum conatum, & ad interesse
saltem tenetur, imo aliquando etiam poenae est obno-
xius, ut si debitores, quilibet, qui quia culpa sua
redacti sunt ad paupertatem, tenentur solvere,
& si solvendo non sint pelle luere debent, qui
videant Ali. Tergum Subsidiarium.

Q. Si res nunc non sit in potestate promittentis,
sed ipse aliquando possit, an valet promissio?

R. Tunc promissio erit in pendenti.

Rao. Quia haec promissio facta est sub conditione si
res ea unquam venerit in potestatem, adeoque promissor
tenetur pro virili elaborare, ut quantum vita ho-
nestas fert, ea conditio promissa, fiat in ejus potestate.

Possibiles res sunt duplices vel

a. Casuales. quae ex mero casu, v. arbitrio tertii.

alicu

alicujus, nobis non obnoxii pendent. e.gr. dabo tibi centum, si intra triduum non pluet. v.

6. Potestativae, quarum effectus v. existentia pendet a viribus ejus, cui ego promitto. e.gr. Dabo tibi centum si iveris ad Academiam, seu ut Grotius dicit quae ab arbitrio promittentis non promissarii dependent. e.gr. ego omnes tuas causas agam, si bonus JConsultus ero. Et tunc jam debet omnibus viribus intendere, ut bonus evadat Juris peritus.

Q. An promissio facta ob causam Jure vitiosam ipsa naturalis valet? e.gr. si quid promittatur homicidii perpetrandi causa.

R. 1o. Si res adhuc integra fuerit, si facinus adhuc perpetratum non est, non erit valida promissio, sed uterque desistere debent, a promisso.

Ratio: Quia ad impossibilia nemo obligatur. At facta ~~tal~~ turpia sunt talia, quae legibus prohibentur, quas violare nemo potest. Hinc recte dessinianus dicit, Libertatem esse facultatem agendi, quae velimus nisi lege prohibeamur, Hinc proverbium. In ~~pro~~ male promissis rescinde fidem.

2o. Neque perpetrato jam scelere, mercedem promissam reddi debere, neque eam peti posse dicimus, cum Puffendorfio:

Ratio 1a. Quia promissio sub conditione facti illiciti, irrita fuit, ad quod nemo jus habet, adeoque sicut ad alias actiones, tanquam impossibiles, deficientes, nemo tenetur, ita neque ad hanc quae habet moraliter impossibilem.

2a. Quod ab initio nullas vires habet, id ex

post.

ex post facto, convalescere nequit, cum nulla nova causa adveniat, et talis conventio, cui adnexum est facinus turpe, nullam vim obligandi habuit. ergo neque post peractum scelus ullam potest inferre obligationem.

3a. Quanquam sit ut Grotius vult, illegitimali esset, quae sola sua obligationem impediebat, non tamen cessat turpitudo, sed potius ad summum gradum venit, ergo eo ipso non potest obligatio ad praestandum promissum induci.

4o. Omnia admissa Grotii sententia, quod jam peracto scelere debeat praestari promissum, omnis prohibitio Juris Naturalis de non ineundis factis illicitis frustranea esset, et ad scelera via aperiretur.

5. Falsum est vim intrinsecam facto turpi non defuisse, sed tantum ab antecedente facto turpi suspensam esse, nam ut promissio valida sit, non sufficit utriusque consensus, sed requiritur etiam facultas moralis id agendi, seu ut actus sit licita, at in actu turpi deest facultas moralis. ergo.

6. Non spectat huc exemplum prodigae donationis, quia is habuit potestatem rem suam abalienandi, et licet imprudenter fecerit, non tamen punitur Jure Civili.

7. Exemplum quoque Judae, Thamari velut meretrici mercedem promissam solventis non stringit. illud autem est in quaestione, an recte fecerit? et Judas videtur hoc fecisse ob rationes civiles seu ut pignora sua recuperaret non quasi in conscientia teneretur seu ideo fecit, quia tunc res illa illicita

non habebatur

habebat p tali & hic potuit Thamar petere Mercedem q. tunc pmittebat Nupta exercere quasi Meretriciam ut docet Seldenus.

III Si vo jam eam Merces e soluta pe turpi o pott a dante repeti Rao 1. q in pari turpitudine potior e Rao ten- da possidentis, q Lex neam dat actionem.

2 q Dans voluntarie par tulit Dmam rei suae adeoq cum ipse sibi damnum intulerit queri o pott

Cam vo talis possessio efficiat legitimam acqui- rend. modum pott Summus Imperans Mercedem illam accipere in poenam & v in fiscum redigere o pau- peribus dare.

De Si quid pmittat ob caam jam antea debitam an valeat pmissio, & si ideo merces data fuerit an pott repeti?

R. Valet pmissio, & si quid ideo dat fuerit o pott repeti Rao 1. q. hic pmissio est ex mera liberalitate, at qui rem ex liberalitate alteri datam repeteret? Exo. Ego debitori meo qui det 100, pmitto me donaturum 20 si ad certum tempus 80 persolverit, tunc ō valet pmissio. Sed

NB. bri ij quod psertim ite alteri dent o pott exigi pstao pmisse si is pmittens sponte dare nolit.

De modo pmittendi.

Q. Qui sit modus pmittendi?

R. Est actus externus s. signum aliqd qudo vtra-

vltas nostra declarata, actus enim mentis interni

o sufficit, q. corda scrutari o possumus!

Exaltat vo signum sufficiens vltem nostram expri

mens potest esse. Ego. Mutus in hanc vltatem, vox

adhibitis testibus maxime vo litteris, imo o nunquam eam

taciturnitas & silentium sane, s. flat nihil ire quo

cunque signo vltem declaremus, modo illud signum

sit certum

Q. An Ess. hinc alter obligemur?

R. Potest eam p. alium valide promitti cum enim hinc o possint

rebus suis sape adesse, hinc possibile & ratione valide

constitutum e. ut p. alios eam valide agere possint, quibus

potestatem id exequendi dabat, quando interpretes illi

voluntatis nostrae, ita se habent ut causa instrumentales,

tales quia actiones illorum hinc absolute pro nostris

Obs. Requiritur vo ut instrumentales hi causa

sciant perfecte vltem nostram, ut sic de re nostra

possint bene agere, hinc solent illis dari litteras

credentionales

Obs 2. A talibus instrumentis distinguuntur Nuncii qui

nihil agunt sed tantum vltem nostram alteri exponunt

Q. An talis mandatarius possit nos

obligare contra vltem nostram?

R. Distinguendum e. an mandatarius ille plena

arbitrio sit missus, ut quidquid agat id rata ha

bituri simus, an vo ad unum aliquod seu negotium

prale

grale fuerat constitutus.

Priori Casu magna cautela opus est, & requiritur ut qui gratis e constitutus, bona fide agat oia; Si enim mala fide agat, non tenemur ad ea, quae mandatarius ns mala fide egit. Rao. L cum nos auctoritatem nram in alium transtulimus, semper huic condioni eam translationem superstruximus tacite, si nempe ille bona fide egerit. Nam in ea, quae mala fide contra res nostras fieri possunt, consensisse censeri non possumus, & hoc observatur etiam in Chartis bianes:

Quoniam vo Explicite hodie dantur mandata alia: Manifesta, & gratia, quae ostendi solent iis, ad quos mittuntur Mandatarii, quo ipso proponitur nos rati habituros, quidquid mandatarius in nne nostri egerit, alia, Arcana & Specialia, quibus instruuntur tm Mandatarii ad Speciatores Casus, & quia arcana Mandata ab aliis ignorantur, hinc quidquid Mandatarius, plena auctoritte munitus egerit, id oio principalis ejus egisse censetur, nec multum valet exceptio illa, quod hoc vel illud mala fide egerit Mandatarius, quia non creditur.

Caute itaque, & circum scripte versari debent illi, qui tales Mandatarios mittere volunt.

Posteriori Casu. Si ego Speciatim ad hunc unum Casum, substitui Mandatarium, is limites mandati illius transgredi non potest, si id fecerit me non obligat, quia in id ego non

consensi

consensus.

Q. Ut promissio jus transferat quid requiritur ex parte promissarii.

R. Acceptatio. ut enim promissio sit valida, non tantum promittentis, sed et promissarii consensus requiritur; nisi enim acceptet, jus penes promittentem manebit.

Q. Quando oritur obligatio ex promisso, an tunc statim, quando acceptatio facta est an vero tunc, cum ea innotescit promittenti.

R. Hoc pendet a promissionis conditione; si enim ita facta est promissio; volo ut valeat promissio, si acceptet; tunc statim post acceptationem plenum effectum consequitur; si vero haec fuerit conditio promissionis; volo, ut valeat, si acceptatum esse cognovero tum non statim ~~sortit~~ sortitur effectum.

NB. In liberalibus promissis prior conditionis locum habet; posterior autem in promissis quae obligationem producunt, seu quibus onus adhaeret.

Q. An promissum licite revocari possit, ante acceptationem.

R. Ita: quamdiu alter non acceptavit, adhuc aliquid perficiendum restat, quod impedit moraliter quo minus pacta illa impleri possint.

Idem censendum est, si moriatur promissarius ante acceptationem, etiamsi relinquerit haeredes, nisi manifeste constet, promittentem voluisse promissionem transferri etiam ad haeredes

promissarii.

promissarij

Rão. 1ª Quia acceptão translata ē in eum, qui mortuus est, ñ in successores.

2ª Aliud est, velle dare alicui jus, quod ille transferat in hæredes, aliud immediate hæredib. dare.

3º Hæredes in hoc ñ repræsentant defunctum, q. defunctus hoc ñ habuit in animo.

4. Personalis fuit hæc obligão, non realis, quæ ad hæredes J. N. ñ transit. & cum morte personæ perit, præsertim si fuerint promissa mere liberalia, in quib. merita promissarij spectari solent.

Q. An promissum possit revocari mortuo eo, qui voluntatis nostræ lectus ē internuncius.

R. Patest oo. Rão. 1ª quia promittens in ejus verbis voluit expresse positam esse obligãonem. G. ex alterius verbis ñ vult obligari.

2ª Quia tertius non videt. exactam habere cognitionem rei, & voluntatis.

Aliud vo dicendum de Tabellario, cui literæ in quib. aliquid promittet. tradunt. deferendæ

Rão. Quia is non est instrumentum obligãonis, & sed tantum p̄lator instrumenti obligatorij.

Q. Quid si mandatarius non moneatur, sed revocetur, quæ revocão non innotuit Mandatario, sed ei ad quem missus est, an hæc promissio post hanc revocationem facta sit valida.

R. Non erit valida, quia error intercessit.

nang

Namq; si mandatarius ignoret voluntatem Sui principalis, & tn promittat nne ejus, in errore versatur: Si vo promissarius Sciens, Mandatarium esse Revocatum, contrahat cum ipso, in dolo versatur, adeoq; contractus ille non obligabit promissorem. E. gr. Rex mittit legatum cum plena instructione, ad alium Regem, mox mutata Sentea mittit alium Ministrum, qui Legatum Revocet, aut si id eum non adsequatur, nunciet Regi, ne cum Legato illo qtrahat, mutatam em esse voluntatem suam; Legatus inscius, quid post discessum suum actum sit, venit ad Regem & juxta instructionem sibi datam vult contrahere cum Rege, jam de Revocaone ipsius monito. Jam si Rex hic, eo non obstante contraxerit, cum Legato illo, pactum illud non obligabit Pcipalem Legati, quia Rex hic versatur in dolo. Habet em hoc non tt pcipalem potentiam consilium mutandi, sed & jus donec alteri non obligatur.

Q. Mortuo Donatore antequam acceptaonem faciat Donatarius an possit postea Donatarius valide acceptare?

R. Si internuncius per quem Donaõ haec indicatur Donatario, fuerit tt talis, qui significet & nunciet tt voluntatem Donatarij, valet pmissio, praesertim si promissio hac condione fuerit facta, ut valeat statim, facta acceptaone. q. promissio talis ab una parte fuit perfecta, licet Revocabilis, at nulla Revocaõ fit pr mortem q. valida erit.

At si internuncius

At si internuncius fuerit talis, cui commis-
sum fuit, ut Spabis sue nune promittat, interea
vero moriatur Spabis, omnino non potest valere ejus promis-
sum.

Rao: 1ma promissio nondum est perfecta, cum nihil
adhuc promiserat, sed tantum jussit promitti.
2a 1ma consensus Uam requireturejus, ad tale pro-
missum, qui tamen mortuo jam eo, nullus esse potest.

Q. Si dubium sit, an mandatum sit
revocatum quid faciendum?

R. In casu dubio mandantis voluntas censetur fuisse
ea, ut impleatur mandatum, praeterquam nisi omnis status pro-
missionis & contractus mutetur. e. gr. Si respublica
mittat Legatos ut pacem ab aliis petant, & in
itinere audiant jam initam esse pacem, non debent
abire, quia status pacti mutatus est.

Q. An tertius possit promissionem alteri
factam, ejus loco acceptare?

R. Distinguendum est hic, an tertius ille habeat
mandatum, pro alio acceptandi vel rejiciendi promis-
sum vel non habeat.

Si habeat mandatum ad acceptandum pro alio,
tum valebit omnino promissio ab illo tertio acceptata,
quia quod quis per alium facit per se fecisse censetur.

Si vero non habeat mandatum acceptandi, tum iterum
distinguendum erit inter promissionem mihi factam
de re alteri danda, & inter promissionem colla-
tam, in tantum tertio, cui res danda est.

Si promissio mihi facta sit, possum ego accep

acceptando promissum in alium derivare, aut non acceptando impedire, ne ad alium perveniat e. gr. in formulam: Ego dabo Cajo centum, si tibi Titio placuerit, jam ego Titius acceptando conditionem possum efficere, ut ad Cajum perveniat res, si & ipsi placuerit. Et jam intermedio tempore promissor non potest revocare promissum, nisi Cajus non placere sibi promissum indicet. Ego vero non acceptans conditionem efficere possum, ne res illa perveniat ad Cajum.

Quodsi promissio in rem alterius facta sit & collata in personam illius, cui res est danda, videndum iterum an tertius ille habeat mandat. speciale acceptandi promissionem, datum ipsi ab eo in cujus rem confertur promissio; aut habeat mandatum ita generale, ut talis acceptatio ei inclusa censeri debeat, an vero non habeat mandatum acceptandi. Jam si habeat mandatum qualecunque, valida erit promissio, acceptante illo, quia id quod hic fecit, ipse promissarius fecisse censetur. Si vero non habeat mandatum acceptandi, & tamen acceptet promissionem alteri factam, tum is erit effectus, ut promissori revocare promissionem non liceat, antequam is quem spectat promissio, eam ratam habuerit, aut irritam. Sic tamen, ut medio illo tempore, is qui acceptavit promissum, remittere non possit. quia hic non adhibitus est ad jus aliquod accipiendum, sed ad adstringendam promissionis fidem: i.e. testis erat, adeoque si promissor ipse revocet, facit contra fidem

non contra jus proprium alicujus, e. gr. si alicujus asserero me teste, me Cajo daturum centum. Jus testis est ipsius, adeoque remittere non potest ipsius promissum, sed is tenetur praestare promissum nisi Cajus renuset.

Q. An promissioni onus adjici possit?

R. Donec promissio completa non fit per acceptationem, nec fide interposita redditur irrevocabilis, potest adjici onus, quia Dominus rei suae, post eam, seu cum conditione, seu sine ea alienare, at completa jam promissione, id fieri nequit, quia acceptanti jam jus adquisitum est, quod jus violaret onere adjecto. — — — Potest promissioni onus adjici in commodum tertii. Si is acceptaverit, et ante acceptationem tertii potest promissor revocare onus promissum, quia ante acceptationem nullum jus ipsi est adquisitum.

Q. Si error v. metus promissioni causam dederit, potest ne promissio stare, si cognito errore, et depulso metu promissor stare velit promissioni?

R. Potest vero, si consensum suum de hac re sufficientibus signis externis declaraverit, sicut enim per consensum nova obligatio, et pactum induci potest, ita etiam pactum, quod ante injustum erat, nullamque vim habebat, per consensum vires accipit, et fit justum; quamquam enim velut axioma sit illud Jurisconsultorum, quod in initio est vitiosum, id tractu temporis convalescere non posse; haec tamen

iegit

regula eousq. et valet, donec res manet in eod. statu, atq. ei idem vitium adhaeret. Si enim nova causa jus ptr se parare idonea intercesserit, & res a vitio purgetur, patt eg post facto justum ee id, qd ante fuit injustum.

Q. Si quis promittat aliena v. suam quidem sed jam alteri obligata, quid juris?

Rs. 1. Qui factum alienum pmisit tenetur omni ratione moraliter possibili efficere, ut pmissio ejus impleatur, e. gr. ego promitto Titium daturum tibi hoc &c. omni intentione debeo elaborare, ut Titius tibi det, qd si nullo modo efficere possum ego liber ero. At si expresse pmiserim, me certo certius effecturum, ut is persolvat hoc, aut si in omnem eventum pmiserim, tum si is praestare neglexerit, ego teneor, quod interesse q. fidejussor principali deficiente solvere tenetur.

2o. Qd ad sua, sed jam alteri obligata, dicimus neminem valide promittere posse, tali in casu, nisi alter de jure dispenset.

Rao 1a. Quia nemo dat qd non habet. at jus in rem, suam alteri transferens amplius jus in eam non habet. Ergo.

Rao 2a. Actum esset hoc modo de societate & fide humana, si contraria dispone ati liceret in pactis. Luerent pacta, & mera confusio orietur, adeoq. qui prior est tempore in acquirendo jure in rem aliquam, prior suam jure.

Caput XII. De Contractibus

CAPUT. XII.

De Contractibus.

Def. Contractus est: quentio vel consensus propter proprium nomen v. Caam, quae Subest, obligaonem producens.

Q. An inter pacta, & contractus Sit aliqua differentia I. N.

R. Quanquam Viri Docti miro modo ingenia Sua torserint, post Jus Civ. Rnum, in constituenda differentia inter haec, & quamqm multi cum Iure Rno, Simplicia pacta obligaonem non producere, Contractus vo producere dicant. Nos tn haec oia Juri Civ. inventa esse, et I. N. nullam inter haec differentiam esse Statuimus.

Rao. Quia cum hoc veritati Studere debet, Sqr oio, nuda pacta Ham eodem modo ee observanda, qm Contractus, ut Supra demonstr: & quidem ex nudis pactis, actio non detur, illud ex I. R. Civ. ob infinitas lites vitandas, n vo ex I. N. est.

Obs. Actio est Jus psequendi Suum, in foro Civili Seu:id qd Sibi debetur.

Q. Quotuplex est Contractus?

R. Iure Civili quidem Rno varia nimis & infinita est divisio Contractuum, at I. N. est et triplex. v. Onerosus, v. Beneficus, v. Mixtus.

1o. Onerosi Contractus Sunt: in quibus utraque pars obligatur ad onus, ut in locaone, emtione &.

2o. Benefici Sunt. In quibus commodum unius est

onu.

onus est alterius, in quib. alteri parti gratis aliquid praestatur.

Obs. Huc pertinent etiam Contractus bonae fidei, in quib. ex bono, & aequo, alter alteri obligatur; & Stricti Juris, in quib. obligamur ex iis quae expressa sunt, quae vero expressa non sunt, habentur pro omissis.

Obs. 2. Oes Contractus Onerosi. J. R. sunt bonae fidei, admittunt laxiorem interpretationem. Benefici vero sunt Stricti juris, non admittunt laxiorem interpretationem, quam expresse dictum est. Ne alias benefici Contractus redderentur nimis onerosi. Quippe apud Rnos hic erat effectus horum Contractuum, ut qui ex contractu bonae fidei ageret, in actione illa judici fas esset, ex aequo, & bono rem dijudicare, & laxiori sensu interpretari, at qui ex contractu stricti juris ageret, is ne nummulo quidem plus petere poterit, quam in Contractu expressum erat, secus enim causâ caderet.

3. Mixti sunt conflato ex oneroso, & Benefico, e. gr. cum quis aliquid nec simpliciter donare vult alteri, sed nec tanti vendit quantum valeret, & est donatio, et venditio. Sic in Societate accidit, ut alter & operam, & pecuniam contribuat, alter vero tantum pecuniam. Sic plus dem pro re aliqua, quam alteri essem daturus.

Q. An in Contractibus Aequalitas est observanda?

R. Omnino, & quidem tum in Beneficiis, tum in Onerosis. at.
1o. In Beneficiis Contractib. Aequalitas omnimoda

omnimodaº est servanda.

Rao. Quia in his commodum unius est onus alterius. Sed quia Naa, iniquum est, ut officium alicujus sit damnosum; hinc aliqualis aequalitas est observanda, etiam in his.

2. In onerosis vº Contractibus Naa ōīmodam jubet aequalitatem.

Rao. 1ª. Q. ejusmodi Contractus ideo ineunt ab hnb, ut p. re s. opera sua, aliquid aequivalens recipiant.

b. Q. cum in uniuscujusq. arbitrio sit, an velit rem suam in alium transferre nec ne: supponatur vº neminem velle gratis rem suam in alterum transferre,, sgr oio illum aequivalens, p. sua re habere velle, quod nisi habeat, malle rem suam retinere.

c. Lex Naalis n permittit, ut alteri aliquid detrahamus nostri commodi ??a, at quidqd minus accipit alter quam ipsi debetur, id injuria accipit ab illo.

d. Q. ipse Di hoc jussit. Levi. 25. 14. Lev. 19. 3[illegible]

Obs. Cum vº aequalitas Mathematica observari, et definiri n possit, saltem Moralis aequalitas e observanda, = alterius est decipiendus sponte, adeoq. teqr ad observandam hanc aequalitatem, ut contrahas cum alio exacte f indicet rei, de qua ytrahuntur est, vitia sibi nota, etiam non interrogante Dno.

Rao. 1ª Q. alias justum pretium statui n pott, quomodo enim judicabit de re, ignotis ejus

quali[illegible]

qualitatib.

2d. Q. hoc exigit Societas illa, contractu, quae intercedi-
nit contrahentes, in qua quisq. ejus nanciscitur
ne alter, alterum fallat.

Q. An & alia vitia, quae extra
Substantiam Rei posita sunt, valent tamen
ad Aestimationem alicujus Rei, indicari debeant?

Exemplum hujus Rei dat Cicero Lib. III, offic. 12.
in Mercatore quodam frumentum Rhodum
annona indigentem vehente, qui sciret aliquot quam
naves venire, post se, iisdem frument. vehen-
tes, an jam ille tenebatur dicere, venire post se
naves frumento onustas.

Grotius. 2. 12. Sect. 9 tale quid indicare
laudabile & officiosum esse dicit, imo saepe esse ne-
cessarium, ex Regula Caritatis, non tamen injustum:
hoc est non pugnans cum jure ejus, cum quo
mihi Res est.

Clar. Vitriarius, negant id indicari debere.

Ratio 1ma. Q. id non venit ex Natura Contractus, sed
extrinsecus Huic accedit.

2da. Q. nemo tenetur ex sola lege humanitatis, cui-
vis conditionem rerum suarum pandere, extra
contractum constitutus; Unde possum multa
alias celare.

R. At mihi si stricto jure Res consideretur, vero
Similior videtur Sententia illa, quae omnino indicari
debere statuit talia.

Ratio. Q. cum hoc denegatur, semper adest dolus, ideo

em n̄ vult indicare, quia metuit, ne si in-
dicaverit res suas ibi relinquat. Non petit
conveniens pretium, sed majus quam aequum est,
et ob commodum suum, quod alterius etiam
damno allaborare studet, facit ut n̄ indicet.
Quod vero exemplum illud Ciceronis attinet, dico: Non
fuisse necesse ut indicet Mercator ille naves
secuturas.

Ratio 1a. Lima frumenti bonitas in propatulo fuit,
ut quisque Rhodiorum videre potuit;

2. Tunc cum contractus initus est, revera valebat etc.

3. Dubium adhuc erat, an reliquae naves pos-
sint eo pervenire.

4. Quod si n̄ advenissent naves aliae, majori adhuc
fame pressi fuissent; aut cariori pretio emis-
sent, a Dardanariis; si ii solum emissent ab
hoc mercatore frumentum, adeoque beneficium
nonnunquam est, non indicasse.

5. Parvulum illud lucellum Mercatoribus invidere
n̄ possumus, si modo absit diabolica illa lu-
crandi insanaque cupido.

NB. Quod si interrogatus fuisset, omnino tunc etc.
debuisset dicere, etiam hoc in casu.

Obs. Quod si vero vitia rei, jam nota sint,
emtori, non tenetur indicare venditor.

Ratio. Lima in hac jam consensisse videtur emtor, sic
neque ea vitia debent indicari, quae ex inspectione
facile cognosci possunt, e. gr. si equus sit claudus.

Q. An contrahentium voluntas debet esse

sint

inter se aequales?

R. Omnino, ita ut ne quis metus injustus incutiatur contrahentibus; sed summa libertate voluntatis utantur.

Rao. 1a. Quia qui ad contractum accedit, non habens consensum liberum, is invitus re sua privatur, & metuenti extorquetur potius res sua, quam per contractum accipitur.

2a. Metum injustum incutiens, suo delicto facit, ut in contractu oriatur inaequalitas, ideoque neque habet jus exigendi, ut servetur contractus.

Huc pertinent illi casus, quando, cum venditor necessitate coactus, minoris vendit rem suam, quam valet: tunc emtor, si hanc occasionem captavit, peccat.

Obs. Quod si vero metus juste incussus . . . antecesserit, tum optimo jure stat contractus, e. gr. bello furente, & necessitate urgente, possunt me cogere, ut frumentum vendam, & quidem unice ipsius militibus, qui habet jus in me, & in bona mea.

Q. Quando jam aequalitatem invenimus & assumimus ex iis, quae interveniunt in ipso actu principali:

R. Ne plus exigatur, nec minus offeratur in contractu oneroso, quam par erat.

Rao. Quia animus ejusmodi contrahentium non censetur esse is, ut vel minima donare velint, nisi indicaverint, et quod promittunt, aut dant, ~~aut~~ credendi sunt dare, aut promittere, tanquam aequale ei, quod accepturi sunt, ut quia aequalitas ejus ratione debitum.

Circa rem vero aequalitas, eo usque servanda est, ut quamquam absit culpa partium, nihil certa-

tum

celatum est ex eo quod dictum oportuit, tn̄ Dolus in Re ut vocant. Itq̄ sit resarcienda, & demendum ei qui plus habet, reddendumq; minus habenti, e.gr si quis mihi vendat annulum, ex orichalco, loco aurei, bona fide; ignarus ipse etiam erroris; errore reperto, post contractum, tenet mihi resarcire damnum.

2do Q in contractu oneroso, id utrinq; præstit fuit, aut esse debuit, ut uterq; tantumdem haberet.

Obs: Quamquam Jus N. omnimodam in Contractib. onerosis requirat æqualitatem, tn̄ quia Mathematica æqualitas inter hmes obtineri n̄ pott, hinc ne odiis aut litib. ansa detur, in Statu Nāli viventes, modicam inæqualitatem, tolerare debere, ex officio humanitatis, majorem vō læsionem arbitrio, cujusdam boni viri committendam, censerem; qui istam læsionem quanta sit definiat, In Statu vō Civili, Iure Gentium, introductum est, ut modica inæqualitas habeatur pro æqualitate, ubi nec mendacium intercessit, nec ejus, qd dictum oportuit reticentia. Hinc e. quod in pretio emtionis & venditionis, naaliter se contrahentes se circumvenire possint. i. e Negotiative. S. naa negotiationis inter hmes requirit, ut modica inæqualitas habeatur pro æqualitate, quippe perfecta æqualitas observari n̄ pott.

De pretiis Rerum.

Obs. Ut æqualitas in Contractib. observari possit, pretiis rerum opus est, quib. res actiones, & opera in commercium venientes, inter se comparari, & exigi possint.

Def. Pretium est valor rerum, actionum & operar

rarum in commertium venientium, Sidum quem: illæ invicem comparari ~~possunt~~ solent.

Obs. 1. Origo pretii repetenda est, ab introductione rer. Dnij.

Rao. q. si Dnia introductum fuissent, nulla fuisset int homines ... propriæ cura, sed oia fuissent communia, itaq. pretiis rerum opus n fuisset; At postquam homines ab ... caritate recesserunt, nemo suis contentus esse vivat, sed alienis invideat, quisq. opibus nec oia quivis posset habere per se, vo opus est commertiis, quæ sine pretiis rerum consistere non possunt, sivis enim diversæ res comparari, & exæquari int se n possent.

2. Olim commertia beneficio permutationis fiebant, qd demonstrat Justinian. 22. Jac. Mor. Term. 5. Ving. 1 Georg. v. 54. at cum sæpius eveniret, ut quod ego vellem, tu non haberes, vel ut tu habeas tu invicem habere requireremus, v. qd rer. varia, vagaq. æstimao esset, hinc excogitata est compendiaria pecuniam tractandi rao, c ut res certi pretii signaretur.

Obs. 3. Pretium non sumitur hic tm p pecunia, sed p re omni, quæ ob alteram rem alteri traditur atq. jam si contractus ineatur, sive pecunia sive inna et permutaone, utrumq. Jus N. exigit, & cavet, ne in pretio rer fraus adhibeatur, neve alter plus habeat, alter minus.

4. Quando pretium dr quantitas, non intelligenda est sola quantitas, Physice, sed præcipue Moralis

[tio]ne Moralis, quatenus res illae, usum aliquem praestant, Quantitas vero illa Moralis, est v. rei, quae dicitur pretium, v. personarum, quae dicitur Existimatio. nos hic agimus de quantitate rei, s. de Pretio.

Q. Quotuplex est pretium?

R. Duplex. Virtuale quod rebus ex natura sua habitu inest, & Formale, quod hominum voluntas determinat.

Formale pretium est iterum.—

α. Vulgare, quod venit ex comparatione, quae inter res, & operas constituitur, & hoc pretium tribuitur singulis rebus ex conventione.

β. Eminens quo omnia in generatim venientia comparari possunt, Tale pretium est pecunia, & quidquid ejus vicem supplet, quatenus omnium rerum & operarum pretia, virtualiter continet, & earundem mensuram praebere intelligitur.

Obs. Inter duas has species pretii, quoad ad totum, modum imponendi, & formam, nulla est differentia. Sed differt.—

1. Objecto. Vulgare enim rebus inest, si non natura, saltem relatione rei ad rem, & venditoris v. locatoris arbitrio imponitur, Eminens vero inest nummo, velut normae a Superiori, ita definitae, ut supra vulgare emineat.

2. Quod vulgare ex comparatione rerum & operarum cum rebus. Eminens vero ex comparatione rerum cum nummo exsurgit

3. Quod vulgare adfuit olim in permutatione, Eminens vero serius est inventum, ob commercior[um] instituendorum commoditatem.

Jam de

Jam de requisitis pretii agemus. —
Ubi notanda sunt.. — —

1° Impositio pretii. 2. Mensura. 3. Intensio, & remissio. 4. Objectum pretii.

1° De impositione pretii.

Q. Quot modis determinatur pretium?

R. In statu N. determinatio pretii est in arbitrio contrahentium, imprimis venditorum, ita, ut pro libitu possit venditor rei suae vendendae pretium determinare, ita tamen ut aequitatis regulam non excedat, alterius damno suum non quaerat commodum.

Ratio est: in statu N. quilibet Dominus de re sua statuere ut vult, potest. In statu vero Civ. statuere debet pretium Summus Imperans vel per legem, & vocatur pretium Legitimum v. per communem hominum aestimationem seu usum fori accedente consensu contrahentium, & hoc vocatur Pretium Commune, seu vulgare quia communi existimatione imponitur.

Obs. Pretium legitimum consistit in puncto nec ullam admittit latitudinem, ac venditor, v. locator ne nummulo quidem potest plus exigere, quam lege constitutum est, at minus potest si velit. Pretium vulgare vero admittit suas latitudines, & nunc ~~vil~~ viliori, nunc cariori pretio possunt vendi res, juxta majorem indigentiam v. copiam rei, fieri possunt etiam accidentia quaedam rei esse aestimabilia, ob quae res licite supra aut infra pret.

infra pretium vulgare seu comune emat, ven-
datve: e. gr. ob damnum consequens, lucrum ces-
sans, affectum peculiarem, aut si in gratiam alte-
rius res vendatur, ematurve, alias non vendenda aut
emenda, quae accidentia ei, cum quo agitur, indi-
canda sunt.

NB. 1º Pretium affectionis est, quod oritur ex pe-
culiari affectu alicujus, quo fertur in rem aliquam,
quam ideo supra comune pretium aestimat.

2º Pretium affectionis utique venditoris
regulariter non admittitur in commerciis, nisi in damnis resarci-
endis.
1ª Ratio. Quia affectus ille in emptorem transferri non potest.
2ª Quia ejusmodi auctio summa pflueret iniqui-
tas, posset enim sic esurienti panis, immenso
vendi pretio.

3º Potest tamen hoc pretium admitti in com-
merciis, si aut affectio haec, utrique parti contra-
hentium communis sit, aut si affectio acquirentis
par sit, quam possideatis, remque ejus reddat
meliorem, quia in emtoris gratiam desiderium rei
praedilectae concoquere, est quid aestimabile, et
sua possidentis melior redditur.

4º In damnis tamen resarciendis debet
haberi ratio pretii affectionis, quia re sibi tam di-
lecta carere culpa alterius est, quid aestimabile.

§ 15º De Mensura et fixo pretii.

Obs. 1º Quia fundamentum pretii est natura
rerum secundum se, quo ad earum nobilitatem
et perfe-

& perfectionem eorum judicant, seu qui in naali rerum bonitate, & extrinseco numi valore, aequalitatem quaerunt, Falsa sunt.

Rão. 1ª. Quia omnes res ita ab invicem differunt, ut inter se componi, & adaequari viæ possunt, nisi aliqu. extrinsecus accedat, quod aequalitatem conciliet. E.gr. nunquam pott ovem cum Tauro comparare, ita, ut nihil secus.

2ª. Hoc modo rerum pretia, nunquam possent augeri, v. minui, q. res quatales semper in uniformi bonitate reperiuntur.

3ª. Nunquam exacte Rão iniri pott, cur una res naaliter considerata, alteri rei praeferatur, cum Deus omnia bene creavit.

Obs. 2. Concedimus nos in aestimaone rer. ~~eam~~ naalem earum bonitatem, ~~et~~ spectandam esse, sed insuper indigentiam Hum advenire debere. contendimus.

3. Omnes res Philosophice, s. in naa absoluta, sint bonae, & perfectae: quatenus e manibus Dei exiverunt; at Civiliter. seu in naa relata, non item. i.e. in commercio vulgari, non pott eis naa rei pretium constitui, sed advenire debet indigentia, & usus, alias cum Philosophice res sensibus praeditae, pluris essent aestimandae, quam res brutae, quod tamen secus fit in vita Civili.

Q. Quae est G. mensura pretij?

R. Inter plurimas variatas v. Doctorum sententias, optime Aristoteles fuit, p. fdto pretij indigentiam. quae recte explicata, pott esse unicum fundamentum.

& mensura pretii

& mensura pretii.

Recte vero explicat Indigentia, ita si complectatur in se, & aptitudinem rei ad usum, & raritatem, n. p. Inde est metienda mensura pretii rei alicujus, si ea re indigeamus, sive vere, sive tantum imaginarie, s. si illa sit & apta ad usum, & rara. Namque sola aptitudo ad usum sine raritate non potest esse sufficiens fundamentum pretii; e.gr. aqua est maxime apta ad usum, & tamen si raritas ejus deficit nullo pretio venit, haec autem utraque continentur sub indigentia, ergo indigentia est optimum fundamentum, & mensura pretii, s. ea sit jam vera, s. imaginaria etc. e.gr. ex imaginaria indigentia constituunt tam insanum pretium gemmis.

III. De Objecto pretii.

Obs. Objectum pretii sunt res, actiones & operae, in commercium venientes, quas homines aptas judicarint ad usum v. commoditatem, quasve non ubivis, sed raro reperimus.

Q. An ergo omnes res, vitae humanae utiles pretium habent?

R. Non habent omnes res, & actiones, quarum classes sunt 4. & quidem

1o. Quae ad permutationem sunt ineptae, & inde a commercio hominis remotae sunt, e.gr. pulices, muscae, insecta, non veniunt in commercium regulariter. Sic liberum caput pretium non habet, quia non potest venire in commercium, e enim contradictio, liberum esse.

liberum esse, & tamen vendi.

2º. Quæ in commerciis semper sunt, ut appendices considerantur; ut apricum lumen solis, ventus, amoena facies terræ, q in se & per se non habent pretium, at si accidentia ad rem principalem considerentur, valde augent pretium rerum pp̄alium. Sic molam alatam habentes in Belgio, annuatim solvunt in Belgio pro vento.

3º. Quæ Dno sunt, & debent ee vacuæ. ut partes aëris superiores, Æther, coelestia corpora, vastus Oceanus q. quæ licet magnam utilitatem nobis praestent, non tn possunt venire in ꝯmercium.

4º. Q non et naā, sed ipsa Rm lege Divina vitina, a' ꝯmerciis sunt remotæ; pretio carent. ut res sacræ, sanctæ, religiosæ, quo ime veniunt Rm sepulcra, Actiones item, quas Leges gratis fieri jubent, ut sacramentor administraō, remissio peccatorum pr absolutionem, justitiæ administraō, q. pro quib actionib qui pretium exigit impius est.

Huc pertinent actiones ~~actiones~~, quæ animo pr ficiuntur, ut docere, educare, q cujus commoda in æstimaōnem venire non possunt, Huc fer Rm collaōnes, munerum, & dignitatum, quæ ob virtutes non vō pecuniam ꝯferri deberent. ut Dignitas Nobilitas, Doctoralis.

Obs: Actiones, & operæ nobiliores licet æstimari nequeant, pretium tn non excludunt, æquum em ē, ut pro labore, & fatigio, cor non pr eo. Dna honorarium Praeceptoribus detur.

IV. De Intensione pretii

Q. Quæ ē raō, quod pretia rerum, nunc augeantur

augeantur, vel diminuantur.

R. Multas quidem adferunt V. D. hujus rei raones at ☉ omnes hæ possunt referri, ad solam raritatem majorem, v. minorem, rerum, operarum, & actionum, vere, v. imaginarie aptarum. Intenditur enim pretium auri ideo, q. rarum est. Sic Margaritar unice ob raritatem, sæpe ob nobilitatem auctoris & artificis intenditur pretium, quæ via ad raritatem commode reduci possunt.

Obs. In pretio communi haberi debet raô expensarum, sed NB. tantum necessariarum, non autem in casu extraordinario factarum, habetur etiam raô lucri cessantis, & damni emergentis.

Q. An res posset vendi pluris, ob dilationem solutionis, quam venderetur, si daretur parata pecunia?

R. Præcise, ob dilaonem pretii non potest sed si alter etiam titulus externus accedat, potest: si lucrum cesset, v. damnum inde emergat. quippe tempus etiam est pars pretii, potuissem enim ego sub illo tempore, ex pecunia parata lucrum capere: Verbo concludimus, quod est fundamentum pretii, illud intendere v. diminuere potest pretium rei, secundum suum gradum

De eminenti pretio, seu pecunia:

Q. Quis fuit ar nummi signati?

R. Varia est nimis sententia Doctor. de hac re. Vaelterus enim Phidoni Argivorum Regi tribuit primum numum signatum, ante Xt. Na. 893. alterum Licurgo Spartanorum Regi, tertium Haliotti Lidorum Regi.

Herodatus. Lidos primum aureos, argenteosque nummos cudisse ar est: Judæi Sarrugo v. Thare tribuunt

tribuunt Salmasius cum pluribus Phoeniciis. Quidquid sit, quamquam incertum sit quis primus numi signati ar̃ sit, certum tñ est eum non scelus, sed salutarem nimis generi humano rem praestitisse.

Rão 1ª. Q. commercia magis, & compendiosius florere possunt inventa pecunia.

2ª Q. sine pecunia civitates subsistere ñ possunt, & teste experientia huis miserrime vivunt, ubi deest pecunia. Cons. Duzbeg. Ep. 3. L. I.

Obj. At pecunia multa mala gignit.

R. Hoc fit tantum per accidens, & ex perversitate hominum, & abusu. Nam ut recte dt Augustinus: Tolle superbiam, avaritiam, & luxuriam, nihil nocebit pecunia.

De Mãa Pretij Eminentis.

Q. Qualia requisita debet habere pretium eminens?

R. 1. Debet in se ɔtinere pretium virtuale à bonitate & raritate, respondere debet ceteris rebus eam supra impõonem humanam, q. si esset mãa inc inutilis, & vilis, nemo rem suam pro ea daret, nunquam exteræ gentes commercium contraherent.

2º Debet esse substantiæ compactæ, ne facile deteratur, frangatur, & pereat.

3º Debet esse tractabilis, ac divisibilis in partes minutas, homogeneas, ut facile possit cudi, liquari, figurari, & circumferri.

4. Debet esse rara, sed non rarissima mãa pretij eminentis.

eminentis.

2do. Q. si obvia esset, contemneret; si vero rarissima esset pauperiores non haberent.

Obs. Cum vero haec requisita, in nobilioribus metallis reperiantur, hinc merito a' gentibus in usum hunc sunt recepta, aurum, & argentum, & aes. Inter quae praestantissimum est aurum, ideoque hoc unum metallum lagius dilatatur, numerosius dividitur, rubigine minus consumitur, & huic uni ignis detrahit.

Obj. Totum negotium Monetarium, ab arbitrio hominum dependet, non autem ex necessitate, G. quodvis metallum adsumi potest a Ipse., pro materia pecuniae. quod saepe Ram factam legimus, saepe stanneam, ferream, coriaceam, chartaceam pecuniam factam legimus.

R. 1o. Concedimus ex facto hinc o pendere munus pecuniae, sed possequam consenserint gentes, non ex quovis metallo potest fieri pecunia, Q. apud omnes receptum est ut aere, argentum, hoc, aurum praestantius sit.

2o. Fatemur datas fuisse gentes, quae pluris aestimarent ferrum, auro, & hoc factum est aut ob supinam stultitiam, aut ob majorem ferri necessitatem, & usum, quem ex ferro majorem capiebant, quam ex auro, pro rebus quibusdam conficiendis.

3o. Non quaerimus nos de eo, an omnes res habeant suam utilitatem, sed an sint aptae pro materia pecuniae.

4o. Pro minoribus nummis, ad minuta commertia in eadem regione tractanda valere posse metalla, quaecunque ad tempus, concedimus, sed inter alias gentes hoc non currit.

S. Quan

5° Quando Coriacea, papiraceaq pecunia usos legimus populos, id factum est extraordinarie, aut ob ingruentem calamitatem, aut ob necessitatem publicam; at tales pecuniae cessante calamitate redimi solent, & debent, a Pte, ne misera plebs defraudetur.

De Impositione Pretii. Emmentis.

Def. Pecuniae. Pecunia seu numus: est Aes omne, forma publica signatum, quo in suis commerciis gentes vitæ se uti solent. Seu: ut Paulus Jus definit: Est materia electa, cujus publica & perpetua aestimatio difficultatibus permutationes aequalitate quantitatis subveniret, eaq forma publica percussa quo magis praeberet usum ex quantitate quam ex substantia. Ubi

Obs. 1° Dr nummus Materia electa. quo innuitur quod licet valor pecuniae sit ex impositione Principis: attamen Majestas debet considerare, ut talem Materiam eligat; quae apud omnes gentes pretium habeat.

2° Dr perpetua aestimatio numi. q. crebra immutatio pecuniae e signum morbidolosae Reipublicae.

3° Additur forma publica necesse enim est formam publicam addere, ut fines de quantitate & qualitate numi certiores fierent, quae forma Regentium imago esse solet. Cum ut ea imago monetam publicam, justi esse valoris, fidem faciat: tum ut eam Sanctam quasi, & inviolabilem reddat: tum ut natales, auctorem q. indicando ejus ab aliis monetis distinguat: tum q. Imperans gerit Speciem, & personam Reipub.

4° Dr Nummus ex

4. Dr nummum ex quantitate c̄ lege imposita, magis quam ex Substantia valere c̄ non tam ex bonitate nati, quam ex impositione Legis valere. hinc nummus, a νομος graeco dr. c̄ lege valet.

Q. An q. valor nummorum pro lubitu ejus, qui tenet summum Imperium, poss. augeri, v. minui, & tm alieni metalli posset admisceri, auro, & argento, quantum vult Imperans?

R. Non pott salvo jure.

Rao 1a Quia sic fieret ut Cives cum aliis gentibz commercium exercere n̄ possent, quo ipso everteretz Respublica.

2a H. pacto Sps injuriam faceret Civibz, quia hi in commercio id quod justum est non acciperent, cum tn pecunia sit mensura omnium rerum aliarum.

3a Cum pecunia publice cuditz, tum publice datz testimonium, tantum v. tt argentum in esse, & tti esse valoris, adeoq. si tt n̄ insit, falsum erit testimonium publicum.

4a Quia mutao valoris & Mae numorum, uniuscujusq. opum magnam dubitaonem infert, fundum enim praecipuum uniuscujusq. census ē pecunia.

5. Sps habet quidem potentiam in civibz, valorem numi definiendi, at in definiendo ejus valore debet attendere ad communem gentium consuetudinem, virtutem internam, & commodum Reipublicae.

Obs. Concedimus nos posse fieri aliquam mutaonem modestior. in valore numor. & etiam admiscere alieni metalli. si n.

NB. 1. exigat necessitas Reipubl. 2. si mutao fiat aperte

aperte, & visabit ac unicuiq; relinquat libertas rei v. operas suas aestimandi; at si id fiat subdole, & clam, negamus fieri posse.

Obs. 2. officia circa impositionem pretii sunt sequentia.

1º Rebus, quibus alii indigent nimis magnum pretium non est statuendum.

2º Mercis quantitas, & qualitas, cujus intuitu pretium est, non est mutanda.

3º Rerum quotidianam usus, raritas non debet effici coëmendo, aut retinendo eas.

Generali Tractatu de Contractibus & de Pretiis absoluto, jam in Specie agemus.

De Contractibus Onerosis, ac Beneficis.

N. De Contractibus Onerosis. ubi

1º De Permutatione. quae est Contractus Consensualis, de re pro alia aequivalente habenda. Nam & hic requiritur aequalitas.

Est autem haec permutatio duplex. vel.

α. Simplex. quando res non aestimatae nude invicem permutantur, s. comparantur. quod vulgo alias Cambium stere, v.

β. Aestimatoria. quando res utrinque prius aestimantur, & permutantur.

Obs. Ex dictamine rectae rationis haec sunt officia permutantium.

1º Ut inito contractu res promissas praestent, ac damna voluntaria resarciant.

2º Inito Contractu res ante traditionem mutuo contrahentium sunt periculo, & casus fortuitus a nemine praestatur

a bene praestatur.

Obs. Vox permutaonis saepe reciprocam do-
naonem sumat, quae cum non sit ex contractu,
aequalitatem etiam non requirit.

II. De Contractu Emtionis, Venditionis.

quo est quando per pecunia rei alicujus Dominium
vel eidem aequivalens jus adquiretur.

Q. An traditio Dominii requiratur ad per-
fectam emtionem?

R. Non requiritur. Rao. 1a Quia venditio est alienao, et
rei, jurisque in alium translatio. at alienao voluntate
dantis, et accipientis perficitur etiam sine tradione rei
ergo et Contractus emtionis.

2a Juri nostro subjiciuntur oia quae justo titulo habemus
possidemus, quibus uti possumus, v. cujus possessio-
nem ab alio exigendi jus perfectum habemus at
jus hoc exigendi perfecto contractu statim adqui-
rimus, ergo Dominium rei etiam sine tradione in nos transfertur

3o Translao Dominii etiam sine tradione rei fieri
potest ut in Testamentis ergo emtor fit Dominus verus rei
emtae, etiam sine tradione perfecto contractu, Ven-
ditor vero, licet penes ipsum sit adhuc res, non est
amplius Dominus, sed Curator est rei alienae. q. sine causa
et titulo habet rem apud se.

Q. An periculum rei venditae pertineat
perfecta emtione, ad emtorem, et res pereat suo
Domino.

R. Simul ac perfectus est Contractus, et constat, quid
vale

quale, quantum sit venditum, vel incommodum sine culpa Venditoris factum; pertinet ad emtorem, licet cum Re ipsam pecuniam perit, quam dedit, et non datur actio illi ad illam repetendam.

Rao. 1o. Q. commodum Rei, et fructus, et facultas de ea disponendi est emtoris, ergo et onus ejus esse debet, qui praestantius jus habet venditore.

2o. Q. venditori si qd jus superest, spr precarium est, et emtor quando vult spr accipere pot.

Obs. 1o. Si vo Contractui expresse additum fuerit, ne Dominium statim transeat, tum interim, et commoda, et incommoda Rei erunt venditoris, q. in id uterque consentit.

Obs. 2o. Si Contractui Emtionis adjiciantur aliqua pacta, et condiones, tum venditoris erit damnum, e. gr. talia pacta sunt.

a. Addictio in diem. quando venditori intra certum tempus licet meliorem condionem acceptare. addictio

b. Lex Commissoria. cum ita quaeritur, ut si intra certum tmm non solvat pretium, Res sit inempta, si venditor voluerit.

c. Pactum de retrovendendo. Qdo Res emta, v. intra certum tps, v. quandocunque venditori restitui pot.

d. Emtio ad Corpus, v. pr aversionem alias emtio indefinita, quando multae Res dispares qliteri et pretii non sigillatim aestimatae, sed conjunctim, et velut confuse taxatae emuntur. Egyes mesra vásárlani.

e. Auctio. quando Res plus licitanti venditur. Ubi officium utriusque partis est ut nec emtores in perniciem venditoris conspirent, nec venditor fallat Rem malam pro integra ipsis obtrudendo.

f. Emtio. v. Contract.

f. Emtio, s. Contractus Spei. qdo n certa Res, sed pbabilis tt spes emit.

Obs. 1º Quod si in his contractib. Speciale pactum intercesserit, tum periculum Rei venditae erit penes venditorem.

2º Nemo in Emtione pr aversionem, & Contractum spei, de laesione queri pott, si forte Res excedat pretium, tum propter animum ex emtione & donaone mixtum; tum q. volenti n fit injuria, tum q. aliquid aleae hisce inmixtum est.

Q. Si Res eadem bis sit vendita, quae venditio valebit?

R. Jure N. spr prior venditio valet, eam si posterior sit Res jam tradita, Rao. q. cum semel vendidit Rem, nullum in eam jam jus habet, quippe omne jus suum in alium transtulit. q. in posteriorem Emtorem nullum jus transferre potuit, q. nec habuit. Itaq. posterior emtor habet jus Regrediendi ad venditorem ob illusorium Contractum.

III. De locatione, & Conductione.

Def. Locao. Conductio est. qtractus qssualis de usu Rei, v. opera, p certa mercede habendo.

Locator est qui dat fruendum operas sive

Conductor vo: qui dat mercedem, & pensionem.

Q. In Locaone, & Conductione cujus damno sunt sterilitas, aliiq. Casus usum intercipientes?

R. 1º Circa qductionem operar.

Obs. Si quis momentaneam operam qduxit, & Casu impeditus Conductor solvere n debet: Si quis

-vo ɔtinuam operam conduxit, ubi hic ad modi-
cum tempus morbo, aut alio casu operam nequit
præstare, humanum ē ipsum functione ñ ejicere,
durum qq: mercedem subtrahere; stricto tn jure licet.

7º Circa ɔductionem et Locaonem Rer.
Observo. Si usus Rei est determinatus, casus usum
intercipiens est damno locatoris, e. gr. qui do-
mum locat ad inhabitandum efficere debet, ut ei
usui sit apta. Si g. ea vi tempestatis dejiciatur,
Conductor et pensione detrahit, quantum domus
usus fructus ē deterior. Nam pensio determinata
fuit secundum usum, g. cessante usu, cessat pensio.
8º Si aūn usu Rei, quo ad quantitatem ē incertus,
et aliquid alea habet, v. gr. horti, vineæ, et ɔlocen-
tur, quarum proventus est incertus, sicut proventus
exsuperans est Conductoris, ita malignus ejusdem
damno esse debet. ac proinde ob sterilitatem nihil
demendum.

Ratio. 1. sicut ob fertilitatem pensio, non augetur, ita
propter sterilitatem minui non debet.
2º Unius anni sterelitas, alterius fertilitate pensatur.
3º 2. in locaone et ɔductione, non ipse Rei usus
transfertur, sed tantum facultas utendi Re locatoris.
at illa facultas tempore initi ɔtractus tanti æsti-
mabatur. g. et postea tti debet æstimari, q. locator
ind[illegible] qd potuit. -- g. stricto jure id qd
promisit Conductor pott exigere Locator. Attamen
NB. Æquitas, lenitas, et caritas suadet, si damnum
enorme acciderit usui citra culpam Conductoris,
tum aliqua pars conductori est remittenda.
Quantū vo sit illud damnum, præcise qd remitti
debeat plausibiliter definit Lugo Jesuita, sc. de-
ductis omnib.

deductis omnibus expensis deducto pretio solutionis non supermanet pars fructus ad dimidiam partem pensionis solvendam. S. committenda est haec res judicio boni viri.

Obj. Cum damno alterius nemo debet esse locupletior?

Rx. 1º Locator in ubertate insigni idem posset occinere conductori, sed non auditur.

2º Conductor certum vult expendere spe lucri incerti, quae si ipsum fefellerit sibi imputet.

3. Nisi aliter pactum sit, videtur conductor casus fortuitos facile in se suscepisse, et remissionem petere nequit. sibi enim imputet quod non exceperit casus, quos ~~non~~ saepius evenire posse ignorare non potuit.

Obs. Non ob quodvis damnum vero est indulgenda remissio pensionis, aut ex toto, aut ex parte, sed videndum, an casus ~~insoliti~~ solito insoliti, aut insolitissimi sint, et an non culpa conductoris sit factum illud damnum. atque jam et ob casus graviores est remittenda pensio.

Q. Si eadem opera mea simul pluribus esse possit utilis, ut tamen mihi non existat laboriosior, quam si uni illam adhiberem, ego vero eam, pro justa et aequipollenti pretio addixero, an a singulis possit peti merces solida, vel honorarium?

Rx. 1 Si sint operae artificiales, quae ex paucitate artificum et raritate ~~existi~~ aestimationem capiunt, licite quis a singulis solidam mercedem stipulabit, quia ejusmodi artes, cum aliis communicatae vilescunt.

Obs. P. Studiis vero hujusmodi, licet non vilescant, post

post a singulis exigi honorarium. R. secentia è inaestimabilis, & utilis nimis.

2°. Si vero fuerint operae vulgares non potest locator a singulis exigere mercedem, si unus pro aequipollenti mercede conduxerit, si ille conductor potest alios admittere et in currum alterius conduxerit, potest semen plures vehere, nisi NB. speciale aliquid contrarium pactum inter Locatorem, & conductorem inter intercesserit. Possunt hi plures eam dividere inter se dividere mercedem stipulatim.

IV. De Mutuis.

Def. Mutuum è creditum quantitatis, data ea conditione, ut eadem reddatur in genere.

Obs. Differt mutuum à permutatione & Locatione quod in permutatione, quaecunque res fieri potest, in mutuis eadem res reddi. in genere; in Locatione eadem species reddi debet, non alia, nisi Locator aliud consenserit.

At in Mutuo non eadem species, sed idem tamen genus reddendum.

Q. Si in moneta mutatio contigerit eo tempore quod post mutui dationem solutioni praefigitur utrum erit respiciendus valor tempore contractus, vel tempore respectuonis ositatus?

R. Regulariter si nullum speciale pactum intercesserit respiciendum est ad tempus, & locum celebrati contractus, quod si vero certum genus numorum hac lege datum sit, ut idem respiciatur in specie sive augeatur s. diminuatur pretium, tunce idem reddendum erit, e. gr. dedi tibi 40. Imperiales. 40 grossos tunc valentes, intra terminum vero solutionis augeatur valor

ad 44 grossos. jam tempore solutionis non tenet debitor plus dare, quam 40 grossos. Si sine conditione acceperit, q. sic plus redderet quam acceperat.

Q. An & quo jure usuræ sint licitæ?

Obs. Usura est quantitas. s. lucrum ex pacto, antecedente accedens, sorti ob rei datæ usum, ratione cessantis lucri, & damni emergentis.

R. Usura si non sit mordax omnino licita e jure N.

Rão 1a. Q. æquum est, ut quum ego re mea careo, ex qua alter usum habet, ex lucello illo ego aliquam partem capiam alias enim alter locupletaretur meo damno

2a Ordinata charitas incipit à me ipso. G. ne facilitas mea nocumento sit mihi, æquum est ut aliquid lucri habeam ex pecunia mea.

3a Cum minus sit actionem habere, quam rem, Creditor vero tantum habeat actionem: illud certe est quid æstimabile, & modica Usura pensandum.

4a Cum ego illa pecunia, plus lucri adquirere potuissem spatio illius temporis, omnino mora illa est æstimabilis, & modica usura pensanda.

5a Q. ad mutuum dandum jure naturæ perfecto jure non teneor,

6a Q. debitor ex mea pecunia potest multum lucrari, non est itaque iniquum, ut ejus lucri sim ego particeps, qui medium ei suppeditavit, ad lucri adquisitionem. Conf. vid. apud Salmasium de Usuris.

Obs. 1o Non dicimus nos jure Nat. præceptas esse usuras, ac si id intermitti non posset. Sed licitas tantum asserimus. Concedimus enim virtuosiorem esse eum, qui non accipit usuram.

Pa

2. Pauperibus nimis negamus dari posse pecuniam ad usuram, quos sublevasse eleemosynae loco est, Sed aliis, praecipue mercatoribus dari posse ad usuram statuimus.

Obj. Quod tibi non vis, fac at tu nolles a te accipi usuram. Ergo.

R. Per accidens et naa non vult, hoc. a quo argtari n licet.

2º Lex Caritatis jubet, proximos esse diligendos, ut nos ipsos, sed non supra nos, at si alicui darem pecuniam sine usura, supra me diligerem eum, q. ille ex mea pecunia lucrum faceret, ego vero damnum paterer.

Obj. 2a. Omne commodatum est gratuitum, Mutuum est commodatum. Ergo.

R. Negatur oe mutuum ee commodatum q. in commodato rqr. ut res eadem reddatur, in spec. in mutuo vo tt ut in gne.

Excipit: Illud est tt mutuum pprie, quod gratis datur.

R. Posito, inde tn non efficies, mutuum esse illicitum, quod in spem usurae datur, sed hoc tt, quod in aliud contractus im transeat, quando p pecunia data lucri quid stipulamur.

Obj. 3a. Pecunia est res sterilis, Ergo iniquum est ut contra naam generet, s. ut p ea fructum accipiamus.

R. 1º Pecunia quidem naa sua est res sterilis, at p industriam constituto eminenti pretio, nihil ea foecundius.

2º Non ctra, et absq usum adhibetur pecunia in foeneraoe, qui enim mutuo petit petit in usum suum.

3º Naa sua omnes res sunt, aeq steriles, ac pecunia

Cur G ex ejus fructum capere licet.

Except. Ate modo industria mea redderet vectigalis, quod iniquum est.

Rg. Non redderet industria alterius vectigalis, sed et in lucri honesti partem veniet, quod nostra opera adquisit.

2º Fallacia est ibi, ubi enim is suam industriam exercuisset, si ego illi pecuniam non dedissem.

Except. Matth. 25. 24. Durum est metere, ubi non seminasti. at in usura sic. G.

Rg. 1. Non seminavi Physice, sed Moraliter, potum ejus lucri dando ei.

2º Verba illa proverbialiter sunt sumenda, et a nemine est plus exigendum, quam pro viribus ejus.

3º Ex hoc ipso loco colligitur liceitas usurae, quia hic Deus Pater corripit servum nequam, quod non exhibuerit pecuniam pro foenore.

Obj. 4. Pecunia perit periculo debitoris G. debet esse etiam quaestuosa illi.

Rg. 1º. Saepe etiam creditoris periculo perit.

2º Id quod debitoris periculo pereat, pendet ex natura dominii, quia is est factus dominus ejus pecuniae. Et quia genus perire nequit.

Obj. 5. Pecunia mutuo data est aliena, G. ex ea nemo potest percipere fructum.

Rg. Tantum restrictive est aliena. Is enim creditor in eam non amisit, G. ex suo percipit fructum.

Obj. 6. Deus prohibuit usuras. Exod. 22. Lev. 25. 35. Deut. 23. 19. 20. Ps. 15. 5. G. usura illicita.

Rg. illa

R. Illa loca pertinent tm ad Judæos, a quib. adnos non valet consequentia, q. illis ob Civilem rōnem prhibuit Ds fœnerationem intr Suos. pp.

a. Quia status illorum Civilis a se longe aliter habuit. illis Ds oes divitias terræ Canaan sine labore, præter omnem Curam Oeconomicam dedit, paratosq invener cumulos auri, & argenti, adeoq potuer gratis dare invicem, tanto magis.

b. Quia omnes Judæi eo, quod habebant jus ad terram Canaan, vi pmissionis Divinæ Abrahamo factæ; At Xtiani ea rōne bona n possident, imo nihil terreni habent, vi. N Ftr. G. illa lex Xnos non obligat.

R. 1º. In illis locis prhibetr usura mordax, & Judaica de qua n quæritr. Ezech. 22.12. & 18.13.

R. 3º. Ds ipse pmisit dare pecuniam extraneis pro usura. Deut. 23.20. Matt. 25.27. at si Iure Nae illicita esset usura, Ds id permittere n potuisset.

Obj. 7. Luc. 6. 34. Mutuum date, nihil inde sperantes.

R. Ibi non prhibetr comoda usura, Rei fratrib. tt, & egenis accipienda, et mordax, qd patet.

1º. ex contextu, superius enim dt Xs. si mutuum dederitis illis, a quib. speratis vos accepturos, quam facietis gratiam, unde sic infert. Date G. illis a quib. nihil speratis, & habebitis amplam mercedem. Qd quod & nos admittimus ex lege caritatis Xnæ.

2º. ex Matt. 25.27. Ubi laudatr servus p talentis 5. alia 5. lucratus. vituperatr vō n fœneratus.

Obs. 1o Fallitur itaq. Grotius, qui Legis vetantis Hebræos, Hebræis pecuniam dare foenori, licet maam n. necessariam, moralitr tn honestam esse censet, & hodie Xnos obligantem, hactenus quod hodie illectus proximi latius pateat, & nos ad majora virtutum Specimina vocati simus.

Rao. 1a Q. Grotius sibi ipsi contradicit, in Comment ad Luc. 6.

2a Q ipse Sententiam hanc revocat Epla 935.

3a Quia si maa hujus Legis moralitr esset honesta, oes homines æqualiter obligaret, nec pateretr ullam exceptionem; at Hebræis licebat pecuniam foenori dare extraneis. G.

4a Causæ & circumstantiæ ob quas Ds Hebræis hanc Legem tulit, n. quadrant hodie ad nos. G. neq. lex.

5a Falsum est ad majora virtutum Specimina, nos vocatos ee, q. lex Dei est immutabilis, G. in V. Testo idem requirebat, quod in Novo, Ibi etiam voluit Deus ex toto corde coli.

6a Judaica, & Sociniana glossa est, intellectum proximi latius patere, hodie, quam in V. Testo. q. n. et in Evangelii. e quilibet hoo proximus, Sd & inde

Obs. 2. Male a Canonistis usura ad maam de Criminibr rejicitr, & furto accensetr. Huc tn pertinet Anatocismus, mordens, arrodens & Judaica usura.

Rao. Q. usura in se est oes indifferens, nec ulla hic intrinseca, aut Usualis pravitas est. Sed ex circumstantiis solum æstimanda, quatenus mordax & arrodens fit.

2o

2º L. foenus fit q̃ssu libero dantis, & accipientis.

NB. Anatocismus ē usura usurarum, quæ jam omnino est illicita.

Rõ. 1º L. hoc pacto Cives ad inopias redigunt, & indomitæ avaritiæ pabulum suggerit.

2º L. hic n̄ adest Contractus utriusq; sed fit invito debitore.

Obs. 8º Ipsi Canonistæ & omnes qui p̃scriptas volunt usuras, pr̃ indirectum eas q̃firment, promittunt enim pacta, & alia diverticula quærunt, quib; oīo usuras, non nīe sed re stabiliunt, admittunt Antichresin, Emphyteusin, Emtionem Census annui, montes pietatis, Lombardias, &. quæ oīo ab usuris non differunt.

Antichresis. ē mutuus pignoris usus p̃ credito, e.gr quando ego domum Debitoris pignoris loco conseq; retineo donec mihi pecunia solvat.

Emphyteusis. ē cum. e.gr Cajus habet pecuniam, Titius vult domum emere, sed quum desit nummi, venit ad Cajum, eumq; rogat, ut emat domum illam, sibiq; elocet p̃ tta summa pecuniæ, quanta esset legitima usura pecuniæ p̃ domo datæ. Hæc admittunt Canonistæ, at quid hoc aliud, q̃m usura ipsissima.

Emtio Census Annui. ē, quando p̃ pecunia, res immobiles mihi conceditur, ex qua p̃ census exsolutione certam pecuniæ pensionem, & fructum percipere queo.

Montes Pietatis. sunt, ubi pauperib; ad S. Imperiales datur pecunia, sine usuras at p̃ amplioribus summis pignore cavetur, & p̃ singulis mensib; aliquid penditur

pendit, si vero intra annui spatium non reluatur pignus sub hasta venditur.

Lombardiae. At, ubi nihil sine pignore datur, inde acceperit inde. quod olim praeter solos Longobardos & Judaeos nemo usuram exerceret.

Haec, & similia admittunt Canonistae, & ipsam etiam usuram, & haec in eo differunt ab usuris.

Obs. 4. Hoc rerum statu summa est necessitas usurarum, alias enim commercia florere non possent, nemo enim facile magnam pecuniae summam crederet alteri gratis, praecipue, cum saepe ipsa sors etiam per multas Lites reperenda sit

Obs. Nihil itaque vitii inest usuris, si eae nimis mordaces non sint, quod ut evitetur in Civ. Statu, quisque Civium praescriptionem Legis per Conscientiam observare tenetur. quia Rom. 13.1. 1 Pet. 2. 13.14. jubetur omnis anima obedire Magistratibus.

V. De Societate Negotiatoria.

Def. Societas Negotiatoria est contractus consensualis, quo duo, pluresque, pecuniam, res, operas conferunt eo animo, & fine, ut quod inde redit lucri, inter singulos pro rata dividatur; nec minus, si quid evenerit damni fortuiti, a singulis pro rata feratur.

Q. Qualis aequalitas est observanda in hac Societate.

R. Si nullum de dividendo lucro, aut ferendo damno pactum intercesserit, regulariter observari debet aequalitas Geometrica, ut quivis pro rata debet participare; qui plus contulit, plus, qui minus contulit minus

accipiat.

Obs. 1º Pot tn quis particeps esse lucri, ita ut immunis sit damni. Sed hoc fit irregulariter, si tale pactum fuerit initum.

2º At Societas Leonina, ut quis damnum sentiat, lucri vero non sit particeps Iuri N. plane repugnat.

Rao. Q. hic non adest consensus. Sed invito extorquetur.

Q. An haec aequalitas etiam ita observetur in Societate universorum bonorum?

Obs. Societas univer bonor est duplex vel enim omnium sociorum res omnes in communi ferunt. v. tl quaestus provenientes. dam.

R. Non talis aequalitas hic observatur q. n pro rata dividitur hic, tum lucrum, cum damnum in hac societate enim, omnia continuo ipso iure communicantur, n tl, praesentia, sed etiam futura, ut Legata, donationes haereditates &. at qre omnia bona sic communicarentur, si n aequalitas Arithmetica observanda esset, in divisione, Hinc e ut saepe minus conferens, plus accipiat in usus familiae suae.

Rao. Q. quamdiu haec Societas subsistit sociorum quivis uti pott bonis communitatis, ejus pro sua conditione et quantum Leges frugales, Oeconomicae permittunt, q. inita est haec Societas ita, ut quidquid acquiret illud sit ad communem necessitatem sublevandam.

Officia & horum Sociorum st. ut s. pecuniam, s. operas oia fideliter conferant, ~~lucr~~ lucrum aequaliter dividant, fortuitum communiter ferant, fidemque constantissime colant, Societatem per fraudem n interrumpant.

Q. An Laesus

Q. An hactenus de aequalitate observanda dicta, semper a Contrahentibus observentur?

R. Jure N. quidem observare deberent, at cum talis aequalitas inter omnes res inveniri non posset, neque Societates hoc modo permanere possent, Deus N. Vam Societati magis inserviens Juris G. modicam inaequalitatem pro aequalitate habentis constitutionem adprobavit, quippe sic nullus litium in foro humano finis esset.

CAPUT. XIII.

De Jurejurando.

Obs. Naturalisse sequitur hoc Caput post illud de Contractibus. nam imprimis Jurejurando et sermoni, et actibus variis insigne accedit firmamentum.

NB. Jusjurandum quidem, novam promissionem non involvit, sed jam factam promissionem, et obligationem confirmat.

Obs. Origo jurisjurandi e pudenda oritur, si enim nulla perfidiae exempla essent, non opus esset juramento.

Q. Unde est G. ita Sanctimonia et vis Jurisjurandi?

R. Ex praesumtione curae felicitatis, cum enim in juramentis, Deus testis et vindex provocetur ut puniat jurantem nisi verum dixerit, nemo tam iniquus sibi et tam negligens felicitatis, salutisque suae praesumetur, ut potius se puniri, et perire mali

que-

quam verum dicere.

2°. Q. oib. honestis & sapientib. persuasio Providentiæ Dei, & amor futuræ felicitatis in esse censentur.

3°. Q. Jusjurandum est quid religiosum, nullum vero fortius est fundamentum, ad tenendas in obsequio populi mentes, quam Religio. Hinc est quod apud omnes gentes jus jurandum maximam vim habuerit.

Q. An omnino licet jurare.

R. Multi quidem ob nimios abusus illicita esse juramenta dixerunt, at oio [omnino] dme [docemus?] R. licita esse, licet non præcepta esse asserimus. Imo hoc rer. statu, cum alias veritas detegi nequit, summe necessaria esse dicimus, & ipsis Xtianis licita qualiacunq. juramenta, tum promissoria, tum assertoria.

Rao. 1a. Q.ia in illis locis Math. 5. 34. Jac. 5. 12. n. prohibet Xs oe jusjurandum, sed temerariam et nimis Dni invocationem, in colloquio Judæis olim nimis familiarem. Et voluit discipulos ad eam verborum fidem docere, ut iis credere possint, etiam sine jurando, quod omnino inter omnes optandum esset, & Ds ipse, quædam juramenta admisit, Exod. 20. Deut. 6. 13. Apoc. 10. 5. 6. Angelus juravit promissorium juramentum, Jos. 16. 23. ipse Xtus ergo oio etiam juramenta promissoria licent ipsis etiam Xtianis.

Rao. 2a. Q. omnia juramenta st. promissoria, promittit enim jurans se verum dicturum.

3a. Q.ia hoc rerum statu nunquam civitates, ...

nulla esse

tuta esse possent sine juramentis. Nec leges possent inter se convenire, de mutuis pacis conditionibus, mutua fide jurata constantibus.

Q. Quid est Jusjurandum?

R. Est assertio religiosa, provocans vindictam Numinis tanquam Judicis, & vindicis, si in re ppali scientes, & volentes fallamus.

Obs. Hinc liquet juramentum accurate loquendo, non tam probam, qm praesumtionem veritatis esse. Sum q. juramentum ē provocaō vindictae Dīnae, sub condione mendacii, & an adsit illa conditio, v. non, nemo scit praeter Deum. Sum q. jurans ipse est testis in ppria Caā. G. nulla proba est Juramentum.

Q. Quotuplex est Juramentum?

R. Ois divisio Juramenti fluit ex Jure Civ. & Jure N. inutilis est.

Raō. 1a Q. oium Juramentorū idem ē fīum, & finis, c̄ ut alios de veritte certiores reddant.

2a Qnia oēs spēs Juramentorū referri possunt, ad pmissoria Juramenta.

Q. Quid rqr ad Juramentum?

R. Ut adsit animus compos & deliberatus.

Raō. Nam cum ex juramento gravissima dimanat obligaō, oportet, ut adsit animus intelligens & ad quid agendum deliberatus. Hinc furiosi, amentes, pteroi, ebrij, pueri, Epicurei & Athei

jura

jurare non possunt,

Obs. 1o. Si quis verò non putans se jurare proferat verba jurantia, non jurat, nec obligatur, q. mens est quæ jurat, non Lingua. Sic e.gr. verba aliorum jurantia proferens, & formulam juramenti prælegens, non jurat, Sic Procurator in Ppali Sui animam jurans, ñ jurat, quia nescit, an verum dixerit ille Ppalis Suus.

Obs. 2. At si quis volens jurare, proferat verba jurantia, noluerit verò se obligari omnino obligabitur. Raõ. 1a. Q. manifestus hic adest dolus, & vult jurare, & non vult.

2a. Q. obligaõ a' jurmto est inseparabilis, & effectus ejus necessarius.

Juramentum quidem est voluntatis, sed obligaõ necessitatis.

3a. Omnis usus juramentor. in vita Civili, & Sociali, tolleretur, si tacita intentione obligaõ tolli posset.

4a. Qui ita agit ñ serio agit, sed tt ludos ac ludos agere in Juramentis non licet, profanatur enim nn Dei hoc modo.

Obs. 3. Qui deliberato animo protulerit verba jurantia, animo tn non jurandi, obligatur, tum ob Raões supra adlatas, tum q. nn Dei invanum adsumere, & Deum testem advocare impium est, tum demq; q. dici nequit eum noluisse jurare.

Obs. 4. A Juramentis omnis interpretaõ cavillatoria, omnis æquivocaõ, ōis mentalis restrĩcaõ ex dolo proficiscens exsulare debet.

Raõ. 1a. Q. si cavillaõ a' Simplicib. pactis abesse debet,

tto magis

tio magis a juramentis, hic enim Deo ipsi detrahit.
2a Turpe est alterum decipere verbis simpliciter, tur pius per asseverationem dici non potest quin turpe Deum testem vocando decipere.

Regula gratis. 1a In omni juramento debet adesse intentio & voluntas obligandi, se id quod signo externo debet indicare.

Reg. 2a Juramentum ex mente deferentis est explicandum, & si dubium occurrat in juramento, debet sumi ita, ut sentit is cui juratur: Ratio quia deferentis non jurantis fama juratur.

Reg 3a Juramentum deferens, debet, quo potest clarius juramentum proponere, ne ulla ansa detur dubitandi. Jurans autem debet profiteri, se bene intelligere, & sic, & si cavilletur jurans in mente, Deus tamen accipit ita, & Judices ita dent, ac si id voluisset quod dixit.

Obs. 5. Juramentum excludit tacitas conditiones & limitationes: quae ex natura rei rite fluunt, e.g. Matrimonium iniens jurat se conjugem nunquam deserturum, n.p. si non peccaverit contra Leges Connubij. Huc spectat etiam illud. Juramentum intelligendum rebus in eodem statu permanentibus; non enim tenetur Magistratus jurans se observaturum statuta publica, observare ea quae jam abolita sunt. Sic si quis indistincte juravit, dabo tibi quid quod petieris, subintelligendum nisi id honesto & Legi repugnet. Sic si jures se nemini dicturum quod tibi alter revelaverit sub intellige, nisi sit quid contra Legem.

Obs.

Obs. 6. Hinc fluit qd iuramentum non spr latam, sed etiam strictam admittat s[ign]ificationem v. interpretationem, cum n. p. maa subfrato, id requirit, neq extendendum iurament ad ea, quae iuranti ne in mentem quidem venisse probabile e, quae si incidissent ipsi oio n iurasset. e. gr. exemplu stricte interpretandi iurament est in Davide. qui Semejo iuravit, se n occisurum ipsum cum tn Salamoni praeceperit, ut eum occidat. Namq

1o. David iurabat pr se n moriturum Semejum, at de filio suo n iurabat, neq hoc iurament personam Davidis egrediebat

2o. David n iussit Salomoni ut p peccato veteri Semejum occidat, sd prudens consilium dat, ut observet hoiem scelestissimum, & Domui Davidicae infensissimum qui si iterum aliqd moliatur puniat eum ob novum delictum ratione tn habita etiam veteris Sic iuramenta in odium alicuius praestita strictam admittunt obligationem, interpretationem, Alia vo exempla a Grotio. 2. 13. §. 5. & Puffendorf 4. 2. 13. in hanc rem adlata, n pertinent huc, alia em cor. non deliberato animo praestita sunt, alia de rebus illicitis facta sunt, adeoq eo ipso praestanda, alia denique meram sapiunt cavillationem.

Qd ad casum Israelitar. Iud. 21. depositi attinet, ubi hi iurarunt, se nolle filias suas Beniaminitis dare nuptum, post raptum vo earum n repetierunt eas. Hoc factum n est ex iuramento restrictivo explican

dum

dum, Id inde, quod cum hoc temerarium fecerint juramentum, dein agnoverunt se id male fecisse, Deum in hoc ipsorum votum crudele n̄ ꝯsensisse, ex hoc iniquo juramento se n̄ teneri arbitrabantur. Satius certe fuisset, si deprecata culpa filias suas eis elocassent.

Q. An obligatur Jurans juramento dolo elicito?

R. Si Dolus pertineat ad Substantiam, s. essentiam rei, ob quod juratur n̄ obligatur jurans.

Rao. 1a Quia tunc id n̄ ꝯsensit jurans. adeoque jus suum n̄ amittet.

2a Q. cum dolo inducimur ad Juramentum. praesumimus nos factum ita se habere prout ab alio s. declarat, adeoq n̄ adest conditio illa, sub qua ab altero illata juravit jurans

e. gr. Refert mihi quis donatos ee 100, ego juro me si res ita sit daturum ei 10. jam si res aliter se habeat, n̄ teneor ipsi dare.

Q. Quid si dubium sit, num quis n̄ esset juraturus, cognito tam errore, an standum est juramento?

R. Dolus circa accidentia n̄ reddit juramentum irritum, & salvo honore Numini Divino praestando, nec potest recedere quisquam a juramento, in tali dubitatione, adeoq ne cito juremus, omnio standum est talibus juramentis.

nisi

nisi Conscientia nra nos plane immunes pclamet a juramento, qd in dubio n fit.
Rao 1a. Q. juramento maxima simplicitas q-venit & sub eo omnes Cavillao removenda.
2a In dubio adest abqualis qssus.

Huc refert Grotius illustrissimam Hriam. Jos. 9. depositam, ubi Josue juravit Gibeonitis se eos non occisurum, nesciens ipsos ee ex gentib. devotis. Quod jurament. Josua servavit q. pr nn Dni eis juravit, n occidit eos. q. id facere Israelitae potuer. Deut. 20.10. At punivit tam eos ob dolum, teterrimae em Servituti subjecit, eos, ademptis omnib. bonis praeter vitam, & adplicatis ad aquatonem & lignaonem in Domo Dei qser. Grot. 2.13.4.

Q. Quid si juramentum metu injusto sit exortum.

R. stricto jure n teneb. ad praestandum jurmtum.
Rao. 1a. Lusia impedit qssum. injustus
2a Metum injustum incutiens non habet jus a me exigendi jurmtum: ergo nec acceptandi.
3a Vinculum accessorium ex valore obligaonis pp[?] est dijudicandum, at jurmtum est accessorium, & confirmat enim tt obligaonem veterem. Ergo q. talis pmissio est nulla, jurmt tam erit invalidum.
4a Qui pr metum injustum Caam dedit juratae pmissioni, eamq. exigit, is ad relaxaonem ejus teneb. alias enim ex capite damni pr injuriam dati, & pr compensaonem restituere me possum, cum

ego juri meo non

ego juri meo non renuntiaverim.

5a Juramentum non debet esse vinculum iniquitatis, at hoc modo esset, quia ille iterum peccaret, mala fide accipiens a me.

6a Si praestanda essent talia juramenta, maximum inde malum Societati huic sequeretur e. gr. juramento adactus, non posset conspirationem in Regem prodere. Viator, latrones latitantes, aliis eadem via incedentibus indicare etc. Et nimium quantum augeretur malitia hominum hoc pacto.

7a In Juramentis Deo nil promittitur, sed ut testis & vindex invocatur. Ergo neque ex obligatione ad Deum debent stricto jure praestari juramenta.

At ob reverentiam Nominis Divini, si jurat sit de eo, quod honeste, juste, & levi jurantis cum damno servari potest, omnino implendum dicimus juramentum juxta. Psal. 15.4. Non est ob qualemcunque hominum metum juramentum ponendum, more non servandum.

Aut vero si quis in Dei [illegible] quod e periculo liberatus est, invanium adimere noluerit, & potius pecuniae jacturam facere voluerit, & Deo acceptius est illam pecuniam in pium usum collocare, quam nebulonis malitiam eo ipso augere.

Q. Si praestetur Juramentum de re illicita, quid juris.

R. Illud juramentum est ipso jure nullum, 1o Quia nihil absurdius est quam Deum testem

& [illegible]

& vindictam, provocare in re illicita, illud e abuti reverentia Dna.

2º. Q. illicitum est, moraliter impossibile, impossibilium vo nulla obligatio.

3º. Quia Jusjurandum ratione objecti, debet esse de re naturaliter, & moraliter possibile

4º. Quia non habet jurans facultatem id promittendi. & neque praestandi.

Abstineat itaque talis, & supplex Deum oret. ut ipsi ignoscat, quod temerario juraverit, exempl. dari pot in Davide, qui Nabali peperit. quem se occisurum juraverat & Deo gratias egit, quod ipsum admonuisset per Abigaëlem.

Q. Quid si res jurato promissa, non sit quidem illicita, sed majus bonum Morale impediens, officium aliquod pietatis.

R. Non valet tale juramentum.

Rao. Q. profectum in bono Deo debemus, ita ut ejus libertatem, eripere nobis ipsis non valemus.

Obs. Hac in parte votum pari passu ambulat cum juramento, Nam si votum fiat, v. de rebus illicitis, v. de iis, quib. officia humanitatis & pietatis sufflaminantur, erit omnino nullum. Tum ob defectum propii agentis, tum ob continuationem peccati. Hinc e quod Xtus. Mat 15. votum Judaeor Corban dictum, quo Parentib. egenis nil deberi crediderant, si partem bonorum Deo, consecrassent ~~Deo~~, filii, neque eos honorando

dos putabant, ut impium, & Deo adversum rejicit, & refutat.

Sic. e. grô valet juramentum, neq obligat, si advocatus juret, se cum ppali suo ad terminum hoc v. illo die ituru. Interea vo vigor, mater q. ejus aegre decumbat, q. sic officia pietatis erga Parentes, & humanitatis sufflaminarentur.

Q. Quid si juramentum sit de re impossibili?

R. Sive physice, sive Moraliter fuerit res impossibilis, juramentum non valet: ad impossibilia enim nemo cogitur.

Si vo impossibilitas non sit perpetua, sed tt ad tempus, tamdiu erit obligao. in pendenti, donec res fiet possibilis, jurans tn ad summum conatum tenetur ut praestet jusjurandum.

Q. Quae est forma Jurisjurandi?

R. Substantialis Nâa Juramenti in eo consistit, ut fiat per Invocaonem Numinis Divini, & execraonem seu devotionem sui, s. jam id utrumq expressum sit, s. ttum alterutrum, modo Deus testis, & vindex invocetur, Nam cum superior habens jus puniendi, & sciens an falso, vel vere quis juraverit invocatur, simul perfidiae ultio expostulatur & qui sit omnia ultor eo ipso invocatur, quod testis invocetur. G. omne juramentum habet vim obligandi ad vindictam in casu perfidiae.

Obj.

Obs. Quoniam non semper additur expresse execratio, hinc Juramentum distinguitur in Simplex et Execratorium quæ distinctio hanc vim habet quod ubi expresse additur execratio, ibi exaggeratur crimen, et poena citius evenire creditur.

Huc pertinent foederum formulæ, quibus moris erat victimas adhibere, non et inter Judæos. Gen. 15. 9. sed etiam apud Gentiles. Hinc phrasis secare juramentum i. pacta dissecta victima confirmare.

Q. Licetne jurare per Creaturas?

Grotius. Puffend. Henning. Ziegl. dicunt, per creaturas in se consideratas non posse jurare, quemquam, q. ipsa per se testis infallibilis, et vindex esse nequit, at quatenus creatura est effectus Dei, et quatenus Deum repræsentat, licitum statuunt per eas juramentum. q. hoc juramentum ad Deum, qui in Creaturis conspicitur, referri dicunt, e. gr. qui jurat per Coelum jurare creditur per eum, qui in Coelo est, qui per terram, per eum, qui eam suspendit in aëre. Hæc eadem plane est sententia Lessii Jesuitæ.

R. At nos his non obstantibus, Jusjurandum unice per Deum verum, fieri debere asserimus.

Rão 1ª. Q. jusjurandum est quid religiosum; at invocatio religiosa soli Deo debetur.

2ª. Q. solus Deus est Cordium scrutator, et omniscius, qui in re latente veritatem solus scit, solus Omnipotens,

qui

qui vindicare posst perjurium. G. Solus etiam Dignus, qui in testem invocetur.

3a. Quia Deus diserte praecepit, per solum nomen ipsius jurandum esse. Deut. 6: 13. Esa. 45: 23. Jer. 5: 7. Esai. 65: 16. qui jurat in terra jurat per verum Deum. cfer. Jer. 4. 2. &. Hinc ipse Xs. Matt. 5. improbat talia juramenta.

R. Docet quidem ibi Xtus Dnus, ibi eum, qui talia juramenta digisset, & tn fefellisset, minimum non esse immunem à perjurio, contra sententiam Judaeorum. q. i in operibus Dei, ejus tn usurpavit indirecte, & q. si fides etiam simplex sit servanda, tto magis ea, quae ad Creaturam refertur, & eandem pollicitationi implicat. At inde non valet consequentia, quam educunt. :. si is qui jurat per creaturas, & juramentum non servat, pejerat, tum observans juramentum tale, rem Deo gratam facit, adeoque licet jurare per Creaturas. Non valet inquam haec consequentia, q. a negatione rei alicujus, ratione alicujus effectus, ad affirmationem ejusdem rei, ratione alterius effectus, non valet consequentia.

4a. Nomen Dei non semper usurpatur nominata aliqua creatura, licet excellentissima.

5a. Q. obscurae sunt illae distinctiones, & multa mala pariunt, rustici enim ignari ejusmodi distinctionum jurant per Creaturas, ut per verum Deum, adeoque

in idolatriam delabuntur.

Concludimus cum Iohan. Fero. Ubi justa caa est jurandi, jurandum est omnino per verum Deum; Ubi vero non est justa caa, nec per Deum, nec per Creaturas.

Obs. Obsecraones, et obtestaones non debent confundi cum juramento, quas nonnulli Hotti vocant quasi juramenta. In quibus omnino admittimus adhi[illegible] Creaturae sine idolatria. At haec non sunt juramenta, q. nullae harum nulla mentem nostram vincit religio.

Exsecrao est. Cum quis Creaturam ad se pertinentem, rem sibi gratissimam, [illegible] tionem Deo oppignorat. nisi verum dicat. v. gr. qui per animam suam asseverat aliquid, is non jurat per eam, sed tantum agnoscit coram Deo dignum esse se, ut in anima sua puniatur si falsum dicat.

NB. Melius tn est carere his formulis.

Obtestao est. quando res, quas maximi habemus, comparamus cum re jurata, ut testemur non minus cordi esse nobis rem juratam, ac eas res, de quibus obtestati sumus, et jam.

NB. In his obtestaonibus adhibitio quidem fit Creaturarum. non ut eas aliquis testes veritatis advocet, aut juramenti religionem ipsis deferat, sed ut per

compar

comparaonem, sui, in eas res adfectus, & debitæ civilis reverentiæ, testetur simul coram Deo, quam serio agat, quem loquitur.

Et huc jam referri pot. Juramentum Josephi in vitam Pharaonis. Gen. 42.

Obs. 2. Socraticum Juramentum per canes, per capparim &. est et joculare, nec ullam obligaonem inducit.

Obs. 3. Affirmaõ per fidem Xpis., per fidem Clericorum, per Cavallericam parolam &. non st. juramenta, neq. vim eorum habent, licet effectum jurisjuramti habere possint: apud nonnullas enim gentes, manus stipulata tam sancte observabat. quam ipsa juramenta, an tn ideo sint juramenta. Eadem est raõ adfirmaones Memnonitarum.

Q. Si quis juravit per falsos Deos an obligatur?

R. Licet tale juramentum non sit verum, attamen effectum jurisjuramti habet, & obligat jurantem. Raõ. Q. licet sub falsa specie Numinis tn nõonem ante se habuit, veros enim suos Deos putavit per quos juravit, adeoq. si talis pejeret, Deus illum puniet, q. dum per suos putatitios Deos pejerat, ~~Deus illum puniet~~, prodit, qm parvi pendat Numen Divinum, atq. etiam si verum Deum agnovisset, tn pejerasset.

Q.

D. An possit Xnus ei deferre juramentum quem scit per falsos Deos juraturum: aut an posset acceptare tale juramentum?

R. si is non agnoscat nostrum verum Deum, nec queat possit ad Religionem Xnam, nec aliter veritas cognosci, aut pactum iniri possit, omnino potest & deferri & acceptari ejus juramentum Religioni c(?) [illegible] ad temperatum.

Pro. 1a. L. frustra quis adiget alium, per illos Deos jurare, quos non credit esse Deos. Sed p[illegible] licite fit.

2a. L. nemo sibi per Deum verum jurare credit, nisi ex opinione, suae Religionis formula illa sit bona.

3a. Id patet ex exemplis Sanctorum virorum, e. gr. Abraham admisit juramentum Abimelechi Gen. 21. 31. Jacob Labanis per Deos Nachoris; & Tharae, quos peregrinos Deos coluisse patet ex Jos. 24. 2.

4. L. acceptans juramentum non habet Religionem illius, eo ipso p vera. sed ideo id facit, q. aliis fides ejus adstringi non posset.

D. Quis est effectus juramenti?

R. Generalis effectus est: ut producat obligationem, specialis vero ut finem imponat controversiarum, ut dicit Apostolus. Hebr. 6. Cum enim omnis juramenti scopus sit, ut alterum de fide jurantis certum reddat, omnis omnis juramenti effectus erit decisio controv[ersiae].

ctroversiarum.

Q. An fides jurata servanda sit ei, qui fidem fregit?

R. Si jurata mea promissio aperte habeat respect. ad promissionem alterius. e. gr. do ut des in foederibus omnib; tum altera parte non stante cdionib. nec ego teneor. Tum ob tacitam, quæ omnibus foederibus inest cdionem, si tu præstiteris, & ego præstabo. Tum q. deficit hic csensus & obligaõ, cui innititur obligaõ, & juramentum, alter enim non ctraxisset cum eo, nisi illum veracem & fidelem supposuisset.

Verum si diversi generis sint promissa, nec habeant reciprocam fidem, altero non implente cam juramentum, ego teneor & obligor.

Raõ. L. non valet ibi compensaõ, ubi obligaões sunt, nec est boni viri malum malo rependere: sic enim nulla pacta manerent illibata. Porro stultissimum est idem facere, quod in aliis damnamus.

Q. An juramentum infideli datum sit servandum?

R. Omnino: L. simplex fides quibuscunq; data est servanda. G. tô magis jurejurando sancita: hoc non enim profanaretur nomen Dei, et docent nos tristissima exempla, foederis cum turca initi, rupti

L.
fide

fidem datam esse servandam.

Q. Si quis jurato contractum confirmet, in quo enormiter est laesus, an possit rescindere.

Illa juramenta, in quibus fides primario Deo, fuit obligata, non possunt rescindi, etiamsi jurans enorme damnum patiatur. at illa in quibus et accidentaliter f. obligata fides Deo. per invocationem ejus, omnino pot rescindi, si enorme damnum inde juranti sequeretur.

io. 1a. Q. si fides simplex per inaequalitatem pot rescindi cur non juramento firmata, cum juramentum nihil adferat rei.

2. Q. non in omni juramento fit Deo fides, nihil ex multis Deo juris adquiretur, nisi quod vindex ponatur e. gr. cum promitto alicui 100, Deo nihil promitto.

Obs. satius tamen est leve aliquod damnum perferre. praesertim id si praevie imotuerit, quam statim fidem rumpere, ob reverentiam Numinis Dni. ut Psal. 15. 4.

Q. An Haeres ex juramento ejus, cui succedit teneatur.

... i per promissionem juratam, haeredi jus perfectum sit adquisitum, tum omnino tenetur.

io. Q. hoc onus bonis adhaeret, in quibus succedit haeres, in quibus defunctum repraesentat. At. B. Haeres tenetur non ex juramento defuncti, sed ex promisso ejus, et tacito consensu. Si non te-

net.

teneatur quoad vinculum juramenti, sed quoad obligationis efficaciam, ex pristo descendentis, adeoque si non impleat hæres erit perfidus tamen non perjurus.
Ratio 1. Quia obtestatio vindictæ Divinæ, quam juramentum superaddit obligationi simplici, personam jurantis non egreditur: obtestatio enim illa requirit assensum qui non est in jurante.
2a. Quia cum hæres Deum in testem non invocaverit, si non præstiterit defuncti juramentum, non potest dici, neglexisse reverentiam Numinis Divini.
3a. Quia Hæres se ipsum non devovit, quod tamen exigit juramentum, ergo nec obligatur ad præstandum alterius juramentum.

Hinc est quod si totus populus juraverit, et juramentum non præstetur, illi et cives erunt perjuri, qui personaliter juravint, reliqui vero et perfidi: nisi ~~Stam~~ hi Statum denuo juraverint, Hinc est quod Reges non obligentur majorum suorum juramentis, sed ipsi personaliter solent jurare.

Obj. Populus, qui populus potest jurare. Ergo hoc juramentum ab omni posteritate erit præstandum. Quia populus idem est.
Resp. Subit posteritas populi, in eas promissiones majorum quibus aliquid adquisitum est, et tenetur oneribus incumbentibus bonis ipsius, sed ~~se~~ non subit in ea, quæ sunt personalia, ~~Lic.~~ ut est

Juram.

juramentum, formaliter enim n̄ idem est populus, sed et idem censetur ob continua successionem.

R. 2. Si vero ex promissione jurata, nemini fuerit jus perfectum quaesitum, et ipsa obligatio fundetur et in virtute n̄ in Justitia, tum haeres n̄ obligatur ad praestandum juramentum defuncti,

Rati. 2. Haeres defuncti personam n̄ repraesentat in illis rebus, quae ultimato et intrinsece in ipsius persona terminabantur, nisi expresse addiderit defunctus, ut haeres hoc ejus juramento teneatur. e.gr. si quis juraverit se per 10 annos, quotannis daturum se pauperibus 50. non tenetur haeres, q. ille sub conditione promisit, si nempe n̄ moriatur, et ultra fidem n̄ vero bona respicere voluit.

Q. Possumusne jurare in alterius animam? s. an quis nomine, et loco absentis possit jurare, ut illud juramentum absentem stringat?

R. Jure Lett. quidem id receptum esse constat, an J. N. fieri possit disputatur. Nos dicimus posse aliquem jurare per nuntios, et instrumenta cum sicut per Litteras, q. tunc Nuntius ille nihil aliud agit, quam quod agerent Litterae recitando verba principalis sui, et, quod quis per alium facit, per se fecisse censetur. Et

procur

procuratorem alicujus in suo principali
sui loco jurare posse non admittimus.
Ratio. 2. in juramento requirit devotio Dni, quae
hic non adest.

Q. An superiores possint rescindere jura-
menta inferiorum, aut de iis dispensare.

R. Non quaeritur hic an juramenta possint relaxari,
si conditio jurisjurandi id admittat. et uterq.
in id consentiat quod oio admittimus. 2. Deus
ut testis et vindex invocatur in juramento, si
alter, alterum fallat, at ubi uterq. consensit in
relaxationem juramenti, ibi nulla est defraudatio.
et neq. peccatum. Sed quaeritur an Summus
Imperans in Civitate, et paterfamilias in familia
possint relaxare juramenta sibi subjectorum et.
R. 1. Nullus Superior potest efficere, ut jusjurandum
cui nihil deest. seu, quod fuit obligatorium non
obliget. q. hoc est Juris N. immutabilis.
2. Verum, q. actus inferiorum non semper sunt in
ipsorum potestate, sed aliquando fluunt ex vo-
luntate Superiorum, hinc in aliquibus casib. pos-
sunt invalidari juramenta, ne obligent.
Duplex vo est actus Superiorum circa ju-
ramenta inferiorum, alter directus in persona
jurantis; alter vo in personam cui juratur.

1° Actus Superioris. in personam jurantis fit 2pliciter

α. Antecedenter, auferendo potestatem, tale quid promittendi, quatenus jus inferioris fluit ex voluntate Superioris, namque qui habet potestatem in personam alicujus, is etiam habet in verba, et facta ejus. e. gr. Si Epus interdicat, ne quis sacramentum revelat, adimetur potestas Clericis jurato id promittendi, imo et si promiserint juramentum illud est nullum, si pater potest prohibere, ne filius alteri jurato quid promittat.

β. Consequenter. postquam juratum fuit vetando ne impleatur, quod fluit ex eminenti imperio, Unde inferior qua talis semper sub intellecta hac conditione jurare debet, si id Superiori meo integrum fuerit secus enim juramenti facultate destituitur, et si faciat ob defectum facultatis, erit juramentum illegitimum et ipso jure nullum.

NB. Priori casu inferior sciens voluntatem superioris. et tamen jurans fit perjurus. at posteriori in casu non

2° Actus Superioris dirigitur in eum, cui juratur. quando jus est Superiori, v. auferre ab eo cui juratum est, id quod juratum est, vel vetare ne accipiat id, quod fit v. per modum poenae, v. ob publicam utilitatem ex vi supereminentis Dominii. Et. —

NB. hoc casu jurans non fit perjurus, q. non stat per eum

per eum, ut impleat juramentum,

Obs. Hinc transilimus duo capita de eorum qui Summum Imperium habent promissis, contractibus & juramentis, & aliud de Sponsionibus & foederibus, quod pertinet ad publica negotia, & Grotius eximie hoc tractavit, adeoque jam agemus de Interpretatione.

CAPUT. XVI.

De Interpretatione.

Quoniam in Pactis, Contractibus & juramentis volun-tatem nostram signis externis exprimere debemus, voces vero nostrae saepe plures admittant significationes, ita ut eo ipso fiant ambiguae, obscurae, hinc ut volun-tas nostra cognosci possit, necessario opus est Inter-pretatione. Licet vero Caput de Interpretatione pertineat ad Logicos, quatenus gratia interpretandi principia dialectici ponere debent, specialior tamen interpretationis attentio pertinet ad Philologos, Theologos, & Hottos

Obs. Ius N. per se interpretatione non eget, quia lex Naturalis est communis, scripta in ratione humana, adeoque certissima. Sed quidquid obscuri-tatis est in Iure N. id omne tribuendum est imbe-cillitati nostrae. Latet obscuritas in applicatione Legum ad facta, & ad negotia humana adeoque in in-terpretatione voluntatis ~~Divinae~~ positivae

Necessitas vo Interpretaonis est [illegible]evitabilis

Rad. 1a 1. aequalitas in Contractibus observari non posset nisi Signis externis voluntas contrahentium indicaretur, Signa vo illa cum Saepe plures admittant interpretaones, intelligi non possunt sine interpretaone.

2. nisi admittantur Regulae interpretaonis bonae, mera erit confusio in Societate, cum fallax genus hominum, verba Sua detorqueret ut vellet.

3. Cum obligao non possit ultra extendi, quam quisque obstringit, hinc debet definiri, quantum Signorum externorum interpretao admittere possit, ne plus exigatur ab aliquo, quam debet.

4. cum una vox Saepe plures admittat interpretaones, ambigui Sermones ex Regulis bonae interpretaonis Sunt diluendi.

Hinc enim colligitur in id quemlibet obligari in foro humano, quod Recta Signorum Rao Suggerit. Caeter Summa prudentia requiritur in interpretando. propter ingentem difficultatem, num mens praeferenda Sit verbis. v. vero verba menti.

Q. Quod est Aptum Subject interpretandi?

R. 1. Cui inest nativa ingenii bonitas.

2. Qui habet cognionem judiciorum.

3. Qui habet cognitionem mae interpretandae.

4. Cognionem praeceptorum Logicorum, qui sit Recta

Recte Ratiocinari.

5. Qui habet cognitionem Regular. bonæ interpretationis, quæ concipiuntur ex circumstantiis, ad quas agentes respexerunt, & unde sensus agentis probabiliter liquet.

Q. Quæ sint Regulæ bonæ interpretationis?

R. Regl. 1. Si de interpretatione verborum balbutientium sit quæstio, nos debemus esse adsueti sermoni illius, si velimus interpretari, sic & Scripturæ malæ.

Regl. 2. Scire debemus linguam, & idiotismos loquentis, vel scribentis.

Regl. 3. Stilum etiam callere debemus.

Regl. 4. Oportet nosse mores, & consuetudines Gentis, de cujus verborum obscuritate quæritur.

Regl. 5. Sæpe ex secta Auctoris, ex charactere, ex fine, lux magna accedit interpretationi.

Regl. 6. Si de diplomate, v. instrumento quocunque agatur, investigandum est quam maxime, num sit verum, v. suppositum, & si verum esse reperiatur est ne aliquid fraudulenter adjectum, v. demtum, v. negligentia scribæ. v. auctoris erratum.

Reg. 7. Ante omnia expediti nobis esse debent omnes latebræ omnesque recessus rei de quo agitur,

Q. Quid est Interpretatio?

R. Est ejusmodi operatio Mentis, qua ea, quæ brevius obscurius, & negligentius dicta, aut facta sunt, uberius explicamus.

Obs. Alia est Interpretatio Grammatica, Criticior, quae verborum usum explicat, alia Logica, quae officia circa sermonem docet, alia Juridica, quando Juris loquentis, & ex ejus mente est explicamus, Sensus dictorum, v. factorum.

Objectum hujus Interpretationis est: Voluntas Juridica, in studio juris occurrens, factis & verbis declarata, adeoque positiva, v. dubia, ob ambiguitatem & obscuritatem.

Q. Quotuplex est Interpretatio?

1. Ratione objecti est 3plex:

1° Declarativa. s. simplex, in qua mens, & Lingua pari passu ambulant, s. quae voluntatem juxta signa aeque late patentia declarat.

2° Extensiva, quae voluntatem paciscentis latius Verum extendit.

3° Restrictiva, quae indicia ex voluntate paciscentis latius patentia ad hujus mentem coarctat.

Huc pertinet aequitas & facultas Correctoria, ubi lex non recte respondet aequitati: exemplum restrictivae Interpretationis est apud Matth. 2. 24. Extensivae Matth. 5.

Quoniam voluntatem signis expressa, v. L. Lator, v. usus forensis, v. privatus ratione interpretatur, hinc

Ratione

290. L. II. C. XVI De Interpretatione.

Ratione subjecti Interpretatio est iter 3plex

1º Authentica. ipsius L. Latoris.

2º Usualis, quae fit per usum fori, auctoritate Judicis

3º Doctrinalis. quae est Doctorum fitque per applicationem Regularum.

Sed cum authentica, & usualis per auctoritatem fieri solent: hinc nos deinceps unice agimus de Doctrinali. ubi applicatio Regularum fit ad facta.

Mensura itaque & norma rectae Interpretationis est collectio voluntatis ex signis maxime probabilibus

Q. Quotuplicia sint Q. Signa maxime probabilia R.

R. Duplicia verba, & Conjecturae aliae, quae considerantur aut seorsim. ductae ex solis verbis, v. circumstantiis aut conjunctim.

Q. Quomodo sint intelligenda verba?

R. Regula generalis de verbis dubiis est: Verba Regulariter, & in dubio sunt accipienda, et explicanda semper, secundum significationem acceptam, famosam & in ea Regione receptam.

NB. addimus Regulariter. si nulla signa nos alio ducunt

Ratio 1º L. usus sermonis periret, si cuique cederet facultas verbis significationes assignandi; Optimus quidem interpres

est

est verborum quisque suorum. at et in verbis ambiguis.

Rão 2a. L. Canon Hatter est natura semper praesumi, at naturale est ut verba in ratione populari et genuinis inmarte.

Atque potest non licere interpretibus confugere ad antiquam verborum significationem, non ad Grammaticam proprietatem, neque ad Etymologiam, non ad Analogiam. e.gr. Non possum hodie vocare Dominum Tyrannum, Stultum Baronem etc. non potest Dux jurans sed deditorum sanguinem non effusurum, eos vivos defodere. ut Tamerlanes.

Regula specialis. Sermo artificis loquentis, in illo sensu est capiendus, quem artis illius periti adhibere solent. q. quaevis ars, suos habet terminos ~~tel~~ technicos et eorum sensus maxime famosus is censetur, quem eis artifices impresserunt.

Obs. Videndum etiam, an verba ex unius voluntate processerint, an vero ex plurium; si ex unius tum ejus voluntas observanda, si ex plurium voluntate, tum regulariter ex verbis paciscentis, qui ambigua verba protulit, judicandum quo sensu sumi debeant.

Q. Quando opus est Conjecturis assumtis?

R. Regula specialis. Si de verbis quaeritur, de re autem non tum ad circumstantias extra verba positas, et conjecturas est recurrendum, ut sensus genuinus erui possit.

Latet autem obscuritas.

1o. Ubi vocabula simplicia, plures sensus recipiunt.

quatia vocabula multa sunt, e.gr. Jus, Gallus, Lupus, cognatio, pomum. &.

2. Obscuritas oritur ex Syntaxi. s. ex dispositione verborum vitiosa e.gr. Ajo te Aeacida Romanos vincere posse. quae vocatur Amphibolia.

3. Ex Commatibus aliisque distinctionibus, aut omissis, aut male collocatis.

4. Latet in verbis indefinitis contrahentium aut testatoris. e.gr. Haeres meus dato 100 pondo argenteorum vasorum, novercae quae voluerit. Quomodo h. intelligendum est. an, quae Noverca voluerit, vel quae haeres.

Regl. 2a. Pariter conjecturis opus est, ad genuinum sensum eruendum si diversitas ex scriptis, v. verbis alicujus contrariis oriatur, ut sic conciliari partes possint, si non duae plane contrariae leges sunt, posterior tollit priorem.

§. Ex quibus locis depromantur Conjecturae voluntatis.

R. 1a. Ex materia substrata. i.e. ex naturali rei conjunctione v. connexione. de qua loquimur cum verbis. Quilibet enim talia praedicata verbis adjunxisse praesumitur. quatia a natura rei permittuntur. e.gr. si inducias paciscantur hostes 30. dierum, dies civiles

a 24. horas intelligendi sunt, si paciscantur de tradendis armis, non sunt tradendi milites, sed si foedus ineant, ne alter arma inferat in territorium alterius, intelligendi sunt milites armati. &

b. Ex Effectis. & Consequentibus.

Cum enim homo sit animal rationale, nihil frustra & illegitime agere praesumitur.

Hinc verba ejus ita sunt interpretanda.

1º Ut vitio careant & absurditas vitetur, hine si ex verbo alicujus secundum generinum sensu sensum absurditas sequeretur, a recepto sensu paullisper est deflectendum.

2º Ut in toto sit, & subsistat negotium.

3º Ut conveniat Legibus.

4. Videndum quo sensu in talibus casibus littera, v. verba fuerit usa: Optimus enim interpretandi modus est consuetudo.

5. Ut benigna durioribus praeferantur.

c. Ex Conjunctis. q. Regulariter quilibet tractare quaevis sibi praesumitur. Conjuncta vero sunt, aut Origine aut Loco talia.

A. Origine Conjuncta sunt, quae proficiscuntur ab uno, eodemque auctore, licet in diversis locis, hinc loca parallela ejusdem auctoris sunt excutienda, q. quod uno loco obscurius dicit, alio loco id explicat, nisi expresse constet voluntatem esse mutatam.

Hinc regula est. Uniuscujusque dictum obscurius & ambiguum ex ejusdem verbis explicandum est licet alio loco depositis.

B. Loco

β. Loco conjuncta sunt, quae eodem loco, Libro, capite existant, hinc antecedentia cum consequentibus in interpretatione debent conferri; non unica et particula arripienda, et ex ea conclusiones deducendae, quae est consuetudo Sophistarum Jesuitarum.

Obs. Inter ea vero, quae loco conjuncta sunt, ad genuinum sensum auctoris eruendum maximam vim habet.

Ratio Legis, quae est causa impellens L. Latorem ad ferendam Legem e. gr. Cum Ludov. II. Legem ferret, Lutheranos comburendos esse, ratio Legis erat, quod hi essent blasphemi in D. V. Mariam et Sanctos. Est G. Legis ratio ea Legis, unde ab eo quod scriptum est ad id quod non est scriptum ratiocinando devenire possumus. Unde.

Reg. Ita est lex explicanda, ut fini L. Latoris satisfaciat, insigne hujus exemplum est Mar: 2. 27. Ubi ostendit Xtus rationem Legis vetantis laborare die Sabbathi, fuisse, vetare opera ea, quae pietatem huius turbant, non autem ea, quae felicitatem externam.

De ratione Legis. Obs. 1º Ratio Legis inter conjecturas est validissima, si certo constet, quod ratione, tanquam causa unica nata fuerit voluntas. quod et in pactis, et in aliis negotiis locum habet.

Obs. 2º Ratio Legis non est confundenda cum Mente Legis: haec enim est sententia genuina, ad quam eruendam Ratio Legis in subsidium vocari debet.

Obs.

Obs. 3a Probe distinguendae sunt verae Cae á praetextib.

Obs. 4o Si una et subsit rao, quae movit efficaciter voluntatem, cessante raone illa, cessat et voluntas cessante raone Legis, cessat et ipsa Lex.

Obs. 5o Si vo plures sint raones Legis, cessantib. oib. cessat Lex. At una v. altera et cessante, non cessat voluntas.

Obs. 6a In explicaone Legis Docti semper attendere debent ad raonem Legis, at subditi n. item, q. subditis ad obediendum sufficit sola voluntas.

Obs. Grotius, Puffend, et Vitriarius Mae qualitates dividunt, in favorabiles, odiosas, et mixtas atque secundum has qualitates dicunt jam fieri debere interpretaonem, ut Mixta latisse, Favorabilia latius, Odiosa strictissime interpretentur.

At recte observavit Thomasius, hanc distinctionem n. habere locum in Jure Nae, sed fluere ex J. Civ. et Gent. et regulam hanc esse nimium certam.

Rao 1a q. non datur certa favorabilium et odiosarum rer. Defio. G. his tanquam fundamentis, ad indagandum verum uti non possimus. Nam favorabilia dicuntur, quae comunem spectant utilitatem, odiosa vo quae poenam in se continent. At eadem Lex pot esse et favorabilis, et odiosa, ut poenae inflictio, G. quomodo hic interpretatio certa institui pot.

2a q. oia negotia licita, sua nae sint indifferen-

ferentia, & quod uni prodest, alteri nocet. Absurdum G. foret, eandem rem late, & stricte interpretari.

3° Nimis difficile est discernere ò odiosa, s. mixta à mere odiosis.

4° L. non opus est his ambagibus, cum faciliori viâ interpretatio recta fieri possit. Exempla enim à Grotio, & Puffend. aut contrarie plane sunt, regulæ ipsorum, aut fallacia causæ in eisdem committitur c. à remotiori causa petitur interpretatio, cum à proximiori peti possit. e. gr. Romani foedus inierunt cum Chartaginiensibus, ne injussu populi Romani bellare auderent.

Q. An hoc pactum de non bellando extendatur etiam ad bellum defensivum?

Recte negat Grotius, sed malam dat rationem, petens eam ex distinctione negotiorum, in favorabile & odiosu sic q. fallaciam causæ committit. Cum revera ex scopo ~~loquentis~~ foederis id pateat, noluerunt enim Romani Cartaginienses ~~nec~~ nec Romanis exponere. sed et prohibere, ne per bella fines suos extendant. Sic in interdicta cervorum venatione, an sub nomine Cervi, comprehendatur Cerva, admittit Grot. fallaciam causæ.

Adeoq. non ex incertis his principiis, sed potius effectis juditiis, & conjunctis simul erit solide judicandum. De usu vero Legum, & Contractuum

Q. An

Q. An præmium ei, qui primus ad metam pervenerit propositum, præstandum sit utrique si ambo semel pervenerint?

Vel ipsi certantes proposuerunt præmium, v. Spectatores, si ipsi certantes, tum neuter præmium accipit, q. nescitur quis sit primus. Si vero tertius proposuerit tum aut dividendum præmium aut sorte decidendum, aut novo cursu decertandum. Singulis enim solidam mercedem dare non debet. Si noluerit, Ea enim fuit mens proponentis, ut uni tantum det præmium, non pluribus.

Q. Quodnam est aliud interpretandi genus ex Conjecturis, extra verborum Seriem?

Obs. Hucusque egimus de conjecturis ex verbis declarandis; jam aliud interpretandi genus superest, ex Conjecturis ex verborum Serie.

Unde fit Interpretatio Extensiva & Restrictiva.

Quoad Interpretationem Extensivam.

Obs. Vix est ullum argumentum in Jure majori periculo conjunctum, quam Interpretatio de extensione Legis. Quia cum animi Sensa sint exponenda, colligitur sensum verborum illum fuisse, qui a Communi verborum usu non abhorret.

Obs. 2. Interpretatio Extensiva semper difficilior est quam Restrictiva.

Ratio

Rao: Nam sicut in rebus oib. ut effectus non sequatur, sufficit unam deesse caam, ut vero aliquid constituatur, omnes convenire oportet: ita et in obligaone, conjectura extendens obligaonem, non temere admittenda est, et in negotijs obligaonem producentib. ut interpretao restringatur sufficit unam caam deesse; at ut extendatur necesse est, ut omnes adsint.

Obs. 3. Si in casum aliquem verba non quadrent, at rao legis illuc adduci possit; interpretao extensiva locum habet.

NB. Cum ad applicaonem horum itur, saepe maximis viris aqua haeret. Hic enim quaeruntur conjecturae tales, quas verba nullo modo prae se ferunt, adeoque oportet eas esse quam certissimas. Non enim sufficit hic rao similis, sed oportet ut eadem sit, nec id semper sufficit ut dicamus, ex raone faciendam extensionem.

1o Saepe enim voluntas pro arbitrio libero se determinans ad obligaonem producendam est per se sufficiens etiam sine raone illa.

2o Ubi eadem est rao, ibi proprie dicta extensio esse nequit. Sua rao gnalis continet sub se omnes casus sub illa raonis spec comprehensos, at cum differant spec raones similes quamvis. Illi casus tunc decidunt per interpretaonem extensivam

tentiam, deducendo argumenta a similib. ad similia

Obs. 4. Sciendum itaq. est Raonem sub qua cotinetur casus, quem volumus comprehendere, esse unicam Caam moventem LLatorem et cotinentem casus etiam non expressos, qui tn similes sint expressis. ideoq. ad ea extendi possint.

Obs. 5. Quorum similis est Rao, v. aequa constitutio, v. pariter ad parem utilitatem pertinens, ad similia recte assumuntur, licet sint correctoria v. etiam poenalia

o. 1a L. ubi par est Rao, in iisdem jus idem servandum, suadet Rao aequalitatis.

2a L. aliogum leg. aut promissio fuisset inepta aut inutilis

3a L. LLator non potuit omnes casus incidentes proponere. ideoq. Judex ad similia, quae tendunt ad communem utilitatem procedit, a Lege similia jubente, v. prohibente. Debet ergo Rao unao adhiberi in Interpretaone.

Obs. 6a Extensio locum infignem, si Legi in iis, quae fieri noluit, sed expresse tn n vetuit fraus fuit.

o. L. sic alias leg. redderentur illusoria, cum saepe sententiam Legis salvis verbis ejus circumscribere solent homines prave solerter.

Fraus fit contra Legi, v. commutaone Rei, v. personae

personas v. Contractuum v. in modo contrahendi in quibus omnibus Casibus extendenda est lex.

Q. An mandatum impleri possit non per id quod ipsi jussum est sed per aliud aequi pollens.

R. Distinguendum hic est inter Mandatum Superioris mandato conjunctum et ex gratuita sui oblatione alicui ~~sibi~~ impositum.

1º Quo ad mandata Superiorum.

Regula est. Regulariter fines mandantis, mandatarius excedere non potest, sed strictissime exequi, et observare debet nisi expressa clausula adjungatur posse mandatarium aliquid mutare, casu ita postulante.

Ratio 1º Quia alias dissolveretur obsequium imperanti debitum, et Respublica in casum daretur, si ministri proprio ausu, partes imperanti debitas sibi assererent.

2º Est res periculi plena, mandatarium stricte non exequi imperata mandantis, in iis, quae Lege Divina licita sunt.

3º Divina qui pro imperio alteri aliquid mandat, nihil ipsi aliud injungit, quam meram executionem. Hinc apud Romanos mandata aliter exequentes, licet feliciter res cecidisset, capite puniebantur. Sic Manlius filium contra mandatum suum licet feliciter

pugnantem neci dedit,

1. Quod attinet Mandata Privatorum. dicimus eorum mandata posse impleri per Aequipollens, si mandatum non fuit circumscriptum.

2do. Qui mandatum per Aequipollens implevit, non excessit mandati fines, quoties mandantis non intererat, ut verba ejus observarentur.

Obs. Triplicter solent fieri Mandata.

1o Mandans Mandatarium, vel circumscribit limitibus vel non, si circumscribat non licet excedere mandata.

2o Libertatem potest dare Mandatario quidvis agendi. Et tunc Mandatarius tenetur tantum ad summum conatum & tantum dolum praestare non tenetur

3o Mandans mandatario tantum per modum consilii suggerit aliquid, quando Mandatarius potest per Aequipollens vel per utilius exequi.

II. De Restrictiva Interpretatione.

Restrictiva Interpretatio est, quoties verba Legis, vel Conventionis sua gratia restringuntur.

Duplex vero Causa est, adhibendae Interpretationis Restrictivae

1. Si Voluntas Originaria deficiat.

2. Si Casus emergens, cum voluntate pugnet. Nam interdum verba nimis generaliter sunt prolata, quibus tamen restrictio aliqua addi debet, v. g. proferens verba ea, ad certos casus extendere noluit, v. g. Casum emergentem praevidere non valens, subintelligi debet, cum ad hunc

Casum

casum extendere noluisse verba sua.

α.) 2da. G. Restrictivæ Interpretaonis est. Defectus Voluntatis Originariæ. quæ fit 3plici modo.

a.) Ex Absurdo. q. nemo sanæ mentis supponitur velle id quod absurdum est. Sic in grali sermone persona loquentis spr excipitur. e gr. Epimenides non gtinetur sub hoc dicto suo. Cretenses spr mend.

b.) Ex Cessaone Raonis moventis. Llatorem ad ferendam hanc Legem. e gr. furiosus deponit apud me gladium, eo tempore quum est sanæ mentis. Post furia correptus venit ad me, expetit gladium depositum; an teneor reddere, ex Lege jubente: depositarium reddere debere depositum depositori quandocunq. petit.? Non q. raō Legis cessat hic. Loqr enim de raone gpotib.

c.) Ex Maæ defectu. q. Maā de qua agit debet intelligi, observata ope agenti, G. qmqm verba gralia plata sint, tn restringenda sunt ad Maam illam. e.gr. Si feudum detur alicui exceptis feminab. eo ipso excluduntur etiam descendentes ex feminab.

Reg. Gratiter quidquid propter raonem Legis assumtum est non est extendendum.

d.) Si Lex comprehendatur sub raone secundum potentiam Moraliter gsideratam, quid juris? Cum raō pacti quorundam fuerit hæc, ut periculum, aut incommodum vitetur, an raō illa pacti restrin

restringenda sit ad Periculum certo certius eventurum, An vero ad id, quod possibile est evenire extendenda sit? Restrictio hic locum non habet, sed ratio extenden-da est ad Casus possibiles.

Ratio. L. paciscens sibi securitatem stipulatus est, adeoque de periculum possibile excipere voluit. e.gr. Si cau-tum sit, ne exercitus, aut classis aliquo deducatur, ne noceat Incolis; non potest eo duci, licet voluntatem nocendi non habeat exercitus, q. potest nocere.

Q. An promissa habeant in se hanc tacitam conditionem; Si res maneat in statu quo est?

Non. Ratio. L. si omnibus promissionibus haec gratis con-ditio inesset, nulla fides pactis dari posset, cum haec sint nimis fallaces. Excipitur tamen Casus. Si aperte appareat statum rerum praesentem in unica illa ratione inclusum esse. Hinc multi Legati, cum intelligerent praesentem rerum statum mutatum esse, muta-ta ratione ob quam nitebatur missio eorum ex itinere reversi sunt.

β.) Causa Restrictivae Interpretationis. est Casus emergentis repugnantia cum voluntate, quae causa cognoscitur, aut ex dijudicatione naturalis rationis, aut ex alio signo voluntatis.

Q. Ex naturali ratione quomodo potest dijudi-cari, ubi est adhibenda restrictiva Interpretatio.

1º Si quid sumtum, prout verba jacent, fiat contra Jus N. et Divinum, tum aequitas, quae legem ubi deficit

deficit corrigere debet, jubet adhibendam Interpretationem Restrictivam.

Rao. Q. licet Legislator ob variam actuum varietatem casus omnes expresse non exceperit, non tamen potest praesumi eum, tam absurda, & Legibus Divinis contraria esse voluisse.

Obs. Non tamen tenere debent eximi casus, nisi Signis sufficientibus hoc ad id provocetur, Ne quis se judicem alterius Actionum & verborum faciat.

Obj. Aequitas in Jure N. sibi locum non vindicat. q. Stata in lege Universalis, quam Lex exigit?

R. Lex Stata non prout in se est, sed put ab hominibus generaliter enunciatur opus habet Interpretatione Aequitatis, & in applicatione ad actiones humanas. e. gr. qui promisit depositum gladium reddere, non reddet furenti, ne aut illi, aut aliis innocentibus periculum creet.

2. Si verba Legis non restricta omnibus in usum intolerabilia, & Aequitati non convenientia videantur, Interpretatio restrictiva locum habet. e. gr. Lex est: Miles stationarius ne deserat locum; at si subito exoriatur incendium, ita ut nisi aufugiat combureretur, Lex haec restringi debet.

3. Si ex fine negotii pateat, id certis personis molestias creare, Aequitas statim restrictionem adfert Legi, v. pacta e. gr. Si gens foedere icto, promittat alteri parti auxilium, excusabitur, quamdiu indigebit ad se tuendum suis copiis.

Q. Quænam sunt alia signa, quæ ostendunt certum casum, à Lege exc. aliter concepta exemi?

R. Inter hæc signa nullum est validius, quam si verba illa alio loco posita, velut insperato de ipso rerum eventu inter se committunt: cum duæ Leges ita occurrant, quæ non quidem directe pugnant, sed per incidentem casum singularem, ita collidunt, ut licet diverso temporis momento, utraque Leges, quomodo servari potuissent, at eodem tempore utrasque servare impossibile sit. Jam.

Q. Hoc casu utra lex prævalere debeat, si utrique satisfieri non possit?

R. Regulæ hic quædam observandæ.

Regla. 1a. Illud quod permittitur, cedit ei quod jubetur.

Rao: Quia jussui inest necessitas tollens Libertatem: permissio vero liberum relinquit arbitrium faciendi, vel non faciendi.

NB. Ita intelligenda est Regla, quod Lex fortior sit, quæ vetat specialia, quam quæ permittit gratia.

Rla 2. Quod certo tempore faciendum est, præfertur ei, quod quovis tempore fieri potest. e.g. Sanctificatio Diei Sabbathi præferenda est officiis quotidianis.

Celebrem Politicam Reglam subministrat hic Puffend. dicens: Non esse uni eidem conjungenda ea, quæ nequimus expediri queant, et tamen nullam dilationem ferunt, Hinc Flamines Diales apud Romanos Magistratum gerere non poterant.

Regla 3tia

Regula 3tia Affirmativum praeceptum cedit Negativo. Si ipse aliàs impleri non possit nisi cum violatione alterutrius praecepti. Seu Affirmativa praecepta obligant semper, sed non ad semper. Negativa vero semper, et ad semper.

Ratio. Quia negativorum praeceptorum obligatio est semper uniformis, et efficax, at affirmativa, et impossibilia reddi possunt, et commodam occasionem viresque requirunt.

Reg. 4ta. Inter Conventiones Legesque qualitatibus pares, particulari, et peculiari, quae propius accedit ad rem, cedit generali.

Ratio. Quia Lex specialis posterior, praefertur Legi antecedenti generali. Seu quia specialiora firmiora sunt generalibus. e. gr. Sit lex ut cives tempore tumultus armati conveniant in foro: Alia lex sit: Die feriato, armati ne videantur in foro, accidat vero ut tempore feriato fiat tumultus, debent adesse armati;

Regula 5ta. In Collisione Legum Lex majoris utilitatis honesta magis, et magis necessaria, praeferri debet minoris utilitatis.

Ratio. Quia obligationi velut inferiori, haec exceptio addita intelligitur, ut praestari debeat, si per majoris momenti obligationem id fieri possit, sin minus omittatur.

Regula. 6ta. Si duo pacta juratum, et non juratum pugnent certo eventu, adeoque simul impleri non possint praeferendum est illud cui adest humis jurandi ~~obligatio~~ religio.

Regula. 7ma Obligationi perfectae, mutuae, homines respicienti, cedit obligatio imperfecta.

Ratio. Quia major obligatio est in perfecta obligatione,

quam in Imperfecta.

R. 8. Lex beneficentiæ, cedit Legi gratitudinis Cæteris parib:

Rão: Q. Lex gratitudinis, requirit ut des q. accepisti, lex beneficentiæ vo, ut prius des. at fortior obligão est reddere ideo, quod accepisti, qm prius dare.

R. 9na Inter Leges à potestib Subordinatis profectis, Lex inferioris potestis, cedere debet Legi Superioris potestis

Rão: Q. absurdum est ut major potestas cedat inferiori sibi subjecto. Hinc magis est Deo obediendum, qm hoib magis Spi, qm privato.

R. 10 Quo arctiori vinculo persona nobis conjungitur, eo magis præponderant obligaões, illi debitæ, aliis ceteris paribus.

Hujus Reglæ maxima est habenda Rão, in beneficiis. Hinc oib quidem benefaciendum, sed imprimis fidei nostræ consortib ut Gal. 6.

Quomodo vo actus charitatis in casu collisionis, debeat præstari non perfunctorie tractat F. A. Lampius in Balsamo Gilead cap. 13. pag. 307. Ubi Rãonalem & emendatam Philautiam ~~debet esse~~ dicit esse normam amoris proximi

Obs Omnes supra datæ Reglæ, ad unam hanc possunt revocari: Maximam esse Reglam, quæ ad maximas Res pertinet.

Obs. Non est existimandum, quasi Æquitas in sola Interpretaõne Restrictiva haberet locum. Omnem enim certe Interpretaõnem Æquitas dirigit.

Nunc

Nunc agamus aliquid de Aequitate.

NB. 1º Aequitas non est confundenda, cum dispensatione, s. Lege Solutione

Ratio 1ª Dispensatio enim est exemtio peculiaris personæ ab obligatione Legis. Aequitas enim ostendit ex fine, v. scopo Legis, hanc v. illam rem nunquam fuisse comprehensam sub verbis Legis, s. quod hoc esset aliquid intolerabile omnibus, sive quod Legibus Naturæ, et Divinis contrarium.

2ª Dispensatio ad gratiam pertinet, et sæpe ex causa levi, v. nulla obtinet; Aequitas autem pertinet ad officium Iudicis.

3ª Q. dispensatio et circa leges attendit; Aequitas vero circa omnia

4ª Q. dispensatio poenam remittit, Aequitas vero sæpe auget: crescentibus enim delictis exasperant poenæ.

NB. 2º. Aequitas differt ab Interpretatione; Illa enim est dictamen rectæ rationis, quod leges recte interpretandas præcipit. Hæc autem est habitus voluntatis, quo rigor Iuris perfecti, ex legibus concessi mitigatur v. exasperatur.

NB. 3º. In omnibus quidem magistratibus, in Iure Interpretando, ~~Aquit~~ Aequitatem spectare debet Iudices quia sæpe summum Ius, summa injuria, quoties nempe Ius opponitur Aequitati, quando Ius strictum jus non debet dici, nisi Aequivoce, ut hoc scitus dicitur loco.

Obs. Legum applicatio differt ab Interpretatione

ut Theoria à praxi. Nempe. Interpretatio pertinet ad Legum sensum intelligendum, & ad Scholas potissimum spectat, at applicatio Legis præsupposita sui cognitione de facti eventis moralitate est sollicita.
Legum applicatio his Reglis continetur.
Regl. 1ma Ad illud respice, de cujus moralitate quæritur.
Regl. 2a Genus Legum applicandarum recte elige, ac Legem controversiæ propriam inde sume.
Regl. 3a Omnes facti circumstantias accurate expende.

CAPUT. XVII.

De Damno per Injuriam dato, & Obligatione quæ inde oritur.

Connexio Remotior. Repetenda est ex Tit. 2. l. § 2. ubi quod nostrum sit fit ex triplici fonte, v. ex Conventione, s. pacto, v. ex Maleficio, v. ex Lege.
De pactis satis dictum est jam dicendum de Maleficiis.

Q. Quid est damnum per injuriam datum?

R. Est maleficium seu delictum, quo dolo, & culpa res alterius læditur, s. eum quis minus habet suo.

Obs. Licet Jus Civ. varias damni, injuriæ, noxæ, pauperiei delicti & distinctiones habeat, Nos tamen hic, damnum latissime sumimus, pro omni culpa

Sive in faciendo, s. in non faciendo. pugnante cum eo, quod aut hnes communitr, aut ratione certae qualitatis facere debent. — — — Sunt enim officia alia absoluta. & Communia, quae omnib. hnib. debentur, qua hominib.;

alia Hypothetica quae respiciunt factum aliquod hnum, ut Dominium s. v. Statum hnis adventitium, ut Civis Patris

Damnum G. ex Malefico datum, est id omne. quod v. communit. v. ratione certo statu committitur, quod facere vetitum erat, aut omittitur, quod praeceptum erat, v. Natli v. Civili Iure

Q. Ex tali culpa si damnum datum sit, qualis orit. obligao

R. Ut resarciatur damnum illatum, Nam non sufficit ut qui damnum intulit, poenas det Reipublicae sed debet adesse resarcitio damni, poena enim respondet vitiositati, effectus vitiosi actus vo requirit resarcitionem.

Rao 1a. Q. praeceptum illud: Neminem laede, & suum cuique tribue, vanum esset, si damnum, laeso gratis esset devorandum, laedensque fructum caperet ex non restitutione.

2a. Sublata Lege, & obligaone restitutionis, numquam hnum pravitas desisteret a damnis inferendis.

3a. Q. alias Ntra hna, nec felix, nec salva esse posset, sine pace, quae violatur, qui rem alterius aufe

1º Q. Jus meum Sublata re, non fit deterius, & restitutionem petendi jus habeo.
2º Q. Id quis sibi non vult, id nec alteri facere debet.

Ut vero ad resarciendum damnum obstricti simus necessarium est.

1º Ut damnum illud Lege sit prohibitum.

2º Ut dolo, culpaque nostra contingat.

3º Ut alteri invito factum sit.

Q. Quot Generatim modis dicitur aliquid nostrum?

R. 36. 1. Nostrum aliquid est Naturâ, quod citra ullum institutum hominum, ut vita nostra, membra, fama, honor, actiones propriae, quae ad Vitam conservandam Necessariae &c.

2º Ex facto hominis, quod aut ex Dominio, aut ex pacto, de quibus jam actum.

3º Ex Lege. q. Lex habet eminens dominium e.gr. Rex potest partem bonorum meorum accipere, & alteri dare, ita exigente necessitate Reipublicae.

Hinc patet amplitudo hujus officii Ne quis alteri damnum inferat. quod extendatur ad omnem laesionem Vitae, honoris existimationis, ablationem bonorum & membrorum nostrorum, adeoque prohiberi hoc praecepto omne furtum, fraudem, violentiam, malitiamque omnem.

Q. An ex sola aptitudine jus perfectum adquiramus, ut inde oriatur obligatio restitutionis, si occasione ejus damnum faciamus alteri.

R. Non

R. Non: q. ad hoc faciendum jure perfecto non tenet alter, e. gr. Magistratus, si in conferendo munere quodam negligat aptiorem virum, & conferat ineptiori, sed minus ab aliquo commendato. Non potest damni illati accusari.

Ratio 1a quia damnum est rei perfecte ad nos pertinentis ablatio, v. correptio. At id, ad quod habendum tantum idoneus sum, inter mea numerare non possum.

Ratio 2a quia dependet res ab altroneo ejus beneficio tantum.

Cautio: Cavendum tamen hic, ne ea, quae diversi sunt generis confundantur, quamquam enim Cives non habeant jus exigendi, ut optimus conferatur munus, tamen summus Imperans, cui Magistratus collatio mandata est, tenetur ex utilitate Reipublicae munus dignissimis conferre, ita ut si ex indigni electione e. gr. ab ineptum tribunum, si Respublica aliquod damnum patiatur: illud tenetur summus Imperans resarcire, & ad hoc faciendum ab universitate cogi potest.

At in singularibus Civibus hoc non procedit, qui si negligantur et excludantur a muneribus, de damno illato, queri non possunt

Ratio quia non habent minus, quam habuerunt.

2a quia non habuerunt rem, sed tantum facultatem.

Q. An tantum aestimatur damnum quod datum est in ipsa re nostra?

R. Non. Sed aestimantur etiam fructus, qui proprie sunt fructus rei, sive illi sint percepti sive vero non. Si tamen ipse eos percepturus fuerat. Deduci tamen debent impensae.

quibus

quibus res melior facta est aut, quae ad percipiendos fructus fuerant necessariae

Ratio 2. nemo debet locupletari alterius damno, ergo reparatio damni, continet non tantum damnum emergens, sed et lucrum cessans.

2. Intelligendi sunt fructus, et naturales et industriales et mixti.

3. Aestimatur etiam lucrum speratum, non quidem ut illud ipsum lucrum jam actu, sed quia spes propinquitatem habet ad actum, ut in semente spes messis.

4. Aestimatio vero fructuum speratorum intenditur, vel remittitur; prout fructus propius vel remotius a fine remoti fuerint.

Quinam sunt illi, qui damnum dant?

1.mo Qui sua voluntate, per se, et immediate damnum dat; is naturaliter tenetur ad restitutionem, et ad poenam. quia justum est, ut qui malum ~~fuit~~ fecit, malum ferat.

2.o Sed, et alii damnum inferunt, vel inferre possunt, faciendo, et non faciendo. Non faciendo, cum quis physice non operatur damnum alterius, at moralis causa est ejus atque hi tenentur poena, adeoque necessario particeps etiam esse debet culpae. quia ob alterius delictum puniri innocens non potest.

Quot modis concurrat vero quis ad actionem alterius, varia est Doctorum sententia.

...aliter. quia modos enumerant in versu.

Jussio

Jussio, Consilium, Consensus, palpo Recursus.
Participans, mutus, n obstans, non manifestans.

Puffend. vo. 3. 1. Hanc Regulam ponit circa illos qui tenentur ad damnum qui non. Ubi quis ad actum ipsum, quo damnum infertur, nihil qualis realis operâ deq. in participationem rei venit antecedenter, nec emolumentum inde accepit, is, et si aliquo peccato se obstringit in illo actu, ad damni tamen restitutionem non tenetur. Sic. qui factum perpetratum laudant, excusant, verbis defendunt, aut qui ante factum optant at resarcitionem damni non impediunt; hi omnes peccant contra charitatem sed ad restitutionem damni non tenentur.

Adeoq. cooperantes sunt, in damno inferendo, alii. Positive, alii Negative.

Positive vero iter alii Primario, alii Secundario

jo Primario illi. a. Qui jubent, mandant, ut quis alteri damnum inferat, praecipue si is cui jubet sit subjectus ipsius. Deoq. tales mandantes gravius saepe puniuntur.

b. Qui consensum altrib adhibuit.

c. Qui receptum dat, abscondit, defendit damni illatorem.

d. Qui participat s. ex praeda, s. ex operatione iniqua, auxilium praebendo maleficio.

e. Qui cum vetare teneretur maleficium, aut opem ferre laeso, id non facit.

Secundario. Positive concurrunt ad damnum alterius illi:
Qui Consilium dant, s. cum ope conjunctum, s. sine
ope, sed si consilium fuerit speciale, & indicans rem,
modum, et circumstantias damni inferendi.

Negative vero cooperantur alii. etiam.
Primario. 1o Mutus. qui teneretur clamore suo
avertere periculum, et non facit.

2o Non obstans, qui teneretur opem ferre
laeso, et non facit.
Secundario cooperatur damnum alterius,
Non Manifestans qui cum Magistratui indicare te-
neretur rem, et non facit.

Q. Quid si damnum inferens, etiam sine
aliorum concursu dedisset damnum, an singuli pu-
niantur, et reparent damnum?
Quia aliquid operae etiam illi contulerunt, et si ad re-
parationem damni non semper, tamen ad poenalitatem sp.
omnino tenentur.

Q. Sed quo ordine conveniuntur s. puniuntur?
Primo puniendus patrator, post mandans.
Ratio. 1a Quia patrator facinoris immediate
damnum dedit.
2a Sive debet mandatum rei turpis non obligare.
3a Quia mandatum plerumque obscurius, aut al-
tioris est indaginis, in criminibus, at patrator certus, et
damnum certum.

Q. Quid si

Q. Quid si à pluribus in eadem causa Servi constitutis, idem actus deducatur in actum, an omnes tenebuntur in solidum v. pro rata?

R. Distinguendum hic. 1º Respectu subjectorum. 2º Objectorum.

1º Respectu Subjectorum. Si plures sibi invicem nocuerint, concurrendum, an conspiraverint ad damnum inferendum, v. in crimen. Si prius tum singuli teneantur pro rata, at si caeteri aufugiant, & unus deprehendatur is totum solvere tenetur, atque sic dure [illegible] alios liberat, si posterius tum omnes tenentur ad poenaliter, neque possunt uno punito caeteri liberari.

2º Respectu Objecti. S. damni dati, videndum, an actus fuerit individuus: qui ab uno aeque peragi potuisset, ac à multis, v. dividuus ubi unicuique certa pars assignatur, atque jam si actus fuerit individuus, singuli concurrentium tenebuntur in solidum, & si quis eorum non sit solvendo, caeteri onus ipsius ferre debent. Si vero actus sit dividuus tum unusquisque in tantum tenetur, in quantum nocuit.

Q. An qui tenetur de actu, simul tenetur de his, quae illum ex actus vi sunt secuta

R. Affirmative: ratio. Quia is tenetur in quo est principium motus alicujus, atque omnia illa originem debent actui, quae per se, non per accidens actum comitantur e. gr. homicida injectus, qui non habuit Jus

ad illud faciendum: tenetur solvere impensas, si quæ factæ sint in Medicos, & alere eos, quos occisus ex officio alere debebat, ut sunt Liberi, uxor &.

Obs. Lucri futuri tamen non est habenda ratio, quia Lucrum ejus erat incertum, & futurum tempus æque patet ad damna, quam ad Lucra, denique incertum etiam quant... ex ipso Lucro consumturus erat occisus.

Sic Mutilator debet compensare impensas ad vulnus factas, & tenebitur ad æstimationem ejus, quod jam, qui mutilatus est, minus poterit lucrari. Imo etiam cicatrices æstimantur quoque in Liberis hominibus, si eo ipso aliquid lucri ipsis decedat. exempli gratia. Virginibus eo ipso sæpe dos eripitur, viri mutili, ad munera non admittuntur &.

Sic adulter, & adultera, tenentur non tantum indemnem præstare maritum ab alendis his prolibus, sed & legitimis Liberis dent, quod illis decedit ex tali congressu fornicario.

Sic Stuprator violentus, aut fraudulentus, tenetur virgini rependere, quanti minoris ipsi valet spes nuptiar. & ducere ipsam, si ipsa commissione corporis osculum impetraverit. Excipiuntur 1º Meretrices. 2. ab alio jam defloratæ. 3. Quæ stupratori nubere recusant.

Sic fur, & raptor, tenentur ad restitutionem rei ablatæ, & quidem cum suo incremento naturali, & cum sequente damno, aut lucro cessante, etiamsi puniantur à Magistratu, quia poena est ob crimen, itaque rempubl.

respicit; restitutio vero ob actum, & respicit Dominum, et Rei ablatae. Si vero res furto ablata, perdita sit, tunc aestimari debet & quidem summa aestimatione.

Ratio. Quia cum fur sit turbator tranquillitatis publicae, quis hominum cur favore dignus esset non video, quod etiam Iure Romano, & Divino observatur. debebat enim fur quadruplum solvere.

Si vero fur mortuus fuerit, haeredes ejus tenentur solvere damnum, a patre illatum, sed in tantum et, in quantum haereditatem ~~auferunt~~, acceperunt, at pro patre puniri non possunt.

Sic, qui vectigalia legitima fraudat, furtum facit, & tenetur resarcire.

Ratio: Quia cum Respublica habeat jus tributa imponendi, cum subtraho tributum, fraudo illam. Hinc Christus etiam jubet reddi Caesari, quod est Caesaris Matth. 22.

Huc referuntur etiam, qui per accusationem iniquam, injustum judicium, falsum testimonium, alteri damnum dant. Huc etiam illi, qui contractui, promissioni, dolo, vi, aut metu injusto, causam dederunt, qui ad damnum integrum tenentur.

Q. Quot modis fit damni illatio?

R. Tribus modis: 1º Dolo malo. quando quis sua machinatione, & suis artibus, alteri invito damnum dedit & tunc omnino ad restitutionem non et rei, sed et earum consequentiarum teneri certum est.

Ratio 1ª Quia talis contractus ipso Iure est nullus.

2ª Quia omnis dolus repugnat honestati, & Iuri Naturae.

II. Ex negligentia. quando quis non satis diligentiae adhi

ad jubendo, damnum dat alteri, atq. hic item tenetur ad restitutionem, utlq. si res exactam requirebat diligentiam; q. alias securitas Reipubl. stare non posset, si lues se nocendo recensare possent.

Q. ad exactam diligentiam, ex vi officij sui tenebatur, adeoq. cur neglexit.

Caussa. fortuito. quando ad damnum resarciendum non tenetur inferens.

Rão. Q. vis major, nulla hũna industria pot averti, aut praecaveri.

Obs. Atsi quis v. occasionem dederit damno, v. res casus in se receperit, is omnino ad restitutionem tenetur q. in voluntarium, ex voluntario ortum habens, moraliter pro voluntario habetur.

Q. Si Mancipium, aut pecus alicujus damnum v. pauperiem dederit, an Dñus tenetur resarcire?

Obs. Intelligimus hic talem actum, cum servus ex proprio motu, non jubente Dño damnum dedit. Natura qmqm non praecipiat ut Dñus, qui nihil ad damnum contulit, solvat, tn Nãali aequitati, congruum esse dicimus, ut Dñus solvat hoc damnum. 1º Q. cum servus Nãaliter teneatur ad reparationem damni illati, servus vo nihil habeat, sed omnia ejus sint Dñi sui, hinc aequum est ut Dñus, aut rependat damnum, aut servum dedat, quippe si servus verberetur eo ipso laeso non satisfit, idem ad poenalitatem pertinet. 2º Q. sicut animal no-

nocivum si nullius sentis esset, sine dubio posset oc-
cupari, ita Dnus obstans, quo minus caput nocivum oc-
cupetur, tenetur ad reparationem damni

2. Q. alias daretur licentia servis in infinitum laedendi alios

3. Q. Dnia rerum in praejudicium aliorum n. est introducta.

Quod ad animalia vero pauperiem inferentia dicimus
etiam haec damna debere rependere Dnum animalium illorum

Rao 1a Q. Dnus debebat scire animalia illa esse tam fero-
cia, adeoq aut non alere, aut custodire, ne possent no-
cere aliis.

2a Cum ante introductionem Dnus jus habuerim ab anima-
li nocente reparationem sumendi, quod fuisset occupa-
re, hinc cum Dnus mihi in eo obstet, naturaliter
tenetur ad resarciendum damnum. Si N.B. inscio &
invito Dno factum sit damnum, alias enim ipse Dnus
sine ulla exceptione tenetur.

3a Dnus ex tali animali, lucrum aut voluptatem capit, ego
vero damnum, at favorabilior est damni aestimatio, quam lucri
acquisitio, q. ad hoc naturaliter jus non habeo, at ne me
quis laedat, ad hoc habeo jus. G. Dnus ad aestimationem
damni resarciendam tenetur.

4a In hoc omnes Gentes, imo & Deus consentit G.

Quodsi vero laesus ipse fuerit causa laesionis e.gr. instiga-
vit animalia, tum Dnus bestiae non tenetur.

Q. Potestne dari damnum adversus famam
& honorem alterius?

R. Est, & quidem variis modis, verberibus, contumeliis, maledictis,
calumniis, irrisione, & aliis modis.

Rao Q. damnum est, cum quis minus habet suum at cum honor

detrahitur, minus habet bonus Virtutis. Ergo

2. nihil æstimabilius est bono Viro, honore, & bona fama.

Obj. 1. Philosophiæ quidem nihil per detractionem honori q. consistit in ~~honore,~~ virtute; at politicæ oio, sæpe detrahitur, hinc homines famæ malæ sæpe excluduntur à muneris publicis.

Obj. 2. Honor est reverentia alicui propter virtutem & excellentiam debita, Fama est multorum existimatio, de vita, & moribus alicujus, qui itaq; hæc negligit, damnum infert virtuoso.

Obj. 3. In damnis adversus famam datis, distinguenda est Vitiositas actus, cui respondet poenalitas ab effectis actus, cui respondet reparatio damni.

Fit vero reparatio hujus damni, confessione erroris, exhibitione honoris, testimonio Innocentiæ, & sæpe pecunia etiam redimi per læso ita volente.

CAPUT. XVIII.

De.

Iure Legationum.

§. Legatus est Minister publicus, à Summa potestate ad aliam Summam potestatem missus, ut negotium sibi demandatum nomine mittentium exponat, declaret & conficiat.

Hinc itaq; patet ab iis qui non habent Summam potestatem, aut umbram aliquam ejus, non posse mitti Legatos. Nec nempe ad Subditos.

Legati esse

Requisita. Requiritur in Legatis ut.

1. Habeant mandatum tum generale, quod illis ad quos eunt ostendunt, quae de facto venerint; tum speciale quod nemini ostendunt.

2. Litteras Credentionales i.e. Litteras Fidei publicae, in quibus mittens monet alium, ut Legatos tanquam jussos Personamque suam gerentes acceptet.

Necessitas Legationis. Summam esse Necessitatem Legator. Res est evidentissima, quippe cum populus, cum alio populo de variis Rebus componere necesse habeat, totus autem populus Sede relicta eo ire non possit neque Principibus id ob insidias tutum sit, hinc necesse est ut nonnulli delegantur, qui nomine populi, v. Regis, negotium determinent. Hinc sequitur etiam

Jus Legatorum. ut sint personae sanctae, & inviolabiles, q. Repraesentant personam totius populi, v. Regis.

Q. Quotuplices sint Legati?

R. Hodierno Stilo Curiae, sunt duplices, alii Ambassadeurs. alii Envoyés. illi primi, hi secundi ordinis. Illi majoris, hi minoris excellentiae, adeoque et quo ad effectus characteris differunt. hi, non quo ad Essentiam Legationis

Q. Quibus competit jus mittendi Legatos?

R. Illis et, qui habent Majestatem.

Ratio 1. Cui cui competit Jus ad finem, illi etiam ad media necessaria, at et Principibus competit jus bella gerendi & paces feriendi, Ergo & Legatos mittendi.

2. Quia Majestas constituit Rationem Legati, namque a persona Majes

Majestatis pendet Sanctitas Legatorum unice.

3. 2. Legatus sustinet partes publicas, at si mittens sit privatus id fieri non pot. e.

Obs. Ad Summos Imperantes pertinent illi, qui tempore Interregni Regnum administrant. Sic Proreges & Maties, quibus id Juris permissum est, porro Tutores. & Tutrices Regum Infantium, quibus permissum est Legatos mittere. q. publica administrant negotia. Qui vo Oratores a Subditis mittunt; illi n. sunt Legati, & possunt etiam in Carceres compingi.

Obs. 2. Legatos possunt mittere Pps. Electores Imperii, qui habent Suprematum territorialem & oia jura Majestatica exercent.

Q. An illi, qui impari foedere sunt juncti, habent Jus Legatos mittendi?

Si foedus inequale n. gtineat imminutionem Majestatis, omnino Legatos mittere possunt, Sic. qui ex parte sunt Subditi, ex parte Summi Imperantes, habent Jus Legatos mittendi, respectu ejus, quatenus n. sunt Subditi, e. gr. Rex Angliae est Monarcha. respectu Hannoveriae est Vasallus Imperii.

Sed bello devicti & Captivi Reges, non habent facultatem mittendi Legatos, quia hoc Jus cum reliquis ~~Maties~~ Maties accessoriis amiserunt. Item, qui Regnum dereliquerunt.

At Reges pulsi. qui tn Jus suum potestate aut aliis modis sustentarunt, Spemq. habent recuperandi Regnum, omnino jus hoc Legatos mittendi n. amiserunt,

quatenus

qualia exempla exstant in historia.

Si vero scindatur Civitas in duas partes aequales, ita, ut dubium sit ~~utra~~ ab utra parte stet Jus Imperii, ut fit in Bellis Civilibus, tum necessitas et utilitas utrique dat Jus Legatos mittendi.

Ratio. Quia alias pax non posset coalescere, et hoc eventu gens una pro duabus habetur.

Rebelles vero Jus mittendi Legatos non habent,

Ratio. Quia Principi in Subditum suum Summa semper manet auctoritas, at necessitas suadet, ut saepe eorum deputati admittantur.

Obs. Qui Tyrannio resistunt, male vocantur Rebelles, rectius dicuntur Male contenti.

Quaeritur. An Legati Pyratarum, et Latronum sint admittendi?

Resp. Si Latrones illi Civitatem non constituant, non sunt admittendi, quia Jure Gentium uti hi non possunt, sunt enim communes hominum hostes.

At si Latrones illi Civitatem constituant, ut Algirenses, Tunetani etc. hi omnino Jure Gentium uti possunt, eorumque Legati admittendi sunt, qua populi Liberi.

Iam agendum de Juribus Legatorum.

Obs. Omnia Capita hujus difficilis materiae revocari possunt ad haec. nempe

1. Ut admittantur Legati.
2. Admissi non violentur sed sancti sint.

Nam cetera, ut obviationes sunt et Ceremonialia Gentium et a ritu cujusque aulae dependent, at haec duo Natali effectu [illegible] personas Legatorum.

Quaeritur. An

Q. An G. Jure Gentt. oes Legati sunt admittendi?

R. Omnino: nisi justa, & gravis Caa adsit, eos rejiciendi.

Caussae vo cur Legati juste repelli possint, sunt,

1o Ex eo, qui mittit, 2. ex eo qui mittitur,

3. ex eo, ob quod mittitur.

Caa, persona mittentis. e. gr. Si is, qui mittit Legatum ad populum aliquem, illius populi Legatos antea non receperit, aut antea eum per Legatos deceperit, aut Ministros corrumpere gsueverit, aut si veniat Legatus a gente scelerata, cum qua nihil tute agi pott, aut veniat ab hoste armato, & eo scopo, ut res nostras expiscari possit, tunc omnino juste rejicitur.

Addunt Pontificiorum quidam, si Legati mittantur a Haereticis, Atheis, & Gentilibus eos juste posse rejici, verum male.

Rao. 1o. L. Jus N. & Gtt haereticos, & Atheos, non determinat, nec agnoscit.

2. L. Religionem non respicit, adeoq. Religio non tollit commercium inter gentes, & quomodo hoc pacto gmercia inter Gentiles stare possent.

Caa. 2. ex eo, qui mittitur. e. gr. Si persona missa sit invisa, & odiosa ei, ad quem mittitur, si sit perfugas, rebellis, &. sic si sit persona vilis, & in contumeliam tantum populi illius missa, tunc recte jure rejici pott. quatis exempla multa sunt in hriis.

Q. An etiam Mulieres possint fungi Legationibus?

R. Omnino: L. in Legatis adesse debet ingenium come,

blandum, sapientia magna, & multae aliae virtutes, quae in Mulieribus saepe majores existant, quam in Viris. Hinc habemus etiam exempla mulierum quae Legationes obierunt. Sic Maximilianus Imperator. ao 1508. Filiam suam Margaretham misit in Conventum Cameracensem.

3. Causa rejectionis Legator. est ex eo: ob quod mittunt Legati si ipse suspecta sit legatio, eam factam esse ut ad concitandum populum, aut si non sit ex dignitate, & temporibus conveniens. Sic Legati Germanor. ao. 1597. non sunt admissi a Batavis, eo quod pro Hispanis hostibus suis intercederent.

Adeo verum est autem legatos esse admittendos Jure Gent. ut id non tantum in iis Legationibus, quae necessario fieri debent, sed etiam in non necessariis locum habeat ut in Legationibus et honorariis.

Ratio 1o. Quia non tantum necessitas, sed etiam utilitas est causa introducti Juris Gent.

2o. Quia e re Reipublicae est cavere, ne simultatibus occasio detur: quin imo mutua amicitia conservetur, ad quam certe multum ponderis tribuunt tales Legationes admissae.

Dicimus ergo Legatos missi summa ratione adsit admittendos esse. Jam dicimus.

De Sanctimonia Legatorum admissorum. Ita vero in hac difficili Materia agemus. ut.

1o De Sanctimonia Legatorum in persona.

2o De Comitatum eorum. 3. Bonorum agemus.

Quae est ratio Sanctimoniae Legatorum

Jus Gent. exhibet hanc rationem r.p. quod in eam omnes Gentes consenserint. Quippe cum Legatus per quamdam fictionem sustineat personam Principis mittentis, Majestate instructi. Princeps vero, qui alterius territorium volente Dno ingreditur, donec se hostem profiteatur ita tractari debet, ac si esset in suo Regno, et quod Pps praeferat personam totius Civitatis. Hinc jam prout is, qui talem Pem læderet, totam Rempubl. læsisse censetur, quæ læsio nunquam sine metu, præsentissimo secuturæ vindictæ committitur nisi simul tollatur jus, quo Gentes hucdum inter se junctæ erant. Ita plane qui Legatum personam Majestatis gerentem lædit ipsum Principem imo totam Civitatem læsisse censendus est. In summa, si ab amico veniat Legatus ob amicitiam conservandam debet esse inviolabilis, si ab hoste, ob medium ad pacem ineundam, si vero ad dissolvendam pacem veniat ob usum communem inter gentes, quæ semper bella indicare solebant.

§. Sed quousq; est extendenda hæc Sanctimonia, an tunc etiam gaudeant Jure Gent., cum aliquid commiserint?

Obs. In hac Quæstione decidenda varia nimis est virorum Doctorum sententia.

Namq; hæc Quæstio non ex Jure N. sed ex moribus et consuetudine Gentium decidenda est, adeoq; non ex ratione certa oritur hoc Jus. Potuerint autem gentes aut omnia cavere Legatis aut cum quadam exceptione

Nam et

Nam & hinc utilitas, stat poenæ, in gravia delinquentes, & inde utilitas Legatorum, quorum mittendorum facilitas, securitate quanta potest esse maxima optime promovetur. Spectandum itaque est quousque Gentes consenserint, quod cum ex solis exemplis evinci non posset cum multa in utramque partem existent, hinc Sapientum judicio, & conjecturis optime hæc res decidetur.

R. Nos itaque missis aliorum Sententiis, quæ v. nihil privilegii Legatis tribuunt, v. Legibus Civilibus eos eximunt tt, v. Consilium potius, quam jus exhibent, amplectimur Sententiam Grotii, ceu tutissimam, & ad conservandam inter gentes amicitiam accomodatissimam. Nempe. dns.

Legatos nunquam posse puniri ab iis, ad quos mittuntur: etiamsi delinquant. Placuit enim Gentibus ut Communis ille mos, qui quemvis in alterius territorio existentem ejus Loci Legibus subjicit, exceptionem pateretur in Legatis, qui sicut fictione quadam repræsentant personas mittentium, ita fictione simili constituantur quasi extra territorium; Unde neque Civili Iure, populi, apud quem vivunt, tenentur. prob.

Arg. 1. Ex Iudicio Sapientum. Sapientes omnes steterunt pro Sanctimonia Legatorum, omni tempore. Ex. Sic Liv. 2. 4. de Tarquiniorum Legatis proditionem Romæ excitantibus dicit: Quamquam visi sint commisisse, ut hostium loco essent: Ius tamen Gentium valuit, sic Sallust. B. I. 35. &c. Fit reus magis ex æquo, bonoque Hamilcar, comes ejus, qui fide publica venerat, quam ex Iure Gent.

fore

iure Genti enim multa vetantur, quae iure N. permittuntur, talis est punitio Legatorum.

2. Ex Conjecturis. Conjectura etiam evincit Legatos semper debere esse inviolabiles. Cum enim ab omni aevo sanctimonia Legatorum, ut privilegium quoddam eis fuerit tributum, verius est plus eis aliquid concessum ex consensu Sapientum, et Gentium, quam alijs hominibus per jus commune tribuitur.

Illud privilegium vero tale esse debet, ut mediante hoc legati possint munus suum tutissime obire, At si, aut ob quodvis crimen, aut ob delictum contra Statum Reipubl. possent puniri Legati, tum munus suum non possent tute perficere. 2. Legati debent liberrime loqui, in os Regibus contradicere, et hoc modo autem facillime aliquid in Legatum dici posset, quod criminis acciperet speciem, adeoque omnis Libertas Legatorum tolleretur, hoc modo ergo debent esse semper inviolabiles.

3. 2. Securitas Legatorum praeponderat utilitati, quae ex poena oritur, ergo poena de legatis potest deinmi per Principalem Legatorum, v. si is neglexerit bello mediante. At si alio modo punirentur, verendum esset, ne iure Talionis, eodem modo nostri Legati tractarentur.

4. Poena infligitur a superiore, at Legatis personam Majestatis gerentibus, non sunt superiores illi, ad quos mittuntur Legati. Ergo

Usus ergo et necessitas docuit Gentes Legatorum delicta impunita esse debere.

Obj.

Obj. Communis utilitas, & necessitas exigit poenam in delictis.

R. Sed aliquando, nec ex punitione redundat magna utilitas. L. esse ideo tumultus oriretur. G. Satius est tunc non punire delinquentem.

Obj. Satius est ut unus Legatus puniatur, quam ut totus populus bello involvatur.

R. 1º Per punitionem Legati non liberamur a' bello, nam quid si mittens factum Legati adprobet, majori bello intricabimur.

2º Alias Salus Legatorum est valde in lubrico posita, & ejus facta, praeter eum, qui misit alius etiam posset judicare, g. semper posset aliquid, quod criminis speciem haberet adfingi Legatos, sic g. omnes punirentur.

Obj. At si delictum ejus sit manifestum?

R. Ne tunc quidem licet. L. ad aequitatem, & utilitatem Legis Vsalis sufficiat periculum Vsale.

Except. Quid si deprehenderetur in rebellione excitanda, aut Ministros corrumperet?

R. Tunc Etiam impunitus debet dimitti, sed subditi sunt puniendi qui aures ipsi praebuerunt, Legati sunt speculatores publici, Reges sint cauti quos adhibeant Ministros. Et jam Legatorum non punitorum, multa extant passim in historiis exempla,

Obj. An G. impunita manebunt Legatorum omnia delicta etiam ea, quae ie, contra Jus N. & Deum egerunt & an Jus Gentium praevaricabit Juri Naturae

R. Non: puniendus enim est Legatus, verum ab eo.

a quo missus est, ui remitti debet. Dicimus itaque quod si Delictum Legati stale sit quod contemni posse videatur, aut dissimulandum erit, aut scribendum mittenti, ut eum revocet domum. Si Crimen sit atrocius, & ad publicum malum spectans. e.gr. Si contra Status deliquerit, homicidium fecerit, tum si res moram patitur scribendum est ad Principem mittentem Legatum, & Legatus remittendus, cum postulato, ut aut puniatur, aut dedatur, si Princeps neutrum facere velit, bello licite invadi potest. si vero periculum sit praesens. e.gr. si in Caput Regis conspiret &c. & nulla alia ratio idonea sit, tum Legatus in hoc casu necessitatis & detineri, & interrogari potest.

Ob. L. omnia humana jura utcunque est etiam jus sanctimoniae Legatorum. ita sit comparata ut casus necessitatis excipiatur. Verum neque hic possimus ultra detentionem procedere.

Ratio. L. jus enim necessitatis non est in sumtione poenae, tanto minus in loco, & tempore sumendae poenae. Sed in praecautione magni mali, imprimis publici, adeoque si semel in tuto simus /: quod fit per detentionem Legati :/ possumus expectare poenam a Principali Legati infligendam. Quod si vero Legatus vim armatam intentet potest etiam occidi sed non per modum poenae verum per modum defensionis justae. Quia haec defensio est juris

est Iuris Naalis, quod per Ius hnum tolli n ptt.

Imo hoc in Casu neque Principi parcendum, quia is, eo ipso, quod in territorio meo, meum hostem se declaravit esse, amisit Majestatem, adeoq licite occiditur. Ita etiam Legatus eo ipso amisit characterem. q. adest periculum praesentissimum.

NB. Hic tn nihil valet suspicio, sed res debet esse evidentissima

Q. Si Legatus missus transeat per territorium tertii, an etiam ibi est inviolabilis?

R. Nisi venia impetrata erat, non videtur esse sanc
Rao. 1a. Q. Licet in territorio suo, & ejus ad quem mittitur, praeferat personam Pis sui, id tn in tertio territorio nisi impetrata venia non procedit.
2a. Videtur h. modo Majestas Pis illius tertii contemni si sine venia vellet transire.
3a. Posset hoc pacto fieri, ut aut ad hostes illius tertii iret Legatus, aut inde veniret, & hostilia tentaret, quando certe licite etiam occidi pot.

Q. An Ius Talionis in Legatis locum habeat? Si Pps, ad quem missi sunt Legati, eos male tractaverit, an ipsius etiam Legati, Iure talionis, aut repressalior possint eodem modo tractari.

R. Licet quidam viri Docti id affirment, & argumentis quibusdam fulciant suam Sententiam, nos tn id fieri posse negamus, & raonib eorum, raones nras opponimus.

[Ra]tio. 1a Etsi Jus Talionis sit quid aequissimum, & par pari referatur: tn eo jure innocens nunqm plectitur. quod fieret, Legatis Innocentib. punitis.
2. 2. Poenae non debent excedere suos auctores, anima quae peccavit punietur.
3. 3. ita improbum tertij factum, per idem factum pensando, improbando adprobamus. Malum malo pensare vetat Jus Nae

Legatus refert personam Ppis. Sed.

NB. Publicam, non privatam, n vitiis contaminata, & ex alterius voluntate nocens, & reus fieri nemo pt. Retinent belli incommoda subditi, ideo; q. Ppis, & subditorum una voluntas esse censetur in eo, ob hanc itaq. raonem inferunt & accipiunt cladem; in quantum Jus belli permittit, sed Jus Legati belli jure non infestatur ex praesumtione.

Quae de impugnaone, & fructu privilegij adferuntur huc non quadrant, sed ad res et privatas.

Exempla nihil probant. q. in hriis n tt ea memorantr. quae juste, sed etiam ea, quae proterue acta sunt, adeoq. videndum. an juste acta sunt, nec ne. Et multa in contrariam etiam partem sunt exempla.

2. hoc pacto Sacra Legaonum jura interverterentur, & processus brevidicis daretur in infinitum.

2. Legatus adfert suum, non tt mittentis personam, sed etiam suam, cui ex Jure Gent. securitas praestanda est adeoq. innocens plecti n pt.

Obj. Licet vo poena Talionis regulariter in lege [...]

Legati locum non habeat, attamen duo Casus excipiunt.

α. Si Legatus ob leve quoddam crimen, v. in custodia, v. et in Domo Sua, et ad ignominiam Sui Pcpis detinetur, tunc Iuri repressaliorum locus est.

Rao. Q. alias ille Pps puniri non pt, sed hoc modo ignominia ei refunditur, atq: hæc ignominia non tam Legatum, quam ejus Principalem respicit.

β. Si injuriæ Legatis illatæ, ille Legatus fuerit Auctor, tunc enim mali consilii auctor de violentia queri n. ptt. Dignum enim est ut malum consilium gsultori sit pessimum. Vid. Grot. 2. 18. § 7.

De Sanctimonia Comitum Legatorum.

Q. An Comites Legatorum, milites, famuli &. habeant suam Sanctimoniam?

R. Omnino habent sui gris Sanctimoniam. i. e. accessoriam, & quatenus Legato placet, ita ut a nemine possint lædi, neq. Maatus Iurisdictioni subjecti sint, nisi Legatus velit.

Rao. 1a. Q. Legatus per quandam fictionem gsideratur ut in Principalis sui territorio vivens, in quod territorium Maatus ille, apud quos agit, nullum jus habet.

2a. Q. media ad obeundam Legaonem nssaria, habere debet Legatus, at inter hæc media, præcipuum est jus de rebus suorum cognoscendi.

Est G. hoc Ius dependens ab eo, qui mittit Legatum, o vero ab illo, qui recipit. Hæc inviolabilitas vero Comitum Legatorum, extenditur etiam ad eos, quos non domo sua ducit secum, sed alibi adscivit in famu

famulitium. Hoc enim observare debet Legatus, ne personas Reipubl. odiosas recipiat in famulitium.

Sit vo, & plerumq. prudentiores Legati faciunt, ut servos suos committant Jurisdictioni Maatis, Secretarios tn, seu Scribas non subjiciant. Imo nonnulli posse etiam negant, q. ii plerumq. ab ipso Pe adjunguntur Legatis.

Q. An Jus Asyli competat Domibus Legatorum?

R. Hoc pendet a Voluntate ejus, ad quem missus est Legatus.

Rao. 1a. Q. Jure Gent. ea solum censentur competere Legatis, quae ad obeundam Legaonem nessaria sint, at Jus asyli non est. G.

2a. Q. is qui deliquit est subditus Dno territory, at Domus etiam Legati est in territorio ejus. G. in alterius subditum jus non habet.

3a. Quia, qui habet Jus Asyli, habet etiam jus adgratiandi. Sed Legatus hoc non habet G.

Habent etiam Comites Legati jus liberi Religionis exercitii, in aula Legati, Jure Gent. at peregrini hoc Jus n habent, eo jure, sed ex tacito pacto, ex admissione sua in orbem praesumto.

De Sanctimonia bonorum Legatorum

Q. An bona Legatorum, propter debita contracta, possint arestari, & occupari.

Non possunt: neq. per Judiciorum ordinem. q. Legatus Maatui n subest, neq. manu regia, q. Legatus

pacem

Bona Legator.

parem refert Majestatem. At Majestas Pps illius et in Subditos cadit.

Rāo. 1ª Q. bona Legati qsiderantur, ut accessio personæ ejus, adeoq. qui bona læderet, personam Legati læderet.

2ª Q. abesse debet a' Legato omnis coactio.

Si itaq. aliquid debiti qtraxerit Legatus & ut fit, bona immobilia ibi non possideat, qpellandus erit prius amice, ipse Legatus; & si nolit reddere, Principalis ejus. Si is etiam renuat jure repræsaliorum utendum.

Obj. At hoc modo injuria fiet Creditoribus?

R. 1º Non. q. Jus Gent. dat iis remedia, qsequendi jus ~~hominum~~. suum.

2º Sibi imputet, si incaute cum eo qtraxerit, cur non adhibuit fidei jussores.

Q. Quid Juris si violetur Legatus?

R. Parti læsæ jus belli nascitur & quidem Jure.

Rāo. Q. injuriæ illatio est justa Cā belli.

CAPUT. XIX.
De
Iure Sepulturæ

Per Sepulturam intelligimus officium, quod mortuis a' vivis debetur, ad Cadavera eorum sepellienda, ut ab injuria defendantur, & ne aër per fetorem eor. inficiat.

Distinguitur Sepultura Jure Gent.

1º In Honestam, quæ fit observatis Ceremoniis, & riti[bus]

ce[...]

certis, et cujusvis Gentis moribus adhiberi solitis.

III. Inhonestam. quae fit contra ritus et Caeremonias gentis cujusvis. Huc refertur etiam sepultura Asinina quando cadaver non in locum consuetum, sed in bivio, vel sub patibulo obtegitur.

Obs. Iure N. nullae Caeremoniae requiruntur, sufficit si cadavera terrae mandentur.

Q. Unde oritur Ius Sepulturae?

Licet infinita sint de Sanctimonia Iuris Sepeliendi Scriptorum testimonia; tamen origo hujus moris nondum liquet.

1. Fuerunt quidem gentes quaedam barbarae, quae exiguam Cadaverum curam habuerunt, et ea vel Canibus objecerunt, vel non sepelierunt, vel devorarunt, ut Massagetae, Derbices, et ipsi Sydonii.

2. Verum humaniores omnes gentes abhorruerunt hanc barbarissimam consuetudinem, et mortuos suos, aut cremabant, ut Graeci, aut sepelliebant ut Aegyptii, Hebraei, Athenienses, maxima sepulturae Religione ducta, Romani, et omnes.

Q. Num dignius est Corpora humo tegi, vel cremari?

Convenientius est humari.

Ratio 1. quia mos erat antiquissimus in populo Dei,

2. quia Deus sepelliit corpus Mosis, quem imitari bonum est.

3. quia naturale est ut Corpus resolvatur in pulverem ex quo factum est.

4. quia violentiae species est crematio corporum.

Quae.

Q. Quaenam Causa fuit, hujus Moris, Sepelliendi introducti?

Variae sunt Virorum Doctorum Sententiae de hac re.

1o Moschion. ob Regnum abolitae gyganteae feritatis mandendi Corpora humana, jus Sepulturae introductum dicit.

2o Alii Naturae hanc conditionem docuisse homines, ut corpora humana, ex terra desumta, humo tegerentur. Seque sponte in humum abirent; dicunt, quod corpus humanum ex terra confectum esse ipsi etiam gentiles agnoverint. Sic Cicero ex Euripidis Hipsipile dicit, Reddenda terrae terra est. vid Grotius l. 2. 19. § 2

3o. In Spem Resurrectionis futurae, honeste tractanda esse corpora mortuorum dicunt, quod tamen est Extraneum.

4. Thomasius. ex ordine ad vivos, non vero ad mortuos deducit hoc Jus.

5. Ziegler, ne foetore cadaverum aër inficiatur.

6. Veteres Hebraei, et Graeci, Iuri Divino adscripserunt hoc Jus

7. Nos cum Grotio, ex Iure Gentium Voluntario derivandum esse hoc Jus dicimus. i. e. Gentes utilitatem, et necessitatem generis humani considerantes has Leges instituerunt.

Arg. 1. Q. cum homo omnibus animantibus praestet; dignitas ejus semper est conservanda. Videtur vero indignum, ut forma, et figmento Dei, alia animantia pascantur. Hinc est quod Deus minatur perversis Hebraeorum Regibus; asinimam eos habuisse Sepulturam, et Sanguines eorum Canes lingere. Jer. 22.

2. Convenit hnæ Ñæ, ut Corpori humano, humus porrigatur, at prateri, laniari, alienum a Ñæ videtur, Quo faciunt multa gentilium quoq; testimonia. Vid. Grot. 2. 19. §12.

3. Suadet Ñæ sepulturam, ne adgravaret luctus, & dolor amicorum defuncti, per conspectum quotidianu cadaver.

Quidqd sit, geludimus omnes Moratiores gentes agnoscere, jus sepulturæ esse officium vivor erga mortuos.

Q. Sedan omnes omnino mortui, sunt sepeliendi?

Omnino: Q. hoc officium non tam hmi, qua personæ, qm hmi. a Ñæ hnæ prestari passim dr. At omnes hnes sunt ejusdem Ñæ hnæ.

Unde sequitur etiam hostibus debere sepulturam.

1º. Q. illi etiam sunt ejusdem Ñæ nobiscum; & serinum est bellum gerere cum Mortuis.

Q. omnes gentes sapientiores, eos, qui hoc honore hnum genus privant, detestantur, & damnant.

Cicer. dt. Eorum saevitiam esse ultra hnarum irarum fidem. Appianus belli jus vocat sepulturam hostium. Tacitus. Ne hostes quidem sepulturam invident. Sopater dt. Quod bellum hoc ultimo honore privaverit genus hnum? Quæ inimicitia huc usq; extendit malefactorum memoriam, ut hanc legem violare auderet. Virg. Nullum cum victis certamen, & æthere cassis.

Quanto magis est damnanda est saevitia illa Ctianorum quorundam, quæ ob religionis odium

adver-

cadavera n. & non sepeliri, quin imo ab aliis etiam sepulta effodi, & ignominia affici. Laudabilius certe multo egerunt Athenienses, qui omnes hostes suos sepelliebant.

Q. An etiam insigniter facinorosi debeant sepelliri.

R. Pleriq. dicunt, hos etiam esse sepelliendos.

1. Q. sepultura n. tam hum. quam humanitatis debetur, adeoq. cum nunquam exuere possit humanitas, ob memoriam humanae conditionis, sepelliendi sunt etiam hi, eo magis quod vivi tam deformi spectaculo se contaminare possent.

2. Q. inhumana sententia est, post mortem exercere vindictam.

3. Q. Deus jussit Hebraeis supplicio adfectos eodem die sepelliri, at Lex Dna est ejus virtutis Magistra.

4. Q. ipsi etiam Romani & Graeci, quibus liber potestatibus dederunt ad sepelliendum supplicio adfectos.

Sed nos omnino posse ~~negare iis~~ denegari iis, sepulturam asserimus ideo, ut sic vivi absterriti a poena, & ignominia eorum, a peccata retrahantur, quod & olim & hodie fieri videmus.

Apud Romanos etiam multa sine sepultura projecta cadavera legimus. Quod vero Deus sepelliri jusserit supplicio adfectos, id Juris erat positivi, neq. libertatem aliarum gentium tollit.

Imprimis vero iis, qui aliquid ultra mortem meruerint, i.e. qui bestiale quid deliquerunt, jus sepulturae denegari posse ipsi etiam adversarii concedunt. Et tales s[...]

jam illi, qui deliberato animo sibi manus inferunt violentas.
3.tio Q. hi commune odium meriti, merentur etiam ut
respectu eorum, hnitas exequatur & instar ferae ejiciantur.
Q. in hos aliud supplicium [illegible] n pot, qui mortem
p supplicio non habent,
Hac in sententia fuerunt Indi, & Rni, Graeci
veteres, qui omnes, inhumata reliquerunt cadavera talium,
imo ea suspendebant, ut sic vivi retraherentur a similib.
sceleribus.
Ob. At mortui nihil sentiunt, q nec damno, nec supplicio
adfici possunt?
R. Non sentiunt illi, sed sentit fama. quae apud omnes
gentes, memoria mortuorum sancta, esse [illegible], de-
negata sepultura redditur infamis, sicq. eo ipso etiam
punitur.
Sufficit, quod hoc ipso vivi retrahantur a peccatis,
ut olim virgines Milesiae, a suicidio Rni Cives.
Q. An q. hoo se n possit interficere?
R. Non pot. Rão [illegible] Q. hoo nullum jus habet ad vi-
tam suam destruendam, sed tt ad [illegible]am.
Q. Lex Nale jubet, proximos n esse occidendos. q.
tto magis se ipsum. q. se ipsum ita tenet hoo dili-
gere, ut proximum
Q. instinctus Nalis, & amor nostri ipsius id vetat.
Q. homo non sibi, nec a se est natus, sed a Deo est crea-
tus ad gloriam ejus, & utilitatem societatis, q. sine jussu
Dei, dum societati prodesse pot, de statione sua decedere n licet.
Sunt itaq suicidae irreligiosi, in Deum, impii, [illegible] in [illegible]

in civitatem, agunt inhoneste, cum non vitam, sed mala vitam comitantia fugiunt, agunt etiam indecore, aliis scandalum praebentes, et hinc jam est quod tales homines apud omnes moratiores gentes exosi fuerint.

Q. Sed an nulli sunt casus, in quibus suicidium est permissum

R. Celeb. Otto, hanc quaestionem optime discussit, dividens omnes hos casus in tres classes nempe quod αὐτοχειρία sit. 1. Licita. 2. Excusabilis. 3. dubii generis.

1. Licita est αὐτοχειρία, quando aliquis probabilem vitae brevioris terminum eligit, ut aliis inserviendo commoda sua promoveat: huc pertinent artium liberalium cultores indefessi, milites, nautae, medici, et omnes, qui ex officii sui vi, periculo se objiciunt: qui non peccant.

Rao. 1a. Q. non nobis ipsis nati sumus, sed Deo, et societati humanae, adeoque si incidant casus, qui ad gloriam Dei, et societatem conservandam, vitam nostram exponunt, omnino possumus eam deponere.

2a. Q. mors non est necessarius effectus laborum, et sufficit homini se providentiae Divinae committere.

3a. Q. Jus societatis est ut in ea quivis sociorum ita sit obstrictus, ad eam conservandam, ut si aliter fieri non possit, ipsam etiam vitam paratus sit pro salute ejus deponere. Hinc est quod veteres hanc obligationem erga Patriam, eo usque extenderint, ut eam omnes omnium caritates in se complecti dicerent.

Obs. Stulta, et juri N. contraria tamen est devotio Curtii, ex sola vanae gloriae affectatione suscepta.

Por

Porro Huc pertinent etiam ii, qui Capitale supplicium meriti, Iudicum sententia se occidunt, ut Socrates Cicutam hausit.

Excusabilis Autokeria. dicitur eorum.

α. Qui mortem cum cruciatu intolerabili certitudine morali sibi imminentem occupant. Certe hi miseratione digni sunt, qui aspera sententia. Proclive quidem est extra periculum constitutis iudicare & philosophari, at si hi in tali periculo essent, aliter sentirent. Huc pertinet etiam e. gr. Razias Iudaeus 2 Macc. 14. Epicharis apud Tacitum &.

β. Qui ob Patriae salutem, navi sua inversa ad hostium ferentur classem, eam incendunt, & ipsi etiam pereunt.

γ. Qui ex morbo usum rationis adimente, ut furiosi se necant.

Dubii generis. &. Suicidium eorum.

a. Qui ne tormentis adacti Religionem Xtianam ex infirmitate humana ejurarent, aut ne pudicitiam suam contra hostes bestiali impetu grassantes, & virgines ad mortem usque stuprantes, conservarent in aquam se praecipitarent.

Quia, quis humus affectus nollet iis ignoscere, quae, cum nullus ex tanta necessitate, & praesentissima morte, sine miraculo eliberationis modus superesset, ideo mortem parvo tempore anticiparunt, ne per tormenta, & ludibria, ad grande peccatum stimulari possint aut omnis generis contumeliis, prius necatae, postea laedi...

6. Qui ne deinceps viverent in opprobrium Dei, fata sibi accelerarunt, et inde hanc solam exceptionem faciunt de Lege: Non occides.

Rão cor. L. cum Deo vivamus non nobis, cum jam in opprobrium Dei esset vivendum praesumetur Deus nolle nos vivere. Huc adducunt exemplum Simsonis, & Saulis, putant enim hunc resipuisse, postquam umbra Samuelis mortem ejus praedixit. At quamquam haec plausibilia sint, & quamvis tales, propter imbecillitatem humanam, quae in praesentissimo periculo non facit locum saniori disquisitioni, non possimus condemnare. Si tamen de jure quaeratur; certe horum factum adprobare non possumus.

Rão. 1ma L. Suicidium non est semper malum.

2a L. qui praeoccupat mortem, aut meruit mortem, aut non. Si prius non licet se occidere, quia hoc ipso tempus resipiscendi sibi adimit & non licet de statione vitae decedere injussu Dei, si posterius, tum sine causa effundit sanguinem suum.

3a L. debebant se committere Divinae providentiae, cui non desunt mille modi eos liberandi, & sufficiat animos eorum esse integros. Mens enim est, quae pudicitiam servat, non corpus.

4a. L. mors exspectanda est non occupanda, et mortem opportere ut mortem fugias furor est.

5a Non sunt facienda mala, ut inde eveniat bonum.

6. Samsonis exemplum huc non pertinet Nam is quidem ruina domus se involvit at Spiritus Dei id latenter ei jusserat, ut dicit Augustinus. Et facinus heroicum

non imitandum, Nec erat proprie dictum suicidium; egit enim tunc Caussam Dei, vindictam sumens de Philisthaeis, etiam proprio periculo.

Saulis exemplum male hic adfertur, is enim revera erat suicida, occidens se, ne ipse in hostium manus veniret, & contumeliis adficeretur, neque unquam eum resipuisse legimus. David vero eorum factum non approbavit, qui sepelliverant eum, ideo, quod erat unctus Dei, cujus etiam memoria tanto magis corpus venerandum erat.

Ceter. ut ad Quaestionem redeamus, dicimus, his & talibus non esse denegandam sepulturam. Illis etiam, qui licet olim honestam vitam duxerint, correpti tamen furore, se interimunt, Licet de Ceremoniis sepulturae, sit statuere uniuscujusque Civitatis.

Q. An proditores patriae sint sepeliendi?

Possunt, quod & fit, pro exemplo in sepultura privari eorum cadavera, vel suspendi de patibulo.

Q. An ob negatam sepulturam bellum juste suscipitur?

Omnino potest: si N. ex denegata sepultura, magna injuria redundet in Civitatem, e. gr. si Rex populi alicujus captus suspenderetur. Ratio.

1. Si ob violatos Legatos, ut supra diximus, posset juste suscipi bellum, tanto magis ob Regem ipsum violatum.

Quodsi vero Civi eo ipso grandis injuria non inferatur non erit justa bellandi causa.

2. Sepultura est officium humanitatis, at hoc jus nemo perfecto jure exigere potest. Sicque neque injuria ne fictur, neglecto hoc jure.

hoc jure, sepulturae, a jure imperfecto.

CAPUT. XX.

De
Poenis s. Terribilibus ut
Hotti vocant.

Observavimus L. 2. C. 1. solam injuriam esse justam belli caussam, injuria autem supponit reparationem; reparatio fit, aut damni resarcito, aut punione. De priore actum supra; hic jam de posteriore Poenis agemus.

Obs. 1º. Nos hic agimus tantum de iis poenis, quae ex arbitratu humanorum Magistratuum sunt constituta in delicta, & distinguuntur ab illis malis, quae consequuntur peccata.

2. Agimus ergo de jure, quod homo in hac habet, non de Tribunali Dei.

Def. Poena est malum passionis, quod infligitur ob malum actionis. Requisita poenae sunt.

a. Ut adsit malum passionis, sive dolor, quem delinquens aversatur

b. Ut adsit malum actionis s. delictum.

c. Ut a superiore infligatur poena, invito, obligato tamen ad puniendum.

Malum passionis est omne id, quod per modum coactionis, & pro imperio imponitur alicui, pro

praecedens aliquod delictum. Hinc morbi, verbera, carceres, infamia &c. si ob delictum praecedens acceserint a Superioribus sunt poenae.

1. Obs. Nihil interest an malum illud passionis agendo, v. patiendo sentiatur a damnatis ad poenam, q. opera illa v. actiones spectantur et quatenus molesta sunt delinquentib.

2. Obs. Poena semper praesupponit delictum. unde: mala sine delicto praevio accedentia, v. advenientia, poenae rationem n. habent. N.B. respectu hominum; respectu enim Dei possunt esse poenae.

3. Obs. Carcer ante sententiam per Judicem latam, non potest esse poena, aut pro illa haberi, sed et pro custodia rei.

4. Obs. Poenae debent infligi invito, et obligato ad poenam per delictum.

Rao. A. q. nisi invito infligerentur, alias finem non sortirentur, qui est ut atrocitate mali, alii a scelere deterreantur. at si volenti infligitur poena: nulla injuria.

b. Delinquenti debent infligi, q. si quidem ......ntur et, ut ex summi Imperii debita, non erunt poenae.

5. Obs. Delinquens non obligatur ad se deferendum Magistratui occulto scelere suo. Namque potest semetipsum emendare, adeoque n. opus e correctione Magistratus.

6. Obs. Hoc ipso tamen non dicimus, non esse obligatum quemvis delinquentem ad poenam, imo hac ulla

ultro damus. Nam.

1. Cum sine poenis securitas Reipubl. consistere nequeat, in eam autem omnes Cives consensisse praesumantur, necessario et in poenam, ceu in medium securitatis consenserunt.

2. L. Pps habet Jus poenas infligendi, quale Jus citra obligationem non datur.

Obj. Ad quae jure obligamur, ad ea praestanda ultro et libenter tenemur, at poenas invitis debent infligi? Ergo.

R. Non modo ad ea obligamur, quae sponte et libenter facimus, sed ad quae praestando ducimur necessitate quo

Obj. Miles habet jus occidendi hostem, at hostis non obligatur ad patiendum hoc. Ergo Juri non semper respondet obligatio?

R. His casibus, Jus nobis competens inutile redditur Juris alterius conflictu, eo ipso tamen stat regula nostra, nam licet miles, se periculo liberandi habeat Jus, tamen etiam cum periculo vitae ordinem servare tenetur.

Obj. Def. haec poenae a Gratio allata mala est. quia mala et omissioni continet.

R. Haec sunt reciproca, quia omne malum omissionis est etiam commissioni, &c.

Obj. Recentiorum Auctorum definitio plenior est:

Poena: est malum, quod a Superiore propter delictum praeter damni reparationem, delinquenti obligato ad utilitatem securitatemque Societatis suae legitime inf

~~Q. An aliquem poena adficere liceat~~
aut debeat Iure N. inferri.

Rs. Nonnulli Hatti. Iuris N. praeceptivi esse di
cunt irrogationem poenae.

Ratio 1. Ius N. prohibet, facta quaedam mala.
Ergo media etiam necessaria, ad avertendum malum, qua-
le est debiti punitio, dictat.

2. Ius N. praecipit bona, vetat mala, omnis au-
tem Lex duas habet partes, praeceptum et sanctio-
nem. Ergo dictat Ius N. et poenam.

3. L. ipse Deus nobis hac in re praivit,
Prov. 17. 15.

At forte plausibilior est eorum Sententia
qui poenarum irrogationem ex Iure N. permissivo,
non ex praeceptivo deducunt. Nam.

1. Si Natura praeciperet punitionem, tum
Iuri adgratiandi locus non esset.

2. Ita vel minima peccata, s. delicta pu-
nienda essent cum autem omnes peccent, hoc pacto Ci-
vitates consistere non possent.

Q. An ad Assignatricem, et Distribu-
tivam, v. ad Expletricem s. Commutativam Iusti-
tiam pertineat poena? i. An infligenda poe-
na, an proportio Geometrica, v. vero Arithme-
tica est observanda, et an qualitas illa Moralis
alium puniendi sit ius strictum, v. et aptitudo.

Obs. Difficillimam fecit hanc quaestionem
perplexus tenor Mathematicorum in Moralibus usus, ita

atque

ut qui eam neglexerint, magis obscuraverint.

Q. 1º Debet quidem in Poenis infligendis observari proportio, sed Moralis, ratione habenda est delicti, et personae delinquentis, non vero Arithmetica, v. Geometrica proportio curanda.

1. Q. Numquam nec ammitti demonstrari potest, quaenam delicta sibi sint comparanda, nec unquam duorum delicta, ad aequalitatem Arithmeticam deduci possunt. Ergo nec poena commensurari.

2. Q. in omni proportione ad minimum tres numeri interesse conferri debent, inspecta per se, non per accidens. At in Poenis simpliciter conferuntur et duo, scilicet delictum et poena. Persona vero et per accidens consideratur. Ergo non potest observari proportio talis.

Q. 2º Qualitas illa Moralis puniendi, non est et aptitudo, sed facultas.

a. Quia is qui punit, ut recte puniat debet habere Jus ad puniendum.

b. Necessitas poenam subeundi incumbit reo, ita, ut nec resistere satellitibus possit, nec carceres infringere, quae obligatio sive ex consensu totius populi, sive ex tacito ejus, sive ex iniquo facto veniat, est tamen perfecta. Ergo et jus puniendi perfectum est.

c. Q. reus invitus potest cogi ad subeundam poenam, secus quam in Justitia attributrice fit, quae ad aptitudinem refertur. Nam ob officia hac eadem Justitia profluentia neglecta nemo

in jus vocari ptt. e. gr. si quis eleemosynam non dederit &c.

S. Pertinet itaque poena ad Justitiam expletricem non ad attributricem. L. in poena debitor seu delinquens est patiens, pati enim debet poenam; at in Justitia attributrice debitor, seu is, qui ex Jure N. tenetur est agens non patiens G.

De Subjecto Juris puniendi.

S. Cui competit Jus puniendi?

R. In Statu Naturali non dictat ratio, cui competat hoc jus, q. Jus N. non dictat esse superiorem, sed tt permittit. In statu vero Civili, ad quem poena pertinet, Jus puniendi est penes Summum Imperantem, aut quibus Imperans jus illud permittit. L.

1ª Ejus est potestas Judiciaria, cujus est Legibus armare Rempubl. at hoc Summi Imperantis est Ergo illud.

2ª L. Par parem punire non potest.

Observandum autem est non spectare huc.

a. Poenas emendatorias, ab iis irrogari solitas, quibus competit Jus emendandi subditos suos.

b. Mala, quibus, quis in bello subjicitur, ea enim potius sunt Laesionis vindictae.

G. At is qui peccat, eo ipso, se in Statum bestialem detrudit, et alium superiorem agnoscit, G. is quem laesit, jure punire ptt.

Negatur, omne delictum detrudere hominem in Statum bestialem.

bestiatem, atq. eo ipso reddi superiorem laesum, cum jure puniendi; sic enim sequeretur Regem saepe puniri posse a servis. 2.

2. Si laesus puniat laedentem, non erit poena sed vindicta, si tertius aliquis privatus, erit nova laesio; reparatio tn damni, pt exsequi a laeso, in statu naturali.

Q. Si is qui punire vult aeque sit nocens quid tum?

R. In statu civili, hoc ipso nihil decedit judici, q. ille non suo, sed nomine civitatis punit, ex vi officii sui; lex dictat poenam, ille tamen executor legis e.

Q. An pt quis punire, tantum puniendi v. voluptatis causa?

R. Ne scelaratissimus quidem pt, & appetitus talis puniendi est brutalis, atq. hom. sano indignus.

p. Recta ratio suadet id agendum, quod nobis, proximis q. prosit, at talis poena null. prodest.

2. Talis poena ex perverso affectu oritur.

3. q. poenam, ex vindicta expresse prohibet Deus. Lev. 19:18. Rom 12:17.

De Finibus Poenarum.

Q. Quae sunt fines poenarum?

R. Generalis finis est tranquillitas publica, subordinati am fines sunt emendatio, exstinctio, v. enervatio delinquentis, securitas laesi, aliorum territio

Q. Qu

Q. Quae poena respicit primum finem?

Emendatoria, quae peccantem reddit meliorem, modo medendi per contraria, adhibenda vero est hac Medicina, in tempore, antequam vitia in mores coaluerint.

Q. Quis habet jus in hunc finem puniendi?

1. In Statu N. Solis Parentibus, aut qui loco eorum sunt, competit hoc jus:

a. Q. Educatio Liberorum competit Parentibus, ergo etiam castigatio tanquam medium

b. Q. Potestatem potestatem faciet Parentibus in Liberos

In Statu Civili competit hoc jus Summo Imperanti, et quibus ille concessit, tum ob tranquillitatem Civium, tum ob suam Securitatem, Felicitatem et decus

Q. An poena emendatoria potest esse capitalis?

In morte cum spes emendationis futurae tollatur, patet non posse esse capitalem.

Obs. 1. Si quem vero ex poenis nihilo meliorem reddi constet certitudine morali, huic si tollatur minus malum erit, cum tamen nimis fallacia sint, hujus rei indicia, non desperandum est statim de aliquo cum futura nesciamus, et saepe perditissimos homines resipiscere experiamur.

Obs. 2. In atrocioribus tamen delictis, non respectatur, iteratio eorum in bonis Reipubl. sed in effectus

efficitur, ne quis non moriendo bis pereat.

Q. Quis est alter finis poenarum?

R. Utilitas redundans in laesum, quae procuratur 3bus modis:
1. Si tollatur delinquens.
2. Si vires nocendi ei adimantur.
3. Si suo modo delinquere dedoceatur.

Q. Cui competit Jus exigendi hanc Poenam?

R. Soli Majestati, aut quibus illa dederit. In statu enim Nat. cum laesus ulciscatur laesionem, non proprie dicta poena, sed vindicta potius.

Q. Quae utilitas respicit 3tium finem?

R. Utilitas indistincte cujus libet Civis, seu securitas omnium, cum executione poenae consequenda. Cum enim haec poena publice fieri soleat, alii etiam atrocitate poenae deterriti, a similibus sibi temperant. Per hanc regulam reparatur etiam honor summi Imperantis, per delictum laesus.

Q. Cui competit hoc Jus puniendi?

R. In statu Civ. soli S. Imperanti, et quibus ab eo permissum est. Cum enim is Legislator, is debet etiam esse vindex legis.

Obj. 1. Apud nonnullas Gentes conceditur Jus puniendi sibi subjectos, etiam ad mortem, ut Patri filios &c., illud considerari debet ut parta summi Imperii,

Quod si quid simile perpetratur in istis locis

In

in eas personas, quae certo Imperio non subsunt, e.gr. Piratas. Id pendet ex Iure Belli, non a Iure poenas sumendi.

2.° Q. contra latrones velut hostes generis humani, omnis homo miles est.

3. Nec potest probari Ius Nealitz quemcunque puniendi ex Iure Zelotarum, quo Iudaeus a Lege Dei deficiens, aut falsi cultus Dux, a quovis licite occidi poterat.

10.° Q. Posito, quod hoc Ius datum sit cuilibet privato, id tamen non ex Iure N. fluebat, sed ex speciali permissione Dei, tanquam summi Imperantis. Factum vero Fineae est heroicum, non imitandum, quia si talis zelus, cuique esset permissus, non mediocriter turbaretur Civitas, impotentibus enim adfectibus praetextum ad multa mala daret.

4. Nihil repugnat, si Mors certis in Cafris sontes indicta poena plectat, ob causas gravissimas, modo is tua libertate non abutatur.

5: Quando in persecutorum capita certum pretium constituitur, illud factum publica auctoritate defenditur.

De Mensura Poenarum

Q. An Lex Privato permittens irrogatione poenae, tutum reddat eum in foro conscientiae vel et impunitum coram hominibus?

Si ex verbis Legis constet, de voluntate speciali.

aliquem punire volentis, si lex illa Legib. Naturæ, et Divinis non contrariatur, et, si privatus non ex privato odio, sed utilitatem publicam quærens occidat aliquem, tunc omnino securus erit in foro conscientiæ, quia tunc is est executor Legis, at si ex illa Lege perspici possit, quod in gratiam iræ, et honoris homini sit lata lex illa, et si ... moram Judicem adeundi patiatur, omnino impunitatem in foro suo dat lex illa.

Q. An omnino actiones possunt, aut debent puniri ab hominib.?

R. Non omnes actus vitiosi punibiles sunt in foro humano, quo referuntur.

1. Actus mere interni, ut peccati cogitatio.
 a. Quia illæ actib. et inspectioni legum non subjacet.
 b. Ex actibus mere internis non fit obligatio,
 c. Nemini faciunt injuriam cogitant.
 d. Nosse cogitationes solius Dei est.

2. Actus inevitabiles, qui culpæ minores a Jurisconsultis vocantur, ut inclinationes ad peccandum. Tales actus dicimus impunibiles. Cum enim hi actus insint omnib. hominib., impossibile esset Magistratum illos punire, secus Civitas destrueretur. Tres ergo delictorum formæ sunt, Casus, Error, Flagitium, prioris debet Judex misereri, secundum corrigere, tertium ulcisci.

3. Delicta, quæ citra evulsionem Reipubl. puniri non possunt. e. gr. si tota Civitas peccaret

aut,

aut quidpiam.

4. Vitia amabilissima cujusvis, n. sunt punienda donec in enormes actus non erumpunt. Nam.

a. Sicut in dubio, ad jus imperfectum nulla actio competit; ita avaritias melius in Scholis per Ethicam quam Civilibus fascibus corrigetur

b. Q. ex amissione virtutis, non poena nascitur, sed praemium virtutis adimitur

c. Virtus coactionem respuit, & cum sit res honestissima, talis esse desinet, si civiliter fiat necessaria.

Potest tn. Summus Imperans, contra tales actus, Legem etiam ferre, & transgressoribus poenam dictare, quantum interest Reipublicae.

Q. An datur Jus adgratiandi?

R. Datur:. competit autem tt Summis Imperantibus

1. Q. periret totus mundus nisi iram finiret misericordia.

2. Q. obligatio puniendi alios, tum demum locum, & vim habet, cum patet, ex immunitate maximum damnum oriri; at quandoque venia data salus Civitatis non evertitur. Sed sustentatur.

3. Q. Lator habet Jus, Legem a se datam tollendi, G. eo magis privatum aliquem ob causas graves ab ejus obligatione eximendi, salva manente caeteroquin Lege.

4. Magistratus minores, nec ponunt Leges, nec eas possunt tollere; G. nec jus adgratiandi habent.

5. Sed Q. Lator pot. de suis Legibus dispensare.

L. S.

Q. Sed quando habent hoc Jus Imperantes?

R. 1. Ante poenalem Legem datam, quando dispensatio facile obtingit, si hoc permittant fines ob quos ~~illa~~ lata est poena: NB.

a. Si fines illi, morali aestimatione non sunt necessarii, ut si peccatum non nimis atrox, paucis admodum sit cognitum.

b. Si fines ex opposito sint non minus utiles.

c. Si fines propositi aliter melius obtineantur.

R. 2. Post Legem poenalem latam Jus aggratiandi est difficilius, Nam

1. Decet, ut L. Lator leges suas observet.
2. Autoritas Legum vilescit, cum non exequuntur.
3. H. modo liberati, tanquam ad peccandum invitantur.

Q. Quotuplices sunt causae liberandi aliquem a poena.

R. Duplices: Internae, et Externae.

Priores sunt, quae petuntur in, et ex facto, quando si non injusta, dura tamen est poena, ad factum applicata. e.gr. Lex vetat venationem, Rusticus fame pressus capit Leporiculum, an dignus est morte? obligat quidem Lex transgressa, licite tamen remittit L. Lator.

Externae Causae sunt. quae non ex facto, sed ex aliis rebus petuntur, e.gr. ut cum reus ob spem futurae utilitatis liberatur. S.

Obs.

Obs. Providendum tn, ne facilitate veniæ, Rectores Civitatis culpam homines invitent.

2. Si poenæ Iure Nãæ essent ꝯstitutæ, de iis nemo Pnum dispensare posset. Leges enim Nãæ æternæ sunt, et immutabiles.

3. Si ~~poenæ Iure N. essent ꝯstitutæ~~, vo probet aliquam poenam ꝯstitutam esse, et omnes hnes obligantem, tum nullus itidem Princeps habebit Ius de illa dispensandi; cum em eam non posuerint, neq; tollere possunt.

De Forma s. Taxatione Poenarum.

§. Ut recte æstimentur poenæ, quot, et quæ sunt consideranda?

Duo: Ob quod s. meritum poenæ, et Cujus ergo seu utilitas ex poena.

Observdum.

A. In Gne. L. Non ē nrarium, ut, in omnib; Civitatib; poenarum æstimaõ fiat semper secundum Leges Judæorum,

Rao. L. ipsa pars Legis Civilis est attemperata ad genium Judæorum, a quo, in multis more aliarum Civitatum differunt. At si in quibusdam casib; Leges Civiles deficiant, sapientissimum est recurrere ad Leges Judæorum, ceu æquissimas.

B. Gen. 9. a v. 41. ad 7. non ꝯponitur Lex Vsalis

omnes

omnes obligans, de pace homicidae, quasi neuqm ei posset ignosci, sed statuitur poena mortis opposite ad indulgentiam, quam Deus Caino fecerat, qua hões ante Diluvianj valde abusi sunt. Non est tn facile praesumendum, dispensare de hac Lege.

2 Obj. Aestimaõ poenae, non semper debet fieri per proportionem Geometricam.

3 Obj. Aestimaõ poenae, sumitur saepe ab objecto, ab effectu sceleris, ab intentione laedentis, a genio oppali. a delicti facilitate, a frequentiã delinquentium, quae circumstantiae poenam v. augent, v. minuant.

4. Obj. Nemo e ultra meritum puniendus, alias injuria ipsi infertur, imprimum cum, & raoni minime consentaneum est, ut minima delicta, morte puniantur.

NB. Quae tn ob gravissas raones, & sub poena mortis interdicuntur, ita, ut n. tandem delictum sed consequentia spectatz. possunt eam morte puniri.

a. Q. sibi imputet legem transgressus.

b. Quantum est in se considerando, vesci de arbore capitale tn f. gri humano

D. In Specie.

Q. In merito, seu delicto quotnam veniunt examinanda?

R. Auctore Dr. Grotius. 3. esse observanda. Caa quae impulit, caam quae detrahere debuit, idoneitatem personae ad utrumq.

I. Caā impellens.

im adfectû, ad agendum, v. ñ agendum ducamur, regulariter nemo præsumitur aliquid delinquere, nisi aliqua Caā eum impulerit.: adfectus vô alii tendunt ad declinandum malum, qui appetitur, hunc magis sit utilis, est etiam honestissimus, hinc quæ mortis carceris, vitandæ Caā fiunt injustè, magis sunt excusabilia.

Alij appetitus tendunt ad bonum, vel verum v. imaginarium, vere bona sunt virtutes, quæ nunquam ad peccatum nos ducunt, nec in earum exercitiô datur excessus. Extra virtutes sunt vere bona, aut utilia, aut delectantia, ut possessionum abundantia, quæ bona temporaria dicuntur, & p circumstantiis sunt, v. bona v. mala.

Imaginaria bona sunt excellentia supra aliôs, quatenus a virtute, & utilitate sejungantur, & vindicta, quæ, quo magis a Naā abeunt, eo sunt foediora, & magis puniendâ.

Obs. Dantur & peccata, quæ in se spectata sunt parva, atsi indolem agentis respicias, magis criminibus comparantur

II. Caūsa Abstrahens duplex est.

1. Generalis, quæ quemvis a peccando abstrahere debet, estq: illa injustitia. Itam quo quisq: longius abscedit a Justitia, eo magis puniendus est. e. gr.

Delicta

Delicta consummata majorem merentur poenam, quam non consummata, nisi. NB. Voluntas cum extremo conatu conjuncta fuerit; tunc enim, q. quantum in se fuit perpetravit delictum, aeque puniatur delictum non consummatum. Et inter haec utraque quo nobilius & praestantius objectum laesum est, eo gravius puniuntur delicta. Hinc Dei laesio, primum, & maximum locum obtinet, Regis, aut totius status secundum, Parentum & Matris 3tium. In privatorum vero laesione delictum vitam v. membra essentialia adimens primum locum, Societatis privatae s. Matrimonii secundum, postremum, quae res appetibiles spectant seu directe subtrahendo, seu dolo malo. causam dando damni. Hunc ordinem secutus est & Deus in Decalogo.

β. Specialis causa quae accid. praeter hanc gratae. fundata in persona ejus, contra quam delictum est, in circumstantiis loci, temporis, & in modo, instrumentisque sceleris patrandi, quae omnia intendunt & imminuunt poenam. e.gr. gravius peccat verberans parentum, quam alios, gravius in propinquum, quam in alios.

Q. An etiam vita anterior, simul cum delicto in aestimationem venit?

R. In Notorio, & higundo delicto, omnino.

1. Q. gravior est semel delinquente, is qui saepe.

2. Q. habitus pravi, actibus sunt pejores.

B,

g. Sæpius delinquens efficit, ut vix aliter agere possit, & eo magis puniendus est.

h. 1. Sæpe priorum delictorum poena, à futura emendatione suspenditur, quæ si desit.: ~~non potest attendi vita ejus anterior, etiamsi virtuose vixerit. Nam:~~ & delinquens interdum perdit etiam priorum delictorum poena exigitur.

Si verò quis atrox crimen commisit: non potest attendi vita ejus anterior, etiamsi virtuose vixerit. Nam:

Si quis prius bonus, à tramite virtutis deflexerit non habetur ratio vitæ prioris. Ezech. 18. imo duplici poena dignus est, tum quod deliquit, tum quod ex bono factus sit malus.

III. Causa remittendæ, v. augendæ poenæ est aptitudo personæ ad utramque consideratur in mixtura corporis, s. temperamento in ætate, sexu educatione, & circumstantiis actus, & secundum hæc infligenda est poena.

a. Videndum tamen, an pueri sint doli capaces nec ne: & an malitia ætatem superet, tunc enim puniendi sunt. Sic si de feminis res sit, videndum an sint callidæ, & an contra leges humanæ, v. divinas, deliquerint. Ita grave scelus admittat, quod tale esse, potuit superare, puniendus est.

b. Inter delicta tamen, per affectus excitata, illa minus odiosa sunt, quæ ex ira necnon committuntur, quam ea, quæ ex voluptate & amore

& amore oriuntur.

2. Quo magis aliquid Iudicium alicujus impedit, quoque magis ex Lcis Naturalib, eo minus ē debitum. Atque tranquillo animo peccantes magis puniunt, quam si incitati affectib peccent.

Q. Haberne locum Talio, in poenis taxandis,

S. an non idem sit patiendum delinquenti, quod f. alteri.

R. Quamvis Talio aliquando justa sit, negamus tamen semper esse sufficientem, v. justam.

1. hoc modo em par esset periculum, sontis, & insontis, tantum pateretur deliberato animo nocens, qm lapsus, quod Aequitati Nali repugnat, confer. Apoc. 18. 6 nec satis cavet hoc modo, humani generis securitati.

2. Ipsa lex Divina hoc docet, furtum triplo, adulterium morte puniens.

3. Delicta saepe n consummata puniuntur tanqm talia, Deut. 19 19.

4. L. talio stricte sumta, ō in omnib locum habet criminib, ut in adulterio.

5. Aequalitas n pt observari e.gr alapa, alapa n pt commensurari, & Rustico inflictio alapae ob inflictam a se Nobili, non esset poena.

Obj: Deus permittere videtur poenam Talionis Exod. 21 23. Deut. 19. 19 Lev. 24. 20.

R. Dicta illa in S. Sacra sunt tt Proverbialia, & signant tt n fieri injuriam delinquenti, si tale quid patiatur

quid patiatur, quale ipse fuit. In spec̃ male adfertur Deut. 19. 19. quia ibi Deus calumniantium poenam p̃ponit, quae talio esse ñ p̃tt.

Objiciet hic. Rom Leg. Ana Tabulae XII. Sed dicimus illa ad terrorem et c̃e latam, in usu nunquam fuisse.

Q. An duobus delictis in aequalibus, eadem poena sit imponenda?

R. Regulariter non: at dantur casus in quibus inaequalia delicta aequalibus poenis puniuntur, ideo q. morte nihil gravius est. eaq. iterari ñ p̃tt, adduntur tn̄ p. merito ñnunqm cruciatus.

Q. Sed quomodo poenae magnitudo spectatur?

R. Poena considerari, et infligi debet, cum respectu ad patientem, qui q̃siderandus est cum qualitatibus suis omnibus ut, Aetatis. &

Raio. Q. alias uni eidemq. delicto, modo major, modo minor poena imponeretur

Obj. Si ob ejusmodi qualitates, quae neq. ad crimen, neq. ad poenae sensum aliqmd faciunt, aequalibq. delictis, inaequales poenae infligantur vitiosa erit Prosopolepsia. e.gr. in Schola ob idem delictum, aequalem debet ferre poenam, nobilis cum ignobili.

R. Ad has intensionis, v. remissionis poenarum causas, accedit aliquando etiam caa extranea, quae si adfuerit poena magis exasperatur. Talis caa est.

a

a. Si ingens periculum ē ab eo, qui peccat, & puniendus ē.
b. Si nēcessitas exigat, severitatem poenæ, ut sit exempli loco aliis, exempli autem statuendi nēcessitas, nascitur ex generalibus incitamentis ad peccandum, quæ præcipua sunt facilitas & consvetudo. Hinc lex Divina gravius punit furtum de pascuo, quam de Domo. Exod. 22. 19. ob facilitatem peccandi.

Q. Altera pars adgratiandi in quo consistit?

Supra, priorem partem Clementiæ, in eo sitam esse diximus, ut poena tollatur, jam altera pars in eo consistit.
R. Ut ad minuendam potius poenam, quam ad augendam parati simus, temperatio tamen poenæ fieri debet salva justitia, & securitate publica, adeoque.

1. Si poena sit arbitraria procedit, sin legibus definita, non procedit.

2. Si caritas plurium aliud non exigat, namque uni parcere, ut noceas pluribus, crudelis misericordia est.

Obs. Norma definiendi qualitatem, & quantitatem meriti, ē ratio status, seu unice utilitas publica, adeoque unice definitio poenarum pendet a civitate, & qui ei præest, Hinc sæpe in civitate leviori delicto gravior poena statuitur, pro utilitate civitatis, & de hac inæqualitate queri non potest delinquens si lex poenam talem statuens fuerit promulgata.

De

De Bellis Poenalibus.

Q. An poena Caā pt bellum suscipi?

R. Vindicta quidem Caā pt, at poena n̄, & cum populus ab alio poenas exigere dicitur, est tn̄ locutio figurata.

Rā: 1. poena et a Superiore pt infligi, quippe cum poena infligitur ob transgressionem Legis; Legem aūt ō nisi Superior pt praescribere, necessario etiam poenam et Superior pt infligere. At inter Res n̄ est Superior quisqm. Q. nec pt bellum poenae Caā suscipi,

2. Gens suo delicto, f. egr. cultu idolorum, ~~ab~~ aut laedit aliam gentem, aut non? Si laedat juste bellum suscipitur, & quidem defensivum, si n̄ laedat nullo modo pt bellum suscipi.

Q. An Q. Reges, & qui par Jus cum iis obtinent, non habent Jus, poenas poscendi in quibusvis J. N. & Gent. immaniter violantes?

Grotius dt cum Canonistis, Reges habere Jus puniendi, tam immaniter delinquentes, quam hypothesim, Raonibus, exemplis, Cautionibusque firmavit, quae tn̄ nobis n̄ sufficiunt ad demonstrandum, licita esse bella, sub specioso titulo vindictae scelerum, v. poenae suscepta.

R. Nos Q. cum Puffendorfio, Vazquez, Azorio, aliisque dicimus, Non competere hoc jus, alios puniendi Regibus, & ad justitiam belli requiri, ut quis laedatur aut in se, aut in Rempbl. v. si alius velit succurrere, iis plecti-

tur

peculiari foedere adglutinetur, v. vinculo quodam amicitiae, v. cognaönis sit junctus, & ad succurrendum vocetur.

1. Q. exempla Grotij, huc allata, aut huc non pertinent, ut Pyratarum, qui communis gñis hnū sunt hostes quivis in eos jus habet, aut sunt expla facti, non juris.

2. q. Cum nemo sine vitiis nascatur, si cōa coercendi talia delicta bellum suscipi posset. ytj nuo, undiqaq; bella exorirentur.

3. Punitio requirit subjectionem, Imperium eñ, & Juditium in subditos et exercetur.

4. Si ñ vocatus aliquis accedat, cum is qui laeditur vim vi repellere pariter possit, pro uno bello exorientur duo. Sicus qq se obtrudere p arbitrio Aequitati Ntali repugnat

Q. An Dantur bella poenalia, suscepta ob delicta, cõtra Deum cõmissa.

Rg. Hoc asserit Grotius cum Canonistis, Nos cum Molina Negamus

1. Q. ñ datur bellum poenale ob delicta, cõtra J. Naturae cõmissa q.

2. Punire est superioris, Præter exemplum infelicis expeditionis Cruciatae, satis nos docet Deo id ñ ee acceptum.

3. Quivis suam religionem putat esse optimam, adeoq; ex opinione Grotij hoc sequetur quod omnes gentes ex persuasione sua alias damnarent. Sicq; in toto mundo essent bella, v. saltem Xstiani cõtra Gentiles, plures Deos, colentes,

4. Q. quamvis Deum ñ offendant, Possessionum tñ suar sunt Domini, quod Dñum ipsi, nisi accedente ~~voluntate~~ mendi...

mandato Dei speciali jusse eripi n̄ pot.

Q. An pot Rel. Xstiana bello ppagari?

R. Cum Grotio dicimus neutiquam posse, & tale factum Anti-Christianismum sapere, ac Mahumedanismum.

1. Q. Xstus voluit, ne quis vi ad Evangelium reci-piendum ~~in~~ cpellatur. Rom 8.15. Luc. 9.54. Matth. 13.24. Joh. 6.67.

2. Q. Doctrina Xstiana, non tam Ratione, quam fide & revelatione innititur. Fides autem est donum Dei, unde Deo sua res sua sunt. Praeclare Syn. Toletana.

" Praecipit sancta Synodus, nemini deinceps ad creden-
" dum vim inferre, cujus enim vult Deus miseretur,
" & quem vult indurat.

3. Q. Falsa de Deo persvasio, est morbus menti in-haerens, ideoq. non corporalibus, sed spiritualibus remediis, curandum dictat sana Ratio.

4. Nemo habet jus in Conscientias.

5. Xstus voluntarium, non coactum militem amat, & ubi quis vera ducitur Religione nihil ~~et~~ ibi valet Cruciatus; non enim quid patimur, sed quid agimus sit cogitabit verus Xstianus. exemplo Martyrum patet, qui patulando obierunt.

Ob. Luc. 14. 23. Compelle &c.

R. Sicut in parabola τὸ cogere instantiam vocationis significat, ita etiam in applicatione parabolae, per flamma invitatione, & verbis instantibus facta coactione sumendum est. quo sen-

quo sto? premitur vox illa Luc. 24.29. Marc. 6.45. Gal. 2.14.

Q. An arma possint premi in Xstianos, ideo. q. sunt Xstiani?

R. Non possunt. 1. Q. in Xstianismo per se considerato, nihil est, quod noceat Societati, et nihil quod non prosit, nam omnes pro veris Xstianis Deus mundum conservat.

2. Q. vel extraneis admittentibus, Coetus Xstianorum virtutum scholae sunt. Plin. L. 10. Epist. 93. recenset summam culpae Xstianos quae culpa sane virtus est.

Tolerandi G. inter Xstianos ii etiam, quos errare aperte constat, tum ob rationes datas, tum ob exemplum Judaeorum, nunquam Sadducaeos alios[que] ideo punientium tum ob W Patrum testimonia, qui Arianos de eo ipso arguunt impietatis, quod suam haeresim vi, armisque vellent tractare.

Obj. Nova omnia sunt metuenda, praesertim Novitas Coetus. G. ad hoc praecavendum debent arma adhiberi.

R. 1. Non sunt metuenda Dogmata, quamquam nova, modo ad honesta nos ducant.

2. Non debent esse Coetus suspecti plurimorum hominum, qui latere nolunt, nisi cogantur.

Obj. Augustinus haereticum definit: Quod sit is, qui temporalis alicujus commodi causa falsas, novasque opiniones, vel gignit, v. sequitur.

2. Tot egregia virorum DD. scripta jam prodierunt, in quibus clarissime ostentum est, Neminem Religionis causa persequendum

et argumenta Spiciosum ita sint confutata, ut amplius de eo dubitari non posset, si animis eorum veritas insedisset.

CAPUT. XX.

De POENARUM. COMMUNICATIONE.

Supra diximus Poenam esse, aliam Primitivam, aliam Derivativam. poena Derivativa fit dupliciter, aut in eos, qui non sunt participes Delicti, aut in eos qui sunt participes. Hic de illis, qui sunt participes agemus.

I. In Genere Hos teneri poena nullum est dubium, Jussum enim est ut sentiant poenam omnes, qui concurrunt ad actionem turpem. Qui sunt vero hi, et quo ordine participent? ex Cap. 17. de Damno per injuriam dato cognosci potest. Nempe qui jubent, qui consensum requisitum adhibent, qui adjuvant, qui receptum dant.

Obs. Distinguitur vero obligatio ad damni restitutionem in foro humano ab obligatione ad poenam. Quia ad illum sufficit ignoratio, imprudentia &c. ad h. vero requiritur, ut et malitia adsit.

§. Poenae Communicatio est, qua alius, quam qui deliquit occasione delicti alterius, propter factum tamen proprium praecedens poenae fit particeps. Delicti vero fit particeps aliquis vel facto vel omissione.

II. In Specie Quomodo ex facto, v. delicto aliorum teneantur?

teneatur videndum est. Obi.

Obi. 1. Quomodo Rectores Civis, v. Civitas. ex Singulorum peccatis teneatur.
2. Quomodo Singuli ex Facto Civitatis.

Q. Quibus modis Rectores in alior Crimen veniunt?

R. Patientia, & Receptu, Communitas enim nulla tenetur ex Facto suo, v. omissione.

1. L. Quum delicta suos tenere debeant Auctores, iniquum eet alium ex facto alieno obligari, nulla sua culpa interveniente.

2. L. oportet praecedere meritum poenae ante ejus inflictionem.

Obi. Ob Delicta vero quorundam privatorum, aut Optimatum, non pot tota Civitas puniri; si id non consentiente Civitate, & renitente ea factum est. Ret.

At si talis privatus delinquens, ab alia Civitate laesa petatur, ad puniendum, eo tamen non obstante, nec dedatur, nec puniatur, certe justa illic erit Causa belligerandi. quia hoc Civitas etiam eo ipso jam participavit de delicto. Tenetur G. Communitas ex Delicto Privatorum. si ea patiatur, ~~quos~~ delinquentes & receptum eis det.

1. Circa patientiam. observo.

I. Quoties Rectores sciunt, sciunt delinquere suos subditos, 3. habent facultatem prohibendi, teneanturque ad id, & tamen non faciunt. sunt participes delicti Privatorum, requiruntur G. ad patientiam, Scientia, & facultas prohibendi, cum obligatione id faciendi connexa, quae duo sunt connexa

ita, ut si alterutrum desit, jam non sit participatio delicti, adeoque nec Communicatio poenae.

§. 2. Si vero solus Rector nesciat delictum Subditi, tenetur ex negligentia, Praesumitur enim sciri a Rectore ea, quae Communia, quae frequentia sunt, & quae ab omnibus sciuntur, [illegible]issime sunt tamen hi puniendi; Sic judicandum etiam de Societatibus Minoribus.

II. Circa Recept. Delinquentium observa.

α Officium Civitatis ad Receptos.

β. Iura Suppliceum ad infortunatos, non ad Nocentes pertinere.

γ. Defendi tamen debere, Supplices, donec de Causa cognoscatur.

Obs. I. Civitas apud quam degit nocens, debetur ad id. ut aut ipsa puniat eum, si interpelletur aut dedat, & permittat arbitrio laesi interpellantis.

Ratio Cum enim Civitas, extra sui territorii fines, pro arbitrio suo agendi Ius non habeat, laeso autem jus sit suam injuriam ubique prosequendi. hinc si Satisfactio ei denegatur a Civitate aliqua, nascitur illi Ius armis invadendi Civitatem.

β. Per dedendos autem intelligentur non tantum ii, qui cum delictum committerent erant Subditi Civitatis nostrae, deinde vero transfugientes, facti sunt Subditi alterius Civitatis, verum etiam ii, qui delinquentes, tandem facti sunt Civitatis alterius Subjecti.

Sic

Sic Philistaei Samsonem dedi voluerint.

Quodsi vero civem suum innocentem, v. quemcunque advenam non maleficum, dedi petat hostis, non est dedendus. donec nocens esse demonstretur, non obligatur vero civitas praecise ad defendendum, aut puniendum delinquentem. Rao. Q. cum talis delinquens dum apud nos degit, sit noster subditus, non tamen possumus punire, puniendus tamen est ut laeso detur optio, ut sic cumulative ipsi satisfiat. ista vero deposcio usurpatur in Europa, circa delicta gravia, publicum statum tangentia.

Hinc milites transfugae dedi non solent, nisi peculiare pactum ineatur.

Obs. 2. Ius supplicum, s. Asyli, ad infortunatos et, non ad nocentes pertinere.

Def. Asyla. Sunt loca publica, auctoritate, ad innocentiae praesidium constituta, ut interim de causa cognoscatur.

Q. Si atrox crimen committens confugiat in asylum proderitne illi?

R. Nihil: sed inde educi, & puniri debet.

Rao. Q. asyla iis et prosunt qui laborant odio immerito, ut qui casu quo deliquerint, quod patet: ex primis asyla constituentis Deo. Jos. 20. 3.–9. Deut. 19. 45. Exod. 21. 13 Deut 23.

Qui vero voluntario peragunt scelus aliquod, illis nihil prodest asylum, sed & a Sanctissimo D. altari trahendus est ad supplicium. Exod. 21. 14. 1 Reg. 2. 29. Imo nec extraneos tales

scelera

Sceleratos, p[er] v. ipse S[?]s recipere. Tum q. in totam Rempub. est injurius is, qui Civem alterius Civ[ita]tis recipit, quem punire e'[ss]e Reipubl. erat illius. tum q. e're totius g[ene]ris humani est procurare, ne Scelera relinquantur impunita.

Hinc Ziegler. Nimium in hac Ma[teri]a dicit e[ss]e Jus Canonicum, quod exceptis nocturnis populatoribus agrorum, et publicis Latronibus, caeteris omnibus Sceleratis jus asyli tribuit.

Q. An sine examine reddendi sunt extranei recepti?

R. Non sed pendente lite, dum de Ca[us]a ipsor[um] cognoscitur tuendi sunt Supplices, cognito crimine dedendi v. puniendi.

Quodsi v[er]o puniatur n[on] dedatur, si delictum ejus sit contra Jus Civile, illius populi, a quo aufugit, juxta jura illius populi puniendus est. Si v[er]o delinquat contra Jus Naturae puniendus e[st] juxta jura n[ost]ra, quippe J. N. modum poenarum non definit.

Q. Quomodo ex delictis Rectorum tenentur Subditi, et membra Civitatis?

R. Quoties ii in Crimen consenserunt, v. si quid fecerint, admiserintve, ex Suasu Superiorum, quod iis facere n[on] licuisset. Unus quisq[ue] enim ex rationis lu[min]e valet dijudicare quid injustum justum, bonum malumq. sit, adeoq. cum in illicitis obediunt scientes, tenent[ur] ex Delictis Rectorum.

Quodsi v[er]o pars et Major, consenserit in Crimen, pars Minor non consentiens n[on] p[otes]t puniri. poena enim sine delicto

adesse n. potest.

Quamquam vero regulariter Decreta, in quae major pars consensit, habeantur pro Decretis Universitatis, ita, ut pauci eam dissentientes observare ea teneantur, aliter tamen in delicto res se habet, ita, ut si agatur de reatu inde resultante, universitas non delinquere censeatur. Nisi Optimates, aut Magistratus cum Tribunis plebis iverint in Consilium, v. Primores populi maleficium rati habuerint, v. Lucrum ex delicto resultans in eorum collegii convertitur. Secus enim illi soli delinquentes intelliguntur, qui actu deliquerint, et neque pertinebit ad illos poena qui non consensere.

Hinc A. M. captis Thebis, cum omnes Thebanos sub corona venderet, iis pepercit, qui Decreto rumpendae societatis contradixerant.

Imo per aequitatem saepe excusandi sunt illi, qui ab initio dissenserunt, at deinde coacti delinquentium partes tuentur.

Quamquam vero proprie culpa pertineat ad eos, qui diserte consentiunt in delictum, saepe tamen communicatur poena inter Universitatem, et singulos in ea. quod singuli damnum sentiant ex delicto Universitatis, e. gr. Cum moeni Civitatis rumpuntur. At ut singuli ob delictum Universitatis ea amittant, quae sunt propria, injustum est. hinc innocentibus laesis, aequivalens debet praestari. e. gr. si hostis agros alicuius accipiat.

Q. An poena ob delictum Universitatis, semper exigi potest, quamdiu manet Universitas?

R. Non potest. Sed eousque tantum donec supersunt illi Cives, per quos

meritum seu delictum ad Universitatem est deductum.

2o. 2. Sicut Delictum est personale, et personam delinquentis non egreditur, ita etiam Poena ultra personam Delinquentis exigendi non potest. At Universitas abstracte, distinctim a singulis considerata, per se est inanimatum quid actiones meriti capaces non producens. Ergo quoniam Universitas in se, et per se non peccat, sed Cives, tunc exstinctis Civibus peccantibus, Universitas illa puniri non potest. Ergo non manet eadem. Sicut eadem Roma Civitas, ante bella Asiatica, pia, justa temperans, postea injusta, luxuriosa, et avara dicebatur.

Obj. Obj. Succedentes facta prædecessorum præstare debent. Ergo. Obj.

R. Non quadrat hoc ad delictum, nam ut illud est personale, ita et poena. R.

Obj. Provincias nostras ab hoste ante 100 annos occupatas, possumus nunc recipere. Ergo. Obj.

R. Alia est obligatio ex delicto, alia ex debito. Res semper possunt jure recuperari, quia ille erat verus possessor, et Dominus. Nos autem hic non de vindicatione rei agimus, sed de poena. R.

Obj. Deus ipse punit Pronepotes, propter Parentum peccatis. Ergo nec hoc est injustum.? Obj.

R. Non argumentatur a foro Divino, ad forum humanum consequentia.

2. Non est absolute accipienda hæc locutio, sed sub ea conditione, si et nepotes, eadem via insistant, tunc enim gravius puniuntur, tum ob suam, tum ob Parentum peccata. Adeo ipso quod filii puniantur, e. gr. si morte immatura moriantur parentes scelerati gravius adhuc puniuntur. Nam hic adh. supp

Ita.

Superstites sint poenae proxe potium, graviter hoc spectaculo puniuntur, q. nullum est spectaculum gravius, quam eos, qui de se sunt propter se miseros videre, sive n. superest, tamen cum eo metu, mori magnum est supplicium.

3. Nemo est qui à Deo se injuste puniri queri possit ob ppria peccata.

Obj. Ob virtutes Parentum aequum est praemia, & honores accipere, q. etiam ob scelera poenas justum est.

Rp. Ngr consequa. Nam beneficii nãa est talis, ut in quemvis etiam immerentem transferri possit, at poenae nãa longe diversa, nihil enim iniquius, quam si culpa penes me, poena penes te sit &c.

Hactenus dict de modis, per quos poena communicatur ob communitatem culpae. Jam.

Q. An transit poena in illos, qui delicti non sunt participes?

Obs 1. Distinguendum est inter damnum directe datum, quo cuiqm aufert id, ad quod jus pprium habet, & inter damnum, quod datum e per consequentiam, quo fit, ut quis non habeat id, quod aliogum habiturus erat, cessante conditione sine qua jus non habebat. Jam.

Rp. Nemo ob delictum alienum, cujus n. est particeps pot puniri. at qd saepe innocentes damnum sentiant, id tamen poenae in foro suo habere n. pot. Sic filii patris rebellis in confiscatione bonorum, sentiunt quidem damnum, sed et per consequentiam, & hoc pprie poena n. est. q. bona illa ipsorum futura

n. era

non erant, nisi Pater ad ultimum Spiritum ea conservet, adeoque cum ea, quae acta erant ipsorum, ut vitae non amittunt, eo poena non adficiuntur.

Interdum imponitur aliquid mali alicui, aut aufertur aliquid boni occasione alicujus peccati, sed non quasi illud peccat esset causa proxima illius actionis, sed ea causa est spontanea cujuscunque promissio.

Q. An et quousque Fide-jussor p[o]ena possit puniri?

R. Fundament. in quantum potest fidejussor puniri, consistit in spontanea sua voluntate, et consensu, et quatenus se ad praestitum promisit non ex delicto ejus, pro quo fide jubet. Unde.

Obs. 1. Fide jussoris poenae mensura, non ex delinquentis delicto sumi debet, sed ex promissione fidejussoris. Ergo delinquente aufugiente poena fidejussoris non est commensuranda merito delinquentis, sed promissioni fidejussoris.

2. Nemo potest ex fide-jussione capitali poena puniri, quia cum nemo sit Dominus vitae suae, nemo etiam potest se obligare ad mortem, imo nec ad mutilationem quidem membrorum, quia nemini est datum in ea jus, nisi conservandi causa. An vero ad exsilium se obligare possit disputatur. De poena pecuniaria vero nullum est dubium, quod se ad eam obligare possit, quippe de fortunis suis disponendi jus habet.

Q. Num adhuc casus, in quibus occasione alterius delicti, aliquis incommodum patiatur.

R. Sunt Viz: ut cum Civitas occasione delicti paterni aufert

aufert ea a' Liberis, quae illi habituri erant, a' Civitate. Cat Stricto jure hoc in Liberis poena rationem n. habet, quippe nulla ~~cuf~~ eo ipso illis injuria infertur, cum id conferre fuerit in arbitrio Civis, ipsiq. ad honores habuerint et aptitudine

Q. An Quinemo ob delictum alienum possit proprius puniri?

R. In Foro humano nemo. Nam

1. Recta ratio dictat, aptitudinem ad poenam fluere ex merito, id autem esse ~~proprio~~ personale.

2. Lex Divina, ut Parentes pro Liberis et vv. puniantur vetat, Deut 24. 16. 2 Cron. 25. 4. Ezech. 48.

3. Omnes Leges Cultiorum gentium pro hoc militant. vid. L. 26. de poenis.

4. Sapientum Consensus id probat, Sen 4. de Ira. Nihil est iniquius, quam aliquem paterni odii haeredem fieri, Hierony. Nec virtutes, nec vitia Parentis imputantur. Iniquae q. sunt Leges illae, quibus innocentes filii, aut cognati amiciq. delinquentis ob delictum alterius, morte puniuntur, ut apud Graecos, et Persas.

Ratio 1. Q. noxa caput sequitur, et suos teneat peccata Auctores, nec ulterius metus progrediatur necesse est. quam reperiatur delictum durat effectum.

2a. Q. quamvis id fiat ad securitatem Reipublicae, n. tamen recte fit, quippe n. est faciendum malum, ut inde eveniat bonum, et saepe pessimorum parentum, optimi evadunt filii, ...

metas Q. aff. ovans

Q. An populus vere Subditus, ob delictum Regis proprium potest puniri.

R. Populus innocens, et in delictum Regis non consentiens, non potest puniri. Nam enim aeque justum esset, quam Liberos ob peccata Parentum punire! Quamquam vero Subditi saepe ob arctissimam unionem cum poena Regibus inflicta multum incommodi sentiant, id tamen poenae rationem non habet in illis. Sed consideranda sunt, ut mala peccatum sequentia.

Obj. Populus talem contractum iniit, cum Rege suo, ut quidquid is ageret, id omne populus agere censeretur. Ergo potest populus puniri.

R. Conventio illa ad delicta non est extendenda. Non enim est credendum absolute initum esse hunc contractum, sed cum hac conditione. Si vacet actio Regis injustitia, et pertineat ad juste regendam, conservandamque Remp., tum totus populus idem agere censetur. Secus non. Ergo si non alio laboret contractu, criminis Regis populus, quamquam membrum sit capitis illius, omnino puniri non potest jure.

Obj. Deus ob peccatum Davidis populum peste immissa punivit, et quidem ut David dicit, innocentem. 2 Sam. 24.

R. A Deo, ad homines nulla consequentia. Deus enim populum non innocentem punivit, sed multis irritatus peccatis, quorum animadversionem in illud tempus distulit.

Q. Quia vero eo, quod David innocentem dicit populum non probat revera fuisse talis, ille enim loquitur respectu sui

respectu sui peccati.

Q. An hæres delinquentis de pœna ejusdem teneatur?

R. Non: quia sine delicto nemo puniri pot. meritum vero est personale, & cum ipso defuncto evanescit. Nec obstat quod ex debito teneatur hæres, quippe in bonis succedendo, defuncti personam refert. at in delicto nimis.

CAPUT. XXII.

De

CAUSIS BELLI INJUSTIS.

Diximus supra, causam belli esse unice injuriam verum etiam cum videamus, multos etiam ex frivola causa, bella gerere, jam hoc capite agemus de injustis belli Causis.

Bellum injustum est, quod citra injuriam illatam ~~gest.~~ geri solet, ut autem eo clarius cognoscamus injustas causas belli, ordine eas á Grotio digestas videamus.

Q. Quæ sunt injustæ Belli Causæ?

R. 1. Metus ex crescente vicini potentia collectus, sola enim suspicio, non parit jus, ad aliquem, injuriam non inferentem invadendum, nisi certo constet, de animo ejus nocendi, tunc enim prævenire pot. Male itaque sentiunt ii, qui justam belli causam statuunt, si vicinus nullo pacto impeditus, in territorio suo arcem faciat, nam adversus tales metus, contrariæ munitiones sunt adhibendæ, non vis bellica.

Utilitas sola sine necessitate. Si enim ob utilitatem propriam à necessitate sejunctam jusse bellum gereret, introduceret bellum civitate in totum mundum.

Negatum Matrimonium, in locum feminae copia, cum n̄ est periculum, cum n̄ est periculum gentem perituram inopiâ mulierum.

Morandi sedis amor, ut relictis solitudinibus fecundius solum possideatur, per arma dometum.

Inventionis titulo sibi vindicata, quae jam ab alio tenebantur armis defendere. Namsi is qui tenet sit improbus, de Deo male sentiens, hebes &.

Rāo. 1. Q. inventio locum habet in iis, et rebus, quae sunt nullius.

2a. Q. nemo eo ipso quod improbus est, desinet ee verè suae Dnus. Sicut enim Dnium n̄ acquirit ortodoxia, ita nec haeresi amittitur. Nulla itaque justa caa f. Hispanis, eripiendi Americam possessoribus.

3a. Q. Licet stulti J. N. Dominium n̄ habeant, ōio merito tn̄ dubitari pt, an integrae naões stultae sunt, talium em societas permanere n̄ posset, ita, ut Americanorum.

Sed nec Libertas, quasi naturalis & semper civibus competens jus, bello praestare pt.?

Nam libertas cum hnibus competere dicitur. Iure Naē intelligendum est de J. N. omne factum hnum praecedente, c' nemo per naam servus est, at nemo itidem habet jus, ne

cogn

ne unquam serviat. Adeoque I. N. interveniente facto aliquo humano, ut sunt victoria, subjectione voluntaria, & delicto, pot etiam libertas in servitutem redigi naturaliter, at nullo humano facto praecedente nemo est servus. Qui itaque legitimo modo in servitutem redacti sunt, non habent jus rebellandi ea de causa, quod natura sint liberi, testatur & Paulus 1 Cor. 7. 21.

7. Iniquum est ea armis velle subigere aliquos, quasi naturaliter servos, qui digni sunt ut serviant, & quorum utile esset regi ab aliquo.

a. Quod alicui est utile, non licet mihi id ei obtrudere statim, nam omnis rationem habens, debet habere liberam electionem.

b. Aptitudo ad parendum, non tribuit alteri jus regendi eum, sic enim saepe Domini regerentur a servis.

8. Injustissima belli causa est Titulus Universalis Imperii in totum orbem, quam aliqui ascribunt, ut Bartolus Imperatori Romano; alii Pontifici Romano tribuunt.

R. Pessime faciunt, qui Romano Imperio tribuunt, quomodo enim haberet jus in remotissimas, & ignotas nationes. Cum.

a. Imperatores Romani nunquam totum orbem tenuerint, imo ne Europam quidem totam, quippe Germanos, Trans-Rhenanos, nunquam sub jugum miserunt, dicuntur itaque Domini totius Mundi hyperbolice &c.

b. Quia saepe per orbem intelligitur sola Judaea, vel hic

Hierosolyma Dr fuisse in medio orbis, a Regni Indicor.
Jos. Ant. I. L. 3.

c. L. Jus illud Imperii, nec occupatione nec conquisitione, nec delatione, nec successione competit, G. nullo modo.

d. Impossibile esset, tot diversissimas gentes, tantis intervallis ab invicem dissitas, & in tanta diversitate morum uni homini regere, tanto magis in officio continere impossibile

β. Turpiter errant & illi, qui Pontifici deferunt jus hoc.

a. L. & ipse Christus tributum solvere Caesari non denegavit, idem observarunt & Episcopi Romani, ad Sec. 4 scribentes semper Imperatoribus ut Dominis suis.

b. L. Si quam Potestatem habeat Pontifex, necesse est eam habere a Christo, adeoque non per plus potest sibi arrogare, quam Christus. At Regnum Christi non est de hoc mundo Joh. 18. 36 non habuit Christus v. taxillum terrae, quo caput reclinaret, Mat. 8. 20. G. fiat

c. Si Tim 3. 2 Episcopo inter cetera prohibet P. A. se rebus immiscere externis.

d. Jus judicandi Aplus quaesumus non terrestris erat Ingenii, exercendum per arma, flagra &c. sed per verbum Dei generaliter propositum, & ad circumstantias & peculiaritates aptatum, per sigillorum gratiae Dei exhibitione, aut negatione. Denique etiam per vindictam, sed supernaturalem, ut Dnam e. gr. Ananiae &.

Nullam justam bellandi causam dat, spes concepta, ex aliqua Dnor.

Dnos, vaticiniorum impletione, qua in re multum peccat. Sanguinisq plurimum effusum est. e.gr. sub Philippo Longo, Rege Galliae magnus tumultus ortus est de vaticiniis sibi applicatis. Nobis non placet.

a. Q. etsi praedictiones in se sint verae, sunt tamen obscurae, et sine Spiritu Dei explicari non possunt, tempora autem imprimis incerta sunt.

b. Satis potens est Deus, ut ea, quae praedixit effectum sortiantur, facere. Ergo mihi non est praeveniendum.

10. Violenta petitio ejus quod non ex Justitia propria, sed ex virtute alia, mihi debetur est illicita.

a. Quia sola injuria est justa belli causa, at denegatio ejus, quod Iure perfecto mihi non debetur nulla mihi infertur injuria. Ergo.

b. Sicut non necessitatis, sed humanitatis est officia Liberalitatis, et misericordiae praestare, ita pudori uniuscujusq relictum, bene merentes remunerari.

Obj. Necessitas autem dictat officiorum commutationem?

R. Eadem tamen ratio, non tribuit Ius perfectum, ea exigendi

Obs. Iuris Consulti quidam, distinguunt inter Ingratitudinem simplicem, et qualificatam, quae benefactori, non modo gratiam non refert, sed insuper eum laedit, ex qua causa justum bellum geri posse dicunt; at male, tunc enim jam non ingratitudo, sed illata injuria causa erit belli.

L. An

Q. An bello, quod ex justa causa geritur, potest accidere vitium, ex animo agentis?

R. Omnino: si ~~vg~~. praeter hoc ipsum aliud quiddam, non illicitum per se magis ac principalius animum moveat, quam hoc ipsum. Si tamen adsit et justifica belli causa, sub cujus specie aggreditur alterum, non potest ille injustam invasionem habere dici, licet de eo ipsum conscientia quaerat, e.gr. Antigonus praeferens se mortem Olympiadis, et filiorum ejus olim in justum bellum contra Cassandrum gessisset, licet injusta bellandi causa fuerit, cupido dilatandi imperii. Nec ideo potest Cassander petere restitutionem bonorum, quippe causam quam Antiochus praeferebat fuit justa.

Liber III

LIBER TERTIUS.

Quantum in bello liceat, Regulae generales ex Iure Naturae obi, de Dolis & Mendaciis.

Egimus de Personis a quibus & Causis, ex quibus bellum geritur, jam de terminis hujus Iuris, quantum, & quibus modis bellum licite geratur, agemus.

Forma s. modus Iuris bellici v. Unde ultra pactionem praecedentem. v. Antecedente pacto hostibus facto. Unde ex Naturae primum, dein ex Pactorum Iure.

Quid Iure N. hostibus liceat, quem partitim designare esset onerosum, his tribus regulis generalibus complectimur omnia. 1a. Ea, quae ad finem ducunt in Morali materia, aestimationem intrinsecam accipiunt ab ipso fine; quare qui habet Ius ad finem, habet & ad media necessaria.

Ratio. Quia frustra quis haberet Ius ad finem, si ad media necessaria non haberet, unde cum Natura mihi jus det, ad conservationem meam, si aliter periculum evitare non possim, primum occidere invasorem, licet is peccato vacet, ut miles hostis mei.

Ratio. Et hoc Ius non proprie alterius ex peccato oritur, sed ex Iure, quod mihi pro me Natura concedit. Sic in bello justo omnes res ad finem meum consequendum necessaria justa sunt ut de

ut devastatio agrorum, Urbium &c. at huc non pertinent stupra quæ Moralem continent turpitudinem, neque ad finem Iuris consequendum sunt necessaria.

Reg. II. Ius nostrum non tantum ex belli principio spectandum est, sed & ex causis subnascentibus: i. e. Ius meum, quod habui in principio belli, potest extendi durante bello. e. gr. Si quis hostem meum adjuvet, possum & illum pro hoste habere, quia justitia non repugnat, ut socii ejusdem delicti, sint etiam poenæ participes, imo Ius est victori supra satisfactionem pro impensis belli factam, pro futura cautela petendi, ut dedantur sibi munimenta illa, ex quibus nocere ei posset.

NB. Idem obtinet etiam in privatis causis, ubi sæpe Ius litigantis augetur post litem contestatam.

Reg. III. Ad Ius agendi multa consequuntur indirecte, extra agentis propositum, ad quæ per se Ius non esset. ex. gr. Navis pyratis plena, tormentis peti potest, licet pauci innocentes in eadem nave sint, atque hoc in casu periculo sint exponendi.

Verum cautiones hic sunt tenendæ, quas dat Grotius. Lib. 3. 1. §. 4. non enim semper ex omni parte licitum est quod Iuri stricto convenit, sæpe enim proximi caritas impedit, ne summo Iure utamur. Quare etiam, quæ extra propositum accidunt aut accidere posse prævidentur, cavenda

tur, nisi multo majus sit bonum, quo tua actio tendit, quam malum, quod metuitur, aut nisi in pari bono, et malo multo major sit spes boni, quam mali metus. quod prudentia arbitrandum relinquimus, ita tamen, ut in dubio semper ad eam partem, quae alteri magis, quam tibi prodest, ut tutiorem sit inclinandum. Sic in oppugnatione Urbis extra propositum oppugnantis est, ut Civem innocentem globus tormenti feriat: at cum majus bonum speretur ex oppugnatione Urbis, quam ex jactura aliquot Civium, quamvis innocentum periculum, licite illud factum dicitur censetur.

Q. Quid juris est in medios Neutralistas, quando illi res aliquas uni hostibus subministrant?

R. Distinguendum est inter res ipsas.

1. Aliquae enim res et in bello usum habent, ut arma etc. quae hostem valde adjuvant, et dicuntur Contrabante; si quis jam tales res hosti administret, pro hoste habendus est, et licite ea occupantur.

Ratio. Non enim hoc est amicitiam inter utrosque colere, si aliis tedas, aliis jungas.

2. Sunt aliae res, quae in bello nullum habent usum, sed voluptati inserviant, ut vestes etc. jam si talia instrumenta vendantur hostibus, locum querela non habet.

3. Sunt aliae res, quae et in bello, et extra bellum usum habent, ut pecunia etc. Q. jam hoc in casu quid faci

quid faciendum sit, Potius caute nimis, & timide distinguendo definit L. 3. 1. §. 5.

Nos vero dicimus: Belli legibus licere nobis, non munitiones et arma, sed & omnia, quae hostem meum validiorem reddunt intercipere.

Rq 1. L. interceptio non pendet, a qualitate loci, temporis, mercatorum, sed ex jure belli, & defensione sui.

2. L. Sicut in statu naturali singulis, ita in Civili, cuique potestatem dedit natura jus sese tuendi, & omnia pericula depellendi, quae facultas nemini eripi potuit, etsi omnes gentes in libertate commerciorum consenserint. Si enim licet mihi effugere malum imminens, cur non liceret eripere ea, quae mihi noxa futura praevidentur.

Obs. Hactenus egimus de jure, jam de modo belligerandi agendum.

Modus belli gerendi est duplex.

Apertus. in vi, terroreque consistens & Latens. per dolos peracta

Q. An liceat dolis uti in bellis?

Rq. Quanquam nulli, qua Politici, qua imprimis Theologi severi, iis uti, tanquam natura turpibus asseverent, potior tamen nobis videtur eorum sententia, qui dolis et praesertim in bello, uti posse autumant

1. L. omnes gentes sapientiores id existimant,

2. L. si esset illicitum id, nulla alia posset dari ratio, quam quod jure naturae vetetur quivis laedere alios. Jam pone non laedi iis quenquam, non erit prohibita. pone porro

fas esse lädere alium quemadmodum est in bello, non erit
iterum prohibita. G. si cum liceat hostes, vi, fortis, armis lädere,
cur non et dolis, quod minus est. eo magis.

3. Q. cum hic victoriam possumus obtinere per dolos, tunc
parcitur sanguini generis humani.

NB. Non adprobamus tamen dolum, qui perfidiae maculis
adspersus est.

Obs Status Quaestionis est: An dolus sit in genere eorum, Obs 1.
quae natura sua sunt mala, et nunquam bona esse possunt,
vel jam posterius adfirmamus, esse in genere eorum, quae
nunquam bona esse possunt. Hinc recte scriptores, inter
Dolum bonum, et malum distinxerunt

Dolum bonum dixerunt omnem calliditatem
et solertiam, qua quis utitur ob hoc ipsum et, ut dolum
alterius praeveniat.

Dolum malum autem dixerunt, omnem calliditatem,
et vafritiem, ad circumveniendum aliquem facientem.
Jam hic dolus malus est illicitus, ille autem licitus, videmusque
ejus exemplum tam in Salomone. 1 Reg. 3. 25. disse-
caturum se duorum litigantium mulierum puerum simulante.
Conf. Ver. 38.

Obs. 2. Dolus alius consistit in actu positivo, Obs. 2
quando dicendo, agendo, fit causa doli; alius in actu nega-
tivo, quod solum dissimulando fit causa doli. Jam dicimus.
Dolum in actu negativo consistentem, seu dissimulatione quaeren-

dam

quorundam verum in quibusdam esse licitum. L. cum nec quae sis nec quae dicis, tenearis cuiq. dicere. Sequitur omnino dissimulare quaedam apud quosdam, ac tegere fas esse. Dantur quidem Personae, erga quas omnis simulatio vitiosa est. Sed hoc ex alia obligatione fluit quam aut ex pacto, aut ex L. Nat. ut erga Magistr. in venditione &

6. Dolus in actu Positivo, committitur v. in facto, quando aliud agimus, quam videmur, v. in verbis, cum aliud dicimus, quam intendimus.

Obs. Omissio Signor. quibus aliquid designatur, si ea in verbis consistat, vocatur Reticentia: si in rebus Dissimulatio. Usus vero Signor. si rei quam denotat conveniat dr Veritas. si non conveniat Simulatio: in verbis Mendacium.

Q. Interceditne aliquid inter res, & verba?

R. Quidam hanc dicunt differentiam, quod voces sint signa realia, intellectum, res non itidem, sed non est verum, voces naturaliter sine institutione hum. significare, adeoq. rectius dicit Grotius, hanc inter haec esse differentiam, quod voces, nutus, & notae repertae sint ad significandum, cum mutua obligatione. res vero aliae sine obligatione mutua. hinc: quod vocibus & signis aliis, sed hoc vel illud secundum receptis, aliter uti non liceat, & si inde alter in errorem inducatur, circa res nimirum illas nulla extitit conventio inter haec, prout circa voces nutus

Nam

Nam.

Obs. Signa sunt vel Realia, quae ob realem nexum cum re semper eam designant, ut fumus ignem &c. v. Arbitraria quae ex instituto hno sunt assumta, ad hoc vel illud designandum; ut actiones, res certae, certi denique motus, & voces sive articulatae, sive scripto, ut scriptura notatae.
Et haec quidem v. apud certos hnes, v. apud omnes, aut plerosque valent, iisque ut sunt recepta; ita et uti licet.

At sunt res, de quibus ex mutua conventione inter hnes nihil convenit, quibus jam pro lubitu uti licet, & si alter ex iis in errorem incidat e.gr. fuga sive pavoris indicium

1. R. nulla est de talibus conventio hnum, de quibus autem nulla est conventio, illis liberrime uti possunt.
Sibi imputet alter, & suae incuriositati, si falsam de ea re opinionem conceperit.
Si ego jure meo utar, in quacunque re, non teneor evitare, ne alter incidat in erroneam opinionem.

Sed major hic sermonis cura esse debet

1. Sermo est vox articulata, ex impositione hna, ad communicanda cum aliis animi sensa.

Q. An voces Reales sive scientes aliquid?

Non. 1. Q. tum darentur lingua realis

2. R. nulla alia dari potest ratio, cur diversae res apud gentes diversas diversis vocibus exponantur.

3. R. artifices plurimas voces fingunt.

4. Teste historiis, initio linguae omnes fuerunt simplices.

Simplici, longo demum tempore reculta.

Obs. Concedimus nulla vocabula imitatione, ut bombarda &c. at pleraque sunt arbitraria

Q. Qua ratione G. ista impositio ab hominibus facta est an simplici gestu, v. vero obligativo. 2

R. Licet Grotius & Puffen. in tanta sententiarum quaestione hac decernunt, verosimilior tamen sententia videtur eorum qui impositionem hanc magis simplici conventione factam, & imitatione posterorum confirmatam dicunt, quam cum obligatione perpetuo cum significatum retinendi.

R. 1. Q. hominibus ab impositionem significationis verborum nunquam convenerunt, sed facta est potius successive ita, quod si unus novum dicendi genus invenerit, ceteri statim sequerentur hinc & hodie nova cudentur vocabula, q. plures sunt res quam verba, unde communis notitia, non obligatio nascitur.

2 Q. si conventione facta esset impositio, quaevis mutatio verum esset culpanda

Obs. Rationes a Grotio & ceteris allatae, simplicis impositionis necessitatem probent, non autem conventionis cujuscunque

Obj. Si ultra impositionem verborum lingua quivis applicare posset, inane fuisset illud institutum, G. impositio illa facta est ex obligatione. 2

R. Non fuisset inane. Q. sunt ab artium Magistris nova finguntur vocabula, quae sine pacto in usum artificum transeunt, ita integrae linguae usus, cum consuetudine fit generari.

Obj. At fit ab altero postulare id, quod signis illis

ego

expresserit, et in vita cuti uenerit quivis id velle; quod vocabula illa sonant, nec insinuosas pro ad originationem vanam fugere q.

Q. D. Rectius tribuatur praeceptis Juris Nat. Societati communi, Regulis verae interpretationis, dolo loquentis, et praecepto huic: Neminem laede, cum pacto.

NB. In vocabulis tamen curiae, titulis admittimus specialem creationem, quae mutari non pot. e.gr. Archi-Ducis titulus Serenissimae Domus Austriacae competens.

Q. An datur obligatio circa sermonem?

Resp. Aff. Cum enim omnes humanae actiones Juri N. subsint, merum profecto foret, si unus sermo eximeretur inde. Hinc Regula. Generalis. Ne quis verbis aut aliis signis, ad exprimenda animi sensa inventis utatur, ad decipiendum utatur alium. Specialis. Quisque animi sensa ita pandere debet, ut haec exinde liquido cognosci possint.

Q. Quae praecepta Juris N. hanc introducunt obligationem?

Sicut alias actiones, ita et sermonem tota Lex Naturalis dirigit, quippe ad Ephes. 4.25. deposito mendacio loqui jubemur verum, quia sumus alii aliorum membra.

Lex itaque, seu obligatio haec fluit ex officiis erga Deum, erga nosmet ipsos, erga proximos.

1. Officium erga Deum exigit, ne sermone ad contumeliam Dei abutamur.

2. Praecepta de exercenda Philautia, sermonem

ad

ad quaerendam se ac utilitatem innoxiam dirigi jubet, hinc fidem suam mendatio cordis veritate, adulatione famam non esse perdendam, conscientiam variis sermonibus non maculandam docet.

3. Praecepta erga alios jubent, benefaciendum aliis sermone, malum ab aliis avertendum, ac nulla ratione alios laedendos. nec linguam passim sociorum ullo modo turbandam, quod fit quando non aperimus animi sensa iis, qui habent jus id exigendi. Non est humanius loquendo exercendi fallacia Rebeccae & Jacobi. Gen. 27.

Q. An lex N. in sermone semper requirat veritatem?

R. Non semper. atque

Obs. 1. Lex de Deo colendo jubet, ut si cum Deo agamus veritatem semper proferamus, Deum enim aliquid celare velle res vana est impietas.

2. Ex Lege Philautiae pro certo est supponendum, quod veritas, falsiloquium & silentium suo loco haberi debent, prout circumstantiae notis demonstrant, prout illa cum innoxia utilitate v. pugnent, v. conveniant, v. in neutram partem tendunt, ita praecepta prohibita aut licita existimanda. Cum enim juxta hoc fundamentum judicanda sit obligatio partis in aliis actionibus, cur non sit idem sentiendum de silentio quod nulla est ratio.

3. Quod officium erga alios attinet, diversi hic casus sunt distinguendi, atque

α. Si per hostilitatem socialitas sit abrupta, atque adeo erga hostem officia socialitatis cessant, tum usus sermonis erga hostem

hostem in arbitrio sit posita. 2. Stultum esset ita uti sermone, ut hostis animi mei sensa cognoscens mihi noceat.
3. Si vero status socialitatis durat, non tantum sunt omnia ad socialitatem referenda, sed et hostis ratio habenda est. Hinc.

a. Si amor meus et proximi in collisionem veniant, regulae socialitatis non obligant, sed possum sermonem in proprium usum attemperare.

b. Si vero sermo regulis socialitatis subsit: tum veritatem, falsiloquium, et silentium regulae illae jubent prohibent, aut permittunt, prout cum ratione sociali conveniunt, pugnant, aut in neutram inclinant.

Coroll. 1. Patet hinc Actus Negativos, ut simulationem in verbis, dissimulationem in factis, per se esse indifferentes. At si lex jubeat loqui, silere illicitum etc. Ubi vero lex deficit, simulatio et dissimulatio pro specie prudentiae v. imprudentiae possunt haberi.

Ergo Libertas loquendi, et tacendi, ut species juris congeniti, et solers, cautaque diligentia eos laudat qui sunt simplices ut columbi, prudentes ut serpentes.

Coroll. 2. Quoad actus positivos falsiloquii, et simulationis licet gravior sit disputatio inter [illegible], et ipso Grotio titubante. Nos tamen dicimus licuisse ante, et post Evangelium licere falsum loqui, aut simulare, si nullam inde damnum cuiquam praeter hostem infligatur. Si gloria Dei, amor proximi, reverentia superiorum sit injusta. Ratio.

Cad. 1. Z. Sermo est ad juvandam ū perdendam Societatem dat; G. ad juvandam Societatem, promovendam utilitatem meam, possum Signis illis, quocunq̄ modo uti, modo Deum, proximum meum, & me ne offendam.

2. Non est in me obligaõ ulla, sine jure alterius, cum enim Lex Natæ mihi ū jubeat, ut ego omnia mea cogitata alteri pandam, si goit; ea & esse pferenda, ad quæ exigenda alter Jus habet: Imo ubi alterius Jus ū lædit; meam ūo, & proximi utilitatem, alio modo ām sequi ū possum qm falsiloquio, habeo I. Sensa animi mei occultandi & Signa ita dirigendi, ut alter eqies in errorem inducat;

Hinc recte fuerd obstetrices Aegyptiacæ, quod Pharaoni Tyranno, falsiloquio usæ sint, laudatq factum Rahabæ: Jac. 2. 25. Hebr. 11. 31.

3. In Leg: collisione Lex fortior vincit debiliorem, atqui fortior est hæc Lex, diliges proximum, qm hæc: Non dices falsum testimonium, quia hæc includitur illa tesse Xsto: G. in Decalogo ū est simpliciter, non dices falsum, sed falsum testimonium

4. Quæ facere possumus, ea & dicere, at multa sine reprehensione facimus, quæ justitiæ videntur contraria, G. & dicere. v. silere talia possumus egr. Depositum reddere depositario exigit Justitia, at furioso gladium depositum reddere ū teneor, mutatis enim circumstantiis, mutantur & officia.

5. Boni, & sapientes viri; quos in virtute æstimanda rese

respicere n. opportet, mendaty quidem vocabulum detestandum ducerent, at iidem falsa saepisse dicunt, imo & Dnus Xstus falsa semper dicit, cum Parabolas dicit. mendatium autem nunquam. Neq. David & Iehu, sancti viri fallere timuerunt, ille se stultum, hic Idololatram simulans. Si me interrogans n. habet Ius a me exigendi id, nulla ei fit injuria per silentium meum. Multa enim sunt in societate hna, quae aperire stultitia esset, & perfidia. Q. licet & tacere aliquando, & loqui falsum.
Non omnis ratio falsa & fallendi certitio quaesita est crimen. Nam eor. quae falsa jactantur, duplex est genus ratio. Spectantur enim

1. Ut falsa & eatenus nil sunt, cujus enim nulla qualitas, ita nec bonitas, nec malitia moralis nisi singularis aliqua circumstantia accedat.

2. Ut voces. & eatenus sunt bonae, bonorum imprimis stultorum ea est ratio, ut perinde sint actibus, ac eorum animus qui ea protulerunt: ita qui sit actis, si bona sunt, qui nescit, eam mala. Q. in malo mendacio definiendo, non tam voces sunt respiciendae, quam animus qui eas regit, & fons a quo cadunt, atq. adeo si animus sit sincerus, falsiloquium cum innocentia stare potest.

Hinc colligitur sermonis definitionem esse veritatem, & falsiloquium, & virtutem ad sermonem pertinentem non tam esse veritate, quam veracitate, nec falsiloquium inducere turpitudinem sermoni sed mendatium.

Obs. Veritas explicitur generaty.

α. Quatenus est in Verbis, & dr verbalis, quae est varia sermonis quoad sua intellecti, convenientia cum re.

Falsiloquium verbale est voluntaria loquela quoad sua accepta disconvenientia cum re.

β. Quatenus est in Mente. vr Veritas Mentalis, s. Logica, quae consistit in convenientia subjecti cum praedicato. Falsitas vero, in disconvenientia.

γ. Quatenus est sub obligatione Legis, & dicitur Veritas Moralis, seu Ethica, quae est voluntaria sermonis quoad sua intellecti, convenientia cum re, ex obligatione profecta. Est q. haec species Justitiae, sive Veritas Justitiaria a quibusdam dicitur.

Adeoq. veritati, quae debet adesse in sermone Moralitas adjicitur, i. obligatio ex Lege, & intentione dicentis, sive qui ex errore & imprudentia verum dicit, non Ethicam, sed Logicam veritatem dicit, & qui sine obligatione dicendi verum dicit, garriuit potius, & effutiuit, quam dicit verum.

Hinc Consequens est.

1. Quod veritas, & falsitas verbalis, secundum Indolem Physicam definita, differt a veritate & falsitate Logica, quae in conformitate, & discrepantia intellectus rei conceptui subjicitur, nulla ratione habita verborum.

2. Quod veritas Logica differt ab Ethica, q. illa est, a Lege abstracta, haec ad Legem relata; illa est res media, q. lege definitur, haec necessaria, q. Lege jubetur, honore Dei, reverentia superiorum, amore proximi, & Indole ipsius rei, de qua quaeritur, independente.

§. Quid est Mendacium?

Def. Est voluntaria loquela usitato sensu accepta, & rei disconvenientia contra obligationem instituta.

Ass. Cum in omni mendacio turpitudo, ex prohibitione Legis resultans; Mendacium est semper detestabile, cujus Pater est Diabolus. Joh. 8. 44. & inter illa 7 recensentur, quae abominationi sunt Jehovae. Prov. 6. 17.

Ex definitione colligitur mendacium consistere:

α. In voluntaria oris, mentisque discrepantia.

β. Ad decipiendum illum instituta, cui

γ. Jus est de veritate nostra cognoscendi.

Differt Cum mendacium a falsiloquio

1. Q. falsiloquium latius patet, quam mendacium; omne enim mendacium est falsiloquium, sed non contra, nisi falsiloquio accedat Legis prohibitio.

2. Q. falsiloquium veritati Logicae; Mendacium veritati Ethicae opponuntur.

3. Falsiloquium fit juvandi causa; mendacium decipiendi causa.

4. Credulus, qui mendacium ab aliis relatum repetit, falsum loquitur, sed non mentitur, hinc apud Ethicos aliud est mentiri ~~aliqu~~ aliud mendacium proferre.

NB. Noxius est tamen, qui nimis credulus est, & quidquid audit, statim proponit. Imo imprudens rei falsae propagatio saepe Jus dat ad resarcitionem damni ~~m~~ inde orti.

Sit manifestis, licebit judicare, quo sine quidam aliquo

vulgo ad mendatij ~~vulga~~ nota recementur, ubi simpliciter, quod vel est dictum non fuit. Cater

Obs. Vel aperte violatur obligatio falsiloquio, quando quis de plano verba faciens mentitur, v. quaesito colore, ad quos colores pertinent Fallacia Divisionis, ambiguitatis, Mentalis reservatio.

1. Fallacia Divisionis peccat is. qui ei, cui jus est cognoscendi rem, totam, ut est non declarat, sed et partem vera dicit.

2. Ambigua verba dicuntur, plures sensus habentia. qualia cum quis profert, & in sensu sit, quod proferens voluit, & id quod audiens. quod quidem non tenere probandum.

Ergo hoc in casu, idem est in effectu, sive quis ambiguo sermone utatur, sive aperte mentiatur, praesertim cum ambiguus sermo ita est formatus, ut consuetum sensum ego arripiam, abstrusior vero alterius cogitatis inserviat. si vero uterque sensus sit aeque dominans, sibi imputet, si non interrogaverit.

Licet tamen ambiguo sermone uti his casibus.

1. Cum iis, qui curae nostrae sunt traditi ad explorandum ingenio-rum eorum. si hoc modo finem nostrum assequi possimus.

2. Ad evitandam nullorum iniquam interrogationem, cum tacere non possumus.

3. ~~Ad~~ Novum commodum quaerendum, sine injuria alterius. 1. Sam. 27.10: vel ad periculum avertendum.

4. In ~~Aeg~~ Aenigmatibus vid Jud. 14.20.

5. In jocis innocuis, qui ex animo jocantes nequaquam habent fallacem significationem.

In Contractibus, & testamentis saepius evenit, ut nobis invitis obrepant talia verba, aptas voces cum reperire non possimus quod itaque vel contraria voluntati illius, qui conscripsisset, vel dixit, resolvitur in id, quod rei gerendae est aptius.

Mentalis Restrictio est, quando cum proximo ita agimus, ut loquentes cum illo, talia in mente nostra restringamus, ex quibus intelligamus, nos veram enuntiationem, sed sinamus alium eo ipso in errorem induci. Hanc speciem progeniem Jesuitae defendunt, etiam in rebus juramento firmatis.

At eas esse injustas patet.

1. Quia usus sermonis contemnitur, & nihil certi hoc facto statuetur.

2. Ita omnis sanctitas jurisjurandi, & usus pactorum tollitur, & perpetua diffidentia in judiciis inducitur.

3. Quia sermo institutus sit ideo, ut quod in animo habemus efferatur, cogitationum autem, quamdiu non efferuntur nullus fit effectus, quomodo tacita illa, & a communi usu prorsus abhorrens mentalis restrictio effectum illum communem producere posset.

4. S. Scriptura damnat illos, qui loquuntur pacem, & insidias in corde statuunt. E contrario nos per veritatem commendare jubet Deo, hominibus, & nostrae conscientiae. Jer. 9. 8.

Obs. Aliquando veriloquium effectum mendacii potest producere, quod tamen fit per accidens. e. gr. Si quis verum dicat

dicat, tanquam ~~verum~~ mentiens, ut Histriones

Q. Quibus C. non mentimur, tametsi dicamus quod, quod falsum est.

R. Omnibus quibus non est dies perfectum, imo neque imperfectum.

2. Quibus de est Iudicium.

3. Cum bonum alicujus aliter promovere non possimus.

4. Cum praedicimus nos falsa dicturos. & consentimus cum ~~illo~~ alio.

Q. Quid si infanti, amentibus falsa dicamus, quae ita non sunt, an erit mendacium?

R. 1. Quatenus infantes nudae veritatis sunt incapaces, parabolis, & fictis ad speciem veri verbis, veritas iis est proponenda. Q. imbecillitas Ingenii eor. meram veritatem aspernantur.

Obs. Nonnulli Veteres hac ratione dicunt, talibus figmentis uti erga infantes, q. desit illis Libertas judicii. At recte Puff. 4.1.15. O.M. hanc rationem rejicit.

Quamvis enim hactenus desit in illis facultas judicandi, quodquae iis proponuntur, ea simpliciter, & incaute arripiant, neque per ratiocinatione verum a falso discernantur, q. tamen & illi sunt homines id Iuris habent.

a. Ut ne ab aliis laedantur.

b. Ut humanitatis officia recipiant.

c. Peculiariter a parentibus & Praeceptoribus

bonis

bonis Sententiis, et moribus in spem Eccl[esi]ae, et Reip[ublicae] crescentis.

d. habeant facultatem judicandi, v[el] saltem de rebus faciliorib[us]:

e. Habent dispositionem aurem audienti. Haecenus eodem cum adultis jure gaudent, ut quae iis traduntur, tradantur ipsis ita, ut accipere possint, neq[ue] Ingenium eor[um] similib[us] fabulis corrumpatur.

[?] 2. Cum imperitis eor[um] modo est agendum, talisq[ue] quaentis sunt deducendi ad veritatem, ut fecit ipse Christus, et Ap[osto]li.

[?] 3. Quod adamentes, hi arte qua ratione, et veritatem non capiunt, figmentis lectissime, et saepe maximo cum fructu deluduntur.

Q. Quid si ego loquor falsum illi, qui scit me falsum loqui, sed interim adest tertius, qui id nescit, adeoq[ue] decipitur, an est mendacium?

R. Non est falsum hoc mendacium, possum enim ego cum alio convenire, ut e[xempli] gr[atia] Regem Galliae vocemus Imperatorem, quod saepe et vel saepe est in aulis. Quod ego eo ipso dum tertio n[on] laedo, ad ipsum n[on] loquor, et meus sermo respectu illius n[on] est ens, adeoq[ue] non mendacium, sibi [?] imputare debet.

N.B. Quoniam [?] hominis interest, ne quivis alterius cogitationes noscat, hinc omnium Gentium consensu obvenit, ne quis litteras alterius violet, praeter eum cui sunt defendendae.

Paris.

Obs.

Ad. Nec tunc mentimur, quoties bonum & alteri salutarem finem, quem intendimus, alio modo adsequi non possumus, nisi ficto sermone utamur. Q. in quemadmodum suum quisque consensisse praesumitur. volenti vero non fit injuria &c.

Hinc laude potius digni sunt illi, qui fictis sermonibus vitam innocentis conservat, moestos exhilerant, iratos demulcent. Exod. 1. 17. 19. 1 Sam. 19. Sic Medicus non peccat dolo bono aegrum sanans.

Porro qui habet jus supereminens in omnia jura alterius, ficto sermone uti potest, quoties utilitas Reip. id exigit, uti quod si certum sit, quod ita rector, si divulgentur in perniciem Reip. caperentur. hinc comperantur ii cum Medicis a Platone. Sic Judex ut atrocia peccata cognoscat, potest fingere se jam ab alio audivisse.

Denique tunc etiam Fatilogorum non fit mendacium, cum innocentis vita alio modo custodiri non potest & scelestus a scelere alio modo deterreri.

[illegible] etiam Holtor sententia injustus adgressor potest occidi, licet is a scelere peragendo fatilogenio non posset impediri.

Obj. Non est eo deveniendum, Deus enim potest innocentem servare, velut ex machina.

R. Est quidem Deus omnipotens, sed non agit per miracula, verum per media, medium efficiens est. ut

cum

cum sermo datus sit nobis, ad utilitatem alior[um], eo utatur ad defendendum Innocentem.

Q. An delinquens ficto sermone uti possit ad eludendum delictum?

R. Difficilis quidem est haec quaestio, et in utramque partem varia sunt argumenta; nos tamen negativam tenemus sententiam.

1. Iudex enim habet ius verum intelligendi a reo, et ius interrogandi, quod reus eludere nequit, maxime si interrogatio fiat cum exeeratione, ut apud Hebreos. Jos. 7. 19. Joh. 9. 24.

2. Foret id periculosissimum quia ex uno errore infiniti sequerentur.

Q. Si Procurator sciat causam clientis sui esse injustam, an possit eam fictis ad speciem argumentis defendere?

R. 1. In civilibus causis, ubi de contractibus, negotiisque civilibus agitur, illicitum est non tantum falsis allegationibus, fictisque rationibus uti, sed et dilatoriis exceptionibus.

2. hae omnes moram afferunt, ne quis tribuat id quod debet, neve alter accipiat, quod ipsi debetur, quod est injustum.

2. in criminalibus vero, ubi de poena agitur, ulterius considerandum est, an reo quis publice datus sit advocatus, an vero se privatim reus gesserit.

priori non videtur licere falsis allegationibus, aut fictis coloribus

Priori hoc et fine datus est, ut reum defendat, ne ab accusatoribus aliquid injuste ei adscribatur, cui fini sufficit, argumenta accusantium simpliciter diluere.

Posteriori vero, jus est eodem defensionis modo uti quem adhibere liceret reo, si ipse posse diceret. Hic agit et interpretem rei.

Q. An etiam in hostem falso sermone uti licet?

R. Affirmative. 1. Cum inter hostes obligatio cesset, clarum est, eos falsis rumoribus posse terrere, et fictis verbis circumvenire, modo hoc ipso, tertio damnum non inferat.

2. Si per arma nocere licet, cur non liceret verbis nocere, nulla ratio.

Except. Sunt exempla, qui dolis in hostem uti noluere, et ideo laudantur.

R. Distinguendum est, inter regulas justi et honesti, seu inter actus justitiae, et generositatis. Nec nos dicimus debere uti dolis in hostem, sed et licere.

Obs. Quae de falsiloquio licito in hostes ingerendo dicta sunt, pertinent ad sermonem asserentem, non pertinentem. ∴ ad sermonem illum, quo intactis aliis partis quae interrogantur, nullumque quaerendi jus habenti respondemus verbis ambiguis vel fictis. In pactis vero cum hoste cum belli initio cl...

plene loquendum, fidesque sancte servanda

1. Q. ex promissione tali, jus speciale, ac novum competit ei, cui sit promissio vid. C. XII. L. II.

2. Q. si ad promissiones & pacta, fiduciam extenderent, nunquam cum hoste pacem facere possumus, adeoque necesse est, ut omnis diffidentia circa obligationem veram dicendi tollatur, & intuitu illius rei, quae pacto continetur, ius belli cesset, hostisque ratione pacti illius pro amico sit habendus.

Et in probando eo quod fides, & promissio hosti data, sancte sit servanda, inde á Capite XII. ad finem desudat Vitriarius, & Lotius, quae capita olim, militiae in datur, evolvenda sunt. Hujus itaque rei studiosos, ad illos relegamus, Nos autem hic subsistimus.

Gloria Deo.

S. Patak. 1762. Die. 8. Decembr. hora Xma vespertina.

(2.)

I. N. D.
S. Patak.
1762. Die 28. Junii.

POLITICA HUNGARIAE Descriptio.

CAPUT Imum

De Regimine & Rege

§. 1. Politica est ars Rempublicam bene constituendi, & conservandi.

§. 2. Una quaelibet Respublica, certam tenet Regiminis formam, qua illa regitur & conservatur.

§. 3. Regimen Politicum, est: Monarchicum, Aristocraticum, vel Democraticum.

Monarchicum est ubi Summum Imperium penes unum residet, qui Rex aut Princeps appellatur.

Aristocraticum est ubi Summum Regimen penes potiores in Republica ~~Cives~~ Cives existit, & hi vocantur Optimates.

Democraticum ubi Populus habet facultatem sibi constituendi Rectores, quibus Civitas regatur.

§. 4. In Regno Hungariae hoc tempore est Regimen Monarchicum Regium, sed Legibus Regni mixtim temperatum.

Nota. 1o. Inter Veteres Scythas, qui erant Majores Hungarorum, vigebat [illegible] Democraticum, habebant quidem Reges, sed eorum tota auctoritas pendebat a populo. Test. Curtio. L. 7. C. 8. Hec eorum [illegible] potuimus, nec imperare desideravimus.

2° In ingressu in Pannoniam, Ducibus constitutis Regimen erat Aristocraticum. Tempore tandem Regis Stephani Imi circa annum 1000. factum est Monarchicum, qui primus erat Rex Hungarorum in Republica jam constituta, et pacata.

§. 5: Regnum itaque Hungariae politice constat ex Imperante Rege, et Subditis.

§. 6. Hoc Regnum inde a temporibus Stephani Regis Imi fuit Electitium, usque ad Leopoldum, cujus tempore fact. est haereditarium in Sexu Masculino Ao. 1687: Sub Carolo vero Ao 1723. etiam ad Sexum femininum devolutum est.

NB. 1°. Olim Libere Reges Hungariae in Comitiis eligebantur, habita tamen semper Familiae Regiae ratione, et quidem. Primo. Stirpe Stephani Imi Regis. Secundo. Ea exstincta in Andrea. Tertio. Successit Stirps Bohemica, et Bavarica. S. Stephano per familias derivata. Quarto. Stirps Neapolitana per Carolum Robertum propagata, atque ad Stirpem Austriacam, Bohemicam, Polonicam translata. tandem. Quinto. Rursus Stirps Austriaca inde a Ferdinando Imo continua Serie Successit, quae hoc quoque tempore feliciter regnat,

Nota 2. Ob merita Leopoldi Regis, qui Turcas felicibus annis Regno Hungariae expulit, in Comitiis Posoniensibus Ao: 1687. Cujus filio Josepho Imo Regnum hoc jure haereditario concessum est, sed in Sexu Masculino et.

Quod anno demum 1723. ad Sexum etiam femininum Communi Ordinum Consensu derivata est Servato tamen ordine hoc

α. Ut primo genitorae ratio semper habeatur, tum in Masculis, tum in femininis.

β. Ut Masculi haeredes praeferantur feminis.

Ut in Successione Carolina domus prima sit, hac defici-
ente Josephina, & ipsa exstincta Leopoldina succedat, &
nonnisi post horum omnium defectum, liberum jus eligendi
Regem Status Regni reviviscat.

N.B. §. Concernit itaque hereditas Regni Hungariæ:
1. Domum Carolinam, in eaque M. Theresia.
2. Domum Josephinam, & per eam Saxonicam, & Bavaricam.
3. Domum Leopoldinam. per eam Portugalliam, quæ
connubio cum filia Leopoldi acquisivit jus in Regnum Hungariæ.

§. 7. Succedit hoc tempore mortuo Regnanti
Principi Novus Rex e Domo Austriaca, qua Regni hæres
sine prævia electione, debet tamen pro consvetudine gentis per
solemnem Coronationem, præsentibus Regni Statibus inaugurari,
& diplomate Regio, atque juramento libertates Regni confirmare.

Nota. 1o Hæc inauguratio olim erat Albæ Re-
gali: ubi Mausoleum quoque Regum exstitit: nunc vero
Posony in templo S. Martini magna solennitate per-
agitur his fere modis.
Status, & ordines Regni, per Litteras Regias ad solemnitatem &
Regiæ Coronationis invitanti, Templum D. Martini exornati,
atque Regni Clenodia in illud inferenti, per Optimates.
Post Rex ex arce Posoniensi descendit, magnoque comitatu
ad templum ducitur. Prælati 10 Regnorum. Hungariæ
Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ, Daniæ, Galliciæ, Lodo
meriæ, Serviæ, Cumaniæ, atque Bulgariæ vexilla.
Hoc apparatu Rex cum Statibus templum ingrediens, medi-
usque inter duos Episcopos, ad Aram Templi Sps procedit.

4. Quo ut pervenit ad imum aræ gradum in genua procumbit, oblatam ab Archi-Episcopo crucem exosculatur; impositisq; in Librum Evangelii manibus, justitiæ se, pacisq; studia curaturum accipit.

5. Tum dicta solenni precatione Archi-Episcopus dextrum illi primo humerum, ipsumq; deinceps pectus inungit, et ab altari in certum recessum abductus, solio ibidem impositus, sacris S. Stephani vestibus induitur.

6. Hoc vestitu rursus gradum aræ alteriorem ascendit, evaginatum S. Stephani gladium, ab Archi-Episcopo accipit, atq; populum conversus, eo ad tres partes vibrato, Crucis signum ducit.

7. Demum genibus ad aram procidens, Regia corona ab Archi-Episcopo Strigoniensi solemnes inter preces inungitur, sceptroq; et Regni pomo in manu sumto, Regio sublimis throno collocatur, quo tempore militaris è sclopis undiq; et ærcis tormentis, plausus editur et ore communiq; voce ab omnibus in templo: Vivat Rex acclamatur.

8. Rex rursus ad aram deductus, oblatam Crucem exosculatus aureum munus argentei pelvi injectum offert, de Eucharistia participat et sedet in Throno Majestatis.

9. Perfecto demq; sacrificio, è Templo S. Martini festiva solemnitate per Regni status ad Templum Franciscanorum deducitur; illudq; ingressus, Regio solio insidet: mox gladio S. Stephani præcingitur, edq; equites aureatos, numero tel lenitis tactu creat, hic iterum sclopi, tormentaq; exsolosa, insonare solent.

10. Mox templo cedens, equum Rex conscendit, Magnatibus itidem, Cleroq; omni, equis eum comitantibus. Hoc comi-

lat.

comitante D. Michaëlis porta egressus in erectum Theatrum
cum paucis Magnatibus ascendit, Regi [illegible] consistens, sub-
latis duobus digitis usitatum Regibus Hungariae Jusjuran-
dum dicit. Omnibus Dein elata voce Regi vitam comprecan-
tibus tertium Militares Sclopi, tormentaque exsplodentur.
1. Inde Rex conscenso equo, in Montem Regium Danubio adsitum,
equitando procurrit, jamque in verticem elevatus, eductum va-
gina S. Stephani gladium, in quatuor orbis partes, veteri Re-
gum instituto vibrat, tum Sclopetorum omnium & tormen-
torum fragor postremum auditur.
2. His peractis in arcem illustri pompa deducitur, ibique
Regale convivium apparatur pro Rege, & Regni statibus.
3. Regis manibus, priusquam mensae accumberet aquam ef-
fundit Archi-Episcopus Strigoniensis, Mantile vero, quo
manus Rex extergat Palatinus offert.
4. Principe dein loco Rex corona cinctus, ac veste D. Ste-
phani indutus, prior mensae accumbit, quem paulo inter-
vallo, duo Archi Episcopi, Palatinus, Principumque Legati sequuntur.
5. Ubi ita assederunt, deposita Corona Regia, Regi, Regiisque
convivis, fercula decenti ordine per praecipuos Regni
Barones deferuntur, atque ita hilares convivium celebrant.
6. Tempore vero coronationis, solet a Posoniensibus Regi dono offerri
bos pinguis, Cornutus & ungulas inauratus, qui more civitatis
integer assatur, atque ejus aliqua pars delicata Regiis epu-
lis apponitur. Reliquis bovis partibus a populo direptis, ac
vino rubro, alboque ex alto Stegmate defluente.
7. Est etiam in more positum, ut tempore Coronationis, omnes
Status, Nobilesque, vestibus Hungaricis induti compareant,
eoque ritu Regem comitentur.

2.

II. Regina quoque ob Connubii vinculum Majestate Regia gaudet, propterea[que] pari Solemnitate inauguratur, hac tamen differentia:

a. Quod diadema et Domesticum ab Eppo Veszpremiensi ejus capiti imponatur.

b. Sacrum vero Regni diadema ejus humero ab Archi Eppo Strigoniensi adferatur.

III. Clenodia vero Regni, quibus Rex tempore Coronationis ornatur:

a. Sunt Corona Sacra, Angelica, ex auro Solido fusa, atque Imaginibus Christi, B. Virginis Mariae, Apostolorum, aliorumque Graecorum Caesarum iconibus ornata.

b. Paludamentum Regium D. Stephani, ex Serico marini Coloris paratum, cui Dei Thronus, et Apostoli omnes parte una, parte vero alia, triumphus Christi, a cruce, admirabili arte, filo aureo contexta, conspiciuntur.

c. Sceptrum Regium Summitate rotunda, Simili fere clavae rotundae Hungaricae.

d. Pomum aureum, seu Sphaera, cui crux insidet.

e. Gladius D. Stephani veteri forma, in mucronem lectum desinens.

f. Chirothecae D. Stephani ~~veteri~~, denique et Calceamenta ejus, quae omnia in turri arcis Posoniensis, magna cura asservantur, et custodiuntur.

§. 8. Hoc modo inauguratus Rex: Serenissimi, et potentissimi, atque Apostolici Regis titulum accipit. Regni Provinciarumque insignia usurpat, et Regia auctoritate jura Majestatis obtinet.

Nota 1. Rex Apostolicus vocatur propter adhibitam S. Stephano I. in convertendis Hungaris, ad Christum curam singularem.

N. 2. Regni Hungariæ insigne, scutum habet in duas partes perpendiculariter divisum; quod in dextero latere 4. argenteas fascias in campo rubro ostendit, quatuor fluvios Hungariæ majores. Danubium, Tibiscum, Dravum & Savum designantes; in parte vero sinistra: crucem argenteam duplicatam Archiepiscopalem, triplici virido insistentem continet, ubi crux denotat Archiepiscopalem auctoritatem Apostolicam, triplex vero collis, tres Hungariæ montes (: ut quibusdam placet:) Tatram Fatram Matram

§. 10. Sunt vero Jura Majestatis duplicia, partim reservata quæ sunt vel Ecclesiastica vel Sæcularia, partim cum Regni statibus communicata.

Ad Ecclesiastica Jura pertinent.

a. Jus beneficia Ecclesiastica, puta Archiepiscopatus, Abbatias, Praeposituras conferendi, solo Jure confirmationis S. Pontifici relicto.

b. Jus vacantium beneficiorum Ecclesiasticorum fructus & proventus accipiendi.

c. Jus causas Religionis revidendi suborta discordia Sacerdotum componendi, & circa Religionem Protestantium, etiam in Matrimonialibus eorum causis decernendi.

Ad Sæcularia Jura pertinent.

a. Jus nobilitandi personas singulares, Comites, Barones que creandi, & illegitime natos legitimandi.

b. Jus succedendi in bonis deficientium Nobilium, adeo ut ultimus deficiens sine Regio consensu de bonis avitiis, & per se non acquisitis, testamentum condere non possit.

C.

γ. Jus aggratiandi Capitis Damnatos, bonaque in Fiscum Educta bene meritis conferendi.

δ. Jus indicendi et dimittendi Comitia.

ε. Jus indicendi bellum, aut pacem conciliandi, militem scribendi, insurrectionem mandandi, banderia exigendi, et Legatos pacis aut belli causa mittendi.

ζ. Jus cudendae monetae, salis fodiendi, pulveris pyrii parandi, tricesimas, et vectigalia constituendi, publicosque census, s. potestates ordinandi.

§. 11. Jura Regis cum Statibus communicata praecipua sunt.

1. Jus Leges ferendi, aut abrogandi, et censum exigendi.

2o. Jus Comitem Palatinum eligendi

3o. Jus extraneos in Civitatem, Statumque Hungarorum admittendi, aut communitatem aliquam in numerum Regiarum Civitatum cooptandi.

4o. Jus bona Coronae alienandi, aut oppignorandi.

5o. Denique Jus Servies publicas constituendi.

NB. Quaeritur. An Rex legibus Regni subesse tenetur?

Rg. 1o. Non: quia Leges v. condentur ab ipsis Regibus, nemo vero sibi imperat, sed subditis, aut Majoribus, atque sic inter pares neme Dominum.

Rg. 2o. Sunt tamen quaedam Leges fundamentales, quae tempore Coronationis jure jurando confirmat, se tenere velle, ut sunt constitutiones Andreae II. Regis, certa tamen clausula excepta.

Formula Juramenti Regii haec est.

Nos. N. N. juramus per Deum vivum, per ejus Sanctissimam Genetricem Virginem Mariam, ac omnes Sanctos, quod Nos Ecclesias Dei, Dominos Praelatos, Barones, Nobiles

Civi

Civitates Regias, & omnes Regnicolas in suis immunitatibus & libertatibus, Juribus, Privilegiis, ac in antiquis bonis, & adprobatis consuetudinibus, prout super eorum intellectu Regio & communi Statuum consensu Diaetaliter conventum fuerit conservabimus, omnibusque Justitiam faciemus. Serenissimi quondam Andreae Regis decreta (: excepta tamen et remota articuli tricesimi primi ejusdem ~~ex~~ decreti Clausula :) observabimus. Fines Regni Nostri Hungariae, & quae ad illud pertinent, non abalienabimus nec minuemus, sed quod eo poterimus augebimus & extendemus, omniaque illa faciemus, quaecunque pro bono publico, honore, & incremento omnium Statuum, ac totius Regni Hungariae juste facere poterimus.

Sic nos Deus adjuvet, & omnes Sancti.

§. 12. Sedes Regia olim erat Buda, nunc vero Rex Viennae resedet, Caeremoniasque Austriacas observat.

§. 13: Hodie Sceptrum tenet Regium Maria Theresia, filia primogenita Carol. VI. Romanorum Imperatoris, Regisque Hungariae. Nata, Ao 1717. Die 13. May. Successit ao 1740. & 1741. Die 25 Junij. Solemniter coronata est.

N. 1. Matrimonii foedus iniit Ao. 1736. Die 12 Febr. cum Francisco Lotharingo, hoc tempore Romanorum Imperatore & Conregnante Regni Hungariae.

N. 2. Ex hoc Conjugio suscepit plures filios, & filias spes omnes Regni haeredes. ~~quos~~ inter quos.

1o Josephus natus. Ao. 1741. est primus Regni haeres.

2o Carolus natus. Ao 1745. Secundus Regni haeres.

3° Leopoldus natus 1747 tertius Regni hæres.
4° Ferdinandus natus Aō. 1754 quartus Regni hæres.
5. Maximilianus natus Aō 1756. 5. Regni hæres

CAPUT SECUNDUM.

De Subditis Regis, seu Membris.

§. 14. Corpus Regni Hungariæ, præter Regem constituunt Subditi Regis, iique tum Nobiles, tum Ignobiles.

§. 15. Nobiles alii Ecclesiastici alii Seculares.

§. 16. Ad Nobiles Ecclesiasticos pertinent 1° Archi Episcopi 2° Episcopi 3tio Abbates. 4. Præpositi. 5° Capitula. 6° Conventuales, 7° Religiosi Ordines, 8. Plebani, qui omnes Venerabiles Cleri nomine venire solent.

Not. 1° Archi-Episcopi actuales hodie sunt duo Strigoniensis, qui primas est Regni, et Colocensis. Jadrensis enim Spalatensis et Ragusanus sunt extra Regnum.

N. 2. Episcopi sunt v. actuales, v. Electi titulares.

a Actuales numerantur 9 1. Agriensis 2. Vesprimiensis 3. Quinqueecclesiensis 4° Vatziensis. 5. Varadiensis 6. Csanadiensis 7° et Zagrabiensis in Croatia.

b. Electi titulares sunt plures, sed quorum Dioeceses ab aliis possidentur.

N. 3. Abbates: 1. Apatinoc. 1. Sunt aliqui actuales, v. et titulares. et 2. diversitate ordinum sunt. v. Sancti v. Benedictini, v. Ordines Cistercienses. quos inter primum tenet

Archi

Archi-Abbas S. Martini in Sacro monte Pannoniæ.

N. 4. Præpositi. (Præpossiti.) Sunt v. Præpositi Majorum Capitulorum v. Præpositi Singulares, inter quos in Comitijs locum habent. Posonienses, Alba Regalensis, Scepusiensis, Vág Uyhelyiensis, Jasoniensis, Leleszensis etc.

N. 5. Capitula, seu Collegia juridica Sacerdotum, quorum caput est. Metropolitanum Capitulum Strigoniense. quod nunc Tirnaviæ residet. Horum vero Capitulorum activitas in his maxime consistit.

a. Quod omnes fassiones, venditiones, testamentariæ dispositiones, coram iis fieri debeant.

b. Omnes Statutiones bonorum, sine præsentia testimonij personæ capitularis sunt invalidæ.

c. Quod habeant Conservatoria Litterarum Regnicolis.

N. 6. Conventuales ut S. Martini Tornensis, Jasoviensis, Leleszensis &c., quæ æque ac Capitula legitimas expeditiones faciunt, & Conservatoria litterarum publica habent.

N. 7. Religiosi qui Claustra inhabitant varie denominantur. Sunt enim Benedictini, Paulini, Præmonstratenses, Carthusiani, Dominicani, Franciscani, Jesuitæ, Piaristæ, Capucini, Trinitarij, Augustiani, Misericordiani, Carmelitæ, Cruciferi. &c. quibus adde Virgines. S. Claræ & Ursulae, quorum omnium Metropolitanus est Archi Eppus Strigoniensis

§. 17. Totus Venerabilis status singularibus gaudet juribus & prærogativis. Prælati enim cum Baronibus & Magnatibus, Reliqui autem cum Nobilibus in loco habent.

N. 10.

N. 1. Liberi sunt in Personalibus Causis, a Judicio Civili, & non nisi intuitu bonorum coram eo comparere tenentur, neque capitis diminutione puniuntur, praeterquam in Casu Perduellionis, & deliberati homicidii.

N. 2. Immunes a Tributis, aliisque oneribus publicis, nisi quod tempore Necessitatis, succursum per modum honorarii Regi praestare consueverint.

§. 18. Nobiles saeculares sunt v. Magnates. v. Nobiles simpliciter ita dicti.

§. 19. Magnates triplicis sunt Ordinis; alii enim Barones Regni, Comites, alii Liberi Barones vocantur.

N. 1. Barones Regni sunt; qui ad suprema Regni officia admittuntur.

N. 2. Comites a Comeando ita dicti, triplicis st Ordinis

a. Perpetui & supremi Comitatuum Comites.

b. Supremi Comites, sed non perpetui Comites, qui arbitratu Regis Comitatibus praeficiuntur.

c. Comites simpliciter ita dicti, qui sine officio titulo Comitum fruuntur.

N. 3. Liberi Barones, qui ultimum inter Magnates occupant locum.

N. 3. Magnatum Jura & praerogativae prae Nobilibus sunt haec.

a. Quod iidem ad officia majora admittuntur.

b. Nominatim per Litteras Regales ad Comitia, ab ipso Rege vocantur, ~~inter~~ & in Comitiis sedent ad Tabulam superiorem seu Procerum. unde

c.

C. Habent Jus gladii personalis in suis Dominiis.

§. 20. Nobiles sunt simpliciter ita dicti duplicis sunt ordinis, alii possessionati, alii armalistae, hi ad minimum possident 4. Sessiones Colonorum. Hi vero solis Litteris armalibus sunt ornati.

N. 1. Origo nobilitatis ex militia repetenda est. Duces enim Hungarorum, eos, qui armis Libertatem propugnaverant, bellica virtute se probabant, nobilitate donarunt, qui autem effeminati domi manserunt, illorum servi esse jubebantur. vid. Bonfin. L. 3. D. 1.

N. 2. Modus adquirendi Nobilitatem est varius, datur enim Generationalis: per nativitatem adquisita, si quis ex patre nobili, matre licet ignobili generetur.

Donatia. Dum ignobili per Regem bona quaedam conferuntur, talis donatarius fit eo ipso Nobilis, sed ea donatio intra annum statutione legitima firmari debet.

Agregatiua. seu: Armalis. Dum quis ex sorte Ignobilium per Regem mediantibus Litteris armalibus in numerum Nobilium recipitur. deposita primo summa 1000 Florenorum quae tamen Litterae nisi intra annum publicentur, cassabantur.

Adoptiva. ubi quis ab alio adoptatur in filium et haeredem consentiente Rege.

Indigenalis, dum extraneus Civitate Hungarica donatur, et jus bona possidendi in Regno Hungariae accipit, deposita pro taxa. 1000 aureis.

§. 21. Iura Nobilium omnibus communia praecipua sunt haec. Quod Soli Regiae Majestati protestati subsint, et per hoc extra crimen laesae Majestatis ~~nonnisi~~ nonnisi citati, et jure quiti puniri possent.

2. A contributione, impositione militum, telonio, aliisq. oneribus sunt immunes, nec decimas solvunt.

3º. Iussis suis iuribus, et proventibus intra suos terminos libere uti, fruiq. possunt, nec illi Cercitio subjiciunt, nec sine mandato compulsorio jurare tenentur.

4º. Rege tn contra hostem insurgente, intra Regnum proprio stipendio et apparatu militari tenentur.

5. Soli ad officia Comitatuum admittuntur, habentq. homagium 50. Marcarum gravis ponderis.

N. 1º. In flagrante crimine deprehensi, ubi effugium timetur, a Iustiis capi possunt, sed non puniri, neq. ultra dies tres detineri, si uo ex loco facti egressi fuerint, accusandi, et citandi sunt.

6. Si tn quaestum exercent in finibus Regni tricesimam pendunt. Insuper Armalistae in Comitatus expensam, taxam quot annis debent solvere.

§. 22. Ignobiles, alii sunt Cives Regiarum Civitatum, alii Libertini, alii Subditi.

1. Cives Liberarum Civitatum, intra sua moenia habentur pro Nobilibus, et titulo Prudentium, et circumspectorum gaudent. Vid. plura. §. 48.

2. Libertini. a Dominis suis manumittuntur, habentq. titulum ag.

3. Subditi. sunt v. haereditarii, v. liberae migrationis, habent titulum Providorum.

N. 1. De Ignobilibus tenendum est, quod litem contra Nobiles movere non possunt; sed sine Civium Magistratus, sine vero Subditorum terrestris Dnus active litigat.

CAP.

CAPUT TERTIUM.

De Supremis Regni Dignitatibus.

§. 23. Supremae Regni Dignitates hoc ordine sequuntur.

Primas Regni e Statu Venerabilis Cleri, qua dignitate fruitur Archi Episcopus Strigoniensis. S. R. I. Princeps, Legatus Natus Sedis Apostolicae, Summus Regni Secretarius & Cancellarius.

Palatinus. In ordine Seculari secundus a Rege, Supremus Regni Capitaneus, & locum tenens Regius &c.

a. Per Status Regni solet eligi, & ab ipso Rege confirmari, eique tribuimus quasi Regni tutelam.

b. Rege absente Comitia indicere potest, dissidentes Regnicolas sopit, differentias inter Regem & Status componit, et quae insuper.

c. Supremus Judex Cumanorum & Jazigum, ut & Dalmatiae, atque Sclavoniae, unde a Sede Banali, ad eum fit appellatio.

d. Est praeterea Supremus Comes, Pest. Pilis, & Solt. unitorum Comitatuum, praesidet in Comitiis in excelso Consilio Locumtenentiali Regio, & Tabulae Septemvirali.

e. Habet Vice-Palatinum, & Protonotarium, qui ambo sunt Tabulae Regiae assessores.

f. Habet jus conferendi bona deficientium bene meritis, ad 32. Sessiones Colonicales, nisi bona jam sub manu Fisci Regii existant, quorum conferendi jus non habet.

g.

-9. Denique tempore insurrectionis, est Supremus Dux exercitus Hungarici post Regem; qua dignitate hodie fulget D. Ludovicus Comes de Batthyan.

3. Judex Curiae Regiae: Országbirája hec.

1. Olim causas in Curia Regia judicare solebat, nunc appellationes ex Regnis Dalmatiae Croatiae Slavoniae et Hungariae recidunt, causasque in quibus Palatinus est interessatus excipit

2. Habet suum vice Judicem, et Protonotarium, quos [illegible] Tabulae Regiae Assessores

4. Banus Croatiae, Dalmatiae, et Slavoniae qui in iis Regnis cum auctoritate praeest, et Tabulae Banali praesidet

5. Tabernicorum Regalium Magister qui summus olim erat Regiae Aulae Camerarius, nunc vero est Judex appellationis in causis liberarum ac Regiarum Civitatum, ejus Jurisdictioni subjectarum.

6. Pincernarum Magister, qui pincernis Regiis praeest

7. Dapiferum Magister, qui Dapiferis Regiis praeest

8. Agazonum Magister, qui [illegible]

qui ex veteri instituto ducit equites
Stirianos, et est metator Regii
9. Curiae Regiae Magister, qui Curialistas
in Curia Regia dirigit
10. Janitor Regalium Magister, qui Jani-
toribus in Curia Regia praeest
11. Cubiculariorum Magister, qui Cubiculariis Regiis
praeest
12. Duo Sacrae Coronae Conservatores, qui Jura-
mento obstricti sunt, ad curandam coro-
nam, quae in Arce Posoniensi, cum Re-
gni Clenodiis conservatur. Hi omnes praefa-
ti, Magnates, Barones Regni vocantur, ha-
bentque Homagium 100. Marcas gravis
ponderis.

§ 24 §. Hos in dignitate sequuntur

1o Cancellarius Regni Hungariae Aulicus.
qui autoritate Regia erigitur, conservat
duplex Sigillum Regium, majus, et minus
mandataque omnia Regis mittit
2o Praeses Camerae Regiae, qui proventus
Regios et bona Coronae Fiscique Regii dili-
genter curat.
3o Personalis praesentiae Regiae, qui prae-
sidet Tabulae Regiae utitur Sigillo, Supremi
et insignibus Regiae Majestatis habet
4o Duo Protonotarii, qui Tabulae Regiae sunt
Assessores
5o Duo Praelati Tabulae, qui ex Venerabili

Clero

Clero eliguntur, & Tabulae Regiae assident.

5. Duo Barones e statu Magnatum sunt eque assessores Regiae Tabulae.

6. Praesides 4. Dicasteriorum, qui Dicasteriis praesunt, Causasque Dicasteriales examinant.

7. Vice Palatinus, & Vice Iudex Curiae, e numero Nobilium leguntur, assidentque Tabulae Regiae.

8. Protonotarii 4. qui sunt Scribae Regni, [: H. Itélő Mester:] olim Causas Dicasteriales disputiebant, nunc Tabulae Regiae assident, Sententiam Iudicum concipiunt, Causasque litigantium, ad judices referunt.

9. Causarum Regalium Director. s. Fiscus Regius, qui Regis bonis, in Fiscum allatis attendit, subortasque Causas dirigit eatenus. Additus ei est Vice-Director Causarum, cum duobus Advocatis.

10. His adde Supremos Comites Comitatuum, qui Tabulis Comitatensibus cum auctoritate praesident.

CAPUT QUARTUM.
De
Administratione Regni.

§. 25. Administratio est triplex: Sacra, Civilis, & Bellica quae omnis nomine Regis peragitur.

§. 26. In sacris administratio fit per Archi Episcopum Strigoniensem, seu Primatem Regni & Metropolitanum, cui subjecti sunt reliqui Episcopi, & Sacerdotes.

Nota Unusquisque Episcopus, habet quidem jurisdictionem spiritualem in sua Dioecesi, quibus Vicarius, Episcopi nomine praesidet, Causasque Clericorum spirituales examinat. Sed ab eis appellatur

fit ad Sedem Sacram Strigoniensem, inde ad Nuntium Apostolicum Viennensem & tandem ad Summum Pontificem Romanum.

§. 27. In Civilibus administratio fit.

1º Per Comitia Regni.
2º Excelsum Consilium Locumtenentiale Regium.
3º Cancellariam Regio Hungaricam Aulicam. Et
4º Cameram Regio Hungaricam Aulicam. &
5to Per Tribunalia Regni.

§. 28. Comitia Regni, seu quae Hungaris Diaeta appellatur, sunt publica conventus, omnium Regni Statuum, ad consultandum & deliberandum per Regales Litteras convocatorum.

N. 1º Convocatio fit per Regales Litteras ad omnes Regni Status expediri solitas, quibus terminus Diaetae ante mensem unum significantur. Quo tempore majora jura silent, & violentiam facientes notam infidelitatis incurrunt.

N. 2. Locus celebrandae Diaetae olim erat in Campo Rákos tertio quolibet anno; nunc in Urbe Posoniensi, in quem finem ibidem exstat Domus Regni publica, ubi Sessiones habentur, ad ejusque portam schedula affigitur, cum indicatione horae, qua Sessiones habendae sint.

§. 29. Membra Comitiorum sunt 4. Status Regni, scil. Status Venerabilis Cleri, Status Magnatum, Status Nobilium, & Status Liberarum, Regiarumque Civitatum.

N. 1º Status Venerabilis Cleri, constat ex Praelatis, & ordine Ecclesiastico.
1. Inter Praelatos referuntur, Archi-Episcopi, Episcopi generalis ordinis S. Pauli primi Eremitae, & Archi-Abbas S. Martini.
2. Ad Ordinem Ecclesiasticum pertinent, Praepositi, Abbates, Capitula, & duo

& duo Patres è Societate Jesu: Reliqui Religiosi, jure Comitiorum non gaudent.

N. 2. Ad Statum Magnatum pertinent Omnes Principes, Comites, Barones, eorumque viduae.

N. 3. Status Nobilium, sine Cottuum venire solet, neque enim omnes Nobiles viritim Diaetae interesse tenentur, sed certi et ablegati, ex quovis Comitatu mittendi, quod etiam de Liberis, Regiisque Civitatibus intelligendum est.

§. 30. Ipsa Celebratio Diaetae fit in duabus Tabulis, quarum prior: Tabula Procerum, Superior, posterior verò Tabula inferior, seu Statuum adpellatur.

N. 1o. In tabula Superiore ad dextram sedet Archi Eppus Strigoniensis, quem suo sequuntur ordine Praelati, cum Archi-Abbate & Generali ordinis primi Pauli Eremitae. Ad Sinistram sedet Palatinus Regni, quem excipiunt Barones Regni, Comitesque Supremi, Reliqui verò Comites, & Barones extra Tabulam in Scamnis consident. Huic Tabulae praesidet Palatinus Regni.

N. 2. In tabula inferiore Statuum sidet.

a. Tabula Regia cum suis membris

b. Tabula Venerabilis Cleri, ad quem pertinent Capitula, conventus, Praepositi, Abbates &c.

c. Tabulae Comitatuum, secundum Regni Circulos,

d. Tabulae Ablegatorum Regiarum, Montanarumque Civitatum, ubi ablegatus Budensis primum gradum obtinet, Huic Tabulae praesidet Personalis.

§. 31. Praeses Summus est Majestas Regia Diaetae vel in propria persona vel per Comissarios, plena potestate mun

immutes.

N. 1º. Hic tamen notandum est, quod nec Regia Majestas, nec Plenipotentiarii Regii Sessionibus Statuum interesse soleant, sed Rex propositiones suas, in scriptum redactas per Cancellarium suum proponat.

N. 2. Ubi vero Regia Majestas adest, Regii Commissarii in medio Statuum comparentes, Regias propositiones pileis appositis publice declarant, et eadem solemnitate Comitia dimittunt.

§. 32. Res in Comitiis tractari solitae sunt potissimum:
1. Propositiones Regis.
2. Tributi augendi, vel minuendi ratio.
3. Legum latio, et immutatio.
4. Alia negotia Regni publica, privata enim negotia relegantur, saepius ad viam instantiae vel Juris.

§. 33. Modus deliberationis his partibus absolvitur:
a. Ut utraque Tabula coalescat, mittuntur de Tabula ad tabulam ablegati cum significatione sententiae.
b. Ubi ex parte utriusque Tabulae coalitum est, denominantur Ablegati, opinionem Statuum in scriptum redactam, vel Regiae Majestati, vel in ejus absentia Regiis Commissariis exhibituri.
c. Ut vero acta Diaetae legis vigorem sortiantur, approbatio Regiae Majestatis necessaria est.
d. Facta ratificatione Regia, acta Diaetae in puncta seu articulos resolvuntur, typisque excusa sub Majestatis Regiae subscriptione, et sigillo, pro authenticis legibus habentur.

§. 34. Inter Dicasteria Regni Politica praeeminet Excelsum Consilium Locumtenentiale Regium, quod Posony

Posonii ao 1723. erectum sub Praeside Palatino & 22. Consiliariis Regio nunc Res Oeconomicas & Politicas totius Regni, magna autoritate tractat.

N. 1. Sedes hujus Consilii fixa est Posonii.

N. 2 Praeses est Palatinus, vel Locumtenens, & in ejus absentia Index Curiae Regiae.

N. 3. Consiliarii sunt nro 22. e statu Praelator, Magnatum, & Nobilium, per Regem denominatorum, quorum 12. semper ad latus Praesidis praesentes esse oportet.

N. 4 Cancellariam habet suam, cui praeest director Cancellariae, cu Consiliariis a Rege sublectos, cum Secretariis, Registratore, Expeditore, Raonum Exactore, aliisq. subalternis Scribis.

N. 5. Insigne in Sigillo usurpat Caesario Regiam aquilam bicipitem, in cujus medio insignia Regni Hungariae praestant:

N. 6. Autoritas ejus per universum Regnum Hungariae, est summa, nec ab ullo, praeterquam a Rege dependet, cui negotia Regni, per Litteras repraesentat; Rex e contra per Scriptum, voluntatem suam significat.

N. 7. Ex Consiliariis unus /: qui nunc est D. Comes Paulus Balassa de Gyarmat :/ Comissarius Regni Directoris munere fungitur, habens suum Vice-Directorem, & 8. Comissarios Provinciales.

N. 8. Activitas hujus Consilii in his praecipue consistit.

a. Conclusiones Diaetales effectui dare.

b. Res Oeconomicas & Politicas curare, nam Juridica iste Consilium non tractat.

§ 38

§. 35. Cancellaria Regio Hungarico Aulica, penes aulam Regiam resident, sub Præside, Cancellario, Consiliarys, Referendarius, Secretarys, alüsq. subalternis, omnia negotia publica et privata, Regio nomine tractat et expedit.

N. 1. Cancellaria eadem olim Budæ fuit, post cladem vero Mohatsianam Viennam translata est, ubi nunc quoque penes aulam Regiam resident.

N. 2. Præses ejus erat olim, Epus Nitriensis, jam libero arbitrio Regis, ex Prælatis, aut Magnatibus deligitur.

N. 3. Præsidi adjunguntur, quinque Reg. Consiliarii cum Secretarys, Referendarys, Registratore, seu Taxatore, Expeditore, Concipista, et Cancellistis.

N. 4. In Cancellaria asservatur Sigillum Regium, majus et minus, eoque rescripta et decreta Regum muniuntur.

N. 5. Auctoritas Cancellariæ est, a nullo enim Dicasterio Aulico dependet, præterquam a Solo Rege, cujus expeditione per totam Hungariam valent.

N. 6. Tractat vero omnia Regni negotia, tam publica quam privata, exceptis Rebus Militaribus: omnesque expeditiones [: ubi Regi per Referendarios repræsentantur:] subscriptione Regis, Cancellarii, et unius Secretary munitas, Regia auctoritate promovet.

N. 7. Tota denique Cancellaria Regia, habet gratuitum suum hospitium in loco, ubi aula resiret. et Sallarium suum ex Arario Regio accipit.

§. 36. Res Oeconomicæ curantur per Cameras, quæ curant proventus Regios, cujusmodi Cameræ sunt 4.

1º Camera Regia Hungarica Posoniensis, constans ex Præside, & 18. Consiliariis, ex Hungaris, Germanisque Subelectis, aliisque subalternis officialibus, inspicitque ad proventus inferioris Hungariæ.
2. Incita Cameralis administratio Scepusiensis curat proventus superioris Hungariæ, & subest Cameræ Posoniensi, Ordoque Cassoviæ
3. Camera Montana Cremnitziensis cujus præsidet Comes Ærarii Metallici, Camergravius :/: inspectionem habet in Metalli fodinas, & rem monetariam, dependetque a Camera Aulica Viennensi.
4. Camera Temes Variensis, quæ bona proventusque in Banatu observat, & a sola Camera aulica dependet.

§. 37. Proventus vero Regii desumuntur potissimum.

1º Ex bonis Coronæ quæ sunt.
a. Regiæ, aliæque Montanæ Civitates
b. Jaziges, & Cumani.
c. Arx Visegrad, cum duabus Insulis Csepel & Ras appellatis.
d. Castrum Huszt cum 5. Civitatibus, & fodinis Salium, item
e. Castra. Munkats, Dios Győr. ord. Vladisl. Decret. 7. arti. 3.
2. Ex bonis Fiscalibus.
3. Ex præbendiis Ecclesiasticis, vacante Episcopatu.
4. Ex Metallifodinis, & Monopolio Salis.
5. Ex tricesimis teloniis, & Censu publico, quorum summa extendit se, intra decursum anni omnis, circiter ad 10 milliones.

§. 38. Tribunalia alia sunt Spiritualia, alia Civilia, & ~~et~~ hæc iterum v. Nobilium. v. Civium.

§. 39. Inter Tribunalia Civilia Nobilium, primum & supremum est, Tabula Septem-Viralis, Conveniens Regni Statis temporibus, quæ revidet Causas appellatas, ex Tabula Regia

Regia, a qua appellatio ulterior non datur.

N. 1º Nomen antiquum haec Tabula a quo sit, ante enim Dietam anni 1723. consistebat ex 7. viris, Magnatibus in praedicta vero Dieta duo ex Praelatis, & 4. e statu Nobilium additi sunt, ideoque hodie rectius 15 viralis dicenda esset.

N. 2 Consedet Sessioni statis temporibus bis per annum scil. a Dnica Epiphaniae, usque ad Dominicam Palmarum, & a Festo Martini, usque ad Festum Thomae Apostoli.

N. 3. Membra hanc Tabulam constituentia sunt.

a. Praeses Palatinus Regni, & eo absente Judex Curiae, aut Tavernicorum Regalium Magister.

b. 15. Assessores, quandoque etiam plures, partim Praelati, partim Magnates, partim Nobiles.

N. 4. Causae, quae hic tractari solent non sunt prima instantia causatae, sed appellatae a Regia Tabula, nec judicium ferre potest, nisi adsint ad minimum undecim Assessores.

N. 5. Conditiones supremae hujus Tabulae sunt.

a. Quod haec Tabula causas transmissas ultimum decidat, a qua appellatio ulterior non datur, nisi via instantiae ad Regem.

b. Quod in hoc foro nullus Notarius, aut Secretarius detur, sed Protonotarius ex Tabula Regia Processum appellatum coram Tabula 7-virali refert, sententiam concinnat, & concinnatam vicissim ad Tabulam Regiam refert.

§. 40. Secundum Tribunal Regni est Tabula Regia quae Sessionem perpetuam habet, exceptis Juris-titiorum temporibus, examinatque causas Nobilium graviores, aliasque omnes ab inferioribus foris, huc transmis-

1. Præses hujus Tabulæ est Personalis Præsentiæ Regiæ.
2. Assessores sunt duo Prælati, totidemque Tabulæ Barones, Vice Palatinus, & Vice Judex Curiæ Regiæ.
3. Item Protonotarii.
4. Assessores Regii, & duo Assessores Eppales. in universo 17. Personæ.

NB. Tabulæ Regiæ assidet, etiam Supremus Causarum Regalium Director, sine tamen suffragio.

2. In hac Tabula omnes processus expediuntur sub tne, & Sigillo Regiæ Majestatis, subscripti per Personalem, & unum Protonotarium.

§. 41. Huic Tabulæ Districtuales, & Judiciariæ succedunt 4., in quatuor Regni Circulis. Ao. 1723. constitutæ.

1 N. 1a. Sedet Göntzini, 2da Tyrnaviæ, 3tia Eperjessini. 4ta Debretzini.

2 N. Membra hanc Tabulam constituentia sunt,

a. Præses ex ordine Baronum. ab ipso Rege denominatus.
b. Assessores 4. & unus Notarius, sine tn suffragio, cum Cancellista.

3. N. Ad Judicium ferendum ad minimum tres Assessores semper adesse debent, cum Præside, & hinc appellaõ fit ad Tabulam Regiam.

4. N. Causæ ad has Tabulas pertinentes sunt.

1. Causæ Liquidorum debitorum. Si summam 1000 florenor excedant.
2. Causæ Raõnum Reddendarum a' Tutoribus.
3. Causæ Successionis, & Divisionis bonorum

4. Omnes Causae rerum Nobilium, Legatorum datum Orphanorum, & Depositorum si summam 1000 Flor. excedant.
5. Illud hic eximium est, quod Advocatum habeat Pauperum, qui miseris patrocinatur, sine spe proemii, solo sallario a Rege ipsi destinato contentus.

§. 42. Tabulas Districtuales excipiunt Tabulae Comitatenses, in singulis Comitatibus constitutae examinantes Causas Cottuum, tum Politicas, tum etiam Criminales.

N. 1. Membra harum Tabularum sunt.

α. Supremus Comes, datus, e statu Praelatorum, v. Magnatum.
β. Vice-Comes, & in amplioribus Cottibus etiam Substitutus Vice Comes, qui vicem sustinet Comitis supremi absentis, & eligitur, e statu Nobilium.
γ. Syndici, s. Notarii ut plurimum duo, quorum officium est acta Comitatus in Tabulas referre.
δ. Iudices Nobilium pro numero processuum 3. v. etiam 4. &, qui subortas lites inter Nobiles, jussu Vice Comitis componunt.
ε. Quaestor, s. Perceptor, qui Aerario Comitatus praeest, censumque ab Ignobilibus, taxam vero a Nobilibus ex malefitiis accipit, & illum quidem in Aerarium Regis refert, hanc autem in diversos Comitatus usus impendit.
Comitatensis Fiscus. Advocati gerit officium.
Commissarius, qui hyberna alimenta, transitumque militum aliaque curare solet.
Assessores Tabulae in Cottu. possessionati Nobiles, e potioribus.
Sunt etiam iurati Tabulae, quorum opera in exmissionibus

Curr.

Revisionibus, executionibusque V. Comes, et Judex Nobilium utitur.

K. Oppidorum, Pagorumque Nuntii, ad congregationes convocati, voto nullo gaudent, sed congregationibus intersunt, ut notitiam rerum habeant.

2. Convocantur Tabulae Comitatenses.

a. Ad instituendam consultationem.
b. Audienda mandata Regia,
c. Renovandos Magistratus.
d. Dividendum Censum.
e. Examinandas Caussas, a Judicibus Nobilium et V. Comitibus transmissas, quo fine certis temporibus habent Sedem Judiciariam seu Sedria dicta.

3. Magistratuum Comitatensium restauratio fit quolibet tertio anno, ita quidem, ut per Supremum Comitem fiat Candidatio, electio vero per Universitatem Nobilium.

4. Sedes Comitatus continuo nulla est. Sed pro necessitate convocantur Congregationes generales, vel particulares. Quo fine in aliquibus Civitatibus aedes publicae, Comitatus, erectae habentur, ubi congregationes fiunt, Archivumque conservatur.

5. Est unicuique Comitatui suum Sigillum publicum, cum Insignibus a Regia Majestate concessis, penes V. Comitem, asservare Solitum.

§. 43. Comitatibus similes sunt Sedes ArchiEpiscopales Vajtensis et Verebeliensis. Nobilium Praedialistarum ArchiEpiscopatuum.

N. 1. In his Sedibus Regis personam ArchiEpiscopus repraesentat, habetque suum Palatinum, Comites, Judices Nob...

Nobilium, & Assessores, Caussasq; appellatas ad Aulam Archi Eppi transmittunt. & exempti sunt ab omni Comitatus Jurisdictione.

2. Hi Nobiles Praedialistae, sunt equites Archi Eppi & tempore belli, cum Archi Eppo tenentur insurgere.

§. 44. Judicia Civium sunt, v. Oppidanorum & Pagorum v. Civitatum Liberarum, & Montanarum.

Oppidanorum & Pagorum judicia peraguntur coram Magistratu civico, unde appellatio fit, v. ad Dnum terrestrem, v. ad Comitatum in Oppidis Liberis.

Civitatum Liberarum judicia peraguntur apud Judicem Civium, & Magistratum, a quo causae dubiae, partim ad Magistratum Tavernicorum, partim ad Personalem Praesentiae Regiae, partim vero in Civitatibus Montanis ad Cameram Gravium.

Forum vero Tavernicale, celebratur certis temporibus Budae cui praesidet Tavernicorum Regalium Magister, qui cum suo Tavernicorum Magistro, & delegatis e Civitatibus Liberis transmissis, revidet, expeditionesq; suas sub sigillo proprio munitas mittit.

§. 45. Leges secundum quas Justitia administratur sunt.

1. Jus Consuetudinarium s. opus Tripartitum a Stephano Verbötzio jussu Vladislai IIdi conscriptum.

2. Decreta, & articuli, gesta Regum, atq; Statuum, in publicis Comitiis lata.

Huc pertinent diplomaticae Regum assecurationes, Transactiones Viennenses, Amnestia Zathmariensis, & Resolutio Caroli VIti in negotio Religionis.

4. Jus Canonicum, in Sede Sacra usum habet.
5. Jus Civile Romanum non per modum Legis, verum per modum Rationis in foro Hungarico adhibetur.
In Criminalibus vero Causis utuntur Hungari, partim praxi Criminali Austriaca, partim Carpzoviana.

§. 46 Res bellicae administrantur per excelsum Consilium Bellicum, quod Viennae residet.

N. Militia olim ex solis Banderiis deligebatur nunc vero inde a Ferdinandi Imo temporibus duplicis est Ordinis, Extranea ex equitatu et peditatu, Caesareo partim Germanico, partim Hungarico consistens, et Provincialis ex Banderiis Statuum Regni collecta, sunt vero Banderia Cohortes ex 400. equitibus ad custodiam Regni electa.

2. Tempore generalis insurrectionis tenentur omnes Status Hungariae, alias inter limites Regni proprio stipendio, extra limites autem Regis militare, alioquin Nobilis ad bellum non proficiscens bona amittit.

3. Tempore Insurrectionis olim Summus Dux exercitus Provincialis erat Comes Palatinus, Supremi autem Comites Tribuni Militum ex Comitatibus coactorum, verum ab Imperio Summi Exercitus Ducis, quem Rex arbitrio suo deligit, tam Regia, quam Provincialis militia dependere solet.

4. Ad Defensionem Regni munimenta, passim in Regno Hungariae excitata sunt quibus praesunt gubernatores, cum suis Legatis, seu Commendantibus.

5. Dividuntur autem Munimenta Hungariae, in suos genera-

latus

generalatus, quorum praecipui sunt, Jauriensis, Comaromiensis, Budensis, Cassoviensis, Varadiensis, Szőcsárdiensis, & Csikiensis, quae tamen dignitates Germanis hodie conceduntur exclusis Hungaris.

CAPUT V.

De Communitatibus.

§. 47. Ad statum Civilem pertinent etiam Communitates, quae triplicis sunt ordinis, Civitates Regiae, Oppida, & pagi, seu villae.

§. 48. Civitates Regiae sunt peculium Regis, Dominio terrestrium Dominorum exemptae, quae in tres classes distinguuntur; aliquae enim sunt Montanae; aliquae Tavernicales, aliquae vero Personali Jurisdictioni subjectae.

N. 1. Civitates Montanae sunt, Schemnitium, Cremnitium, Uj-Banya, Bela Banya, quae peculiari hoc jure utuntur, quod ab onere quartirii exemptae habeantur.

N. 2. Civitates Tavernicales sunt, Buda, Pest, Cassovia, Posonium, Sempronium, Eperjes, Tyrnavia, Modra, Güntzinum, Szeged, Debretzen, Szathmar Nemethinum, Zagrabia in Croatia. Bártfa, Szakoltza, Cibinium, Korpona, Kis Marton.

N. 3. Civitates Regiae Personali Jurisdictioni subjectae sunt. Alba Regalis, Strigonium, Leutschovia, Tren

tsini

Trenchinium, Ruth:, Neosolium, Nag: Banya.

N. 4. Jura & Privilegia Regiarum Civitatum sunt.

α. Idem collective valent, quod Magnates.
β. Ad Comitia speciatim Litteris Regalibus invitantur.
γ. Litem cum Baronibus possunt.
δ. Habent Jus gladii, nundinas, aliasque praerogativas.

§. 49. Oppida sunt alia Cumanorum, & Jazigum, Hajdonicalia, alia Privilegiata, alia denique Dominis subjecta.

N. 1. Oppida Cumanorum & Jazigum, seu Philisteorum, per Leopoldum Ordini Teutonico vendita erant; postea tempore Caroli VI^ti ex pecunia capitali domus invalidorum militum Pestini erectae cedenta sunt, tandem vero Anno 1745: persolutis 500000. fl. in veterem Libertatem restituerunt, qua libertate hodie quoque fruuntur.

N. 2. Hae oppida dividuntur in 3 Districtus.

1. In Jazyges. ubi sunt loca praecipua Jász berény, Arok Szállás, Apáti, Fel Szarú, Sz. György, Dósa, Jakó Halma, Mihály Telke, Ladány, Kisér.
2. In Cumaniam Majorem. ubi sunt Kartzag Uj Szállás, Madaras, Kun hegyes, Túrkeve.
3. In Cumaniam Minorem. ubi sunt: Fél-egy-háza, Halas, Fülöp-Szállás, Szabad-Szállás, K. Sz. Miklós, Lászháza, Majsa.
4. Supremus eorum Judex est Palatinus, cui etiam annua

sum

annuatim 3000. Nummos aureos solvere tenentur, cujus summe requirunt à Palatinali Capitaneo, & Capitaneis Districtualibus tribus, habentque separatam à Comitibus jurisdictionem,

Jura, & Privilegia eorum sunt, quod libertate nobilitari suis in territoriis gaudeant, nec Dominio terrestri subsint, nec decimas ex suis proventibus solvant.

§. 50. Oppida Hajdonicalia pariter separatam à Comitatu Jurisdictionem habent, reguntque à proprio suo Capitaneo, quem e' gremio suo electum Consilio bellico confirmandum praesentant.

N. 1º. Dicta sunt Hajdonicalia, quae ab olim belli tempore militaria servitia praestiterunt, praestant hodiedum quoque, quoties necessitas exigit.

N. 2. Sunt haec oppida Nro. 6. Hámos pérts. Hat-ház, Nánás, Rátz Böszörmény, Szoboszló, & Dorog. Septimum olim erat Polgardi, jam nunc Capitulo Agriensi subjectum.

N. 3. Quoties negotia communia publica requirunt, in quo oppido quatuor agunt, praesidente Capitaneo, sed jure Sessionis Comitiorum, sicut nec Cumani & Jazyges non gaudent.

§. 51. Oppida Privilegiata Juribus suis gaudent, quae vero Dominis terrestribus subsunt, eorum imperia praestare tenentur. quod etiam de pagis intelligendum venit.

N.

N. Pagorum alij sunt Nobilitares, qui a solo Dnalitate dependent, alij Rusticani, ubi Iudices Caussas Civiles dijudicant, appellatione ad eandem Dnalem transmissa.

CAPUT VI.

De Statu Ecclesiastico.

§. 52. In Statu Ecclesiastico, Ecclesia Romana Catholica, primum apud Hungaros locum, Dominiumque obtinuit.

N. 1. Religio Christiana inter Hungaros fundata est primum a S. Rege Stephano I. et providentia subsequentium Regum, propagata, et conservata, quae per Reformatione ejus temporis saeculi Novorum addita fuit, quae nunc quoque Dominatum tenet.

N. 2. Huic Ecclesiae Catholicae regendae inservit Clerus, qui in Praelatos et Ecclesiasticos dividuntur. vid. §. 16

N. 3. Iura Cleri in Hungaria sunt singularia. vid. §. 17

N. 4. Forum ~~Ecl~~ Ecclesiasticum est pro numero Episcopatuum, appellatione inde ad Archi-Eppum Strigoniensem transmissa.

N. 5. Scholae Pontificiorum. praecipuae sunt Academia Tyrnaviensis, Cassoviensis, Budensis, in quibus praesunt Jesuitae: Scholae Inferiores, partim a Jesuitis, partim a Piaristis magna industria foventur.

N. 6. Sancti Hungarorum complures sunt, hi sed praecipui.

praecipui. S. Martinus Episcopus Turonensis. S. Stephanus I. Rex Hungariae Apostolicus. S. Emericus Stephani I. Regis filius. S. Vladislaus Rex & Elisabetha Andreae II. filia.

N. 7. Patrona Regni Hungariae est B. V. Maria. Hujus enim tutelae, ut dicitur, S. Stephanus Rex Regnum subjecit.

§. 53. Religio Protestantium circa Annum 1521. in Hungariam illata, et pace Viennensi ao. 1606 confirmata, in Evangelicam & Reformatam dispescitur.

N. 1. Evangelica religio sequitur Dogmata Lutheri, & impulsu Carol. VI. in 4. Dioeceses divisa, & 4. Superintendentibus, totidemque Curatoribus Politicis regitur.

N. 2. Reformata religio Calvini placitis, & Helveticae Confessioni addicta est, quae pariter in 4. Superintendentias divisa, & 4. Superintendentibus curatur.

Quilibet Superintendens, habet suum Generalem Scribam, & Seniores. pro suo Tractuum.

N. 3. Evangelicorum Scholae Nobiliores sunt Posoniensis, & Soproniensis. Reformatorum vero Debretzinensis & S. Pataliensis, Collegiorum nomine insignitae.

§. 54. Religio Graeca inter Rascianos, & Graecos maxime fovetur, ejusque Libertas diplomate Leopoldi concessa est. Ao. 1690.

N. Orientalis Graeci ritus religio dividitur in Unitam & Dissentientem

1o Unita

1° Unita dicitur, quae Eccla R. Catholicae Ecclae adunata est, & eadem cum Rnej Catholicis jura, & praerogativas habet, cui praesunt Eppi duo. Minkáthiensis & Budensis a Rno Pontifice dependentes.

2. Dissentiens diversa creditur esse ab Eccla Romana & sub protectione Regis a tribus Eppis, Budensi, Varadiensi, atq Petro Varadiensi qui Archi-Eppo Carlovithiensi Suffraganti dependent.

§. 54. Anabaptistae in agro Posoniensi & Judaei ~~in agris & ...~~ in oppidis & villis passim Dominorum terrae indulgentia tollerantur.

TANTUM

1762 Die. 2. July ~~...~~

Gloria Deo.

Ladislai Dekény de Mikofalva

Justitiâ & Clementiâ